

ΑΡΧΕΣ

ΣΤΟΧΟΙ

ΘΕΣΕΙΣ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΤΗΤΑΣ

ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗΣ

ΣΥΝΟΨΗ ΤΟΥ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ
ΑΝΑΡΧΙΣΜΟΥ

ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΑΝΑΡΧΙΚΩΝ ΚΟΣΜΟΣ

"Το πρόβλημα είναι ότι πολλοί άνθρωποι δεν πιστεύουν πια σε τίποτα. πολλοί δεν νιώθουν καμιά ελπίδα επιβίωσης, δεν μπορούν να διανοηθούν ότι είναι δυνατόν να ανανεωθούν, δεν δέχονται ότι υπάρχει η δυνατότητα να πιστέψουν σε κάτι ή σε κάποιον. Για πολλούς -όσοι δεν πιστεύουν πλέον σε τίποτα και όσοι επέλεξαν να παραδώσουν τη ζωή και το μυαλό τους στους σχεδιασμούς του κράτους- η επαφή με έναν άλλο άνθρωπο είναι η μόνη εγγύηση ότι βρίσκονται σε επαφή με την πραγματικότητα. Κι όμως μέσα σε όλη αυτή τη σφαγή του πνεύματος και του ανθρώπου, υπάρχουν ανεξερεύνητοι κόσμοι που όπως είπε ο Ουίλιαμ Τζέιμς "απαγορεύουν ένα πρόωρο ξεκαθάρισμα των λογαριασμών μας με την πραγματικότητα". Ακριβώς μέσα από αυτές τις διαδικασίες καταστροφής ξεφυτρώνουν τα απελευθερωτικά σπέρματα της νέας ζωής. Ίσως αυτό που θέλουμε να πούμε να ακούγεται τρελό, ίσως και εγκληματικό σε πολλούς ανθρώπους, επειδή δεν είναι ακόμη έτοιμοι να ακούσουν αυτές τις παρατηρήσεις. Παρόλα αυτά, ελπίζουμε να αποδώσουμε με πειστικότητα το γεγονός ότι όλες οι μορφές κράτους είναι απηρχαιωμένες και καταστροφικές για τη συνείδηση που είναι αναγκαία για την αξιοπρέπεια και την επιβίωση της ανθρωπότητας".

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΤΗΤΑΣ

ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗΣ

(ΑΡΧΕΣ ΣΤΟΧΟΙ ΘΕΣΕΙΣ)

ΣΥΝΟΨΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΝΑΡΧΙΣΜΟΥ

ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΑΝΑΡΧΙΚΩΝ ΚΟΣΜΟΣ *

Επιμέλεια, σύνθεση, σύνταξη κειμένων Γιώργος Μεριζιώτης

Πρώτη έκδοση: Πρωτοβουλία Αναρχικών Πειραιά. Δεύτερη έκδοση τροποποιημένη: Πρωτοβουλία για τον Κοινωνικό Αναρχισμό «Κόσμος».

* Φόρος τιμής στην αναρχική ομάδα «Κόσμος» που έδρασε στα μεταλλεία του Λαυρίου, στα τέλη του 19 αιώνα, (βλέπε Λαυρεωτικά) και συνέβαλε στις νικηφόρες απεργίες των μεταλλωρύχων, όπου το κράτος και τα αφεντικά τις αιματοκύλισαν αλλά οι εργάτες έδωσαν την απάντησή τους.

Για επικοινωνία, E-mail : isopedotes@yahoo.gr
<http://eleftheriakos.blogspot.com>

Ο άνθρωπος μ'
ενάρετη ψυχή
μήτε διατάζει
μήτε υπακούει.

Η εξουσία, σαν
πανούκλα που
αφανίζει,

μολύνει ότι
αγγίζει

και η υπακοή,
όλεθρος για
κάθε χάρισμα,

αρετή, αλήθεια κι ελευθερία,
σκλάβους τους ανθρώπους κάνει,
κι απ' τον άνθρωπο
μονάχα ένα αυτόματο, μια μηχανή.

Σέλλεϋ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Προοίμιο	7
1. ΑΡΧΕΣ	16
Σημειώσεις	32
Παραθέματα Α	41
2. ΣΤΟΧΟΙ	74
Παραθέματα Β.....	86
3. ΘΕΣΕΙΣ	102
Παραθέματα Γ.....	126
Αντί Επιλόγου.....	156

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ . I

Η ταξική πάλη και η επανάσταση.....	163
-------------------------------------	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. II

Εναλλακτικές κρατικο – ελιτίστικες Διευθυντικές ιδεολογίες ...	181
--	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ . III

Το νέο καιρικό μέτωπο.....	200
----------------------------	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ . IV

Αναρχική κοινωνιολογία του φεντεραλισμού.....	217
---	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. V

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΥΘΟΡΜΗΤΗΣ ΤΑΞΗΣ

(Η αυτοδιεύθυνση στην καθημερινή ζωή).....	235
---	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. VI

Επιχειρήματα (κριτικές αναφορές στον αναρχισμό).....	244
--	-----

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Αυτή η μπροσούρα θέλουμε να αποτελέσει (κύρια για μας) ένα εύχρηστο ιδεολογικό **εγχειρίδιο λόγου και δράσης**, που συνεχώς θα εμπλουτίζεται. Ως εκ τούτου είμαστε αναγκασμένοι να συμπυκνώσουμε έννοιες και να συνοψίσουμε την ανάλυσή μας. Έτσι μιλάμε περισσότερο με «κοινότυπες» διαπιστώσεις και συμπεράσματα, παρά με μια νεωτεριστική «αποκαλυπτική» προσέγγιση της πραγματικότητας. Δεν αποτελεί προγραμματική διακήρυξη (κάτι τέτοιο απαιτεί διαδικασίες με όρους κινήματος και ξεφεύγει από τα στενά πλαίσια μιας συλλογικότητας), αλλά αξιακή και εννοιολογική τοποθέτηση απέναντι στον πόλεμο ιδεών που εξαπολύουν οι επικυρίαρχοι.

Η διαστρέβλωση των εννοιών και του λόγου είναι μια πολύ παλιά τακτική των διανοούμενων απολογητών των κυρίαρχων τάξεων για να θολώνουν τα νερά και να προκαλούν σύγχυση στους κυριαρχούμενους (Ο Ράουτερ παρατηρούσε από την δεκαετία του 60 κιόλας στο "Η Κατασκευή Υπηκόων" ότι: "όσο ασαφέστερα εκφράζεται κανείς, τόσο περισσότερο μένει κρυμμένο το ψέμα που υπάρχει στον λόγο του..").

Γίνεται, λοιπόν αναγκαίο να επανεισάγουμε στον καθημερινό μας λόγο τον επαναστατικό "ρομαντισμό". Να "αποκαθάρουμε" τον επαναστατικό αναρχικό λόγο από τον επιστημονισμό, την αστική κοινωνιολογία, τη φιλελεύθερη ατομικιστική πολυλογία και να τον εμπλουτίσουμε στο σήμερα. Παραμένοντας πάντα αθεράπευτα «ρομαντικοί» επαναστάτες, σε μια εποχή που η κοινωνική επανάσταση (ως κοι-

ωνικό «πέραςμα») φαντάζει αδύνατη, συνεχίζουμε να οραματιζόμαστε την επαναστατική προοπτική ως ανοιχτότητα προς την ελευθερία, την κοινωνική δικαιοσύνη και ισότητα.

Εν ολίγοις, συνεχίζουμε να αρνούμαστε το τέλος της κοινωνικής ιστορίας. Για μας, η ζωή αποκτάει νόημα με τον αγώνα για να είναι κανείς άνθρωπος, σε μια κοινωνία χωρίς εκμετάλλευση και εξουσία. Χωρίς αυτό τον αγώνα, χωρίς την πάλη για την αναρχία, η ζωή είναι άνευ νοήματος.

Η επανεμφάνιση των αναρχικών-ελευθεριακών ιδεών στην Ελλάδα, σχεδόν 70 χρόνια (από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα) μετά από τις τελευταίες συγκροτημένες συλλογικές (και εν πολλοίς αποτυχημένες) απόπειρες δημιουργίας αναρχικού κινήματος – αφού επικράτησαν και κυριάρχησαν οι ολοκληρωτικές ιδέες της δεξιάς, αλλά και της αριστεράς διαχείρισης του κράτους – ήταν ένα αδιαμφισβήτητο γεγονός που πολλοί θέλησαν στην αρχή να αποκρύψουν ή να αποσιωπήσουν.

Είναι στην νέα περίοδο, αρχής γενομένης από την εξέγερση του Πολυτεχνείου το 73 ενάντια στην δικτατορία, όπου μέσα από τις στάχτες της καταστολής αυτής της εξέγερσης δηλώνει ξανά δημόσια και ανοικτά την παρουσία του και ο αναρχικός-ελευθεριακός λόγος. Αυτό σηματοδοτεί αλλά και νοηματοδοτεί το αναρχικό κίνημα και την μετέπειτα πορεία του, μέχρι και σήμερα.

Τριανταπέντε χρόνια μετά, μέσα από αδιάλειπτη και συνεχή παρουσία και δράση, το αναρχικό κίνημα αρχίζει να περνά σιγά -σιγά στην «ενηλικίωση» του, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι έχει ιαθεί πλήρως από τις «παιδικές του ασθένειες». Από αυτή την άποψη είμαστε ένα από τα νεότερα κινήματα της Ευρώπης, ένα κίνημα γενιάς.

Σήμερα έχει ξεκινήσει μια νέα κατάσταση, μια εξέλιξη, που εκ των πραγμάτων μας σπρώχνει σε μια συζήτηση στο εσωτερικό του κινήματος. Αυτό το «εκ των πραγμάτων» προέρχεται από τη δυναμική και τη δράση που παράγει αυτό το κίνημα, αλλά και από τις νέες καταστάσεις που προωθεί το κράτος και ο καπιταλισμός. Η ιστορία, όμως, δεν περιμένει τους βραδυπορούντες! Είτε θα μας ξεπεράσει είτε θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στα ζητήματα του καιρού μας δίνοντας προοπτική στο λόγο μας μέσα σε αυτές τις «νέες» συνθήκες «επανίδρυσης» του καπιταλισμού. Αλλά για να απαντήσουμε χρειάζεται να μπούμε σε μια διαδικασία αυτογνωσίας. Ο καθένας από εμάς, αλλά και συνολικά το κίνημα, χρειάζεται να απαντήσει στο ερώτημα που μας τίθεται ακόμα και σε υπαρξιακό επίπεδο: «ποιοι είμαστε , πού πηγαίνουμε και τι θέλουμε». Όπως και το πώς και με ποιους τρόπους από ένα κατακεραματισμένο κίνημα διαμαρτυρίας και πολλές φορές περιχαρακωμένης η σεκταριστικής δράσης, θα κατορθώσουμε να θέσουμε το κοινωνικό και πολιτειακό μοντέλο του καπιταλισμού σε ιστορική αμφισβήτηση. Αυτά τα ερωτήματα στέκονται αμείλικτα μπροστά μας. Βρισκόμαστε μπροστά σε ένα σημείο καμπής. Ένας κύκλος κλείνει και για να ανοίξει ένας νέος, όμως για να αρχίσει η πραγματική συζήτηση, χρειάζεται ο αναρχισμός να ξαναβρεί την *προταγματική κοινωνική του φύση*.

Ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση αυτή είναι η συνειδητοποίηση και η προσπάθεια εξάλειψης μιας σημαντικής αντίφασης που υφίσταται εντός του κινήματος και που για μας τους αναρχικούς παίρνει πολλές φορές οριακές διαστάσεις. Το δέον είναι, εφόσον την αναγνωρίζουμε, να καταβάλλουμε κάθε δυνατή προσπάθεια για την άρση της. Το

μη δέον είναι το να την αγνοούμε, αλλά και όταν παραδεχόμαστε την ύπαρξη της να μην είμαστε διατεθειμένοι να πράξουμε για την υπέρβασή της.

Ενώ κατανοούμε ότι κουβαλάμε συνήθειες και αντιλήψεις του κόσμου που ζούμε (αλλά και θέλουμε να αλλάξουμε), γνωρίζοντας ότι υπάρχουν ατομικές και συλλογικές ανεπάρκειες (κανείς τέλειος, όχι με την θρησκευτική έννοια ούτε με την φιλοσοφική τελεολογία), πολλές φορές αναπαράγουμε αυτόν τον κόσμο στο εσωτερικό μας, στις μεταξύ μας σχέσεις. Αυτό καταντάει την αναρχία αναξιόπιστη και χιμαιρική επιβεβαιώνοντας αυτούς που ισχυρίζονται ότι είναι αδύνατες οι κοινωνικές σχέσεις των ανθρώπων χωρίς ιεραρχία και κυριαρχία.

Το μη δέον είναι, ότι ξέροντας πως από το κέλυφος της παλιάς κοινωνίας θα γεννηθεί η νέα, δε βρίσκουμε εκείνες τις διαδικασίες και τα συλλογικά εκείνα εργαλεία για να αποτρέπουμε την αναπαραγωγή αυτών των παλιών συνηθειών στις μεταξύ μας σχέσεις (ιδιαίτερα όταν οι παλιές συνήθειες αναπαράγονται με την μορφή της «άτυπης ιεραρχίας» και των διευθυντηρίων λήψης αποφάσεων που είναι δύσκολο λόγω του ότι είναι «αόρατα» να ελεγχθούν και να εξαλειφθούν).

Το δέον είναι, το να παλεύουμε να ξεπεραστεί, όσο είναι δυνατόν, η συνείδηση της ιεραρχίας-κυριαρχίας και των διακρίσεων-προνομίων μεταξύ των ανθρώπων (ιδιαίτερα στον τρόπο που παίρνουμε και υλοποιούμε τις συλλογικές μας αποφάσεις) και το να μη φοβόμαστε να πειραματιστούμε με νέες πρακτικές, ενάντια στη δύναμη της συνήθειας που παράγει συντηρητισμό.

Ο αναρχισμός θεωρεί ως μία από τις πρώτιστες αρχές του τη θέση βάσει της οποίας μόνον ελευθεριακά μέσα μπορούν να

χρησιμοποιηθούν (και όχι απλώς «θα έπρεπε να χρησιμοποιηθούν»), για να οικοδομηθεί με επιτυχία μια ελευθεριακή κομμουνιστική κοινωνία. Αυτή είναι και η σημασία της άποψης του Μπακούνιν (η οποία θεωρήθηκε σαν ένας παραλογισμός από μερικούς αντιπάλους του), όταν υποστήριζε ότι «η ελευθερία μπορεί να δημιουργηθεί μόνον από την ελευθερία». Σύμφωνα με αυτή την αντίληψη, το αναρχικό – αντιεξουσιαστικό κίνημα πρέπει να είναι ένας μικρόκοσμος της νέας κοινωνίας, η οποία, τοιουτοτρόπως, έρχεται στο φως «δημιουργημένη μέσα στο κέλυφος της παλιάς».

Η νέα ανθρωπότητα δεν μπορεί να δημιουργηθεί για να ζήσει σε μια κοινότητα χωρίς κυριαρχία, εάν καθοδηγείται από επαναστατικές ελίτ (κάτοχοι του μυστικού της φύσης του επαναστατικού κινήματος), ή εάν οι δομές των επαναστατικών οργανώσεων είναι διαμορφωμένες με βάση τα μοντέλα τυπικά ή άτυπα των ιεραρχημένων οργανώσεων της αστικής κοινωνίας.

Οι ελευθεριακές δομές πρέπει, αντιθέτως, να εμπεριέχουν την ανάπτυξη της αυτοσυνείδησης, της υπευθυνότητας, της αυτοδιεύθυνσης, της αυτοπειθαρχίας και της ελεύθερης δραστηριότητας. Η νέα ανθρωπότητα όταν και εφόσον θελήσει να λέγεται νέα πρέπει να δημιουργηθεί όχι διά μέσου μιας νέας κατάκτησης της εξουσίας, αλλά με τη δημιουργία νέου τύπων ανθρωπίνων κοινωνικών σχέσεων.

Ένα δεύτερο βήμα είναι να αφήσουμε κατά μέρος τους ισχυρισμούς ότι «οποιαδήποτε οργάνωση οδηγεί αναπόφευκτα στην ολιγαρχία» (αυτή είναι μια κατάσταση που ταιριάζει καλύτερα στη ζωή της αρκούδας). Στην ανθρώπινη διάσταση δε χρειάζεται να αποδεικνύουμε το αυταπόδεικτο, ότι δηλαδή στη μοναξιά δεν τίθεται ζήτημα ελευθερίας, στη μοναξιά δεν τίθεται ζήτημα ισότητας. Όσο εμείς οι αναρχικοί

δεν προτείνουμε μια άλλη εφικτή οργάνωση της κοινωνίας (όχι με την μορφή του σχεδιασμού αλλά με την μορφή της υπέρβασης του υπάρχοντος), όσο εμείς οι αναρχικοί δεν διάγουμε ένα βίο όσο το δυνατόν κοντά στις αρχές μας, αλλά και με το παράδειγμα μας σαν στάση ζωής (άλλωστε για να αλλάξουμε τον κόσμο χρειάζεται να αλλάξουμε και τους εαυτούς μας), τόσο θα διαιωνίζεται στις συνειδήσεις των καταπιεσμένων-εκμεταλλευομένων της σημερινής εποχής ο ιστορικός ρόλος της οργάνωσης του καπιταλισμού, το σύγχρονο εθνικό ή διεθνοποιημένο κράτος, η ιεραρχία και η κυριαρχία σε όλα τα επίπεδα που απορρέουν από αυτό.

Αυτό το **εγχειρίδιο** δεν είναι πλήρες αλλά φιλοδοξεί να αποτελέσει μια ελάχιστη συμβολή πάνω σε αυτούς τους προβληματισμούς που θέλουμε να πιστεύουμε ότι δεν είναι μόνο δικοί μας. Έτσι, σκόπιμα παρουσιάζεται με αυτή τη μορφή γιατί θέλουμε να είναι ένα **«εργαλείο δράσης και λόγου»**, μια μικρή **σύνοψη της κοινωνικής αναρχίας**.

Οι παραπομπές και οι ημερομηνίες που υπάρχουν στα κείμενα, δεν μπήκαν για να τσιτάρουμε τα κείμενα μας, αλλά από τη μια, για να δείξουν τη διαχρονικότητα των αναρχικών αξιών, χωρίς να θυσιάζουμε το παρόν στο παρελθόν, και από την άλλη σε μια σχέση αντιπαράθεσης με τους χαμαιλέοντες μερίδας εκείνης της αριστεράς που εν μία νυκτί από σταλινικοί γίνονται υπερασπιστές των ελευθεριακών ιδεών, με έναν κλεψίτυπο διαστρεβλωτικό τρόπο, παρουσιάζοντας την κριτική ενάντια στην εξουσία - κυριαρχία σαν δικιά τους μοντέρνα εκδοχή. Παράλληλα μπήκαν, για να «διαπαιδαγωγήσουν» και να αποτελέσουν κίνητρο για γνώση και παραπέρα εξέλιξη των αναρχικών ιδεών, όχι μόνο για τους συντρόφους που έρχονται τώρα στο κίνημα αλλά και γι’

αυτούς που ήδη βρίσκονται σ' αυτό, μέσα από μια ακομπλεξάριστη παρουσίαση κειμένων (παραπομπών) παλαιότερων και νέων αναρχικών για ζητήματα και προβληματισμούς που απασχολούν και εμάς στο εδώ και σήμερα. Εννοείται ότι είμαστε ενάντια σε οποιοδήποτε ιδιοκτησιακό καθεστώς σκέψης. Η σκέψη των αναρχικών από όλον τον κόσμο είναι -και πρέπει να είναι- κτήμα όλων μας και όταν παρουσιάζεται μια αξιόλογη σύνθεση ιδεών δεν είναι κακό να αναφέρεται ακόμα και σαν οικονομία του λόγου ή για παραπέρα εμβάθυνση. Η γνώμη μας είναι ότι ο καθένας που θέλει να αυτοαναφέρεται ως ελευθεριακός, αντιεξουσιαστής, αναρχικός οφείλει να μην αποφεύγει τον πόλεμο ιδεών, να μάχεται, υπερασπίζοντας-γνωρίζοντας την διαχρονικότητα των αναρχικών αξιών, ενάντια στην δήθεν «νεωτερικότητα» που προβάλλουν-προωθούν οι σημερινές και αυριανές ελίτ της κυριαρχίας και στην δήθεν αποϊδεολογικοποίηση από-ιστορικοποίηση του κόσμου. Ξέρουμε ότι στην παρούσα κατάσταση δεν μπορούμε να αντιπαλέψουμε με ένα αποτελεσματικό τρόπο την ασυναρτησία, την ασάφεια και τη σκόπιμη αποσύνθεση των εννοιών που παράγει το σύστημα. Όμως μπορούμε να ξεκινήσουμε τουλάχιστον σε ένα πρώτο επίπεδο να οργανώνουμε με σαφήνεια και συνοχή το ποιοι είμαστε και τι θέλουμε.

Ένα κίνημα που αγνοεί ή αποστρέφεται την κοινωνική ιστορία, αλλά και την ιστορικότητά του, δεν κάνει τίποτα άλλο από το να βρίσκεται διαρκώς στο νησί των λωτοφάγων.

Γ. Μεριζιώτης

Ο ΑΞΙΑΚΟΣ ΜΑΣ ΚΟΣΜΟΣ

Μια κοινωνία όπου κυριαρχείται από αλλοτριωμένες κοινωνικές - ταξικές σχέσεις που επιβάλλει η εκάστοτε πολιτική-οικονομική ελίτ μέσω του κράτους (δηλαδή της «νομιμοποιημένης» δομικής βίας), μεταξύ εκμεταλλευτή και εκμεταλλεόμενου, διευθυντή και διευθυνόμενου, κυβερνήτη και κυβερνώμενου δεν θα είναι ποτέ αληθινά δίκαιη, ούτε θα είμαστε πραγματικά ελεύθεροι.

Μια κοινωνία διχαστικά πολωμένη μεταξύ φτώχειας και πλούτου, μεταξύ αυτών που δίνουν εντολές και αυτών που εκτελούν δεν θα είναι ποτέ οικολογικά ισορροπημένη, γιατί η κυριαρχία απέναντι στην φύση έχει τις ρίζες της στην κυριαρχία ανθρώπου από άνθρωπο. Η οικολογική ισορροπία προϋποθέτει την κοινωνική αρμονία.

«...Η ελευθερία χωρίς σοσιαλισμό είναι προνόμιο και αδικία και ο σοσιαλισμός χωρίς ελευθερία είναι υποδούλωση και βαρβαρότητα...». «...Είμαστε επίσης εχθροί της πατριαρχικής και νομικής εξουσίας των συζύγων πάνω στις γυναίκες, των γονέων πάνω στα παιδιά και αυτό επειδή η ιστορία μας διδάσκει ότι ο δεσποτισμός στην οικογένεια είναι το σπέρμα του πολιτικού δεσποτισμού στο κράτος...», Μιχαήλ Μπακούνιν 1875

«...Ο αναρχισμός, επιπλήττει τον φιλελευθερισμό ως ένα μερικό δόγμα της ελευθερίας και τον σοσιαλισμό ως ένα μερικό δόγμα της ισότητας. Η μερικότητα συνίσταται στο ότι αυτά τα δύο δόγματα προτίθενται να πραγματώσουν τις αρχές

τους μέσω της προσωρινής εξάρτησης των δύο αξιών, με την έννοια ότι πρώτα πραγματώνεται η μία και μετά η άλλη, ενώ ο αναρχισμός θεωρεί ότι μόνο στην ταυτόχρονη πραγμάτωση τους έγκειται η επιτυχία τους...» Νίκο Μπέρτι 1994

Πειραιάς - Δραπετσώνα Νοέμβριος 2009

« Η άποψη ότι δεν μπορεί να επέλθει καμιά πραγματική αλλαγή σε μια κοινωνία, πριν τη μελετήσουν και τη θελήσουν εκατομμύρια άνθρωποι, είναι μια από τις εκλογικεύσεις που βολεύουν τους νωθούς και τους αναποτελεσματικούς.

Αφού το πρώτο βήμα προς την ευτοπία είναι η ανασυγκρότηση των ειδώλων μας, μπορούμε δίχως άλλη χρονοτριβή να ρίξουμε τα θεμέλια της ευτοπίας όπου κι αν είμαστε ».

ΟΡΑΜΑΤΙΣΜΟΙ ΑΙΩΝΑΣ

Α. Μάμφροντ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΡΧΙΑ

ΑΡΧΕΣ

1.

Αναρχία, είναι μια ανοιχτή κατάσταση πραγμάτων, που υπερβαίνει τους θεσμούς του εξουσιαστικού πολιτισμού και της αστικής δημοκρατίας¹, καθώς και όλα τα καθεστώτα που περιέχουν στην αντίληψη τους ιεραρχία και κυριαρχία, σε νέες σφαίρες ποιότητας και ελευθερίας ατομικής και κοινωνικής που απορρέουν από τις αξιακές συνθήκες της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ισότητας, της αμοιβαιότητας, της δικαιοσύνης, και της αλληλεγγύης μεταξύ των ανθρώπων.

Είναι η έμπρακτη θέληση της πραγματικής ελευθερίας, γιατί το να είναι κανείς ελεύθερος σημαίνει να απαλλαγεί από τις ανισότητες που ενυπάρχουν στην κυριαρχία και την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο και να προχωρήσει σε μια σφαίρα που δεν υπάρχει ούτε το άρχειν, ούτε το άρχεσθαι, ούτε διευθυντής ούτε διευθυνόμενος, ούτε εκμεταλλευτής ούτε εκμεταλλεόμενος.

2.

Αναρχία, είναι ο χώρος, ο χρόνος και η δραστηριότητα μέσα στην οποία η κοινωνία εξελίσσεται συνεργατικά, ωθώντας τα άτομα να αναπτύξουν τις δυνατότητες- ικανότητές τους προς όφελός τους αλλά και προς όφελος της κοινότητας.

1. Δες σημείωση: α), σελ. 32

Πραγματοποιεί την ενσωμάτωση της οικονομίας μέσα στην κοινότητα και κατά συνέπεια την αναπόσπαστη ένταξη της παραγωγής, της τεχνολογίας και της επιστημονικής γνώσης μέσα στην κοινωνική ζωή.

Παράλληλα, κατανοεί και απελευθερώνει τη συνεργασία της κοινωνίας με τη φύση, για να περάσει η ανθρωπότητα στην αληθινή ελευθερία, την αληθινή κοινωνική δικαιοσύνη και κατά συνέπεια την οικολογική ισορροπία.

Η άμεση δημοκρατία των λαϊκών συνελεύσεων, οι ελεύθερες συμφωνίες των ομόσπονδων κοινοτήτων, τα κοινωνικά, παραγωγικά, καταναλωτικά συμβούλια, η άμεσα ανακλητή και κυκλική εκπροσώπηση, είναι μερικές από τις αναγκαίες προϋποθέσεις για το πέρασμα από τη διαχείριση των ανθρώπων στη διαχείριση των πραγμάτων, δηλαδή στη γενικευμένη κοινωνική αυτοδιεύθυνση.

3.

Aναρχία, είναι η πραγμάτωση της θέλησης που αρνείται κάθε μορφή εξουσίας από τα πάνω, η οποία αφαιρεί από την κοινωνία και το άτομο τη δυνατότητα του αυτοκαθορισμού της. Η εξέλιξη της κοινωνίας και του ατόμου μπορεί να βαδίζει μόνο σε συνθήκες ισότητας, αλληλοβοήθειας πρόνοιας και αλληλεγγύης, μέσα από την προϋπόθεση της ελευθερίας-δυνατότητας για την ατομική και κοινωνική αυτοπραγμάτωση. Η δυνατότητα αυτή έρχεται από τον αγώνα ενάντια στην αλλοτρίωση, οικονομική και πολιτική, που παράγεται από την κεφαλαιοκρατία μέσα από το σύστημα της διαμεσολάβησης,

της ετερονομίας, της εμπορευματοποίησης και της μισθωτής εργασίας-σκληριάς.

Η εξουσία είναι ένα αγαθό το ίδιο αναγκαίο όπως τα αγαθά που καλύπτουν τις βασικές φυσικές μας ανάγκες. Είναι ένα ανθρώπινο φυσικό δικαίωμα και ως τέτοιο πρέπει να ισοκατανέμεται μεταξύ των μελών της κοινωνίας. Το ατομικό και συλλογικό αυτεξούσιο, η «εξουσία χωρίς το από πάνω η το από κάτω» είναι εκείνη η κοινωνική συνθήκη και το περιβάλλον που αναδεικνύουν την πραγμάτωση του «θέλω και του δύνασθαι», διότι κάθε άτομο μέσω της αξιοπρέπειας της κοινωνικής δραστηριότητάς του, ολοκληρώνει τον εαυτό του και τους άλλους.

Μόνο τότε, τα ίδια τα άτομα ως πρόσωπα και οι κοινότητες ως αυτοπροσδιορισμένες οντότητες αναγκών, επιθυμιών και ονείρων, μπορούν πραγματικά ελεύθερα να θέτουν και να συναποφασίζουν για ζητήματα τα οποία αφορούν τις έτσι κι αλλιώς ατελείωτες, πολυσύνθετες και πολύμορφες υποθέσεις της ατομικής και κοινωνικής ζωής, και να εκφράζουν με παρρησία¹, της απόψεως την γνώμη τους και της διαφωνίες τους.

4.

Η Αναρχία² δεν είναι εγκεφαλική επινόηση κάποιου ιθύνοντος νου³ ή ενός υπέρτατου όντος αλλά η βιωμένη θέληση-επιθυμία και ο ασυμβίβαστος αγώνας των κυριαρχούμενων όλων των εποχών, ενάντια στους κυρίαρχους όλων των εποχών.

1. Δες σημείωση: Β), σελ. 35 2. το ίδιο γ), σελ.35

3. Δες παραθέματα: Α, Ν^ο 1, σελ. 41

Είναι η επαναστατική θεωρία και πράξη των «από κάτω» ενάντια στους «από πάνω». ¹ Για να μην υπάρχουν ούτε οι «από κάτω», ούτε οι «από πάνω», ώστε να μπορεί το σύνολο της κοινωνίας να αποφασίζει άμεσα για όλα τα πράγματα της ζωής της σε κάθε τομέα, κάθε στιγμή, στο χώρο και στο χρόνο.

Δεν είναι δόγμα ούτε τελεολογικό σύστημα. Είναι η γενικευμένη εναλλακτική λύση ως προς το ιεραρχικό-εξουσιαστικό πρόσωπο της κοινωνικής οργάνωσης του κράτους και του καπιταλισμού, ως προς τα πρότυπα που παράγονται από αυτό το σύστημα σαν σύνολο και ενάντια σε οποιαδήποτε μορφή ιεραρχικής κοινωνίας.

5.

Η αναρχία, δεν αποτελεί καμιά τυποποιημένη λύση για όλα τα ανθρώπινα προβλήματα, καμιά ουτοπία μιας τέλειας κοινωνίας. Από λόγους αρχής, απορρίπτει κάθε απόλυτο σχήμα και αντίληψη.

Δε διεκδικεί το αλάθητο, δεν πιστεύει σε καμιά απόλυτη αλήθεια ή πάγιο στόχο που αφορά την ανθρώπινη ανάπτυξη, αλλά στην απεριόριστη δυνατότητα τελειοποίησης των κοινωνικών προτύπων και των ανθρώπινων συνθηκών ζωής, τα οποία προσπαθούν πάντοτε να ανακαλύψουν ανώτερες μορφές έκφρασης και στα οποία γι' αυτό το λόγο δεν μπορεί να βάλει κανείς ένα συγκεκριμένο όριο ή να ορίσει έναν προκαθορισμένο στόχο.

1. Δες σημείωση: δ), σελ. 36

Αποδεχόμενη τη χρονικά σχετική έννοια των θεσμών και των κοινωνικών συνθηκών, η αναρχία κάνει εφικτή αυτή τη δυνατότητα τελειοποίησης.

Ως εκ τούτου δεν αποτελεί ένα παγιωμένο, αυτοέγκλειστο κοινωνικό σύστημα, αλλά σε αντίθεση με την πνευματική κηδεμονία όλων των θρησκευτικών και πολιτικών δογμάτων, αγωνίζεται για την ελεύθερη, ανεμπόδιστη αποδέσμευση όλων των ατομικών και κοινωνικών δυνάμεων στη ζωή.

Η απελευθέρωση των ανθρώπων από την οικονομική εκμετάλλευση και την πολιτική και πολιτιστική κυριαρχία, αποτελεί την πρωταρχική προϋπόθεση μιας ανατρεπτικής - επαναστατικής κοινωνικής και ατομικής αντίληψης, με όρους για μια ικανοποιητική ζωή, μέσα από τις πραγματικές ανάγκες, τα όνειρα και τις επιθυμίες μας.

6.

Για την αναρχία η ελευθερία¹ αποτελεί μια σχετική και όχι μια απόλυτη έννοια, αφού τείνει να διευρύνει τα όριά της και να επηρεάζει πλατύτερους κύκλους ανθρώπων με διάφορους τρόπους. Υποστηρίζει ότι δεν μπορεί να υπάρξει πραγματική ατομική ελευθερία για όλους, όταν δεν υπάρχει κοινωνική και πολιτική ισότητα και δεν μπορεί να υπάρξει αυτή η ισότητα, όταν δεν υπάρχει κοινωνική και ατομική ελευθερία. Οι κοινωνικές ελευθερίες είναι το άθροισμα των ατομικών ελευθεριών μέσα από την σχέση των πολιτικά και κοινωνικά ίσων ατόμων. Γι αυτό όσο υπάρχουν εκμεταλλευτές

1. Δες σημείωση: ε), σελ. 39

και εκμεταλλεούμενοι, διευθυντές και διευθυνόμενοι, κυβερνήτες και κυβερνούμενοι, κυρίαρχοι της φύσης και κυριαρχούμενη φύση, δεν είμαστε αληθινά ελεύθεροι.

Οι ατομικές ελευθερίες¹, δεν αποτελούν μια αφηρημένη ιδεαλιστική φιλοσοφική ερμηνεία, αλλά τη ζωτική συγκεκριμένη δυνατότητα κάθε ατόμου να αναπτύξει πλέρια και ανεμπόδιστα όλες τις ικανότητες και τα ταλέντα με τα οποία το έχει προικίσει η φύση και να τα καλλιεργήσει προς όφελος δικό του αλλά και της κοινωνίας .

Κατά αυτόν τον τρόπο δεν υπάρχει θετική ή αρνητική έννοια της ελευθερίας, αλλά η απαλλαγμένη από εξωτερικούς παράγοντες, όπως θεϊκούς («θεία βούληση»), φυσικούς («ο νόμος του ισχυρότερου»), ή κοινωνικούς υπαγορευμένους από μια διαστρεβλωμένη «γενική βούληση», που είναι η βούληση των κυρίαρχων. Η ελευθερία του άλλου δεν είναι με κανέναν τρόπο όριο ή άρνηση της ελευθερίας μου, (εκεί που σταματάει η δική μου ελευθερία αρχίζει του άλλου). Είναι αντίθετα η αναγκαία συνθήκη και η επιβεβαίωση της. Δε γίνομαι πραγματικά ελεύθερος παρά μόνο μέσω της ελευθερίας των άλλων.

1. Δες παραθέματα: Α, Ν° 2 σελ. 44

7.

Η αναρχία αντιλαμβάνεται τον άνθρωπο μέσα από τον δισυπόστατο χαρακτήρα του: από τη μια, ο ατομικός-ιδιωτικός και από την άλλη, ο συλλογικός-δημόσιος που πρέπει να εκπληρώνονται και οι δύο και ο ένας να μην ζει εις βάρος του άλλου. Δεν μπορεί να υπάρχει ατομικότητα χωρίς κοινωνικότητα και κοινωνικότητα χωρίς ατομικότητα. Γιατί το να μιλάει κανείς για το άτομο ως διαχωρισμένο από τις κοινωνικές του ρίζες και τις κοινωνικές του περιπλοκές είναι τόσο κενό νοήματος, όσο το να μιλάει κανείς για μια ζωή χωρίς οξυγόνο, για μια κοινωνία άδεια από ανθρώπους άρα και θεσμούς.

Ο εξανθρωπισμός του ανθρώπου πραγματοποιείται μέσω των σχέσεων του με τους άλλους ανθρώπους δηλαδή μέσω της κοινωνίας, γι' αυτό ο *«νόμος της κοινωνικής αλλαγής είναι ο καλύτερος ανθρώπινος νόμος»*. Μ. Μπακούνιν

8.

Αντίθετα από την ισότητα απέναντι στο νόμο ή απέναντι στο θεό που επικαλούνται τα φιλελεύθερα, σοσιαλιστικά και θεοκρατικά καθεστώτα, η αναρχία αντιπαραθέτει πρώτα και κύρια την ισότητα μεταξύ των ανθρώπων.

Υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει κοινωνία δικαίου σε συνθήκες οικονομικής-κοινωνικής ανισότητας, γιατί τότε το δίκαιο και οι νόμοι που παράγονται από αυτό το δίκαιο, ορίζονται από τα συμφέροντα της κυρίαρχης άρχουσας τάξης και της εκάστοτε πολιτικής ελίτ που την εκπροσωπεί.

Είναι το δίκαιο και οι νόμοι των ισχυρών-κυρίαρχων που μέσω του καθαρού κράτους¹, δηλαδή της νομιμοποιημένης δομικής βίας που ασκείται από τις δυνάμεις ασφαλείας των καθεστώτων και της ιδεολογικής τρομοκράτησης που ασκείται μέσω της στρατηγικής του φόβου, το επιβάλουν στις κυριαρχούμενες τάξεις. Σε συνθήκες κοινωνικής και πολιτικής ανισότητας, το δίκαιο το φτιάχνουν οι ισχυροί για να το επωμίζονται οι ανίσχυροι.

Με τη λέξη ισότητα², δεν εννοούμε την ισοπεδωτική ομοιομορφία, αλλά την ισότητα μέσα από τη διαφορά. Την ισότητα μέσα από την ποικιλομορφία. Την ισότητα όχι των όμοιων, αλλά των ανόμοιων («είμαστε ίσοι γιατί διαφέρουμε»), έτσι όπως υπάρχει και εξελίσσεται μέσα από τη ποικιλότητα της φύσης και την πολυπλοκότητα της κοινωνικής ζωής των ανθρώπων.

9.

Το σύγχρονο αναρχικό κίνημα³, εμπνεόμενο και αντλώντας τα πιο δημιουργικά και προοδευτικά στοιχεία από την παράδοση του διαφωτισμού, του ορθολογισμού και του επαναστατικού ουμανισμού, επηρεαζόμενο από προγενέστερα επαναστατικά αλλά και μεταρρυθμιστικά κοινωνικά-λαϊκά κινήματα, δημιουργείται συναντώντας τις νέες κοινωνικές σχέσεις και συνθήκες της αστικής κοινωνίας και του καπιταλισμού και μέσα σε αυτές αποκτά την ιστορικότητά

1. Δες παραθέματα: Α, Ν° 3, σελ.46

2. το ίδιο: Ν° 4, σελ. 48

3. Το ίδιο: Ν° 5, σελ. 50

του. Όπως και άλλα επαναστατικά κινήματα, τοποθετείται στην αιχμή των συγκρούσεων του κοινωνικού ταξικού πολέμου και εκεί διαμορφώνονται οι αξιακές του σταθερές.

Η μεγάλη του διαφορά είναι, πως οι αναρχικοί, ως μέλη της κοινωνίας, αρνήθηκαν όχι μόνο να αποδεχθούν το κοινωνικό συμβόλαιο, (που μετατράπηκε σε συνταγματικό χάρτη, σε καταστατική λειτουργία του κράτους), αρνήθηκαν την ιδέα του συμβιβασμού και της συνεργασίας των τάξεων, αλλά και τα στάδια μετάβασης στην νέα αταξική κοινωνία (προσωρινό εργατικό κράτος, δικτατορία του προλεταριάτου μέσω της εργατικής κυβέρνησης, κ.λ.π).

Πάλεψαν, παλεύουν και αγωνίζονται αφενός για την αποκάλυψη αυτής της απάτης και την απόρριψη αυτών των αντιλήψεων και αφετέρου για τη δημιουργία μιας νέας κοινωνικής συμφωνίας για την οργάνωση της κοινωνίας από τα κάτω, από το μερικό στο ολικό και της οριζόντιας σχέσης και διασύνδεσης των ατόμων και των κοινοτήτων, όσον αφορά τον τρόπο και τις διαδικασίες λήψης και υλοποίησης των αποφάσεων. Αλλά και μιας νέας κοινωνικής συνθήκης για όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ισορροπία μεταξύ του ατόμου-«ιδιώτη» και του «συνόλου»-κοινωνίας, ούτως ώστε ούτε το άτομο να καταδυναστεύει και να εκμεταλλεύεται το σύνολο, ούτε το σύνολο να καταπιέζει και να συνθλίβει το άτομο.

10.

Το αναρχικό κίνημα, σαν γνήσιο τέκνο της σοσιαλιστικής παράδοσης¹, αγωνίζεται για την εξάλειψη της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο ενώ προσβλέπει στον αντιαυταρχικό ελευθεριακό κομμουνισμό. Ο καθένας οφείλει να γνωρίζει πως το ιδανικό μας, εκφρασμένο με την λέξη αναρχία, παρμένο από μια προγραμματική λογική του σοσιαλισμού και οργανωμένο με ένα ελευθεριακό τρόπο, πάντα ήταν γνωστό ως κοινωνικός αναρχισμός ή αναρχικός κομμουνισμός². Σχεδόν ολόκληρη η αναρχική φιλολογία, από το τέλος της Α' Διεθνούς, ανήκει στην κομμουνιστική σχολή του σοσιαλισμού (οι δύο μεγαλύτερες σχολές στις οποίες χωριζόταν ο σοσιαλισμός ήταν από την μια πλευρά, ο κρατικός σοσιαλισμός και από την άλλη πλευρά, ο αναρχικός ελευθεριακός κομμουνισμός).

Κατ' αυτόν τον τρόπο ένας αντιεξουσιάζων (**libertarian**)³-ελευθεριάζων που προτάσσει την ελευθερία σε αναντιστοιχία με την κοινωνική και πολιτική ισότητα, είναι αστός ή μικροαστός φιλελεύθερος που επικαλείται την τυπική ελευθερία, η οποία είναι η συστημική ελευθερία (ελευθερία σε βάρος της ισότητας). Ενώ ένας αντιεξουσιαστής (**libertaire**)-ελευθεριακός, είναι κοινωνικός επαναστάτης, αφού για αυτόν αποτελεί προϋπόθεση η κοινωνική και πολιτική ισότητα για το πέρασμα στην ουσιαστική ατομική και κοινωνική ελευθερία.

1. Δες παραθέματα: Α, Ν° 6, σελ. 51 2. Το ίδιο: Ν° 7, σελ. 57

3. Δες παραθέματα: Γ, Ν° 5, σελ. 140

Από την άλλη, ένας εξουσιαστής σοσιαλιστής ή κομμουνιστής από φόβο στις ατομικές και συλλογικές ελευθερίες και μην έχοντας εμπιστοσύνη στην κοινωνική και πολιτική διαίσθηση και κρίση του εργαζόμενου λαού, καταπατά και συνθλίβει τις συλλογικές και ατομικές ελευθερίες.

Εδώ και πάνω από 90 χρόνια υποστηρίζουμε ότι η πάλαι ποτέ Σοβιετική Ένωση και το μετέπειτα «ανατολικό μπλοκ» που διευθυνόταν από τους Μπολσεβίκους (κομμουνιστικά κόμματα), ήταν μια ταξική κοινωνία στην οποία το κράτος, η αγορά και το μισθωτό σύστημα διατηρήθηκαν, δίνοντας τη δυνατότητα σε μια μικρή κομματική-κρατική, γραφειοκρατική ελίτ να εξαναγκάζει την πλειοψηφία του λαού να εργάζεται γι' αυτήν.

Δεν ήταν, γι' αυτό το λόγο, τίποτα παραπάνω από μια καπιταλιστική οικονομία που αναλαμβάνεται από το Κράτος και επιβάλλεται δια μέσου της γραφειοκρατίας του. Ο μπολσεβίκικος σοσιαλισμός ήταν και είναι ο κρατικά οργανωμένος καπιταλισμός.

11.

Στην ιστορία του κοινωνικού επαναστατικού κινήματος, στον αγώνα των καταπιεσμένων και εκμεταλλευομένων τάξεων, ο αναρχισμός αντιπροσωπεύει την άποψη ότι αυτός ο αγώνας πρέπει να είναι ολικός.

Τόσο ενάντια στην οικονομική εκμετάλλευση, όσο και ενάντια σε κάθε εξουσία από τα πάνω, δηλαδή την πολιτική διακυβέρνηση. Γιατί ιστορικά, η οικονομική εκμετάλλευση συμβαδίζει πάντοτε με την πολιτική και κοινωνική καταπίεση.

Αντίθετα με την πολιτική επανάσταση ή τις πολιτικές μεταρρυθμίσεις - και εννοούμε πολιτική, τη διαχείριση του συστήματος της ανισότητας και της κυριαρχίας σε όλα τα επίπεδα - η κοινωνική επανάσταση σε όλα τα επίπεδα, είναι η αναγκαία συνθήκη για να αποκτήσει η πολιτική την πραγματική της σημασία. Να περάσει, δηλαδή, στα χέρια των πολιτών η διεύθυνση και η διαχείριση των λειτουργιών της πόλης, της κοινότητας και της συλλογικής δημόσιας ζωής σε όλα τα επίπεδα.

Γιατί όπως είδαμε ιστορικά τους δυο τελευταίους αιώνες, κάθε νέα κατάσταση πραγμάτων αποσπασμένη από το κοινωνικό σώμα, η οποία έχει στα χέρια της τις υποθέσεις της κοινωνίας, μπορεί να αποτελέσει κίνδυνο για μια παλινδρόμηση στις εξουσιαστικές, αυταρχικές, ιεραρχικές καπιταλιστικές δομές, ακόμα και αν στηρίζει τη δραστηριότητά της σε αντιεξουσιαστικές ρητορικές.

Η κατανόηση της ιστορικότητάς μας και η χρήση αυτής της εμπειρίας στους σημερινούς αγώνες, είναι για το αναρχικό κίνημα¹ προϋπόθεση ακόμα περισσότερο, μετά τη σύγχυση που επήλθε από τον Μάη του '68 (η φαντασία στην εξουσία) και μετά την κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ (κρατικού καπιταλισμού), αλλά και την επικράτηση της νεο-φιλελεύθερης αναδόμησης του κράτους.

1. Δες παραθέματα: Α, Ν^ο 8, σελ. 69

12.

Ο αναρχικός αγώνας¹ πέρα από την συνειδητή και προταγματική συμμετοχή του στον κοινωνικό πόλεμο, ενάντια στην πολιτική και ταξική κυριαρχία τις οικονομικής ολιγαρχίας και των τεχνογραφειοκρατών αλλά και των πολιτικών ελίτ, έχει σαν σημείο αναφοράς την αξιακή θέση ότι πρέπει να υπάρχει διαλεκτική σχέση και συνάφεια ανάμεσα σε μέσα και σκοπούς, αντιτίθεται δηλαδή στο ιησουίτικο δόγμα «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα»². Συνειδητά και προταγματικά, προωθεί ανατρεπτικές δράσεις για την ανακατάληψη κάθε κομματιού της δημόσιας ζωής, γιατί το κράτος και τα αφεντικά ζουν εις βάρος του δημοσίου, δηλαδή της κοινωνίας.

Επιχειρεί να δημιουργεί και να προωθεί την αντίληψη και τις πρακτικές της αυτοοργάνωσης σαν βάση αντιθέσμησης και κοινωνικής αυτονόμησης.

Ο απελευθερωτικός αγώνας³, αποκτά προοπτική μόνο μέσα από τη συμπόρευση και την όσμωση με την κοινωνική και ταξική σύγκρουση, που είναι άλλοτε σφοδρή και άλλοτε έχει χαρακτηριστικά πιο ήπια. Σύγκρουση που κυριολεκτεί, τόσο περισσότερο, όσο αποτινάζει τον εξουσιαστικό-ιεραρχικό, εξα-

1. Δες παραθέματα: Α, Ν^ο 9, σελ. 62 2. Το ίδιο: Ν^ο 10, σελ. 63

3. Το ίδιο: Ν^ο 11, σελ. 65

ναγκαστικό πολιτισμό από πάνω της¹. Από τους εργατικούς αγώνες, τον επαναστατικό συνδικαλισμό, τον εξεγερτισμό, τις αντιεξουσιαστικές κολεκτίβες, τις ελευθεριακές κομμούνες-κοινότητες, τα ελευθεριακά σχολεία, τον αντιμιλιταρισμό, τον αντικληρικαλισμό, την κοινωνική οικολογία μέχρι τη σεξουαλική απελευθέρωση, την χειραφέτηση των νέων, των γυναικών και των ομοφυλόφιλων.

Από τους αγώνες ενάντια στην κρατική καταστολή και τον πόλεμο, μέχρι τους οικολογικούς αγώνες, μια ασταμάτητη ώθηση μέσα στην κοινωνία επιδιώκει ακόμα μεγαλύτερη συνολικότητα της ελευθερίας, της ισότητας, της αυτονομίας.

13.

Η παραδειγματική φύση του αγώνα μας, η προπαγάνδα μέσα από τη δράση², η άρνηση της ιστορικής βεβαιότητας, η άρνηση μας να διαχωριστούμε από το κοινωνικό σώμα μέσα από μηχανισμούς διαμεσολάβησης ή λογικές πρωτοπορίας, το «από δω και στο εξής» του αναρχικού προτάγματος, συνθέτουν μερικές από τις αντιλήψεις μας για την επαναστατική εξέλιξη του αγώνα, που για την οικονομία του λόγου, συνοψίζεται στα εξής σημεία:

1. Δες σημείωση: ζ), σελ. 39 2. Δες παραθέματα: Α, Ν° 12, σελ. 67

I. Στην επανάσταση, πέρα από τη συνολικότητα, αναγνωρίζουμε και τη διάρκεια. Δεν αποδεχόμαστε λογικές «μεγάλης νύχτας», «τελικής εφόδου», «ενδιάμεσων σταδίων» κλπ.¹

II. Αναγνωρίζουμε στον αναρχικό αγώνα την ταυτότητα του στοχευόμενου, πολυεπίπεδου, πολύμορφου και πολυδιάστατου.

Υπήρχε και υπάρχει ένας γαλαξίας απόψεων και πρακτικών ως μέρος του όλου σε μια διαλεκτική αλληλουχία σύνθεσης από το μερικό στο ολικό, από το ειδικό στο γενικό, από το ατομικό στο συλλογικό και τανάπαλιν.

III. Αναγνωρίζουμε στους αναρχικούς την οντότητα κοινωνικών μελών που εισάγουν οργανωμένα ένα ολικό σχέδιο δράσης, και ένα πλέγμα αντιλήψεων και πρακτικών για την απελευθέρωση της κοινωνίας που ζουν, και έτσι την απελευθέρωση και των ίδιων.

IV. Αναγνωρίζουμε την ανάγκη ύπαρξης ενός πλατιού αντιεξουσιαστικού-ελευθεριακού κινήματος που δίπλα σε άλλα ριζοσπαστικά λαϊκά κινήματα βάσης, μέσα από επαναστατικές διαδικασίες θα παλέψει για την ανατροπή και καταστροφή της οργάνωσης των αφεντικών, δηλαδή του κράτους και των ιδίων, ενάντια στις μερικότητες και στους ιδεολογικούς διαχωρισμούς, μέσα από μια συνεκτική θεώρηση των πραγμάτων.

1. Δες παραθέματα: Α, Ν° 13, σελ. 69

V. Ο ρόλος των αναρχικών δεν είναι να δημιουργήσουν μια κοινωνία και ένα σύστημα που θα γίνει δόγμα και καθεστώς. Αγωνίζονται να απελευθερώσουν και να αναδείξουν τους διάχυτους αντιεξουσιαστικούς-εξισωτικούς πόθους των εκμεταλλευόμενων-καταπιεσμένων κοινωνικών τάξεων της σημερινής εποχής, που είναι σε ύπνωση η λανθάνουσα μορφή. Να τους ενώσουν, να τους συνθέσουν, να δημιουργήσουν συνοχή μέσα από διαδικασίες ριζοσπαστικοποίησης των κοινωνικών ταξικών αγώνων, λειτουργώντας καθημερινά σαν ωθητήρες αντίστασης και ανατροπής, εκεί που αναπαράγεται το ιεραρχικό-εκμεταλλευτικό σύστημα δηλαδή στην καθημερινότητα και στην βάση της κοινωνικής ζωής. Οι αναρχικοί δεν αποτελούν πρωτοπορία. Δε διαμεσολαβούν για κανέναν.

Σημειώσεις

α) Η λέξη δημοκρατία αποτελείται από τα συνθετικά ‘δήμος’ (το σύνολο ή η συνέλευση των ανθρώπων που έχουν ίσα πολιτικά δικαιώματα, στην “κλασική” Αθήνα ισοδυναμούσε περίπου με τον αριθμό των τριάντα χιλιάδων ελεύθερων πολιτών. Η πλειοψηφία που ήταν σκλάβοι, γυναίκες και μετοικοι απαγορευόταν να μετέχουν στις αποφάσεις και στην διαχείριση της πόλης) και ‘κράτος’ (δύναμη, εξουσία, κυριαρχία). Ενώ στις λέξεις ‘μοναρχία’ και ‘ολιγαρχία’ το δεύτερο συνθετικό ‘άρχω’ σημαίνει ‘κυβερνώ, οδηγώ, κυριαρχώ’. Ο όρος, πάντως, ουσιαστικά δηλώνει το πολίτευμα εκείνο στο οποίο η εξουσία βρίσκεται στα χέρια της συνέλευσης των εχόντων ίσα πολιτικά δικαιώματα. Ήταν μια μορφή ελλιπούς, μισής, ταξικής πολιτειακής συγκρότησης, μια συμφωνία μεταξύ όχι των δύνασται (της δυνατότητας να συμμετέχουν όλοι) αλλά των συστημικά υφιστάμενα ίσων.

Η λέξη παρουσιάζεται στον Ηρόδοτο, που έγραψε μερικά από τα πρωιμότερα σωζόμενα γραπτά, αλλά ίσως δεν χρησιμοποιήθηκε πριν το 440-430 π.Χ. Δεν είναι σίγουρο ότι η λέξη χρησιμοποιήθηκε από τη στιγμή της γέννησης της δημοκρατίας, αλλά από το 460 π.Χ. γνωρίζουμε την ύπαρξη του ονόματος “Δημοκράτης”, που προφανώς δόθηκε από τους γονείς στο παιδί τους ως ένδειξη δημοκρατικής νομιμότητας.

Στην νέα εποχή, τέλη του 18ου αιώνα, μέσω της Γαλλικής Επανάστασης (στην όποια κυριάρχησαν οι Ιακωβίνοι), επανήλθε στο ιστορικό προσκήνιο ο αρχαιοελληνικός όρος “Δημοκρατία” που μέσα σε δύο μόνον αιώνες κατόρθωσε, όχι ο

ίδιος βεβαίως, αλλά μία παρωδία του που λέγεται αντιπροσώπευση - "Κοινοβουλευτισμός", να καλύψει ολόκληρη σχεδόν την ανθρωπότητα.

Σήμερα όλοι είναι, ή παριστάνουν ότι είναι ... "Δημοκράτες", ο δε πλανήτης κατακλύζεται από... εμμεσο-"Δημοκρατίες" παντός είδους: αστικο-κοινοβουλευτικές, βασιλευόμενες, στρατοκρατικές, τηλεοπτικές, φασιστικές και πάει λέγοντας, προς αύξηση των δόσεων της διαστρεβλώσεως και της αχρηστεύσεως των εννοιών.

Δείτε μία επιθετική κατηγοριοποίηση της Δημοκρατίας ένα λογοπαίγνιο που θέλει αλλά δεν μπορεί να αποκρύψει την πολιτική διαμεσολάβηση και την οικονομική εκμετάλλευση. Η αντιπροσωπευτική δημοκρατία και ο καπιταλισμός, η κυβέρνηση και εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, δεν σημαίνει τίποτα άλλο εκτός από δουλεία. Άλλωστε εμείς δεν παρασυρόμαστε από τις διάφορες λουσάτες συσκευασίες που διανθίζουν την δημοκρατία. Ένα είναι γεγονός, στη σύγχρονη εποχή έχουν υπάρξει και υπάρχουν δυο συστήματα και τα δυο ολιγαρχικά: το ένα φιλελεύθερο ολιγαρχικό, το άλλο δεσποτικό ολιγαρχικό.

Ορίστε ο κήπος όπου ανθίζουν όλα τα δημοκρατικά λουλούδια και όπως έχουν παρουσιαστεί τα κράτη σε παγκόσμιο επίπεδο σαν πολιτειακά μορφώματα από τις άρχουσες ελίτ: Αντιπροσωπευτική δημοκρατία, Βασιλευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία, Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία, Σύστημα Γουεστμίνστερ, Προεδρική Δημοκρατία (*Congressional system*), Ημιπροεδρικό σύστημα, Σοσιαλιστική δημοκρατία, Σοβιετική δημοκρατία, Λαϊκή δημοκρατία, Χριστιανοδημοκρατία, Ισλαμική Δημοκρατία. Έννοιες, όπως: συμμετοχική δημοκρατία, δημοκρατικός συγκεντρωτισμός.

Κόμματα, όπως: Χριστιανοδημοκρατικά, Σοσιαλ-δημοκρατικά, και πάει λέγοντας.

Στα τέλη του 18ου αιώνα, όπως ήδη προείπαμε, αν και η καρμανιόλα γκρέμισε την θεοκρατία και την μοναρχία, οι αστοί Ιακωβίνοι σφετερίστηκαν την μεγάλη λαϊκή επανάσταση η οποία δεν μπόρεσε να εγκαθιδρύσει την πραγματική Δημοκρατία, δηλαδή την Άμεση, παρά τις κραυγές αρκετών "Ορεινών" αλλά κι κύρια από τον αγώνα των πληβείων (αβράκωτων) ενάντια στην απάτη των εκπροσωπήσεων. Αυτό που επεκράτησε αργότερα παγκοσμίως, ήταν τελικά ο κυβερνητισμός και ο κρετίνικος αγγλικός κοινοβουλευτισμός (σύστημα Γουεστμίνστερ), ενώ από την γαλλική έκρηξη έμεινε τελικά ο ψευδεπίγραφος εξισωτισμός του "εγκαλιτέ" που είναι το ζητούμενο μέχρι σήμερα.

Η σύγχρονη δυτική πολιτική κουλτούρα έχει δημιουργηθεί επί τη βάσει αντιφατικών ιδανικών και ειδικά πάνω στην αντιφατική μετεξέλιξη της Γαλλικής Επανάστασης, της οποίας ο υποτιθέμενος μετασχηματισμός σε πολιτιστική πραγματικότητα, σήμαινε την σταθεροποίηση και την εξασφάλιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των τυπικών αστικών ελευθεριών, βρίσκοντας την ιστορική ολοκλήρωση της στον αμερικανισμό, την πρώτη σύγχρονη δουλοκτητική κοινωνία και στην εξέλιξή της δε σε ένα από τα πιο κοινωνικά ανάλγητο σύστημα. Τι να πούμε όμως για την άλλη Μεγάλη Επανάσταση, την Ρώσικη, που την σφετερίστηκαν οι μπολσεβίκοι και παρά τις μεγάλες προσδοκίες που καλλιέργησε στην σκλαβωμένη ανθρωπότητα, έπαψε πολύ σύντομα να είναι "εγκαλιτέ" και "λιμπερτέ" (ελευθερία και ισότητα).

Πάντως από την γέννηση της η δημοκρατία εμπεριείχε την κοινωνική μερικότητα και τον αποκλεισμό και προπάντων την

αποφυγή από τους αρχαίους και νυν δημοκράτες της αναγκαίας χειρονακτικής εργασίας (στις μέρες μας βρώμικης, μαύρης εργασίας), που κρατάει την ζωή και την κοινωνία σε ένα ανεκτό ανθρωπινό επίπεδο διαβίωσης. Ήταν ένα μισο-αριστοκρατικό σύστημα, όπως είναι στις μέρες μας το λεγόμενο αξιοκρατικό σύστημα. Έκτατε το ζητούμενο για τους δούλους, τους είλωτες, τους πληβείους, τους σκλάβους και τους προλετάριους, ήταν η διεύρυνση αυτής της δημοκρατίας σε όλα τα επίπεδα, πολιτικό, οικονομικό κοινωνικό, και γι' αυτό επιζητείται να είναι κάτι παραπάνω από άμεση, δηλαδή αναρχική.

β) Η Παρρησία, από το πάς και ρήσις, δεν είναι παρά το δικαίωμα και η τόλμη να εκφέρει ελεύθερα ο άνθρωπος με κάθε κόστος τη γνώμη του, ακόμη και σε βάρος του προσωπικού του οφέλους.

γ) Μια από τις πρώτες αναφορές της λέξης αν-αρχία, (χωρίς αρχές, λαοκρατία - οχλοκρατία με την αρνητική σημασία), αναφέρεται από τον Αθηναίο ποιητή και νομοθέτη Τυρταίο τον επονομαζόμενο και κουτσό, που καλέστηκε από τους γαιοκτήμονες της Σπάρτης το 460 π.Χ. περίπου, για βοήθεια, επειδή είχε ξεσπάσει μεγάλη εξέγερση των ειλωτών, κατά τον πρώτο μεσσηνιακό πόλεμο. Του έδωσαν την εντολή να συγγράψει νόμους σαν του Σόλωνα σε μορφή ελεγείας - ποίησης για να μπορούν να αποστηθίζονται και να απαγγέλλονται εύκολα, από τους Λακεδαιμονίους πολίτες, με σκοπό να τονώσει το ηθικό τους και το πατριωτικό τους συναίσθημα.

Τα ποιήματα νόμους που έγραψε ήταν δύο: το «Περί Ευταξίας» ενάντια στην αναρχία και το «Περί Ευνομίας», που σήμαιναν την νομιμότητα των γαιοκτημόνων ενάντια στην λαοκρατία και την τυραννία των ειλώτων. Έτσι ακόμα και με την αρνητική της σημασία η αναρχία συνδέθηκε με την εξέγερση των ειλώτων- δούλων

Τύραννος: Φρυγική λέξη, που σήμαινε τον άρπαγα της νόμιμης εξουσίας.

δ) Στο βιβλίο του Κροπότκιν, "Η Μεγάλη Γαλλική Επανάσταση" μπορεί κάποιος να διαβάσει με διεξοδικό και συνεκτικό τρόπο ότι στη Γαλλική επανάσταση οι Γιρονδίνοι (και ιδιαίτερα ο Μπρισσό, πρωτεργάτης των Γιρονδίνων, ο οποίος φυσικά εκτελέστηκε), στα φυλλάδια καθώς και στα λυρικά τραγούδια τους αποκαλούσαν αναρχικούς με την θετική έννοια, την ριζοσπαστική τους πτέρυγα των Ορεινών, τους Λυσσασμένους, οι οποίοι ήθελαν να σπρώξουν την επανάσταση πιο μακριά, κυρίως προς μια κοινωνική, αν και κάποιος μπορεί χωρίς κανένα ενδοιασμό να πει προς μια σοσιαλιστική κατεύθυνση. Συνεπώς, αυτούς τους αγωνιστές της επανάστασης, οι οποίοι είναι αναμφίβολα οι προπάτορες όλων ανεξαιρέτως των σοσιαλιστικών ρευμάτων των μεταγενέστερων και σημερινών εποχών, τους αποκάλεσαν "αναρχικούς" με την υβριστική έννοια και οι αντίπαλοι τους, οι προπάτορες των σημερινών συνταγματικών ή φιλελεύθερων.

Στον πληβειακό δημόσιο χώρο που άρχισαν να σκιαγραφούν οι αβράκωτοι, το 1774 οι λυσσασμένοι έριξαν τον σπόρο της αναρχικής ελευθερίας και της άμεσης δημοκρατίας. Ο **Jacques Roux**, στο βήμα της Συμβατικής, θα αναδείξει την εχθρική φύση των «αντιπροσώπων του λαού»

αναφωνώντας: «Η ελευθερία είναι απλώς αυταπάτη όταν μια τάξη ανθρώπων μπορεί ατιμώρητα να κάνει μίαν άλλη να λιμοκτονεί. Η ισότητα είναι απλώς αυταπάτη όταν ο πλούσιος ασκεί προνομιακά το δικαίωμα ζωής και θανάτου επί των συνανθρώπων του». Και ο J. Varlet, από τη φυλακή του Πλεσίς, έγραφε: «..Για οποιοδήποτε σκεπτόμενο ον, κυβέρνηση και επανάσταση είναι πράγματα ασύμβατα...».

Στο Παρίσι το 1864 εφτά χρόνια προτού την κομούνα, 60 εργάτες κυκλοφορούν ένα μανιφέστο «το μανιφέστο των 60 εργατών», που είχε συντάξει ο χαράκτης Τολέν. «...Κύριοι της αντιπολίτευσης, το ότι συμφωνούμε μαζί σας στην πολιτική, σημαίνει ότι συμφωνούμε και στην κοινωνική οικονομία; Συνεχώς μας λέτε: δεν υπάρχουν τάξεις μετά το 1789, όλοι οι Γάλλοι είναι ίσοι ενώπιον του νόμου. Όμως εμείς που δεν έχουμε άλλη ιδιοκτησία πέρα από τα χέρια μας, εμείς που υφιστάμεθα καθημερινά τους όρους του κεφαλαίου, εμείς που ζούμε υπό καθεστώδες έκτακτων νόμων, δυσκολευόμαστε να πιστέψουμε αυτήν την διαβεβαίωση ... Εμείς, που τα παιδιά μας περνούν συνήθως τα πιο τρυφερά τους χρόνια μέσα στο εξαθλιωτικό και ανθυγιεινό περιβάλλον των εργοστασίων ή ως μαθητευόμενοι στα εργαστήρια. Εμείς, που οι γυναίκες μας αναγκάζονται να εγκαταλείπουν τα σπίτια μας για ένα επιπλέον μεροκάματο, δηλώνουμε ότι η ισότητα αναφέρεται στον νόμο αλλά δεν ισχύει στην καθημερινή μας ζωή. Μας λένε ακόμη ότι οι εκλεγμένοι Βουλευτές μπορούν να διεκδικήσουν όλες τις μεταρρυθμίσεις για εμάς, καλύτερα από εμάς... Απαντάμε: Όχι! Δεν μας εκπροσωπεί κανείς διότι σε μια πρόσφατη συνεδρίαση του Νομοθετικού Σώματος καμιά φωνή δεν υψώθηκε για να διατυπώσει, έτσι όπως τα εννοούμε εμείς, τα αιτήματα, τις επιθυμίες και τα δικαιώματα μας. Δεν μας εκπροσωπεί κανείς,

εμάς που αρνιόμαστε να πιστέψουμε ότι η εξαθλίωση έχει Θεϊκή προέλευση...» Λίγους μήνες αργότερα δημιουργείται από τους εργάτες η πρώτη μορφή αυτοοργάνωσης στην σύγχρονη εποχή: Στις 28-8-1864, σ' όλο τον κόσμο ακούστηκε ηχηρότερος από εκείνον των 60 εργατών αυτός ο μεγάλος λόγος: «Η χειραφέτηση των εργατών πρέπει να είναι έργο των ίδιων των εργατών». Αυτός ο λόγος ειπώθηκε στο Σαιν Μάρτινς Χωλ στο Λονδίνο, σε μια συνέλευση εργατικών αντιπροσώπων που εκπροσωπούσαν πολλά έθνη της Ευρώπης.

Το μικρό απόσπασμα που ακολουθεί είναι από το μανιφέστο αυτής της συνέλευσης που δημιούργησε την Πρώτη Διεθνή: «...Πιστεύοντας ότι η χειραφέτηση των εργαζομένων θα πρέπει να είναι έργο των ίδιων των εργαζομένων, ότι οι προσπάθειες των εργαζομένων θα πρέπει να τείνουν στην καθιέρωση ίσων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων για όλους και στην εξάλειψη κάθε ταξικής κυριαρχίας ... ότι η χειραφέτηση της εργασίας δεν είναι ούτε τοπικό, ούτε εθνικό, αλλά κοινωνικό πρόβλημα που αφορά όλες τις χώρες... δηλώνουμε ότι αυτή η διεθνής ένωση, καθώς και όλα τα άτομα ή οι ομάδες που συμμετέχουν σ' αυτήν, θα αναγνωρίσουν ως βάση της συμπεριφοράς τους απέναντι σε όλους τους ανθρώπους την αλήθεια, την δικαιοσύνη, την ηθική, χωρίς καμία διάκριση χρώματος, θρησκείας και εθνικότητας, θεωρώντας καθήκον τους να απαιτήσουν για όλους τα δικαιώματα του ανθρώπου και του πολίτη...».

Αυτά ειπώθηκαν προτού να συμμετέχουν σε αυτή διάφοροι «σοφοί» Μαρξ, Μπακούνιν κλπ. Άπειρα παραδείγματα θα μπορούσαμε να παραθέσουμε. Αναφέρουμε μόνο μερικά χαρακτηριστικά δείγματα, έτσι για να μην ξεχνιόμαστε, η να

μην περιπλανιόμαστε με το ψευδοδίλλημα αν η ταξική συνείδηση προέρχεται έξω ή μέσα από την εργατική τάξη.

ε) Η λέξη ελευθερία προέρχεται ετυμολογικά από το πρόθεμα έψιλον (ε-) και την σανσκριτική ρίζα "λεύθ" που σημαίνει αυξάνω, αναπτύσσομαι. Από την ίδια ρίζα προέρχεται ο μέλλοντας του ελλειπτικού ρήματος έρχομαι, *ελεύσομαι*, που έχει και τη σημασία του ανεβαίνω, εισχωρώ. Επομένως ελευθερία σημαίνει ανεμπόδιστη ανάπτυξη, αύξηση, ανύψωση, διείσδυση.

ζ) Αποσπάσματα των αποφάσεων του συνεδρίου που έγινε στο Σαιντ Ιμιέ της Ελβετίας το 1872 και θεμελίωσε τις βάσεις για την κοινωνική αναρχία. Το motto έχει δοθεί από τότε γιατί οι σύντροφοι έθεσαν σαν ισοδύναμες αξίες την ελευθερία και την κοινωνική ισότητα, εν ολίγης την κοινωνική αλληλεγγύη. Οποιαδήποτε ερμηνεία που κατηγοριοποιεί αυτές τις αξίες σαν πρώτη ή δεύτερη, σαν ανώτερη ή κατώτερη υποβιβάζει την αναρχία σε φιλελεύθερες ή ελιτίστικες λογικές.

Η Φύση της πολιτικής δράσης του προλεταριάτου

«...Θεωρώντας ότι το να θέλει κανείς να επιβάλλει στο προλεταριάτο μια γραμμή συμπεριφοράς η ένα ενιαίο πολιτικό πρόγραμμα ως μόνη οδό η οποία μπορεί να οδηγήσει στην κοινωνική του χειραφέτηση είναι μια αξίωση τόσο παράλογη όσο και αντιδραστική (...) ότι οι βλέψεις του προλεταριάτου δεν μπορούν να έχουν ως αντικείμενο παρά μόνο τη θεμελίωση μιας απόλυτα ελεύθερης οργάνωσης και μιας απόλυτα

ελεύθερης ομοσπονδίας, που θα βασίζονται στην εργασία και στην ισότητα όλων και θα είναι εντελώς ανεξάρτητες από κάθε πολιτική κυβέρνηση, και ότι αυτή η οργάνωση και αυτή η ομοσπονδία δε μπορούν να είναι παρά το αποτέλεσμα της αυθόρμητης δράσης του ίδιου του προλεταριάτου, των εργατικών ενώσεων και των αυτόνομων κοινοτήτων. Θεωρώντας ότι κάθε πολιτική οργάνωση δε μπορεί παρά να είναι οργάνωση της κυριαρχίας προς όφελος των τάξεων και σε βάρος των μαζών, και ότι το προλεταριάτο αν θελήσει να καταλάβει την πολιτική εξουσία, θα γίνει κι αυτό μια κυρίαρχη και εκμεταλλεύτρια τάξη... **το συνέδριο του Σαιντ Ιμιέ, δηλώνει :**

α. Η καταστροφή κάθε πολιτικής εξουσίας από τα πάνω είναι το πρώτο καθήκον του προλεταριάτου.

β. Κάθε οργάνωση που καταλαμβάνει την πολιτική εξουσία, ακόμη και αν ονομάζεται προσωρινή και επαναστατική, για να εξασφαλίσει αυτή την καταστροφή, δε μπορεί να είναι παρά μια απάτη, και θα είναι τόσο επικίνδυνη για το προλεταριάτο, όσο και οι κυβερνήσεις που υπάρχουν σήμερα.

γ. Αρνούμενοι κάθε συμβιβασμό για να επιτύχουν την πραγματοποίηση της κοινωνικής επανάστασης, οι προλετάριοι όλων των χωρών πρέπει να θεμελιώσουν, έξω από τα πλαίσια κάθε αστικής πολιτικής, την αλληλεγγύη της επαναστατικής δράσης...».

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ. Α

1) Οι περισσότερες εξωαναρχικές αφηγήσεις για τον αναρχισμό θεωρούν την θεωρητική του πορεία - εσφαλμένα ή σκόπιμα - παρόμοια με των άλλων αριστερών και μαρξιστικών ρευμάτων που έφτασαν μέχρι το σημείο της προσωπολατρίας.

“... Ο αναρχισμός παρουσιάζεται ως πνευματικό παιδί συγκεκριμένων στοχαστών του δεκάτου ενάτου αιώνα, όπως ο Προυντόν, ο Μπακούνιν, ο Κροπότκιν κ. ά., που στη συνέχεια προσπάθησε να εμπνεύσει τις οργανώσεις της εργατικής τάξης, αναμείχθηκε σε πολιτικούς αγώνες, διασπάστηκε... Ο αναρχισμός στις καθιερωμένες περιγραφές προβάλλεται συνήθως ως ο φτωχός συγγενής του Μαρξισμού, λίγο χοντροκομμένος ως προς τη θεωρία του, πράγμα που αντισταθμίζεται από το πάθος και την ειλικρίνεια του. Στην καλύτερη περίπτωση όμως, η αναλογία είναι τραβηγμένη. Οι «ιδρυτικές μορφές» του δεκάτου ενάτου αιώνα δεν σκέφτονταν σαν να είχαν ανακαλύψει κάτι ιδιαίτερα καινούργιο.

Οι βασικές αρχές του αναρχισμού, (αυτοοργάνωση, εθελοντική συνεργασία, αλληλοβοήθεια), αναφέρονταν σε μορφές της ανθρώπινης συμπεριφοράς που θεωρούνταν δεδομένο ότι υπήρχαν από τότε που υπήρχε και η ανθρωπότητα. Το ίδιο ισχύει και με την απόρριψη του κράτους και όλων των μορφών της δομικής βίας, την ανισότητα ή την κυριαρχία (αναρχισμός ετυμολογικά σημαίνει «χωρίς κυρίαρχους»), ακόμα και με την υπόθεση ότι αυτές οι μορφές τρόπον τινά, συσχετίζονται και αλληλοενισχύονται. Τίποτε από αυτά δεν παρουσιάστηκε ως

ένα εντυπωσιακό νέο δόγμα. Και στην πραγματικότητα δεν ήταν κιάλας: μπορεί να βρει κανείς αναφορές ανθρώπων που αναπτύσσουν παρόμοια επιχειρήματα καθ' όλη τη διάρκεια της ανθρώπινης ιστορίας, παρ' ότι έχουμε κάθε λόγο να πιστεύουμε ότι στους περισσότερους τόπους και χρόνους, τέτοιες απόψεις ήταν οι λιγότερο πιθανές να καταγράφονται. Συνεπώς, δε μιλάμε τόσο για τον κορμό μιας θεωρίας, όσο για μια αντίληψη, ή μάλλον, θα μπορούσε να ισχυριστεί κάποιος, για μια πίστη: η απόρριψη συγκεκριμένων τύπων κοινωνικών σχέσεων, η πεποίθηση ότι κάποιες άλλες σχέσεις είναι καλύτερες για το χτίσιμο μιας βιώσιμης κοινωνίας, η πίστη ότι μια τέτοια κοινωνία μπορεί πραγματικά να υπάρξει.

Ακόμα και αν κάποιος συγκρίνει τις ιστορικές σχολές του μαρξισμού με τον αναρχισμό, θα διαπιστώσει ότι έχουμε να κάνουμε με δυο θεμελιωδώς διαφορετικά θεωρητικά επιχειρήματα. Οι μαρξιστικές σχολές έχουν συγγραφείς. Όπως ακριβώς ο μαρξισμός ξεπήδησε από το κεφάλι του Μαρξ, έτσι έχουμε Λενινιστές, Μασοϊκούς, Τροτσικιστές, Γκραμσιανούς, Αλτουσεριανούς, κλπ (παρατηρήστε πως η λίστα ξεκινά με επικεφαλείς κρατών και τελειώνει σχεδόν αβίαστα με Γάλλους καθηγητές). Ο Pierre Bourdieu κάποτε παρατήρησε ότι αν το ακαδημαϊκό πεδίο είναι ένα παιχνίδι στο οποίο οι ακαδημαϊκοί πασχίζουν για την κυριαρχία, τότε ξέρεις ότι κέρδισες όταν οι υπόλοιποι ακαδημαϊκοί αρχίζουν να αναρωτιούνται για το πώς να βγάλουν ένα χαρακτηρισμό από το όνομα σου.

Για να διατηρήσουν την πιθανότητα να κερδίσουν το παιχνίδι, επιμένουν οι διανοούμενοι να συνεχίζουν να χρησιμοποιούν το είδος των θεωριών της ιστορίας του Σπουδαίου Ανδρός, συζητώντας ο ένας με τον άλλον, που υπό οποιοδήποτε άλλο πλαίσιο θα τις περιφρονούσαν: Οι ιδέες του

Φουκώ, όπως και του Τρότσκι, δεν αντιμετωπίζονται ποτέ, κατ αρχή, ως προϊόντα ενός συγκεκριμένου διανοητικού περιβάλλοντος, σαν να έχουν αναδυθεί από ατέλειωτες συζητήσεις και επιχειρήματα που εμπλέκουν εκατοντάδες ανθρώπους, αλλά πάντοτε σαν να ξεπήδησαν από την ιδιοφυία ενός ανδρός (ή πολύ σπάνια, μιας γυναίκας).

Σκεφτείτε, τώρα, τις διάφορες σχολές του αναρχισμού: Υπάρχουν οι αναρχοσυνδικαλιστές, οι αναρχοκομμουνιστές, οι εξεγερτικοί, οι κοπερατιβιστές, οι ατομικιστές, οι πλατφορμιστές... Κανείς δεν έχει πάρει τ' όνομα του από κάποιον Σπουδαίο Διανοητή. Αντί γι αυτό, σταθερά ορίζονται είτε από κάποιου είδους πρακτική είτε, πιο συχνά, από την οργανωτική αρχή τους. (Αξίζει να σημειωθεί ότι εκείνες οι μαρξιστικές τάσεις που δε χαρακτηρίζονται από το όνομα κάποιου ατόμου, όπως η εργατική αυτονομία ή ο συμβουλευτικός κομμουνισμός, είναι επίσης οι πιο κοντινές στον αναρχισμό).

Οι αναρχικοί αρέσκονται να διακρίνονται από το τι κάνουν και πώς οργανώνονται για να το φέρουν σε πέρας. Και, όντως, γι αυτά ξοδεύουν το μεγαλύτερο μέρος της σκέψης και των συζητήσεων τους. Ποτέ δεν ενδιαφέρθηκαν ιδιαίτερα για τα είδη της ευρείας στρατηγικής και των φιλοσοφικών ερωτημάτων που ιστορικά απασχολούν τους μαρξιστές - ερωτήματα όπως: Είναι οι χωρικοί μια εν δυνάμει επαναστατική τάξη; (Οι αναρχικοί θεωρούν ότι αυτό είναι κάτι που οι ίδιοι οι χωρικοί θα το αποφασίσουν)· ποια είναι η φύση της μορφής εμπόρευμα; Αντ' αυτού, έχουν την τάση να φιλονικούν για το ποια είναι η δημοκρατικότερη ακολουθητέα διαδικασία κατά τις συναντήσεις τους, σε ποιο σημείο η οργανωτική δομή σταματά να ενισχύει την ατομική ελευθερία και αρχίζει να την περιστελλει. Ή από μια άλλη οπτική, σχετικά με την ηθική της

αντίθεσης στην εξουσία: Τι είναι η άμεση δράση; Είναι απαραίτητο (ή σωστό) να καταδικάζεις δημόσια κάποιον που δολοφονεί έναν επικεφαλής κράτους; Ή η δολοφονία, ειδικά όταν αποτρέπει κάτι τρομερό, όπως ο πόλεμος, μπορεί να είναι μια ηθική πράξη; Πότε είναι σωστό να σπάσουμε μια βιτρίνα; κλπ ...” Ντέιβιντ Γκρέμπερ 2004

2) «...Δεν είναι αλήθεια ότι η ελευθερία του ατόμου περιορίζεται από εκείνη οποιουδήποτε άλλου ατόμου. Ο άνθρωπος είναι αληθινά ελεύθερος μόνο στον βαθμό που η ελευθερία του -ελεύθερα αποδεκτή και αντανακλούμενη σαν σε καθρέφτη, από την ελεύθερη συνείδηση όλων των άλλων ανθρώπων- βρίσκει στην δική τους ελευθερία την επιβεβαίωση του άπειρου πεδίου.... Η ελευθερία του άλλου δεν είναι με κανένα τρόπο όριο ή άρνηση της ελευθερίας μου, είναι αντίθετα η αναγκαία συνθήκη και η επιβεβαίωσή της. Δε γίνομαι πραγματικά ελεύθερος παρά μόνο μέσω της ελευθερίας των άλλων..., ο Μπακούνιν υποστηρίζει ότι η ελευθερία είναι το «κατ' εξοχήν κοινωνικό» και ότι «μπορούμε να διακρίνουμε στην ελευθερία τρεις φάσεις ανάπτυξης»:... η πρώτη, η κατ' εξοχήν θετική και κοινωνική, είναι η από μέρους της κοινωνίας «πλήρης ανάπτυξη των ανθρώπινων ικανοτήτων και δυνάμεων». Η δεύτερη είναι αρνητική: πρόκειται για την εξέγερση του ανθρώπου ενάντια στην εξουσία, ενάντια στο κράτος. Η τρίτη φάση είναι η εξέγερση του ατόμου ενάντια «στη φυσική επιρροή της κοινωνίας». Ενάντια στα ήθη και τα έθιμα, δηλαδή ενάντια στην εσωτερικευμένη κοινωνία. Συνεπώς, «για να εξεγερθεί ενάντια σε αυτήν την επίδραση που εξασκεί ολότελα φυσικά η κοινωνία πάνω του, ο

άνθρωπος πρέπει, τουλάχιστον ως ένα βαθμό, να εξεγερθεί ενάντια στον ίδιο του τον εαυτό...». Μιχαήλ Μπακούνιν, 1870

Απεριόριστη ελευθερία δεν σημαίνει απλώς ότι κάποιος είναι πραγματικά ελεύθερος μόνο ανάμεσα σε εξίσου ελεύθερα άτομα, αλλά και ότι η ελευθερία κάθε ατόμου μπορεί, ως εκ τούτου, να πραγματωθεί μόνο μέσω της ισότητας όλων.

«...Είναι αρνητικό το να είσαι ελεύθερος έτσι γενικά από κάτι, διότι με μια τέτοια ελευθερία μπορεί να λιμοκτονήσεις.

Η πραγματική ελευθερία, η αληθινή ελευθερία είναι η ελευθερία για κάτι. Είναι η ελευθερία να είσαι, να πράττεις, κοντολογίς, η ελευθερία της πραγματικής και ζωντανής ευκαιρίας, -να μπορείς να επιλέγεις τον τρόπο εργασίας, τις συνθήκες εργασίας και την ελευθερία να πράττεις και να εργάζεσαι κάτω από αυτές τις συνθήκες. Η κατασκευή ενός τραπεζιού, το χτίσιμο ενός σπιτιού ή το όργωμα του εδάφους, -θα έπρεπε να είναι- ότι η ζωγραφική για τον καλλιτέχνη και η ανακάλυψη για τον επιστήμονα αποτέλεσμα έμπνευσης, έντονου πάθους και μεγάλου ενδιαφέροντος για την εργασία ως δημιουργική δύναμη...» Έμμα Γκόλντμαν, 1932

«...Η επιθυμία να είναι κανείς ελεύθερος και να αναπτύσσεται η προσωπικότητά του σε όλα της τα επίπεδα, δεν είναι αρκετά για να είναι κανείς αναρχικός. Η βλέψη προς μια απεριόριστη ελευθερία, εάν δε συνοδεύεται από μια αγάπη για την ανθρωπότητα και την επιθυμία του να απολαμβάνουν όλοι ίση ελευθερία, θα μπορούσε μεν να δημιουργήσει κάποιους αντάρτες..., οι οποίοι όμως γρήγορα μπορούν να εξελιχθούν σε εκμεταλλευτές τυράννους».

Ο αναρχισμός δεν σημαίνει ούτε ασύδοτη ελευθερία ούτε άρνηση της υπευθυνότητας. Στις κοινωνικές σχέσεις ανάμεσα στους ανθρώπους θα πρέπει να υιοθετούνται κάποιοι κοινωνικοί κανόνες, όπως για παράδειγμα, η υποχρέωση να εκπληρώνεται μια ελεύθερη συμφωνία. Ο αναρχισμός δεν είναι απλώς και μόνο μη κυβέρνηση, είναι αυτοκυβέρνηση (το συνώνυμό της, αυτοδιεύθυνση).

Αυτοκυβέρνηση σημαίνει αυτοπειθαρχία. Το αντίθετο της αυτοπειθαρχίας είναι η επιβαλλόμενη υπακοή, η επιτασσόμενη από νόμους πάνω στα αντικείμενά τους, στα θύματά τους. Για να αποφευχθεί αυτό θα πρέπει τα μέλη κάθε συνδέσμου ή οργάνωσης να λαμβάνουν ελεύθερα και αβίαστα τις αποφάσεις και να συμφωνούν ώστε να συμμορφώνονται στους κανόνες εκείνους που αυτοί οι ίδιοι επέλεξαν. Εκείνοι που αρνούνται να προσφέρουν την εθελοντική τους συμμετοχή στην υιοθέτηση της συμφωνίας αυτής θα πρέπει να στερούνται των ωφελημάτων του συνδέσμου ή της οργάνωσης. Οι άνθρωποι εκείνοι που συνενώνονται με βάση μια ελεύθερη συμφωνία, για μια κοινή δράση, με κοινούς στόχους, έχουν την ηθική υποχρέωση να εκπληρώνουν την υπόσχεσή τους και να μην αναλαμβάνουν καμία άλλη δραστηριότητα που να βρίσκεται σε αντίθεση με το συμφωνημένο πρόγραμμα...» Σαμ Ντόλγκοφ, 1972

3) «... Οφείλουμε να αναγνωρίσουμε, όπως ο Λαντάουερ, ότι πρέπει να οργανωθούμε όχι στα πλαίσια του κράτους αλλά έξω απ' αυτό, χωρίς κράτος -παράλληλα προς το κράτος. Οφείλουμε να συνειδητοποιήσουμε ότι η πραγμάτωση των ιδεών, της οργάνωσης και του πάθους για την αναρχία, είναι, και ανέκαθεν υπήρξε, επίκαιρη, υπάρχοντας παράλληλα προς

το κράτος... Πρέπει να γίνει συνείδηση στον καθένα ότι εμείς είμαστε το «κράτος» και θα συνεχίσουμε να είμαστε μέχρι να δημιουργήσουμε τους θεσμούς τις κοινωνικές, αλλά και διαπροσωπικές σχέσεις εκείνες που θα συνθέτουν μια δίκαιη α-κρατική κοινωνία.

Ο Λαντάουερ γράφει: «Το κράτος είναι μια κατάσταση, μια συγκεκριμένη σχέση μεταξύ ανθρώπων, ένας τρόπος ανθρώπινης συμπεριφοράς· το καταστρέφουμε συνάπτοντας άλλες σχέσεις, συμπεριφερόμενοι διαφορετικά. Οι άνθρωποι βρίσκονται αντιμέτωποι ο ένας με τον άλλον στα πλαίσια μιας «στατικής» σχέσης που καθιστά αναγκαίο το καθεστώς του κρατικού καταναγκασμού και αντιπροσωπεύεται από αυτό και μέσα σε αυτό. Συνεπώς, το καθεστώς μπορεί να ξεπεραστεί μόνο στον βαθμό που αυτή η σχέση μεταξύ των ανθρώπων θα αντικατασταθεί από κάποια άλλη.

Αυτή η άλλη σχέση είναι οι Άνθρωποι. Είναι ένας δεσμός μεταξύ των ανθρώπων που ήδη υπάρχει, μόνο που δεν έχει ακόμη αποκτήσει σάρκα και οστά, δεν έχει ακόμη εξελιχθεί σε ανώτερο οργανισμό. Στον βαθμό που οι άνθρωποι, βάσει της προόδου της παραγωγής και της διανομής, ανακαλύπτουν ότι πλησιάζουν ο ένας τον άλλον ως άνθρωποι και αναπτύσσονται μαζί σαν ένας οργανισμός με αναρίθμητα όργανα και μέλη, ο σοσιαλισμός, που τώρα ζει μόνο στον νου και στις επιθυμίες μοναχικών, ατομικοποιημένων ανθρώπων, θα γίνει πραγματικότητα όχι μέσα στο κράτος αλλά έξω απ' αυτό, χωρίς το κράτος, και αυτό σημαίνει παράλληλα προς το κράτος. Το ότι «οι άνθρωποι βρίσκονται μαζί», δεν σημαίνει ότι γεννιέται κάτι καινούργιο, αλλά ότι αποκτά σάρκα και οστά και ανασυστήνεται κάτι που υπήρχε πάντα -η κοινότητα, που στην

πραγματικότητα υπάρχει παράλληλα προς το κράτος, αν και θαμμένη και αφημένη στην τύχη της.

Κάποια μέρα θα καταλάβουν όλοι ότι ο σοσιαλισμός δεν είναι μια εντελώς καινούργια επινόηση, αλλά η ανακάλυψη ενός πράγματος που υπήρχε πάντοτε, ενός πράγματος που αναπτύχθηκε. Αν έτσι έχουν τα πράγματα, η υλοποίηση του σοσιαλισμού είναι πάντα εφικτή, αν την επιθυμεί ένας ικανός αριθμός ανθρώπων. Η υλοποίησή του δεν εξαρτάται από το επίπεδο της τεχνολογίας, αν και όταν ο σοσιαλισμός γίνει πράξη, θα είναι φυσικά διαφορετικός, θα ξεκινήσει και θα εξελιχθεί διαφορετικά, σύμφωνα με την ανάπτυξη της τεχνολογίας· εξαρτάται από τους ανθρώπους και την διάθεσή τους. Ο σοσιαλισμός κάθε εποχή είναι και εφικτός και ανέφικτος. Είναι εφικτός όταν υπάρχουν οι κατάλληλοι άνθρωποι που να τον θέλουν και να τον πραγματοποιήσουν, και ανέφικτος όταν οι άνθρωποι είτε δεν τον θέλουν ή απλώς φαντάζονται ότι τον θέλουν, δεν είναι όμως ικανοί να τον πραγματοποιήσουν...».

4) «...Η ισότητα είναι μη επιβολή, μη επέμβαση, αυτορρύθμιση και αλληλοβοήθεια. Λέγοντας ισότητα δεν εννοούμε ότι θα μπορούσε κανείς να έχει τις ίδιες σχέσεις με δύο ή περισσότερα άτομα. Αυτό είναι αδύνατον, εφ' όσον κάθε άτομο είναι μοναδικό. Ισότητα σημαίνει ότι κανένας δεν περιορίζει κανέναν. Απεριόριστη ελευθερία είναι η συνείδηση και η εκδήλωση της ενότητας της ζωής, της ενότητας του ανθρώπινου είδους μέσα στην φύση. Η αμοιβαιότητα και η αλληλοβοήθεια είναι διαδικασίες που ενεργοποιούν μια κοινωνική τάξη πραγμάτων, στην οποία η *ισότητα* δεν είναι παρά η ελάχιστη αρχή της συνένωση.

Ο αγώνας για να είναι κανείς άνθρωπος, εμπνέει μια αγάπη προς τους άλλους που υπερβαίνει κατά πολύ τις απαιτήσεις της κρατούσας δικαιοσύνης. Ο αγώνας για να είναι κανείς άνθρωπος, αποδεικνύει περίτρανα ότι η ελευθερία είναι άπειρη και απεριόριστη.

Το κοινωνικό συμβόλαιο, δηλαδή το κράτος, είναι το φάντασμα του μαζικού συγκεντρωτικού ελέγχου. Η επίλυση του προβλήματος της κοινωνικής αδικίας και η ισοκατανομή των βασικών κοινωνικών αγαθών δηλαδή του παραγομένου κοινωνικού πλούτου πρέπει να συνάδουν με τα ιδανικά μας, που δεν συνίστανται μόνο στο πώς θα μοιράσουμε τον πλούτο ή θα κατανείμουμε τους πόρους, διότι ο πλούτος μπορεί να μοιραστεί σχετικά δίκαια ακόμη και μέσα σε μια φυλακή, και οι εξωτερικοί πόροι μπορούν να κατανεμηθούν σχετικά δίκαια μέσω του κρατικού μηχανισμού. Αν και ο Ρωλς συγκαταλέγει την ελευθερία, τις ευκαιρίες και τον αυτοσεβασμό, στα βασικά αγαθά, τα «αγαθά» αυτά δεν μπορούν να αποκτήσουν σάρκα και οστά ούτε μέσω του κράτους, ούτε μέσω του μυθικού κοινωνικού συμβολαίου. Τα ιδανικά μας αφορούν την απελευθέρωση της δημιουργικής παρόρμησης, τις ευκαιρίες για αυτοοργάνωση και την ανασυγκρότηση της κοινωνίας γι' αυτόν τον σκοπό.

Η ελπίδα μας για την επίλυση του προβλήματος της κοινωνικής αδικίας βρίσκεται στους ανθρώπους, σε μας, στην πνευματική και κοινωνική μεταμόρφωση και όχι στην πολιτική. Παράλληλα και ενάντια προς το κράτος, χρειάζεται να οικοδομήσουμε νέες κοινωνικές αλλά και διαπροσωπικές σχέσεις, κοινωνικούς θεσμούς εμποτισμένους με την αναζωογόνηση του πνεύματος, από τις θετικές ιδέες του αναρχισμού...»

5) «...Ο αναρχισμός, σαν μια επαναστατική κριτική του υπάρχοντος συστήματος, είναι το ριζοσπαστικό αποτέλεσμα της κοινωνικής πορείας για εξέλιξη. Ταυτόχρονα, αποτελεί μια επαναστατική απάντηση στην αποσύνθεση των εννοιών που δημιουργεί αυτή η εξέλιξη. Αυτή η απάντηση είναι σαφής όταν προτείνει μια ελευθεριακή κοινωνία σαν τη μοναδική λύση, που είναι ικανή να δώσει ουσιαστικό περιεχόμενο στην ανθρώπινη κοινωνία. Σαν τελικό σημείο της λογικής της κοινωνικής εξέλιξης, ο αναρχισμός περιέχει τα στοιχεία της φιλελεύθερης παράδοσης του διαφωτισμού, ενώ σαν απάντηση στη λογική που θέλει να εξαφανίσει την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, έχει γνήσια σοσιαλιστική καταγωγή. Αυτό εξηγεί τη μοναδικότητα του αναρχικού κινήματος, και τους ιδιαίτερους ουσιαστικούς δεσμούς του με τα πλατύτερα σοσιαλιστικά και εργατικά κινήματα...

Απ' όλα αυτά, είναι δυνατό να στηρίξουμε μια υπόθεση για τη φύση του αναρχικού κινήματος, το οποίο μπορεί να οριστεί ως εξής: είναι ένα ηθικό κίνημα που δρα με μια πολιτιστική κατεύθυνση, μέσα στην κοινωνία. Αυτή η διχοτόμηση-αντίθεση, ανάμεσα στο ηθικά ακράδαντο ιδανικό του αναρχισμού που το κάνει εντελώς διαφορετικό από κάθε άλλο πολιτικό κίνημα, και στις πιεστικές πολιτικές απαιτήσεις να ανταποκριθεί στην πραγματικότητα, έχει σημαδέψει ολόκληρη την ιστορία του κινήματος...

Ο αναρχισμός, έχει αποδείξει ότι η ελευθερία δεν μπορεί να έρθει μέσα από τους δρόμους που προτείνουν ο σοσιαλισμός και ο φιλελευθερισμός. Έτσι, μετά από 100 χρόνια ο αναρχισμός παραμένει η μονή εναλλακτική πρόταση για εκείνους που πραγματικά επιθυμούν την ελευθερία και την

ισότητα, γενικευμένες στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό...». Νίκο Μπέρτι

6) «...Ο αναρχισμός ανήκει στη δεξιά ή στην αριστερά; θα μπορούσαμε αμέσως να πούμε: στην αριστερά. Στην αριστερά γιατί, σύμφωνα με την παραδοσιακή σημασία του όρου, αυτή είναι που από ιστορικό-πολιτικής πλευράς επιθυμεί πάντοτε να εκφράζει τις αξίες της ελευθερίας, της ισότητας, της αλληλεγγύης και, αν θέλετε, της διαφορετικότητας.

Μ' αυτό το δεδομένο, θα έπρεπε να συμπεράνουμε ότι η συζήτηση έχει ήδη τελειώσει. Απεναντίας, το ερώτημα δεν είναι τόσο απλό, παρά τη φαινομενικά άμεση προδηλότητα του. Όχι μόνο γιατί αυτός ο ορισμός της δεξιάς και της αριστεράς είναι καθ' όλα συμβατικός (όπως όλα τα πράγματα αυτού του κόσμου), αλλά επίσης, και κυρίως, γιατί ο αναρχισμός βρίσκεται πέρα από τη δεξιά και την αριστερά. Ο αναρχισμός είναι, οντολογικά, μια σύνθεση. Έτσι, δεν προσφέρεται σε οικειοποίηση και ταξινόμηση μιας και μόνο κατεύθυνσης. Ο αναρχισμός είναι οικουμενικός. Ο αναρχισμός, πράγματι, είναι εξ' ορισμού μια συγκριτική ιδεολογία. Γεννήθηκε σε αντίθεση τόσο με τον φιλελευθερισμό όσο και με τον σοσιαλισμό, κυρίως γιατί ενώ οι φιλελεύθεροι και οι σοσιαλιστές έχουν θεωρήσει τις αξίες της ελευθερίας και της ισότητας σαν ανεξάρτητες μεταξύ τους, αυτός τις εννοεί ως αξίες αδιαχώριστες.

Ο αναρχισμός θεωρεί αδύνατον να σκεφτόμαστε να πραγματοποιήσουμε τη μία, αν δεν σκεφτόμαστε, ταυτοχρόνως να πραγματοποιήσουμε και την άλλη. Από εδώ, ακριβώς, και η συγκριτική φύση της αναρχικής ιδεολογίας: αναφερόμενος σε μια αξία, σε μια έννοια, αμέσως ανακαλεί όλες τις άλλες, οι

οποίες δεν στηρίζονται, σύμφωνα με την αναρχική προοπτική, αν δεν σκεφτόμαστε τη μια σε σχέση με μια άλλη, αν δεν σκεφτόμαστε αυτή ή την άλλη σε σχέση με μια ακόμα άλλη, κ.ο.κ.

Κατά την αναρχική άποψη η ατομική ελευθερία πραγματώνεται αληθινά μόνο μέσω της πλήρους ανάπτυξης της κοινωνικής ισότητας και η κοινωνική ισότητα πραγματώνεται αληθινά μόνο μέσω της πλήρους ανάπτυξης της ατομικής ελευθερίας. Εν συντομία, ο αναρχισμός ισχυρίζεται ότι για να πραγματωθεί η ισότητα απαιτείται να δοθεί βάρος στην ελευθερία, και για να πραγματωθεί η ελευθερία πρέπει να δοθεί βάρος στην ισότητα. Για να πραγματωθεί η μία πρέπει να δοθεί βάρος στην άλλη, δηλαδή πρέπει να εκπληρωθούν οι προϋποθέσεις τους, αλλά για να πραγματωθούν αυτές, χρειάζεται να γίνουν αμφότερες αποδεκτές, με όλες τις συνέπειες τους.

Ο αναρχισμός, με άλλα λόγια, επιπλήττει τον φιλελευθερισμό ως ένα μερικό δόγμα της ελευθερίας και τον σοσιαλισμό ως ένα μερικό δόγμα της ισότητας. Η μερικότητα συνίσταται στο ότι αυτά τα δύο δόγματα προτίθενται να πραγματώσουν τις αρχές τους μέσω της προσωρινής εξάρτησης των δύο αξιών, με την έννοια ότι πρώτα πραγματώνεται η μία και μετά η άλλη, ενώ ο αναρχισμός θεωρεί ότι μόνο στην ταυτόχρονη πραγμάτωση τους έγκειται η επιτυχία τους.

Η δεξιά και η αριστερά, πάντοτε σύμφωνα με τη σύμβαση που υπαινιχθήκαμε προηγουμένως, είναι επίσης μια αντίθεση (και δεν θα μπορούσε να συμβαίνει διαφορετικά), ένα παιχνίδι αντιτιθέμενων πλευρών. Από τη μια η δεξιά, με τις αξίες της παράδοσης, της συντήρησης, της αντίδρασης, της ανισότητας,

του ιδιοκτησιακού εγωισμού και σαφώς της ιεραρχίας" από την άλλη η αριστερά, με τις αντίθετες αξίες.

Αξίζει να σημειωθεί, πως σύμφωνα με τη διάσημη ερμηνεία του Norberto Bobbio, αυτό που χωρίζει τη δεξιά και την αριστερά είναι το ζήτημα της ισότητας, γιατί ενώ υπάρχουν ρεύματα της αριστεράς που επιδιώκουν εκτός από την ισότητα και την αξία της ατομικής ελευθερίας (η περίπτωση παραδείγματος χάριν του αναρχισμού), ποτέ δεν ισχύει το αντίθετο. Μ' άλλα λόγια, η αξία της ελευθερίας μπορεί να υπάρχει και στη δεξιά (παραδείγματος χάριν ο κλασσικός φιλελευθερισμός), όμως δεν υπάρχει ποτέ, σ' αυτήν την πολιτική πλευρά, η αξία της ισότητας. Είναι γεγονός όμως, ότι για να μπορέσει να εφαρμοστεί αυτό το σχήμα, θα έπρεπε, πρώτα απ' όλα, να υπάρχει καθολική συμφωνία στο τι εννοείται ως ελευθερία και ισότητα, που ωστόσο είναι υπό αμφισβήτηση.

Όχι μόνο η ελευθερία και η ισότητα είναι έννοιες πολύ συζητήσιμες, αλλά επίσης, αποδεχόμενοι την παραδοχή του Bobbio σαν "παραδοσιακή" (δηλαδή μια έκφραση της αριστεράς), πρέπει επίσης να παρατηρήσουμε ότι η ιστορική εμπειρία έχει πολλές φορές κυριολεκτικά αντιστρέψει αυτή την ερμηνεία. Αρκεί πράγματι να θυμηθούμε μερικά αλλόκοτα πράγματα: ο σταλινισμός και ο Πολ Ποτ ανήκουν στη δεξιά ή την αριστερά; Προκύπτει, εν συντομία, ήδη απ' αυτή την κοινότυπη ερώτηση, η δυσκολία μιας σαφούς απάντησης.

Το γεγονός είναι ότι, ακριβώς επειδή δεξιά και αριστερά είναι "χωρικοί" ορισμοί, αυτοί δεν μπορούν να υπερβούν την ιδιαιτερότητα της κάθε πλευράς, δηλαδή την ιδιαιτερότητα της οπτικής γωνίας. Στην πραγματικότητα, ανήκουν στην ίδια λογική: υπάρχει η δεξιά επειδή υπάρχει η αριστερά και υπάρχει η αριστερά γιατί υπάρχει η δεξιά. Δεν πρόκειται για ένα

παιχνίδι με τις λέξεις, αλλά για ένα παιχνίδι εξουσίας. Η κάθε πλευρά διεκδικεί τα πάντα, αλλά δεν παύει (ούτε μπορεί να κάνει κάτι τέτοιο) να είναι η μία πλευρά, και αφού δεν παύει να είναι τέτοια, διαθέτει μία και μόνο λογική υποταγής της άλλης πλευράς, τη λογική της εξουσίας (που πράγματι είναι καθολική).

Να λοιπόν που ακόμη κι αν υποθέσουμε ότι μπορούμε να δώσουμε μια οικουμενική ερμηνεία των αξιών (όποιες κι αν είναι αυτές), παραμένει πάντοτε το γεγονός ότι, αν έρθουμε σε μια δεδομένη κατάσταση, αυτές παύουν να είναι αυτό που είναι και γίνονται, κατά τρόπο ανεπανόρθωτο, καθ' ολοκληρίαν ιδιαίτερες. Αυτό ισχύει αν αναλυθούν όλες οι ιδεολογίες οποιασδήποτε πλευράς, καθόσον, και αυτό τις αφορά όλες, δεν καταφέρνουν να υπερβούν τη μοναδική οικουμενική σταθερά που, ακόμη και σε διαφορετική κλίμακα, τις εξομοιώνει: η ουσία τους δηλαδή προκύπτει από τη λογική της εξουσίας, δηλαδή από εκείνη ακριβώς τη μερική λογική που θέλει να υποτάξει καθ' ολοκληρία την ύπαρξη μιλάμε ακριβώς για την εξουσία. Πολλοί διεκδικούν την ελευθερία (συμπεριλαμβανομένου του φιλελευθερισμού), αλλά κανείς δεν τη διεκδικεί ως συστατική αρχή, δηλαδή ως άρνηση. “χωρίς περισεύματα”, της εξουσίας.

Φυσιολογικά οι αξίες πρέπει να ελέγχονται σε σχέση με μια δεδομένη κατάσταση και απ' αυτό ούτε ο αναρχισμός μπορεί, προφανώς, να ξεφύγει. Ωστόσο ο αναρχισμός διαθέτει ένα τεράστιο πλεονέκτημα σε σχέση με όλες τις άλλες ιδεολογίες. Αυτό συνίσταται στο εξής: η οικουμενικότητα του δεν πηγάζει από μια αρχική ιδιαιτερότητα, αλλά από τη μοναδική οικουμενικότητα που είναι δυνατή στην πραγματικότητα: την επιδίωξη της πλήρους εξάλειψης της κυριαρχίας. Γιατί είναι

αυτή η μοναδική δυνατή οικουμενικότητα; Μα είναι προφανές: γιατί η εξουσία -και πώς θα μπορούσε να συνέβαινε διαφορετικά- είναι αυτή που διαιρεί. Επειδή η διαίρεση που δημιουργεί η εξουσία είναι ανυπέρβλητη, να γιατί ευκαιριακά η δεξιά και η αριστερά καταλήγουν να συμπιέτουν σε μία πλευρά, ακριβώς στη θεωρητική πλευρά που εκπροσωπεί, ρεαλιστικά, τη γνώση της αδυναμίας αυτής της υπέρβασης. Τα υπόλοιπα (και αυτή η συζήτηση έχει σημασία κυρίως για την αριστερά, αφού η δεξιά ταυτίζεται σχεδόν με την εξουσία) είναι σκέτη “ιδεολογία”. Ο αναρχισμός, απεναντίας, ξεκινώντας άμεσα από τη συστατική αρχή της ελευθερίας (άρνηση της εξουσίας) δεν φτάνει σ' ένα παρόμοιο αδιέξοδο, δηλαδή ξεφεύγει από μια τέτοια αξιωματική θεώρηση της πολιτικής.

Χρειάζεται όμως ν' αλλάξουμε κριτήριο προκειμένου να διερωτηθούμε πάνω στη δεξιά και την αριστερά, γιατί η εξουσία είναι στην πραγματικότητα οικουμενική. Μ' άλλα λόγια, η συζήτηση πρέπει να περάσει από μια χωρο-οριζόντια ανάλυση, σε μια ανάλυση χωρο-κάθετη. Αν παραμείνει η χωρο-οριζόντια (δεξιά και αριστερά) δεν υπερβαίνεται το εγγενές κριτήριο που τελικά ενοποιεί τις δύο πλευρές, δηλαδή η εξουσία, δεδομένου ότι η δεξιά και η αριστερά δεν είναι τίποτα άλλο από διαφορετικές εκφάνσεις της ίδιας αρχής. Μετατοπίζοντας αντιθέτως την ανάλυση σε μια καθετοποιημένη διάσταση (ψηλά-χαμηλά, βάση-κορυφή), ενώνονται αμέσως οι δύο αξίες που πριν ήταν χωρισμένες, η αξία της ελευθερίας και η αξία της ισότητας. Μ' άλλα λόγια, υποστηρίζοντας τη χωρο-κάθετη προοπτική, βλέπουμε αμέσως ότι η ανισότητα και η απουσία της ελευθερίας είναι το ίδιο πράγμα.

Όμως αμέσως θα προσθέσουμε ότι έχοντας έτσι τα πράγματα, η συζήτηση είναι εντελώς ιδεολογική, δηλαδή

στερείται της εμπειρικής επαλήθευσης, θα μπορούσαμε να πούμε πως πρόκειται για μια απλή κίνηση των αισθημάτων και των προθέσεων. Πράγματι, μ' αυτή την έννοια είναι μάλλον εύκολο να φτάσουμε σε συμπεράσματα. Πολύ εύκολο και καθ' όλα αντιπαραγωγικό: ο αναρχισμός κάθε φορά που μάχεται την εξουσία ως εξουσία, κινδυνεύει πάντοτε να μάχεται την ίδια τη συστατική αρχή της πραγματικότητας, δεδομένου ότι σχεδόν ολόκληρη η πραγματικότητα διαπερνάται από την εξουσία. Όσο περισσότερο μάχεται τη συστατική αρχή, τόσο περισσότερο πλησιάζει τη λογική της απουσίας της πραγματικότητας, της αρχής της πραγματικότητας. Δηλαδή, περνά από τον αγώνα εναντίον της αξίας της εξουσίας στην άρνηση της αρχής της πραγματικότητας. Μ' άλλα λόγια, η συζήτηση πάνω στη δεξιά και την αριστερά δεν μπορεί να είναι, για τον αναρχισμό, μια συζήτηση μονάχα ιδεολογική. Πράγματι, αφού θεωρείται δεδομένο ότι ο αναρχισμός εναντιώνεται στην εξουσία και ότι επομένως είναι πράγματι οικουμενικός, οφείλει πάντοτε να αντιμετωπίζει ένα άλλο ερώτημα. Γιατί ο αναρχισμός θα έπρεπε να υπερβαίνει αυτό το σχήμα; Για να απαντηθεί κάτι τέτοιο χρειάζεται να περάσουμε από μια συζήτηση ιδεολογική, σε μια συζήτηση πολιτική, ακριβώς με την έννοια της μεταπολιτικής. Για να σκεφθούμε έναν αναρχισμό πέρα από το παράδειγμα δεξιά-αριστερά χρειάζεται πράγματι να κατανοήσουμε τον αναρχισμό αποδεσμευμένο από την ιστορία του εργατικού και σοσιαλιστικού κινήματος, και, γενικότερα, από την ιστορία της ανατροπής και της επανάστασης. Αλλά το να ξεχωρίσουμε τον αναρχισμό από την ίδια τη θεμελιώδη ιστορία του, συνεπάγεται μια απόσπαση που θα μπορούσε να τον εκφυλίσει. Μπορούμε επομένως να συγκεφαλαιώσουμε βεβαιώνοντας ότι, από μία οπτική γωνία

αυστηρά θεωρητική, ο αναρχισμός βρίσκεται πέραν της δεξιάς και της αριστεράς, ενώ βάσει τις ιστορικής του καταβολής βρισκόταν και βρίσκεται, σε μεγάλο βαθμό, μέσα στην ιστορία της αριστεράς. Η γνωστή επιβεβαίωση, όπως φαίνεται, του ισχυρισμού που θέλει τον αναρχισμό να μην βρίσκεται μέσα στην ιστορία, αλλά και να της εναντιώνεται...» Νίκο Μπέρτι, 1992

7) «...Στο διεθνές, σοσιαλιστικό συνέδριο των εργατών στο Λονδίνο το 1896 που συγκλήθηκε για ν' αποκλειστούν οι αναρχικοί, (οι οποίοι τότε, είχαν απομείνει οι μόνοι που χρησιμοποιούσαν τον όρο κομμουνιστές), λόγω του ότι δεν είχαν αποδεχτεί την κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας ως μέσο ούτε και ως σκοπό. Στην κριτική τους επαληθευτήκαν ιστορικά. Το 1872 ο Καρλ Μαρξ διατύπωνε την εξής θέση για τον μαρασμό του κράτους: «Αυτό που όλοι οι σοσιαλιστές καταλαβαίνουν για την αναρχία είναι το παρακάτω: μόλις ο σκοπός του προλεταριακού κινήματος, η κατάργηση των τάξεων, επιτευχθεί, η εξουσία του κράτους - η οποία εξυπηρετεί στο να διατηρεί τη μεγάλη πλειοψηφία των παραγωγών κάτω από τον ζυγό μιας μικρής εκμεταλλευτικής μειονότητας, εξαφανίζεται - και οι λειτουργίες της κυβέρνησης μεταμορφώνονται σε απλές διοικητικές λειτουργίες». Δεν βρίσκουμε σωστή την ερμηνεία αυτή διότι δεν πιστεύουμε ότι το κράτος θα πεθάνει φυσιολογικά, ή αναπόφευκτα ως αποτέλεσμα της κατάργησης των τάξεων. Το κράτος είναι κάτι παραπάνω από ότι το αποτέλεσμα του ταξικού διαχωρισμού, είναι την ίδια στιγμή ο δημιουργός των προνομίων απ' όπου γεννιούνται νέες ταξικές διαιρέσεις. Ο Μαρξ και οι μαρξιστές εσφαλμένα πιστεύουν ότι μόλις καταργηθούν οι τάξεις, το

κράτος θα πεθάνει φυσιολογικά λόγω «έλλειψης τροφής».

Το κράτος δεν θα πεθάνει, εκτός εάν καταστραφεί εσκεμμένα, όπως και ο καπιταλισμός δεν θα πάψει να υπάρχει, εκτός εάν τον «σκοτώσουμε» μέσω της απαλλοτρίωσης. Εάν το κράτος παραμείνει αμετάβλητο, τότε θα δημιουργήσει μια νέα άρχουσα τάξη για τον εαυτό του, - εάν επιλέξει να μην συμμαχήσει με την παλιά κατάσταση-. Συνοπτικά, οι ταξικές διαιρέσεις θα επιμείνουν να υπάρχουν και οι τάξεις τελικά ποτέ δεν θα καταργηθούν, όσο ζει το κράτος. Αλλά εδώ δεν μπαίνει το ζήτημα του να δει κανείς τι μπορεί να είναι αλήθεια σε όσα πίστευε ο Μαρξ κι όσον αφορά το τέλος του κράτους. Είναι γεγονός ότι ο μαρξισμός συμφωνεί με τον αναρχισμό στην πρόβλεψη ότι ο κομμουνισμός ισοδυναμεί με το θάνατο του κράτους: μόνο που, σύμφωνα με τον μαρξισμό, το κράτος πρέπει να πεθάνει «φυσιολογικά» να μαραθεί, ενώ ο αναρχισμός πιστεύει ότι το κράτος πρέπει να πεθάνει άμεσα.

Το λάθος των μαρξιστών κομμουνιστών στο ζήτημα αυτό είναι η πίστη τους στο ότι ο αγώνας και η αυτοοργάνωση είναι αδύνατη χωρίς την υπακοή σε μια κυβέρνηση και γι' αυτό αντιμετωπίζουν εμάς τους αναρχικούς από την άποψη ότι είμαστε εχθρικοί σε κάθε μορφή κυβέρνησης, ακόμα και σε μια μεταβατική ως εχθρούς κάθε οργάνωσης και κάθε συντονισμένου αγώνα. Εμείς από την άλλη πλευρά, επιμένουμε ότι, όχι μόνο οι επαναστατικοί αγώνες και η επαναστατική αυτοκυβέρνηση είναι δυνατοί έξω και ενάντια σε κάθε διακυβερνητική παρέμβαση αλλά ότι πράγματι, είναι ο μόνος αποτελεσματικός τρόπος για να παλέψουμε και να οργανωθούμε και γι' αυτό πρέπει κάθε ένας να συμμετέχει δραστήρια και συλλογικά, αντί να εμπιστεύεται παθητικά την

εξουσία των μεγάλων ηγετών. Κάθε κυβερνητικό σώμα αποτελεί εμπόδιο στην πραγματική οργάνωση τις κοινωνίας από τα κάτω.

Οπουδήποτε υπάρχει μια διακυβέρνηση, τότε οι μόνοι αληθινά οργανωμένοι άνθρωποι είναι η μειοψηφία που συνθέτει αυτή τη διακυβέρνηση. Και παρά τις όποιες αντιρρήσεις, εάν οι μάζες οργανώνονται το κάνουν εναντίον της, έξω από αυτή, ή τουλάχιστον ανεξάρτητα από αυτή. Καθώς αποστεώνεται σε μια κυβέρνηση, η επανάσταση ως τέτοια αποτυγχάνει, επειδή αφήνει στην κυβέρνηση το μονοπώλιο της οργάνωσης και των μέσων του αγώνα. Το αποτέλεσμα είναι ότι μια νέα κυβέρνηση καταστέλλοντας την επανάσταση και δρώντας για μια μικρή ή μεγάλη περίοδο ως η «προσωρινή» εξουσία θέτει τις γραφειοκρατικές, στρατιωτικές και οικονομικές βάσεις για μια νέα και μόνιμη κρατική οργάνωση, γύρω από την οποία ένα συμπαγές δίκτυο συμφερόντων και προνομίων θα μπορούσε, φυσιολογικά, να υφανθεί. Γι' αυτό, εάν σε λίγο διάστημα δεν καταργηθεί το κράτος, ένα άλλο κράτος δυνατότερο και ενεργητικότερο θα αναπτυχθεί το οποίο θα είναι ο διάδοχός του και που θα μπορούσε να εξασκήσει τις κατάλληλες λειτουργίες σε αυτό που ο Μαρξ αναγνώρισε ως τέτοιο «*κρατώντας την μεγάλη πλειοψηφία των παραγωγών κάτω από τον ζυγό μιας αριθμητικά μικρής εκμεταλλεύτριας μειοψηφίας*». Λουίτζι Φάμπρι, 1922

8) «...Η αναρχία προσδιορίζεται και διακρίνεται λόγω της μεθόδου μέσω της οποίας τα ίδια της τα υποκείμενα λαμβάνουν τις αποφάσεις και λόγω της αρχής της αυτό-διεύθυνσης των υποθέσεων χωρίς την ύπαρξη μιας εξουσίας θεσμισμένης από τα πάνω που θα επιβάλλει τη θέληση της, και

όχι λόγω του τύπου της εξέγερσης που θα χρησιμοποιήσει. Είμαστε αναρχικοί όχι γιατί απλώς αισθανόμαστε την ανάγκη να εξεγερθούμε, αλλά γιατί θέλουμε να οικοδομήσουμε κάτι το εναλλακτικό, το οποίο θα τείνει στη μέγιστη δυνατή πολιτική, κοινωνική και υπαρξιακή ελευθερία.

Οι εξεγέρσεις και οι διάφορες μορφές της επανάστασης με κανέναν τρόπο δεν είναι μια δική μας ιδιαιτερότητα, δεν είναι αυτό που μας διακρίνει. Οι πάντες, συμπεριλαμβανομένων των μπολσεβίκων, των ισλαμιστών, μέχρι και των φασιστών, εφόσον καταπιέζονται και εμποδίζονται να εκφραστούν, τείνουν να εξεγείρονται, προκειμένου ν' απελευθερωθούν απ' ότι τους καταπιέζει. Αλλά η εξέγερση τους και, εφόσον υπάρξει, η επανάσταση τους, έχουν μια γεύση καθόλα διαφορετική από τη δική μας, αναμφισβήτως αντίθετη. Αυτοί, με ιδεολογικές αιτιολογήσεις και ιδανικά διαφορετικά μεταξύ τους, θέλουν την εγκαθίδρυση μιας νέας ισχυρής εξουσίας, απόλυτης, ολοκληρωτικής, θεοκρατικής.

Εξεγείρονται απέναντι στην υπάρχουσα εξουσία επειδή θέλουν να μπουκώσουν στη θέση της και να κυριαρχήσουν πάνω στους ανθρώπους. Εμείς, όταν καταφέρουμε να εξεγερθούμε, αντιθέτως, θα θέλουμε να γκρεμίσουμε όχι μόνο την υπάρχουσα εξουσία, αλλά και κάθε άλλη μορφή κυριαρχίας, γιατί θέλουμε να οικοδομήσουμε μια κοινωνία θεμελιωμένη στην απουσία ιεραρχίας και κυρίαρχης εξουσίας. Δεν παρουσιαζόμαστε ως εκ τούτου σαν εξεγερτικοί, αλλά κυρίως ως φανατικοί εραστές της ελευθερίας, όλης της δυνατής ελευθερίας, της αυτο-κυβέρνησης, της θέλησης να μην μας κυβερνούν από τα πάνω και να ζούμε και να συμβιώνουμε με τους άλλους χωρίς βίαιη επιβολή, με αλληλεγγύη, αμοιβαιότητα και τη μέγιστη συναινετική συμφωνία.

Δεν πρέπει να φοβόμαστε να δανειστούμε, οφείλουμε όμως να παραμείνουμε αμετακίνητοι στις ιδέες μας. Πρέπει να δημιουργήσουμε τόπους ελευθεριακού πειραματισμού, όπου θα μπορούμε να ζούμε και να δοκιμάζουμε μορφές αυτοκυβέρνησης και κοινωνικής αλληλεγγύης, λέγοντας όχι στη διδαχή ενός και μόνο μοντέλου, να σε πολλά περισσότερα. Πολυσθενείς, πολυκεντρικοί και άκεντροι τόποι, χωρίς ιεραρχίες και γραφειοκρατίες στο εσωτερικό τους, ικανοί να γεννούν καινοτομίες και πολιτιστικές ανατροπές, να είναι δημιουργικοί και χωρίς προκαταλήψεις, αποτελώντας παραδείγματα για το πώς μπορεί να φτιαχτεί και να υπάρξει μια κοινωνία. Στιγμές συλλογικής αυτοκυβέρνησης, ελευθεριακά κοινωνικά κέντρα, ελευθεριακά σχολεία, ελευθεριακοί δήμοι οργανωμένοι από τα κάτω, δυνατότητα για όποιον επιθυμεί να προβεί σε κοινούς πειραματισμούς και οτιδήποτε άλλο έρχεται στο μυαλό που αντιπροσωπεύει και δείχνει την κοινωνία την οποία επιθυμούμε.

Μια κοινωνία μέσα στην κοινωνία τελικά, ικανή ν' ανατρέψει τα υπάρχοντα μοντέλα και το συλλογικό φαντασιακό. Αν ενώ διαδίδεται δεχτεί την επίθεση από τις θεσμισμένες εξουσίες, ενίοτε θα αμυνθεί και θα εξεγερθεί για να διατηρήσει το δικαίωμα της στην ελεύθερη επιλογή, στην ελεύθερη σκέψη, στον ελεύθερο πειραματισμό. Είναι δυνατόν να υπάρξει! Και, πιστέψτε με, είναι πολύ πιο ισχυρή και θορυβώδης από οποιαδήποτε εκπυρσοκρότηση όπλου ή έκρηξη βόμβας, από οποιονδήποτε πόλεμο, οποιαδήποτε βίαιη ενέργεια...». Ανδρέας Πάπι, 1986

9) «...Τόσο η θεωρία όσο και η πρακτική του αναρχισμού αποκτούν νόημα μόνο όταν είναι επαναστατικές. Αλλά η διάκριση που συνήθως γίνεται από τους αναρχικούς, ανάμεσα σε επαναστατικές και ρεφορμιστικές ενέργειες, στη βάση της είναι αντιφατική: θεωρούνται επαναστατικές οι βίαιες ενέργειες, και ρεφορμιστικές οι μη βίαιες. Όμως αυτός ο διαχωρισμός δεν λαμβάνει υπ' όψει του, τα αποτελέσματα αυτών των ενεργειών, Είναι αναγκαίο να ξεπεράσουμε αυτή την περιορισμένη οπτική, και να εξετάσουμε τις μεταβολές που μπορεί να φέρει στην κοινωνία μια συγκεκριμένη πράξη, ανεξάρτητα αν είναι βίαιη ή «ειρηνική». Επομένως, πιστεύω ότι είναι καλύτερο να εγκαταλειφθεί αυτός ο διαχωρισμός με σεβασμό στις ενέργειες του ατόμου, αφού κάτι τέτοιο μας επιτρέπει να εκτιμήσουμε την ικανότητα ενός συνόλου ενεργειών, βίαιων και μη βίαιων, να προκαλέσουν ριζοσπαστικές αλλαγές στην κοινωνία.

Το πιο σημαντικό πράγμα είναι να κατανοήσουμε ποιες ενέργειες είναι δυνατόν να υπερνικήσουν την «αντίσταση» του παρόντος κοινωνικού μορφώματος. Πώς μπορούν να δημιουργήσουν πρόβλημα στο σύστημα, όπως επίσης και να ξεκινήσουν μια διαδικασία που θα συμβάλλει στη δημιουργία μιας ελευθεριακής κοινωνίας. Το πρόβλημα σήμερα είναι να ανακαλύψουμε την ισορροπία ανάμεσα στην «επαναστατική» και τη «ρεφορμιστική» πρακτική, στοχεύοντας μέρα με τη μέρα, στη ριζοσπαστική αλλαγή. Αν δεν μπορούσαμε να πετύχουμε κάτι τέτοιο, ο αναρχισμός σήμερα είναι κατάδικασμένος να παραμείνει ένα κίνημα για τη διάχυση των ιδεών, χωρίς καμιά ουσιαστική επίδραση στην κοινωνία, και επιπλέον με τα χαρακτηριστικά μιας μικρής αίρεσης...» Χόρστ Στογουάσερ, 1984

«...Ενώ κηρύσσουμε την εναντίωση σε κάθε είδος κυβέρνησης και επιζητούμε την ολοκληρωτική ελευθερία, πρέπει να υποστηρίξουμε όλους τους αγώνες για μερική ελευθερία επειδή είμαστε πεπεισμένοι ότι κάποιος που διαπαιδαγωγείται διαμέσου του αγώνα αρχίζει σιγά-σιγά να αρέσκεται στην ιδέα της ελευθερίας και καταλήγει με το να τα θέλει όλα. Πρέπει πάντα να είμαστε με το μέρος του λαού και εάν δεν πετυχαίνουμε να τον πείσουμε να απαιτήσει πολλά, μπορούμε να του ζητήσουμε να απαιτήσει κάτι και να κατάβάλλουμε κάθε προσπάθεια να καταλάβουμε ότι, πάντως, λίγο ή πολύ, θα πρέπει να το απαιτήσει οπωσδήποτε, προσπαθώντας να αποκτήσει κάτι με τις δικές του προσπάθειες...». Ερρίκο Μαλατέστα ,1923

10) «...Καμιά επανάσταση δε μπορεί να γίνει μέσο απελευθέρωσης για τον άνθρωπο, αν τα μέσα που χρησιμοποιούνται για να την προωθήσουν δεν είναι ταυτόσημα στο πνεύμα και στην προοπτική με τους σκοπούς που θέλουν να επιτύχουν. Η επανάσταση... είναι πρώτα και πάνω απ' όλα τ' άλλα η επανεκτίμηση και ο φορέας νέων αξιών. Είναι ο μεγάλος δάσκαλος της νέας ηθικής, που εμπνέει τους ανθρώπους μ' ένα καινούργιο νόημα για τη ζωή και τις εκδηλώσεις της, ενώ στις κοινωνικές σχέσεις, είναι ο διανοητικός και πνευματικός αναπλάστης...». Έμμα Γκόλντμαν

«...Δεν αρκεί όμως να επιθυμεί κανείς κάτι και να το θέλει πραγματικά, πρέπει να χρησιμοποιεί τα κατάλληλα μέσα για την πραγμάτωσή του. Και τα μέσα αυτά δεν είναι αυθαίρετα:

απορρέουν υποχρεωτικά απ' τους σκοπούς στους οποίους αποβλέπουμε κι απ' τις συνθήκες στις οποίες αγωνιζόμαστε.

Γιατί αν αγνοήσουμε την επιλογή των κατάλληλων μέσων θα πραγματώσουμε άλλους σκοπούς, ίσως μάλιστα εντελώς αντίθετους απ' αυτούς στους οποίους αποβλέπουμε, και κάτι τέτοιο θα έχει ολοφάνερη και αναπόφευκτη συνέπεια των μέσων που επιλέξαμε. Όποιος ακολουθήσει λάθος δρόμο δεν θα πάει εκεί που θέλει αλλά εκεί που θα τον οδηγήσει ο δρόμος. Είναι λοιπόν, αναγκαίο να δηλώσουμε ποια είναι τα μέσα που, κατά τη γνώμη μας, οδηγούν στην πραγμάτωση των επιθυμούμενων σκοπών και τα οποία προτείνουμε να χρησιμοποιηθούν.

Το ιδανικό μας δεν ανήκει στην κατηγορία των ιδανικών που η πραγμάτωσή τους εξαρτάται από τα μεμονωμένα άτομα. Το ζήτημα είναι ν' αλλάξουμε τον τρόπο ζωής μας και όλης της κοινωνίας: να συνδιαμορφώσουμε μεταξύ των ανθρώπων σχέσεις που θα βασίζονται στην αγάπη και την αλληλεγγύη να επιτύχουμε την πλήρη υλική, ηθική και πνευματική ανάπτυξη όχι μόνο των μεμονωμένων ατόμων, όχι των μελών μιας συγκεκριμένης τάξης ή ενός πολιτικού κόμματος, αλλά όλης της ανθρωπότητας. Αυτός ο κοινωνικός μετασχηματισμός δεν είναι κάτι που μπορεί να επιβληθεί με τη βία πρέπει να ξεπηδήσει απ' τη φωτισμένη συνείδηση καθενός από μας και να επιτευχθεί με την ελεύθερη συναίνεση όλων.

Το πρώτο μας καθήκον, επομένως, πρέπει να είναι το να πείσουμε τους ανθρώπους. Είναι εντελώς γελοίο και διαμετρικά αντίθετο με το σκοπό μας να επιδιώξουμε να επιβάλλουμε με τη βία την ελευθερία, την αγάπη ανάμεσα στους ανθρώπους και την πλήρη ανάπτυξη των ανθρωπίνων ικανοτήτων. Πρέπει, λοιπόν, να βασιζόμαστε στην ελεύθερη

θέληση των άλλων και το μόνο που μπορούμε να κάνουμε είναι να προκαλέσουμε την ανάπτυξη και την έκφραση αυτής της θέλησης.

Είναι, όμως, εξίσου γελοίο και αντίθετο με το σκοπό μας ότι όσοι δεν συμμερίζονται τις απόψεις μας έχουν το δικαίωμα να μας εμποδίζουν όσον αφορά την έκφραση της θέλησής μας - εφόσον βέβαια, δεν τους αρνούμαστε το δικαίωμα στην ίδια την ελευθερία που απολαμβάνουμε εμείς. Ελευθερία, επομένως, για όλους. Ελευθερία να προπαγανδίζουν στην πράξη τις ιδέες τους, χωρίς κανέναν περιορισμό πέρα απ' το πολύ φυσικό γεγονός ότι θα πρέπει να εξασφαλίζεται η ελευθερία για όλους.

Σ' όλα αυτά, όμως, αντιτίθενται -και μάλιστα με κτηνώδη βία - εκείνοι που επωφελούνται από τα υφιστάμενα προνόμια, εκείνοι που σήμερα κυριαρχούν κι επιβάλλουν το έλεγχό τους σ' όλη την κοινωνία. Αντίσταση λοιπόν! Και ώσπου να έρθει η ημέρα που θα καταστεί εφικτή η πραγμάτωση αυτών του σκοπών θα παλεύουμε με τη συνεχή προπαγάνδιση των ιδεών μας. Οργάνωση των λαϊκών δυνάμεων. Αδιάκοπος αγώνας, βίαιος ή μη βίαιος ανάλογα με τις συνθήκες, ενάντια στην κυβέρνηση και ενάντια στην τάξη των αφεντικών για να κατακτήσουμε όσο γίνεται περισσότερη ελευθερία και ευημερία για όλους...». Ερρίκο Μαλατέστα, 1923

11) «...Το αναρχικό κίνημα σήμερα, υποφέρει από μια δυσκολία στην πολιτιστική του μετάδοση: οι αναρχικοί προσπαθούν να παρουσιάσουν το σχέδιό τους για την κοινωνική αλλαγή, αλλά δεν είναι ικανοί να γνωστοποιήσουν τους λόγους που το πιστεύουν. Αυτό οφείλεται στο ότι το σχέδιο για την κοινωνική αλλαγή παρουσιάζεται στους πιθανούς «πι-

στους» χωρίς να συνοδεύεται από μια κατάλληλη και συναφή κοσμοθεωρία .

Χωρίς δηλαδή μια γενική θεωρία της ύπαρξης και των σχέσεων (ανάμεσα στους ανθρώπους, ανάμεσα στους ανθρώπους και τη φύση κλπ.) στην οποία οι άνθρωποι μπορούν να βρουν μια ταυτότητα, συνδεδεμένη με το αναρχικό ηθικό ιδανικό. Το καθήκον, να εφοδιαστεί η αναρχική προοπτική με μια επαρκή, ζωντανή θεωρία, έχει αφεθεί στην πρωτοβουλία ξεχωριστών ατόμων, που μόνα τους πρέπει να ανακαλύψουν τους τρόπους απελευθέρωσης τους από τη σκλαβιά και τη φαντασιακή κυριαρχία. Σαν συνέπεια έχουμε, να παρουσιάζεται μια πολλαπλότητα ερμηνειών, απ' αυτούς που κατάφεραν να πετύχουν κάτι τέτοιο, που... ναι μεν, μπορεί να μη διαφέρουν πολύ μεταξύ τους, αλλά δεν έχουν και ένα κοινό πλαίσιο αρχών και κατεύθυνσης,

Η έλλειψη μιας αυτόνομης και αυθεντικής ζωντανής φιλοσοφίας, περιορίζει την πιθανότητα διάδοσης της ελευθεριακής κοινωνικής προοπτικής, και επίσης αναγκάζει τους αναρχικούς να αναζητούν την προσωπική τους ταυτότητα μέσα στη φαντασιακή κυριαρχία. Η αναφορά στον ακτιβισμό σαν μια πηγή ταυτότητας (σύνηθες φαινόμενο στο κίνημα) λύνει επιφανειακά το πρόβλημα, γιατί ο ακτιβισμός, ειδικά της ιδιαίτερης αναρχικής μούχλας, δεν μπορεί να καλύψει όλες τις πλευρές της ύπαρξης, και αφήνει ακάλυπτους διάφορους τομείς της προσωπικότητας στην επιρροή της φαντασιακής κυριαρχίας. Ο ακτιβιστής δεν είναι αρκετός ώστε να εκφράσει ολοκληρωτικά τον αναρχικό.

Η κατάσταση αυτή απαιτεί μια συλλογική αντιμετώπιση και μελέτη, με στόχο την οικοδόμηση μιας αναρχικής ζωντανής φιλοσοφίας, που θα είναι μια ανάμεσα σε πολλές άλλες, αλλά

η οποία θα περιέχει τις γενικές αρχές και τα όρια αυτού του ξεχωριστού τρόπου αντιμετώπισης των πραγμάτων (και έτσι, αυτό τον ιδιαίτερο τρόπο ζωής, ακόμη και καθημερινά), και η οποία θα είναι συνδεδεμένη με την ελευθεριακή άποψη της κοινωνικής οργάνωσης,. Για να κατακτήσουμε αυτόν τον πραγματικά φιλόδοξο στόχο, πρέπει οπωσδήποτε να δώσουμε πρώτα ένα θετικό ορισμό της έννοιας της ελευθερίας ...». Ρομπέρτο Αμπροσόλι, 1984

12) «... Μια θεωρία της αναρχικής δράσης πρέπει να συμβαδίζει είτε μ' ένα ορθολογικό, είτε ένα ηθικό αίτημα, χωρίς αυτά τα δύο να έρχονται σε σύγκρουση μεταξύ τους. Έτσι θα μπορέσουμε ν' αποφύγουμε το πολύ πιθανό «παράδοξο των συνεπειών», ή, για να το πούμε αλλιώς, τα αθέλητα αποτελέσματα ηθελημένων ενεργειών. Κάτι τέτοιο είναι δυνατόν μέσα από την αναγκαία συμφωνία σκοπών και μέσων, με την έννοια ότι τα μεν πρέπει να εξαρτώνται από τους δε. Κατά συνέπεια, ο αγώνας για την ελευθερία και την ισότητα πρέπει να διεξάγεται με ελευθεριακά και εξισωτικά εργαλεία, γιατί διαφορετικά θα καταστούν μάταιοι, υλικά και ηθικά, οι ίδιοι οι σκοποί της δράσης, οδηγώντας σε αντίθετο αποτέλεσμα από το επιθυμητό.

Αν λάβουμε υπόψη ότι η ιστορία, μην έχοντας έμφυτους ηθικούς σκοπούς, υπακούει κυρίως στη λογική της δύναμης, προκύπτει σαφώς η αναγκαιότητα μιας δυναμικής δράσης. Το πρόβλημα της χρήσης της δύναμης είναι, σε τελική ανάλυση, πρόβλημα της χρήσης της βίας. Η αναγκαιότητα της την καθιστά υποχρεωτική για την αναρχική δράση, ταυτοχρόνως όμως την εξαναγκάζει να μην υπερβαίνει τα όρια της «νόμιμης» άμυνας, αφού οφείλει να σέβεται τα μεθοδολογικά

κριτήρια της συνάφειας μέσων και σκοπών. Ανοίγει έτσι μια σειρά αντιφατικών ζητημάτων, ευρισκομένων σε λανθάνουσα κατάσταση.

Πράγματι, αν η αναρχία σημαίνει αξιακά μη βία, μη κυριαρχία ανθρώπου σε άνθρωπο, πώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί το μέσο της βίας, χωρίς ν' αρνούμαστε τη λογική της; Πού ξεκινά και πού τελειώνει η αναγκαιότητα της; Και ποιος έχει το δικαίωμα να τη χρησιμοποιεί; Η δύναμη και στη συγκεκριμένη περίπτωση η βία, δεν μπορεί να ξεπερνά τα όρια της αρνητικής της λειτουργίας, τα οποία προκύπτουν απ' το ότι συνιστά ένα εργαλείο του αναρχισμού και σαφώς όχι ένα συντακτικό στοιχείο της αναρχίας. Με αυτά τα δεδομένα, η επαναστατική βία πρέπει να γίνει κατανοητή μόνο ως μια σκληρή αναγκαιότητα, προκειμένου να αποφύγουμε, ακριβώς, το μέσο να γίνει σκοπός.

Η αναρχική δράση προβλέπει τη βία ως αναγκαιότητα για την απελευθέρωση από τη βία των κυβερνώντων και των αφεντικών, όχι όμως για την οικοδόμηση της αναρχίας. Για τον αναρχισμό η βία αποτελεί μέσο και δεν απορρίπτεται a priori αφού, αν η μη βία είναι μια συντακτική αξία της αναρχίας, αυτή, ωστόσο, δίνει προτεραιότητα σε μεγαλύτερες αξίες, όπως είναι η ελευθερία, η ισότητα και η ίδια η αξιοπρέπεια του ανθρώπου. Η αναγκαιότητα της βίας, ωστόσο, δικαιολογείται ως *extrema ratio*, σχεδόν σαν απρόθυμη αποδοχή της αδυναμίας να πράξουμε διαφορετικά. Αναμφίβολα, η βία γίνεται μια ηθική επιταγή όταν βρισκόμαστε σε μια κατάσταση όπου πρέπει να δράσουμε ενεργά προκειμένου να εμποδίσουμε την περαιτέρω διατήρηση της καταπίεσης...»
Νίκο Μπέρτι, 1998

13) «...Η δικτατορία του προλεταριάτου είναι μια σύλληψη του Μαρξ. Σύμφωνα με τον Λένιν, «μαρξιστής είναι μόνον εκείνος που, αφού αναγνωρίσει την πάλη των τάξεων, αναγνωρίζει, και τη δικτατορία του προλεταριάτου». Ο Λένιν είχε δίκιο: η δικτατορία του προλεταριάτου είναι, πράγματι, για τον Μαρξ, η κατάληψη του κρατικού μηχανισμού από το προλεταριάτο το οποίο, οργανωμένο σαν πολιτικά άρχουσα τάξη, φτάνει, διαμέσου του κρατικού σοσιαλισμού στην κατάργηση όλων των τάξεων.

Στην Κριτική του Προγράμματος της Γκότα, που έγραψε ο Μαρξ στα 1875, διαβάζουμε «Ανάμεσα στην καπιταλιστική και στην κομμουνιστική κοινωνία παρεμβάλλεται η περίοδος του επαναστατικού μετασχηματισμού της πρώτης στην δεύτερη. Σε αυτήν, αντιστοιχεί και μια πολιτικά μεταβατική περίοδος, κατά την οποία το κράτος δεν μπορεί να είναι τίποτε άλλο από την επαναστατική δικτατορία του προλεταριάτου». Ήδη, στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο, έγραφε «Το πρώτο βήμα στο δρόμο για την εργατική επανάσταση είναι η άνοδος του προλεταριάτου στη θέση της άρχουσας τάξης... Το προλεταριάτο θα επωφεληθεί από την πολιτική του κυριαρχία, αποσπώντας σιγά σιγά από την αστική τάξη όλο το κεφάλαιο συγκεντρώνοντας όλα τα μέσα παραγωγής στα χέρια του κράτους, δηλαδή στα χέρια του προλεταριάτου που έχει οργανωθεί σαν άρχουσα τάξη». Ο Λένιν, στο «Κράτος και επανάσταση», επιβεβαιώνει μονότονα τα λεγόμενα του Μαρξ.

«Το προλεταριάτο χρειάζεται το κράτος μόνο για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα. Αυτό που μας διαφοροποιεί από τους αναρχικούς δεν είναι, ο τελικός στόχος δηλαδή η κατάργηση του κράτους, αλλά το ότι εμείς βεβαιώνουμε πως για να

πετύχουμε αυτό το στόχο, είναι απαραίτητο να μεταχειριστούμε προσωρινά εναντίον των εκμεταλλευτών τα όργανα, τα μέσα και τις μεθόδους της πολιτικής εξουσίας, με τον ίδιο τρόπο, αφού είναι απαραίτητο, με σκοπό να εξαλείψουμε τις τάξεις, να επιβάλουμε την προσωρινή δικτατορία της καταπιεσμένης τάξης.

Το κράτος θα εξαφανιστεί στο μέτρο που δεν θα υπάρχουν πια καπιταλιστές, δεν θα υπάρχουν πια τάξεις και δεν θα είναι πια αναγκαίο να καταπιέζεται καμία «επιμέρους τάξη». Το κράτος, όμως, δεν θα είναι για τα καλά νεκρό όσο θα εξακολουθούν να επιβιώνουν τα «αστικό δικαιώματα» που καθαγιάζουν την εκ των πραγμάτων ανισότητα. Για να πεθάνει για τα καλά το κράτος είναι αναγκαίο να έρθει ο ολοκληρωμένος κομμουνισμός». Το προλεταριακό κράτος το σκέφτονται σαν μια προσωρινή πολιτική δομή που προορισμό έχει την καταστροφή των τάξεων. Στη βάση αυτής της αντίληψης, βρίσκονται η σταδιακή απαλλοτρίωση κι η ιδέα του κρατικού καπιταλισμού. Το οικονομικό πρόγραμμα του Λένιν στις παραμονές της Οκτωβριανής Επανάστασης, τελειώνει με τη φράση: «Σοσιαλισμός δεν είναι τίποτε περισσότερο από ένα κρατικό σοσιαλιστικό μονοπώλιο». Σύμφωνα με τον Λένιν: «Η διάκριση ανάμεσα στους μαρξιστές και τους αναρχικούς, συνίσταται στα εξής: α) Οι μαρξιστές, μολονότι προτείνουν την πλήρη καταστροφή του κράτους πιστεύουν ότι αυτήν μπορούν να την πετύχουν μόνο μετά την καταστροφή όλων των τάξεων από τη σοσιαλιστική επανάσταση και σαν αποτέλεσμα του θριάμβου του σοσιαλισμού, που θα ολοκληρωθεί με την καταστροφή του κράτους. Οι αναρχικοί θέλουν την πλήρη εξάλειψη του κράτους εν μια νυκτί, χωρίς να καταλαβαίνουν τις συνθήκες που κάνουν εφικτή αυτή την εξάλειψη β) Οι

μαρξιστές διακηρύσσουν ότι είναι αναγκαίο να εξασφαλίσει το προλεταριάτο την πολιτική εξουσία, να καταστρέψει ολωσδιόλου τον παλιό κρατικό μηχανισμό και να τον αντικαταστήσει μ' έναν καινούριο μηχανισμό που θα αποτελείται από μια οργάνωση των ένοπλων εργατών σύμφωνα με τα πρότυπα της Κομμούνας.

Οι αναρχικοί, απαιτώντας την καταστροφή του κρατικού μηχανισμού, δεν ξέρουν στην πραγματικότητα ούτε «με τι θα τον αντικαταστήσει» το προλεταριάτο ούτε «πώς θα χρησιμοποιήσει» την επαναστατική του εξουσία φτάνουν μέχρι σημείου να καταδικάζουν κάθε χρήση της πολιτικής εξουσίας από το επαναστατικό προλεταριάτο και ν' απορρίπτουν την επαναστατική δικτατορία του προλεταριάτου. γ) Οι μαρξιστές θέλουν να προετοιμάσουν το προλεταριάτο για την επανάσταση χρησιμοποιώντας το σύγχρονο κράτος, οι αναρχικοί απορρίπτουν αυτή τη μέθοδο».

Ο Λένιν παραποίησε τα πράγματα. Οι μαρξιστές «δεν έχουν στο νου τους την πλήρη καταστροφή του κράτους», αλλά προσβλέπουν στην φυσική εξαφάνιση του κράτους σαν μια συνέπεια της καταστροφής των τάξεων μέσα από την «δικτατορία του προλεταριάτου» δηλαδή από τον κρατικό σοσιαλισμό, αντίθετα οι αναρχικοί θέλουν την καταστροφή των τάξεων μέσα από μια κοινωνική επανάσταση που εξαλείφει, μαζί με τις τάξεις και το κράτος. Επιπλέον οι μαρξιστές δεν προτείνουν την ένοπλη κατάκτηση της Κομμούνας από το σύνολο του προλεταριάτου, αλλά προτείνουν την κατάκτηση του κρατικού μηχανισμού από το κόμμα που φαντάζεται ότι αντιπροσωπεύει το προλεταριάτο.

Οι αναρχικοί δέχονται να χρησιμοποιήσει το προλεταριάτο, άμεσα, την εξουσία του, δέχονται όμως ότι τα όργανα αυτής

της εξουσίας είναι τα συστήματα της Κομμουνιστικής διοίκησης στο σύνολο τους (συνεταιριστικοί οργανισμοί, κοινοτικοί θεσμοί, περιφερειακοί και κεντρικοί που συγκροτούνται ελεύθερα, έξω από το πολιτικό μονοπώλιο των κομμάτων και ενάντιων τους) και προσπαθούν να περιορίσουν στο ελάχιστο την διοικητική συγκέντρωση. Ο Λένιν, για τις ανάγκες της πολεμικής, απλοποίησε αυθαίρετα τα πράγματα που διαφοροποιούν τους μαρξιστές από μας. Η φράση του Λένιν, «Οι μαρξιστές θέλουν να προετοιμάσουν το προλεταριάτο για την επανάσταση χρησιμοποιώντας το σύγχρονο κράτος», είναι η βάση του λενινιστικού ιακωβινισμού, όπως είναι και η βάση του κοινοβουλευτισμού και σοσιαλρεφορμιστικού υποουρισμού.

Στα Διεθνή Σοσιαλιστικά Συνέδρια του Λονδίνου (1896) και του Παρισιού (1900), καθιερώθηκε ότι στη Σοσιαλιστική Διεθνή θα μπορούσαν να μετέχουν μόνο κόμματα κι εργατικές οργανώσεις που θα αναγνώριζαν την αρχή «της σοσιαλιστικής κατάκτησης των δημοσίων-κρατικών εξουσιών από το τμήμα του προλεταριάτου που οργανώνεται σ' ένα κόμμα σαν τάξη». Η διάσταση έγινε πάνω σ' αυτό το σημείο στην πραγματικότητα, όμως η αποπομπή των αναρχικών από τη Διεθνή δεν ήταν παρά ο θρίαμβος του υπουργισμού, του ομορτουρισμού και του κοινοβουλευτικού κρετινισμού.

Οι αντικοινοβουλευτικοί συνδικαλιστές και αρκετές κομμουνιστικές φράξιες που επικαλούνται το μαρξισμό, απέρριψαν την κατάκτηση των κρατικών αρχών από τους σοσιαλιστές είτε πριν από την επανάσταση, είτε στη διάρκεια της. Όποιος κοιτάξει την ιστορία του σοσιαλισμού έπειτα από την αποπομπή των αναρχικών, θα μπορέσει να δει μόνος του τη βαθμιαία υποβάθμιση του μαρξισμού σαν πολιτικής φιλο-

σοφίας μέσα από τις ερμηνείες και την πρακτική των σοσιαλδημοκρατών. Ο λενινισμός είναι, αναμφίβολα, μια επιστροφή στο επαναστατικό πνεύμα του μαρξισμού, συνάμα όμως είναι και μια επιστροφή στις ψευδαισθήσεις και στις αφαιρέσεις της μαρξιστικής μεταφυσικής...” Κ. Μπερνέρι, 1928

ΣΤΟΧΟΙ

1.

Η γενικευμένη κοινωνική αυτοδιεύθυνση¹, σαν διαρκώς εξελισσόμενη κοινωνική, οικονομική-οργανωτική συνθήκη, ο αποκεντρωτισμός - κέντρο είναι παντού και περιφέρεια πουθενά- η αλλαγή του καταστατικού χάρτη των δήμων και των κοινοτήτων και η μετατροπή τους σε κοινωνικά συμβούλια-κομμούνες, η αυτοθέσμιση, η αυτονομία, το αυτεξούσιο, οι κοινωνικές πολιτοφυλακές και η άμεση δημοκρατία σαν πολιτειακό σύστημα λήψης των αποφάσεων, η ανακλιτότητα και κυκλικότητα της εκπροσώπησης από τις γενικές συνελεύσεις των κοινοτήτων, η σύνθεση και συνεκτικότητα στην προσπάθεια λήψης των αποφάσεων, το δικαίωμα της διαφωνίας (όχι σαν αυτοσκοπός), το δικαίωμα στις μειοψηφούσες απόψεις να υλοποιούν τις προτάσεις τους, η ομοσπονδιοποίηση των κοινοτήτων, η συνομοσπονδιοποίηση των ομοσπονδιών, η αρχή της ελεύθερης συμμετοχής και απόχρησης από αυτές. Όλα τα προηγούμενα αποτελούν επιγραμματικά, τις συνθήκες για μια κοινωνία οργανωμένη από τα κάτω.

1. Δες παραθέματα: Β, Ν° 1, σελ. 86

Με άλλα λόγια, η οργάνωση όλης της κοινωνικής ζωής από κάτω προς τα πάνω και όχι το αντίστροφο, οδηγεί στο δρόμο που περνά από το χώρο της πολιτικής και κοινωνικής αυτονομίας, για τη διευθέτηση και αυτοοργάνωση του τοπικού κοινωνικού, οικονομικού και εργασιακού περιβάλλοντος χώρου και χρόνου στη γενικευμένη πολιτική και κοινωνική αυτοδιεύθυνση που είναι η αναγκαία συνθήκη για να περάσει η ανθρωπότητα από το “Βασίλειο της αναγκαιότητας” στο “Βασίλειο της ελευθερίας”. Στο τέλος του κοινωνικού κάτω και πάνω, στην αληθινή ελευθερία, στην πραγματική ισότητα, την αληθινή κοινωνική δικαιοσύνη και την πραγματική οικολογική ισορροπία.

2.

Κάτω από τις συνθήκες καπιταλιστικής βαρβαρότητας που ζούμε μόνο η δημιουργία κινήματος από τη βάση, δηλαδή από τον κοινωνικό, εργασιακό και δημοτικό χώρο, σε μια κατεύθυνση ρήξης και ανατροπής των θεσμών και των διαδικασιών της κεφαλαιο-κρατικής τάξης πραγμάτων, μπορεί να θέσει συνολικά τα ζητήματα υπέρβασης αυτών των συνθηκών.

Μέσα από τις διαδικασίες των γενικών συνελεύσεων και της ανακλητής εκπροσώπησης για την από κοινού λειτουργία της κοινωνικής ζωής, δημιουργώντας και προτείνοντας στην κοινωνία διαδικασίες και όργανα που θα την κάνουν ανοιχτή σε συνθήκες επανατροφοδοτούμενης ελευθερίας, γκρεμίζοντας το συγκεντρωτισμό του κράτους και την αστικοποίηση των πόλεων. Εναντία στην οικονομία για την οικονομία και την κατανάλωση για την κατανάλωση, μετατρέποντας την εργασία από μισθωτή δουλειά σε δημιουργική δράση και

δημιουργώντας εκείνες τις συνθήκες που θα επιτρέπουν την κατανόηση και τη συνεργασία με τη φύση.

Σ' αυτή την κατεύθυνση, είναι αναγκαία η δημιουργία ελευθεριακών συλλογικοτήτων δράσης (συμβούλια γειτονιάς, επιτροπές κατοίκων, συνεργατικές δράσεις, αυτόνομα συνδικάτα, πολιτιστικά στέκια, εργασιακά συμβούλια, σύλλογοι νέων και φοιτητών, οικολογικές ομάδες και οργανώσεις, οικοκοινότητες, κτλ), που μπορούν να μετατραπούν σε όργανα αποδόμησης του κρατικού και κομματικού ελέγχου και ρήξης με την υπάρχουσα κατάσταση.

Αυτά τα όργανα αποδόμησης, σε οριζόντια διασύνδεση, συνεργασία και συντονισμό, τόσο για τα ιδιαίτερα, τα τοπικά, όσο και για τα γενικότερα προβλήματα και ενδιαφέροντα τους, πρέπει να εμπεριέχουν ξέχωρα από το μερικό και το ολικό ζήτημα ανατροπής, μέσα από τη σύνδεση της καθημερινότητας με τα υπαρκτά προβλήματα που δημιουργεί αυτή η κοινωνία της εκμετάλλευσης, της καταπίεσης και της μόλυνσης, σε μια διαδικασία αναπόσπαστη από την υπόθεση της συνολικής ρήξης και ανατροπής της κεφαλαιο-κρατικής κοινωνίας.

Τέλος, αυτές οι αντιθεσμίσεις- αυτοθεσμίσεις δημιουργούν το δικό τους πρότυπο ζωής, τη δική τους «εσωτερική» ζωή με τις δικές τους ανθρώπινες σχέσεις που είναι ενάντια στην αλλοτρίωση και ενάντια στην αποξένωση, όπου ο κάθε αγωνιστής, αλλά και ο καθένας καταπιεσμένος άνθρωπος, θα πρέπει να βρίσκει ζεστασιά, κατανόηση, αγάπη, θαλπωρή και αλληλεγγύη. Αυτές οι αυτοθεσμίσεις, αυτοί οι συλλογικοί οργανισμοί μπορούν και πρέπει να αποτελέσουν την «αντικοινωνία» μας, το πρόπλασμα για την μετάβαση στην νέα κοινωνική ζωή.

3.

A κόμα και να θέλαμε, είναι αδύνατο να περιγράψουμε, να προδιαγράψουμε ή να προκαθορίσουμε στις λεπτομέρειες τους τη μορφή και το περιεχόμενο της κοινωνικής αναγέννησης που θα φέρει η κοινωνική αυτοδιεύθυνση σε όλα τα επίπεδα. Χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν αφήνουμε τη σκέψη και τη φαντασία να οραματιστεί και να σχεδιάσει.

Με τίποτα δε μπορεί να προκαθοριστεί-εγκλωβιστεί σε νεκρά εγκεφαλικά σχήματα και χιλιαστικές επινοήσεις, ο οργανισμός και ο πλούτος της ζωής στην αταξική-ακρατική κοινωνία, σε μια κοινωνία που η ζωή αποκτά νόημα και περιεχόμενο, σε μια κοινωνία που ο άνθρωπος σαν πρόσωπο αποκτά σημασία και νόημα. Κατ' αυτό τον τρόπο, το ζήτημα της υπέρβασης και μετάβασης σ' αυτές τις νέες συνθήκες αποκλείει κάθε έννοια νομοτελειακής βεβαιότητας, δεδομένου πως η απελευθέρωση των καταπιεσμένων-εκμεταλλευομένων τις σημερινής εποχής, είναι έργο των ίδιων. Άλλωστε, και ο σχεδιασμός υπό το πρόσχημα της επιστημονικότητας είναι μια φενάκη¹, «... Η επίκληση της επιστήμης αντί για την επίκληση του λαού επαναφέρει, σαν ηχώ, εκείνες τις παλιές σελίδες του Μπακούνιν σχετικά με τους κοιμισμένους, τα ευχαριστημένα τέκνα της μπουρζουαζίας, τους διπλωματούχους, που όπως

1. Δες παραθέματα: Β, Ν° 2, σελ. 87

έλεγε, "αφιερώνονται αποκλειστικά στη μελέτη των μεγάλων προβλημάτων της φιλοσοφίας, της κοινωνικής και πολιτικής επιστήμης- και επεξεργάζονται θεωρίες που -τελικά δεν έχουν άλλο σκοπό παρά να δείχνουν την οριστική ανικανότητα των εργατικών και λαϊκών μαζών...».

Δεν είναι ιστορικά επιβεβαιωμένο ότι οι καταπιεζόμενοι - εκμεταλλεζόμενοι της σημερινής εποχής¹, θα ακολουθήσουν τον έναν ή τον άλλο δρόμο.

Εκείνο, όμως, που μπορεί να ειπωθεί με βεβαιότητα είναι, ότι χωρίς πλατιές μαζικές ελευθεριακές, αντιεραρχικές, αντισυγκενρωτικές οργανώσεις, χωρίς λαϊκά αντιθεσμικά όργανα, χωρίς συνοχή θεωρίας και πράξης δεν μπορεί να επιτευχθεί αυτός ο αγώνας. Ή που θα είναι αγώνας απελευθερωτικός ή που δε θα είναι!

Καθώς δεν μπορεί να υπάρξει ελευθεριακή-αντιεραρχική κοινωνία χωρίς ελευθεριακούς-αντιεξουσιαστές², και καθώς αυτοί δημιουργούνται μόνο από την ορθολογική συζήτηση και κατανόηση των αγώνων, εκείνοι που ήδη αντιπαράτιθενται στο κράτος και την ταξική κυριαρχία οφείλουν να υποστηρίξουν και να βοηθήσουν θετικά και πρακτικά αυτές τις διαδικασίες και τους αγώνες.

Ο αγώνας για μια κοινωνία προς το ανθρωπινότερο, δηλαδή, χωρίς κυριαρχία και εκμετάλλευση από άνθρωπο σε άνθρωπο, θα είναι διαρκής και πολύμορφος. Δε θα είναι αγώνας μόνο για την καλύτερευση του βιοτικού επιπέδου, αλλά και αγώνας για την αλλαγή της συνείδησης και του τρόπου σκέψης μας.

1. Δες παράρτημα: Ι, σελ. 163 2. δες παραθέματα: Β, Ν° 3, σελ.91

Αγώνας που δε θα αφορά μόνο την αλλαγή της «κοινωνικής βάσης» (οικονομία, σχέσης παραγωγής), κατά την προσφιλή στους μαρξιστές θεωρία, αλλά και το «εποικοδόμημα» (πολιτισμός, κοινωνικές σχέσης) θέτοντας σε αμφισβήτηση και ανατροπή το πολιτειακό και πολιτισμικό μοντέλο του καπιταλισμού και του κράτους.

4.

Συνοψίζοντας το περιεχόμενο του αγώνα μας, παλεύουμε μέσα από επαναστατικές¹ μαζικές διαδικασίες να διαμορφωθούν και να επιβληθούν εκείνες οι συνθήκες όπου:

1. Η συγκεντροποίηση της πολιτικής εξουσίας και του κράτους, αντικαθίσταται με την αποκέντρωση και ομοσπονδιοποίηση όλων των κοινοτήτων.

2. Το σύστημα της πολιτικής διαμεσολάβησης, αντικαθίσταται με την *άμεση δημοκρατία* των λαϊκών συνελεύσεων με άμεσα ανακλητή και κυκλική εκπροσώπηση.

3. Οι επιβαλλόμενες και αυστηρά πυραμιδοειδείς δομές της ιεραρχικής - κεφαλαιοκρατικής κοινωνίας, αντικαθίσταται με τη δημιουργική και οριζόντια σχέση των αυτόνομων κοινο-

1. Δες παραθέματα: Β, Ν° 4, σελ. 94

τήτων και συνεργατικών ενώσεων που επιδέχονται πάντα βελτιώσεις στη μορφή και στο περιεχόμενό τους..

4. Το σύστημα της διαχείρισης των ανθρώπων, αντικαθίσταται από τη διαχείριση των πραγμάτων, μέσω της *γενικευμένης κοινωνικής αυτοδιεύθυνσης*.

5. Η ισότητα απέναντι στο νόμο, αντικαθίσταται με την ισότητα μεταξύ των ανθρώπων. Ο καταναγκασμός ενός έξωθεν επιβαλλόμενου νόμου, αντικαθίσταται από τις *αμοιβαίες συμφωνίες*.

6. Η κοινωνική ανισότητα του συστήματος κυριαρχίας, αντικαθίσταται από την κοινωνική ισότητα, όχι σαν ισοπεδωτική ομοιομορφία, αλλά μέσα από την διαφορετικότητα των ίσων.

7. Οι διαταραγμένες και καταρρέουσες ισορροπίες του φυσικού περιβάλλοντος, απόρροια της απληστίας του κεφαλαιοκρατικού συστήματος για κυριαρχία, επέκταση και κέρδος, αντικαθίστανται από ένα οικονομικο-κοινωνικό σύστημα μη διαταραγμένο από κοινωνικές ανισότητες και γι' αυτό οικολογικά ισορροπημένο. Η κυριαρχία απέναντι στην φύση και το περιβάλλον αντικαθίσταται από την κατανόηση της φύσης, την διατήρηση της ισορροπίας και την συνεργατική σχέση μ' αυτή.

8. Η κυριαρχία της επιστήμης και της τεχνολογίας (ως νέα θρησκεία) πάνω στην κοινωνία και οι γνώσεις που παράγονται και που ελέγχονται και καρπώνονται από τις ολιγαρχίες

αντικαθίσταται από την ισορροπία μεταξύ " του δέντρου της ανθρώπινης γνώσης" -κοινωνικής εμπειρίας και των επιτευγμάτων της επιστήμης και της τεχνολογίας, στην υπηρεσία του κοινωνικού συνόλου και του ατόμου.

9. Η πνευματική και η γνωστική ιδιοκτησία, αντικαθίσταται από τη γνώση και τη δημιουργικότητα σαν κοινωνικά αγαθά και ως τέτοια, ελεύθερα προσβάσιμα σε όλη την κοινωνία.

10. Η εμπορευματοποίηση της παιδείας και της γνώσης, αντικαθίσταται από την χαρά και την απόλαυση της μεταδιδόμενης γνώσης που σαν δημόσιο αγαθό παρέχεται σε όλους, ελεύθερα προσβάσιμη σε όλες τις βαθμίδες. Η παιδαγωγική της υποταγής, της δημιουργίας υπηκόων και της επιβεβλημένης, στείρας αποστήθισης γνώσεων, αντικαθίστανται από την διαπαιδαγώγηση στην ελευθερία, της αυτονομία και την κριτική σκέψη.

11. Η υγεία από εμπόρευμα και η ιατρική επιστήμη ως ανεξάρτητη αυτονομημένη κατάσταση έξω από τις κοινωνικές ανάγκες, πάνω από την κοινωνία και ως προϊόν των εταιριών, αντικαθίσταται από την υγεία σαν δημόσιο αγαθό που παρέχεται ισότιμα σε όλους. Η ιατρική επιστήμη ξαναγίνεται η επιστήμη του ανθρώπου στην υπηρεσία της κοινωνίας και της υγείας.

12. Η παραμέληση, η αδιαφορία και η υποκριτική φιλανθρωπία για τους «απόμαχους» της ζωής, τα παιδιά, αλλά και των ανήμπορων προς εργασία, αντικαθίσταται από την κοινωνική πρόνοια, μέριμνα, φροντίδα και εξασφάλιση των

μέσων επιβίωσης, ανάπτυξης και ευημερίας όχι μόνο γι' αυτούς, μα και για όλους όσους αδυνατούν να τα εξασφαλίσουν οι ίδιοι με την εργασία τους (γιατί ο άνθρωπος εκτός των άλλων σιχαίνεται την αποδοχή ελεημοσύνης).

13. Η ατομική κατοχή (ιδιοκτησία) της γης και των μέσων παραγωγής, αντικαθίσταται από την *κοινή συλλογική κατοχή* - ως προς τις κοινωνικές μορφές παραγωγής- και την *ατομική* χρήση -ως προς τις ατομικές μορφές παραγωγής-.

14. Η σημερινή κεφαλαιοκρατική οικονομία και εμπορευματοποιημένη παραγωγή που είναι πάνω και πέρα από τις πραγματικές κοινωνικές ανάγκες αντικαθίσταται, από την πολιτική οικονομία και παραγωγή η οποία θα είναι ενσωματωμένη μέσα στις κοινότητες και την κοινωνική ζωή.

15. Το καθεστώς της μισθωτής δουλείας, αντικαθίσταται από την αυτοδιεύθυνση της εργασίας. Οι ίδιοι πολίτες που είναι ταυτόχρονα εργαζόμενοι, (παραγωγοί-καταναλωτές) αλλά κύρια μέλη κοινοτήτων στις οποίες διαβιούν θα αποφασίζουν τι παράγουν, γιατί το παράγουν, πώς το παράγουν, πού το διαθέτουν, αρχικά μέσα από την αρχή: «από τον καθένα σύμφωνα με τις πηγές και τις ικανότητες του στον καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του».

16. Ο καπιταλιστικός καταμερισμός της εργασίας, αντικαθίσταται από την *δημιουργική ολοκλήρωση και ενοποίηση* της εργασίας, είτε είναι βιομηχανική, είτε είναι αγροτική, είτε είναι χειρονακτική είτε πνευματική.

17. Η παθητικότητα των μαζών, ως υποταγμένων παραγωγών και εξαρτημένων καταναλωτών και ο υποβιβασμός της έννοιας του πολίτη σε οπαδό, ψηφοφόρο, καταναλωτή που έχει επιφέρει ο καπιταλισμός, αντικαθίσταται με την άμεση και ενεργή συμμετοχή των ανθρώπων μέσα από παραγωγικά - καταναλωτικά - κοινοτικά συμβούλια.

18. Η καταπίεση και η εμπορευματοποίηση των ενστίκτων και των αισθήσεων, αντικαθίσταται με την όλο χαρά απελευθέρωση της ανθρώπινης φύσης. Υπάρχει μια ενιαία και μοναδική ανθρώπινη φύση και κοινότητα σε παραλληλία με την μοναδικότητα του ατόμου, γι' αυτό οι κοινωνικοί διαχωρισμοί και οι διακρίσεις βασισμένες σε τάξη, εθνικότητα, φύλο, φυλή, θρήσκευμα, η σεξουαλική ιδιαιτερότητα πρέπει να εξαφανιστούν.

19. Η ηθική της υποταγής, της υπεκφυγής, του ανταγωνισμού, του ψεύδους και της ανευθυνότητας, αντικαθίσταται με την ηθική της ελευθερίας, της άμιλλας, της αλληλεγγύης, της αμοιβαιότητας, της αξιοπρέπειας και της υπευθυνότητας.

«Όχι δικαιώματα χωρίς υποχρεώσεις, όχι υποχρεώσεις χωρίς δικαιώματα».

5.

Διακηρύττουμε ότι: Από την αρχαιότητα, ο όρος **κομμουνισμός** δεν σήμαινε μια μέθοδο αγώνα και πολύ λιγότερο μια συγκεκριμένη μέθοδο συλλογισμού, αλλά ένα κοινωνικό σύστημα βασισμένο στην ολοκληρωτικά ριζοσπαστική αναδιοργάνωση της κοινωνίας, στη βάση της κοινής ιδιοκτησίας του παραγόμενου κοινωνικού πλούτου, της κοινής απόλαυσης των καρπών της κοινής εργασίας από τα μέλη της ανθρώπινης κοινωνίας, χωρίς κανείς να μπορεί να οικειοποιείται κάποιο κοινωνικό κεφάλαιο για τον εαυτό του για τα αποκλειστικά του οφέλη και να αποκλείσει ή να βλάψει τους άλλους. Ο **κομμουνισμός** πρέπει να συνθέτει την οικονομική-κοινωνική βάση μιας κοινωνίας που έχει μετασχηματιστεί μέσω μιας επαναστατικής διαδικασίας, ενώ η **αναρχία** είναι το πολιτικό της αποκορύφωμα.

Ο **ελευθεριακός κομμουνισμός**¹ είναι η οικονομική-πολιτική διευθέτηση πάνω στην οποία θα μπορούσε να βασιστεί μια κοινωνία χωρίς κυβέρνηση. Η **αυτοοργάνωση-αυτοδιεύθυνση** όλης τις δημόσιας σφαίρας, η **άμεση δημοκρατία** αναφορικά με τους τρόπους λήψης των αποφάσεων της ελευθερίας του λόγου του πράττειν του σκέπτεστε και του συνέρχεσθε βρίσκουν την κορύφωση τους στην **αναρχία**², (δηλαδή, στην απουσία κάθε κυβέρνησης από τα πάνω), ενώ η ελεύθερη και εθελούσια οργάνωση από τα « κάτω προς τα πάνω» των κοινωνικών σχέσεων, δηλαδή η **αυτοκυβέρνηση** είναι ο καλύτερος τρόπος να εφαρμοστεί ο **κομμουνισμός**. Η μια κατάσταση είναι, κατά τον αποτελεσματικότερο τρόπο, η εγγύηση τις άλλης και αντιστρόφως. Από εδώ και η συγκεκριμένη διατύπωση του **Αναρχικού κομμουνισμού** ως ιδανικού και ως κίνητρου για αγώνα.

1. Δες παραθέματα: Β, Ν° 5, σελ. 94

2. Το ίδιο: Ν° 6, σελ.97

6.

Σ ' αυτόν τον αγώνα, που είναι ο μόνος που αξίζει τον κόπο να συμμετέχουμε, ακόμα και να αφοσιωθούμε, εμείς οι αναρχικοί δε θα είμαστε μόνοι μας. Ένα πλατύ μαζικό (από το πολλοί μαζί), αντιξουσιαστικό - αντιεραρχικό - ελευθεριακό ρεύμα θα έρθει και θα σαρώσει τον παλιό κόσμο. Έτσι που να μη μείνει λίθος επί λίθου! Έτσι που το κράτος και ο καπιταλισμός να πάρουν επιτέλους τη θέση που τους αρμόζει: στο μουσείο της κοινωνικής ιστορίας.

Οι νέες κοινωνικές φόρμες περιμένουν αυτούς που θα τις δημιουργήσουν !

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ . Β

1) Ποιες είναι οι βασικές αρχές της αυτοδιεύθυνσης; Θα τις αναφέρουμε εν συντομία:

Αυτοδιεύθυνση, σημαίνει εξ' ορισμού αυτοκαθορισμός. Αποκλείει τη διεύθυνση άλλων, την κυριαρχία ανθρώπου πάνω σε άνθρωπο. Αποκλείει, όχι μόνο τη διαρκή νομική κατοχυρωμένη εξουσία του κράτους με τους καταπιεστικούς θεσμούς, αλλά απαιτεί την κατάργηση της αρχής του κράτους από τις ανεπίσημες ενώσεις του λαού: από τα συνδικάτα, από τους χώρους εργασίας και από τις μυριάδες συσπειρώσεις και σχέσεις που συγκροτούν την κοινωνία.

Η Αυτοδιεύθυνση, εξ' ορισμού, είναι η ιδέα ότι οι εργάτες (όλοι οι εργάτες περιλαμβανομένων των τεχνικών, των μηχανικών, των επιστημόνων, των προγραμματιστών, των συντονιστών, όλων), που απασχολούνται με την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών μπορούν οι ίδιοι να διευθύνουν και να συντονίζουν αποτελεσματικά την οικονομική ζωή της κοινωνίας. Αυτή η πίστη στηρίζεται σε τρεις αδιαχώριστες αρχές: α) πίστη στη δημιουργική ικανότητα των μαζών, στον διασυρμένο “κοινό άνθρωπο” και όχι σε μια αριστοκρατική τάξη “άνωτερων” ανθρώπων, β) αυτονομία (αυτοκυβέρνηση), γ) αποκέντρωση και συντονισμός, με την ελεύθερη συμφωνία του φεντεραλισμού (ομοσπονδιοποίηση).

2) «...Ο ισχυρισμός ότι η μοίρα των κοινωνικών δομών καθορίζεται από τους νόμους της λεγόμενης "κοινωνικής φυσικής" δεν έχει μεγαλύτερη αξία από τον ισχυρισμό εκείνων των πονηρών γυναικών που καμώνονται πως είναι ικανές να διαβάζουν τη μοίρα των ανθρώπων στα φλιτζάνια και στις ανθρώπινες παλάμες. Είναι αλήθεια ότι το ωροσκόπιο διανέμει ρόλους στους λαούς και στα έθνη, αλλά οι προφητικές ικανότητες της πολιτικής και κοινωνικής αστρολογίας δεν έχουν καμία μεγαλύτερη αξία από τα προγνωστικά εκείνων που ισχυρίζονται ότι είναι ικανοί να διαβάζουν τη μοίρα του ανθρώπου μέσα στα άστρα. Το γεγονός ότι μία ιστορική θεώρηση μπορεί να περιέχει σημαντικές ιδέες για την ερμηνεία των κοινωνικών γεγονότων είναι αδιαμφισβήτητο.

Εμείς απλώς αντιτιθέμεθα στον ισχυρισμό ότι η πορεία της ιστορίας υπόκειται στους ίδιους (ή σε παρόμοιους) νόμους στους οποίους υπόκεινται και τα φυσικά ή μηχανικά γεγονότα. Αυτός ο εσφαλμένος και εντελώς ανυπόστατος ισχυρισμός εμπεριέχει και έναν ακόμη κίνδυνο. Από τη στιγμή που έχουμε συνηθίσει να τοποθετούμε στο ίδιο επίπεδο τις αιτίες των φυσικών και των κοινωνικών γεγονότων, είναι φυσικό να τείνουμε προς την αναζήτηση μιας θεμελιώδους πρώτης αιτίας, που θα αποτελούσε, κατά κάποιον τρόπο, το νόμο της κοινωνικής βαρύτητας, ο οποίος θα μας χρησίμευε για τη βασική εξήγηση όλων των ιστορικών γεγονότων. Από τη στιγμή που έχουμε φθάσει σ' αυτό το σημείο, είναι εύκολο να παραβλέψουμε όλες τις άλλες αιτίες των κοινωνικών δομών καθώς και τις αλληλεπιδράσεις που απορρέουν από αυτές.

Κάθε ανθρώπινη ιδέα που αναφέρεται στη βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών είναι πρωτίστως μία επιθυμία που στηρίζεται μόνο στην πιθανότητα. Όταν τίθενται ζητήματα τέτοιου είδους, η επιστήμη φθάνει στα όρια της, διότι κάθε πιθανότητα στηρίζεται μόνο σε υποθέσεις που δεν μπορούν να υπολογισθούν, να ζυγισθούν ή να μετρηθούν. Μολονότι είναι αλήθεια ότι η θεμελίωση μίας κοσμοαντίληψης, όπως για παράδειγμα ο σοσιαλισμός, είναι δυνατόν να επικαλείται τα αποτελέσματα της επιστημονικής έρευνας, εν τούτοις δεν είναι δυνατό να γίνει η ίδια **επιστήμη**, διότι η πραγμάτωση των στοχων της δεν εξαρτάται από προκαθορισμένες, **ντετερμινιστικές** διαδικασίες, όπως συμβαίνει με τα φυσικά φαινόμενα. Δεν υπάρχει νόμος στην ιστορία που να μας δείχνει την πορεία κάθε ανθρώπινης κοινωνικής δραστηριότητας. Οποτεδήποτε, μέχρι στιγμής, έγινε προσπάθεια να αποδειχθεί η ύπαρξη ενός τέτοιου νόμου, καθίστατο αμέσως εμφανής η παντελής παιδαριώδη αυτής της απόπειρας.

Όσο βαθύτερα ερευνούμε τις επιδράσεις της εξουσιαστικής πολιτικής μέσα στην ιστορία, τόσο περισσότερο καταλήγουμε να είμαστε πεπεισμένοι ότι η "Βούληση για εξουσία" έχει υπάρξει μέχρι σήμερα μία από τις ισχυρότερες κινητήριες δυνάμεις στην ανάπτυξη των μορφών των ανθρώπινων κοινωνιών. Η ιδέα ότι όλα τα πολιτικά και κοινωνικά γεγονότα δεν είναι τίποτε άλλο παρά το αποτέλεσμα των δεδομένων οικονομικών συνθηκών και ότι είναι εξηγήσιμα μέσω αυτών δεν μπορεί να αντέξει μπροστά σε μία προσεκτική εξέταση. Το γεγονός ότι οι οικονομικές συνθήκες και οι ιδιαίτερες μορφές της κοινωνικής παραγωγής έχουν διαδραματίσει ένα ρόλο στην εξέλιξη της ανθρωπότητας αναγνωρίζεται από όλους όσους έχουν προσπαθήσει να κατανοήσουν εις βάθος τα

διάφορα κοινωνικά φαινόμενα. Αυτό το γεγονός ήταν πολύ καλά γνωστό, προτού ο Μαρξ διατυπώσει τη δική του εξήγηση. Είχε καταδειχθεί μέσα στα γραπτά μιας ολόκληρης σειράς σπουδαίων Γάλλων σοσιαλιστών, όπως ο Σεν Σιμόν, ο Κονσιντεράν, ο Λουί Μπλαν, ο Προυντόν και πολλοί άλλοι, και είναι γνωστό ότι ο Μαρξ κατέληξε στο σοσιαλισμό διαμέσου της μελέτης αυτών ακριβώς των γραπτών. Επιπλέον, η αναγνώριση της σπουδαιότητας και της επίδρασης των οικονομικών συνθηκών πάνω στη δομή της κοινωνικής ζωής βρίσκεται στην ίδια τη φύση του σοσιαλισμού.

Δεν είναι η αποδοχή αυτής της ιστορικής και φιλοσοφικής ιδέας που μας εκπλήσσει μέσα στο μαρξιστικό εξηγητικό μοντέλο, αλλά η δογματική μορφή με την οποία εκφράσθηκε και ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της σκέψης του Μαρξ πάνω στον οποίο στήριξε αυτή την ιδέα. Διαβλέπει κανείς, κατά τρόπον αδιαμφισβήτητο, την επίδραση του Χέγκελ, του οποίου ο Μαρξ υπήρξε μαθητής. Κανείς άλλος, εκτός από το "φιλόσοφο του Απολύτου", τον επινοητή των "ιστορικών αναγκαιοτήτων" και των "ιστορικών αποστολών", δε θα μπορούσε να μεταδώσει στον Μαρξ μία τέτοια υπέρμετρη αυτοπεποίθηση για τις απόψεις του. Μόνον ο Χέγκελ θα μπορούσε να του έχει εμφυσήσει την πεποίθηση ότι είχε φθάσει στα ίδια τα θεμέλια των "νόμων της κοινωνικής φυσικής", σύμφωνα με τους οποίους όλα τα κοινωνικά φαινόμενα πρέπει να εκλαμβάνονται ως ντετερμινιστική εκδήλωση μίας φύσει αναγκαίας πορείας. Και είναι αλήθεια ότι οι διάδοχοι του Μαρξ συνέκριναν τον "οικονομικό υλισμό" με τις ανακαλύψεις του Κοπέρνικου και του Κέπλερ και ήταν ο ίδιος ο Ένγκελς που ισχυρίσθηκε ότι μέσω της υλιστικής ερμηνείας της ιστορίας ο σοσιαλισμός έγινε επιστημονικός.

Ο κρατικός καπιταλισμός είναι μία «διέξοδος», από την παρούσα κρίση, αλλά είναι βεβαιότατο ότι δε θα μπορούσε να αποτελέσει το δρόμο προς την κοινωνική ελευθερία. Αντιθέτως, θα βύθιζε τους ανθρώπους στο τέλμα μιας δουλείας, που θα περιφρονούσε κάθε ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Σε κάθε φυλακή, σε κάθε στρατώνα υπάρχει μία εξασφαλισμένη ισότητα κοινωνικών συνθηκών: όλοι έχουν το ίδιο φαγητό, τα ίδια ρούχα, προσφέρουν τις ίδιες υπηρεσίες ή εκτελούν τα ίδια καθήκοντα. Αλλά, ποιος θα υποστήριζε υπεύθυνα ότι μια τέτοια κατάσταση θα μπορούσε να αποτελέσει το σκοπό για τον οποίο θα άξιζε να αγωνιστούμε;

Υπάρχει τεράστια διαφορά ανάμεσα σε μία κατάσταση όπου τα μέλη μιας κοινωνικής οργάνωσης καθορίζουν τις τύχες τους, ελέγχουν τις υποθέσεις τους και έχουν το αναπαλλοτρίωτο δικαίωμα της συμμετοχής στη διοίκηση των κοινών υποθέσεων και σε μία άλλη κατάσταση όπου τα μέλη της κοινωνίας δεν είναι παρά όργανα μιας εξωτερικής βούλησης, πάνω στην οποία δεν ασκούν καμία επιρροή. Κάθε στρατιώτης έχει δικαίωμα συμμετοχής στα κοινά συσσίτια, αλλά δεν επιτρέπεται να έχει δική του κρίση. Υποχρεούται να υπακούει τυφλά στις διαταγές των ανωτέρων του, αποσιωπώντας, εν ανάγκη, τη φωνή της συνειδήσεως του, διότι δεν είναι παρά ένα τμήμα μιας μηχανής που άλλοι θέτουν σε κίνηση.

Καμία τυραννία δεν είναι περισσότερο αβάστακτη από εκείνη μιας παντοδύναμης γραφειοκρατίας, που επεμβαίνει σ' όλες τις δραστηριότητες των ανθρώπων και αφήνει πάνω τους το δικό της σημάδι. Όσο πιο απεριόριστη είναι η εξουσία του Κράτους πάνω στη ζωή του ατόμου, τόσο περισσότερο ακρωτηριάζει τις δημιουργικές του ικανότητες και εξασθενίζει τη δύναμη της προσωπικής του βούλησης. Ο κρατικός

καπιταλισμός, ο πιο επικίνδυνος αντίπαλος του γνήσιου σοσιαλισμού, απαιτεί την υποταγή στο Κράτος όλων των κοινωνικών δραστηριοτήτων. Είναι ο θρίαμβος της μηχανής πάνω στο πνεύμα, η εξορθολογικοποίηση κάθε σκέψης, δράσης και συναισθήματος, σύμφωνα με τις αμετάβλητες νόρμες της εξουσίας, και, συνεπώς, είναι το τέλος κάθε αληθινού πνευματικού πολιτισμού.

Η επικίνδυνη μανία που βλέπει κάθε κοινωνικό φαινόμενο μόνον ως αναπόφευκτο αποτέλεσμα των καπιταλιστικών μεθόδων παραγωγής έχει εμφυτεύσει στους ανθρώπους την πεποίθηση ότι όλα τα κοινωνικά γεγονότα απορρέουν από μία καθορισμένη αναγκαιότητα και ότι δεν μπορούν να μεταβληθούν. Αυτή η φαταλιστική ιδέα μπορεί να οδηγήσει μόνο στην παράλυση της δύναμης των ανθρώπων για αντίσταση και, κατά συνέπεια, τους κατευθύνει προς ένα συμβιβασμό με τις δεδομένες συνθήκες, ανεξαρτήτως του πόσο φρικτές και απάνθρωπες μπορεί να είναι...» Ρούντολφ Ρόκερ, 1932

3) Οι αναρχικοί στην επονομαζόμενη αργότερα Πρώτη Διεθνή, χρησιμοποιούσαν και αυτοί τον όρο σοσιαλιστές μόνο που θεωρούσαν τους εαυτούς τους ως την αριστερή ριζοσπαστική πτέρυγά του, ήταν συσπειρωμένοι σε δύο κύκλους, τους μπουτουαλιστές και τους κολεκτιβιστές. Ο Μπακούνιν πρώτος, χρησιμοποίησε στην συλλογικότητα που δημιούργησε μαζί με άλλους συντρόφους, τον όρο «Συμμαχία για τη Σοσιαλιστική Δημοκρατία». Αργότερα όταν αυτή η ονομασία υποκλάπηκε από τους Λασσαλικούς και τους Μαρξιστές, δημιουργώντας κόμμα και ονομάζοντάς το σοσιαλ-δημοκρατικό, ανάγκασε τους αναρχικούς να χρησιμοποιήσουν τον όρο αντιεξουσιαστές σοσιαλιστές για να διαφοροποιηθούν

από τους αυταρχικούς - κρατιστές σοσιαλιστές, όρο που υιοθέτησε και ο Μπακούνιν στην μπροσούρα του «Για έναν αντιεξουσιαστικό σοσιαλισμό». Έλεγαν χαρακτηριστικά οι σύντροφοι: «ένας σοσιαλιστής δεν είναι υποχρεωτικά αναρχικός - ένας αναρχικός είναι υποχρεωτικά και σοσιαλιστής». Φυσικά εδώ δεν θα λησμονήσουμε να μνημονεύσουμε την παροιμιώδη φράση του «πατέρα» της αναρχίας Προυντόν. «Είσαι δημοκράτης; Όχι. Μήπως είσαι φιλελεύθερος; Όχι καθόλου. Τι είσαι τότε; Είμαι αναρχικός» (απόσπασμα από το «Τι είναι ιδιοκτησία»).

Ο Κροπότκιν μίλησε πιο ανοικτά και έδωσε μια πιο θετική έννοια του αναρχικός - αναρχία με την κοινωνική της διάσταση και ήταν οι αναρχικοί οι μόνοι που για μεγάλο διάστημα χρησιμοποιούσαν τον επιθετικό προσδιορισμό «αναρχικός κομμουνισμός». Όρο, που στα τελευταία του υιοθέτησε και ο Μπακούνιν σε σχέση με τον κολεκτιβισμό όπου σε μια σοσιαλιστική κοινωνία διατηρούσε το μισθωτό σύστημα, ενώ οι αναρχοκομμουνιστές το καταργούσαν. Ο Κροπότκιν, όπως και ο Μπακούνιν άλλωστε, έθεταν την κοινωνική αλληλεγγύη πάνω απ' την ελευθερία και βάσισαν την αναρχική φιλοσοφία και ηθική στην αρχή της κοινωνικότητας .

Ο Ζαν Γκραβ και η Μαρία Κορν, εξέφρασαν πολλές φορές, με πολύ συγκεκριμένο τρόπο, τη σκέψη αυτή. - βλ. λόγου χάρη : «Οργάνωση, πρωτοβουλία και συνοχή» , εισήγηση του Ζαν Γκραβ στο Διεθνές Συνέδριο του 1900, (το οποίο απαγορεύτηκε από τη Γαλλική κυβέρνηση και έγινε υπό συνθήκες παρανομίας). Η Μαρία Κορν στην εισήγηση της ανέφερε: «η επιθυμία για την πλήρη ανάπτυξη του ανθρώπινου υποκειμένου μας ωθεί προς την τελειότερη μορφή κοινωνικής αλληλεγγύης. Δεν είμαστε κομμουνιστές παρόλο που είμαστε

αναρχικοί, αλλά ακριβώς γιατί είμαστε αναρχικοί», κάτι που υιοθετήθηκε σαν αξίωμα από αυτό το συνέδριο.

Όλοι οι ρεφορμιστές και οι ριζοσπάστες σοσιαλιστές λασσαλικοί μαρξιστές και οι μετέπειτα οπαδοί των Κάουτσκου, Λούξεμπουργκ, κτλ, αναφερόντουσαν σαν σοσιαλδημοκράτες μέχρι που διαφοροποιήθηκαν οι μπολσεβίκοι (εκείνη την περίοδο ήταν μια μικρή πτέρυγα του ρώσικου σοσιαλδημοκρατικού κόμματος και μέλη της Δεύτερης Διεθνούς), ονόμασαν το κόμμα τους κομμουνιστικό. Λίγο αργότερα, αποχώρησαν από τη Δεύτερη Διεθνή και δημιούργησαν την Τρίτη Διεθνή (κομμουνιστική). Αυτό δημιούργησε άλλο ένα πρόβλημα στους αναρχικούς αφού δεν ήθελαν να τους ταυτίζουν με τους αυταρχικούς εξουσιαστές κομμουνιστές του μαρξισμού - λενινισμού. Έτσι υιοθέτησαν ευρύτερα τον όρο ελευθεριακός κομμουνισμός.

Αργότερα δημιουργήθηκε άλλη μια διεθνής, η Τέταρτη, από τον Τρότσκι για να διαφοροποιηθεί από τον Στάλιν που θεωρούσε σφετεριστή της εξουσίας και της ηγεσίας του μπολσεβίκικου κομμουνιστικού κόμματος. Η επονομαζόμενη Δεύτερη Διεθνής, η σοσιαλδημοκρατική που έγινε για να πετάξει έξω τους αναρχικούς και την οποία ίδρυσαν οι Λασσαλικοί μαζί με τον Ένγκελς και τους υπόλοιπους μαρξιστές, έφτασε μέχρι τις μέρες μας. Η συνέχεια της είναι αυτό το κακέκτυπο σοσιαφιλελεύθερο συνονθύλευμα, που βλέπουμε σήμερα σαν Σοσιαλιστική Διεθνή όπου συμμετέχουν και οι δικοί μας σοσιαλιστές του ΠΑΣΟΚ.

Αυτά τα λίγα για την ιστορία του κλεισίματος των όρων και του πολέμου των ιδεών. Εμείς σήμερα μπορεί να τα θεωρούμε όλα αυτά είτε ιδεοληψίες, είτε φανατισμούς ιδεολογικής καθαρότητας. Αλλά για σκεφτείτε σύντροφοι, να παρουσια-

ζόταν ένα κόμμα είτε σαν αντιεξουσιαστικό - αναρχικό είτε σαν ελευθεριακό και να κατέβαινε στις εκλογές να ζητήσει την ψήφο μας για να κυβερνήσει!

4) Ένας αναρχικός που ικανοποιείται με τον περιορισμό των εξουσιών και εγκαταλείπει την ιδέα της κατάργησης του κράτους και της ατομικής ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής, ένας αναρχικός που αποδέχεται να απολαμβάνει τα αγαθά του και τη μικρή του ατομική ευτυχία μέσα σε αυτές τις συνθήκες, διάγοντας μια άνετη ζωή, ένας αναρχικός, που αποδέχεται τα όρια τα οποία του επιβάλλει το εδραιωμένο σύστημα, δεν είναι αναρχικός, αλλά φιλελεύθερος.

Ο αναρχικός που εγκαταλείπει την ιδέα της επαναστατικής προοπτικής γίνεται, είτε το θέλουμε είτε όχι, ένας «φίφις», όπως τον αποκαλούν στη Γαλλία, (φί-φις: φιλελευθερο-φιλελευθεριακός).

5) Πρώτος ο Γάλλος αναρχικός Ζοζέφ Ντεζάκ χρησιμοποιεί την λέξη αυτή και μάλιστα εκδίδει και μια εφημερίδα “ο ελευθεριακός” από το 1858 έως το 1861. Σε αυτή την αγνοημένη φυσιογνωμία οφείλουμε μια πρώιμη έννοια του κομμουνιστικού αναρχισμού και πολλά άλλα μέσα από το ουτοπικό του έργο “Η Ανθρωπόσφαιρα” (να σημειώσουμε δε, ότι ο Ντεζάκ ήταν ταπετσήρης και ελαιοχρωματιστής και όχι κάποιος μικροαστός ή μεσοαστός γραφιάς. Το έργο του υποτιτήθηκε και αγνοήθηκε, αν και υποκλάπηκε σε πολλά σημεία του. Στην “Ανθρωπόσφαιρα”, περιγράφει τους πλανήτες και τη γη σαν ζώντες οργανισμούς που ζουν, αναπνέουν και αισθάνονται. Πρώιμος “οικολόγος”;

Προτού ο Ντεζάκ σκιαγραφήσει την εικόνα που έχει για την αναρχιστική, όπως λέει κοινωνία, σκιαγραφεί το εγώ:

“... Εγώ έχω όλα τα πάθη, αν και δεν μπορώ βέβαια να τα ικανοποιήσω: το πάθος της αγάπης και του μίσους, όπως επίσης και αυτό της εκλεπτυσμένης πολυτέλειας και της εκλεπτυσμένης απλότητας. Εγώ γνωρίζω κάθε όρεξη: αυτή της καρδιάς και του στομαχιού, της σάρκας και του πνεύματος. Μου αρέσει το άσπρο ψωμί καθώς και το μαύρο, μ' αρέσουν οι θυελλώδεις συζητήσεις και οι γλυκές κουβέντες. Κάθε φυσική και ηθική *δίψα* είναι γνωστή σε μένα, κάθε μέθη μου είναι οικεία, κάθε τι στον κόσμο που είναι ερεθιστικό πέρα από κάθε μέτρο, όπως και κάθε τι καταπραϊντικό με δελεάζει: ο καφές και η ποίηση, η σαμπάνια και η τέχνη, το κρασί και ο καπνός, το μέλι και το γάλα, το θέατρο, η οχλαγωγία, το φως, η σκιά, η μοναξιά και το κρύο νερό. Εγώ, αγαπώ την εργασία και το σκληρό μόχθο, όπως αγαπώ επίσης τηνσχόλη και την Καλόβουλη τεμπελιά. ... Δεν γνωρίζω κανέναν άνθρωπο που να έχει τόσες λίγες προκαταλήψεις και τόσα πολλά πάθη όπως εγώ....»

Για την δικιά του ένωση σοσιαλισμού και ατομικισμού λέει τα εξής: “ Κάθε χειρωνακτικό και διανοητικό έργο, κάθε τι που είναι αντικείμενο της παραγωγής και της κατανάλωσης, τα κοινά κεφάλαια, η συλλογική ιδιοκτησία, ανήκουν σε όλους και στον καθένα. Κάθε έργο της καρδιάς, κάθε τι που έχει ιδιαίτερη ουσία, που είναι ίδιον της ψυχής και των συναισθημάτων του ατόμου, το ιδιωτικό κεφάλαιο, η ιδιοκτησία του σώματος, κάθε τι τελικά που είναι ο άνθρωπος με την πραγματική του σημασία και αυτό που αυτός επιθυμεί να είναι η ζωή του ή η γενιά του, ανήκει στον εαυτό του...» Συνεπώς κατά τα άλλα στην πίστη του στην αδερφικότητα και τη

σύνεση που πηγάζουν από τον εγωισμό, διατυπώνει την πρόταση, η οποία είναι ο ορισμός του κομμουνιστικού αναρχισμού με το δικαίωμα της ελεύθερης χρήσης του:

“... Ο καθένας να καταναλώνει και να παράγει σύμφωνα με τις ικανότητες του, σύμφωνα με τις ανάγκες του, διότι και η εργασία είναι μια ανάγκη η οποία είναι ακριβώς τόσο επιτακτική όσο και η ανάγκη να τρώμε. Η τεμπελιά δεν είναι η κόρη της ελευθερίας και της μεγαλοφυΐας της ανθρωπότητας, αλλά της σκλαβιάς και του πολιτισμού...” Ενώ στη θέση του καταναγκασμού και των νόμων εμφανίζει τα έθη και την ηθική συνείδηση.

Στην περιγραφή αυτής της μελλοντικής χώρας της ουτοπίας του ο Ντεζάκ είναι πρώιμος αντιντετερμινιστής. «... Οι αναζητητές της ιδανικής ευτυχίας, ακριβώς έτσι όπως οι αναζητητές της φιλοσοφικής λίθου, ίσως δεν πραγματοποιήσουν ποτέ απόλυτα την ουτοπία τους, όμως η ουτοπία τους θα είναι το αίτιο για τις προόδους της ανθρωπότητας ...».

Ο Κροπότκιν έδωσε μια πιο κινηματική χροιά και χρησιμοποίησε τον όρο ελευθεριακός γύρω στο 1890, για να δημιουργήσει μια ομπρέλα για τις μυριάδες ομάδες που δεν αγωνίζονταν μόνο για ελευθερία, αλλά και για ισότητα και για την εναρμόνιση των δύο αυτών φαινομενικά αντίθετων εννοιών. Υποστήριζε ότι η ελευθερία είναι ποιοτική και ως τέτοια αποτελεί φυσική συνέπεια της ισότητας που βασίζεται στην κοινοτική ζωή και στα δημοκρατικά ιδανικά.

(Στοιχεία της μονογραφίας του Ντεζάκ, πήραμε από μελέτη του Λαντάουερ (δες Βιβλιογραφία). Πάντως είναι χρήσιμο να αναζητηθεί και να μεταφραστεί στα ελληνικά η “ανθρωπόσφαιρα”).

6) “ΑΝΑΡΧΙΑ” * (απ’ το ελληνικό αν και αρχή το αντίθετο της εξουσίας), είναι το όνομα που δίνεται σε μία αρχή ή θεωρία της ζωής και συμπεριφοράς σύμφωνα με την οποία η κοινωνία νοείται δίχως κυβέρνηση σε μια τέτοια κοινωνία η αρμονία επιτυγχάνεται όχι μέσω της υποταγής στο νόμο ή της υπακοής σε οποιαδήποτε αρχή, αλλά με τις ελεύθερες συμφωνίες που συνάπτονται ανάμεσα στις διάφορες ομάδες, εδαφικές ή επαγγελματικές, οι οποίες συγκροτούνται ελεύθερα για χάρη της παράγωγης και της κατανάλωσης, καθώς επίσης και για την ικανοποίηση της άπειρης ποικιλίας των αναγκών κι επιθυμιών ενός πολιτισμένου όντος.

Σε μια κοινωνία που αναπτύσσεται προς αυτή την κατεύθυνση, οι εθελοντικές ενώσεις που ήδη τώρα αρχίζουν να καλύπτουν κάθε πεδίο της ανθρώπινης δραστηριότητας, θα έπαιρναν μια ακόμα μεγαλύτερη προέκταση, έτσι ώστε να υποκαταστήσουν το Κράτος σε όλες του τις λειτουργίες. Θ’ αντιπροσώπευαν ένα ανάμικτο δίκτυο, αποτελούμενο από μια άπειρη ποικιλία ομάδων κι ομοσπονδιών κάθε μεγέθους και βαθμού. Τοπικών, εθνικών και διεθνών, προσωρινών ή λίγο πολύ μόνιμων, για κάθε εφικτό σκοπό: παραγωγή, κατανάλωση κι ανταλλαγή, επικοινωνίες, υγειονομικές ρυθμίσεις, εκπαίδευση, αμοιβαία προστασία, υπεράσπιση της εδαφικής περιοχής και πάει λέγοντας’ κι απ’ την άλλη μεριά, για την

* Κείμενο που έγραψε Ο Κροπότκιν όταν του ζητήθηκε να αναλάβει για λογαριασμό τις εγκυκλοπαίδειας britannica το λήμμα για την αναρχία.

ικανοποίηση ενός ολοένα αυξανόμενου αριθμού επιστημονικών, καλλιτεχνικών, φιλολογικών και κοινωνικών αναγκών.

Επιπλέον, μια τέτοια κοινωνία δεν θ' αντιπροσώπευε κάτι αμετάβλητο. Αντίθετα όπως βλέπουμε στην οργανική ζωή γενικότερα - η αρμονία θα προέκυπτε (υποστηρίζουν) από μια ολοένα μεταβαλλόμενη ρύθμιση κι αναρρύθμιση της ισορροπίας ανάμεσα στην πληθώρα των δυνάμεων κι επιδράσεων, κι αυτή η ρύθμιση θα ήταν το πλέον εύκολο να επιτευχθεί καθώς καμιά απ' τις δυνάμεις αυτές δεν θ' απολάμβανε ειδικής προστασίας από μέρους του Κράτους.

Αν η κοινωνία, υποστηρίζουν, οργανωνόταν στην βάση αυτών των αρχών, ο άνθρωπος δεν θα περιοριζόταν, ως προς την ελεύθερη άσκηση των δυνάμεων του, στην παραγωγική εργασία από ένα καπιταλιστικό μονοπώλιο, ούτε θα περιοριζόταν, ως προς την άσκηση της βούλησης του, απ' τον φόβο της τιμωρίας ή απ' την υπακοή σε άτομα ή μεταφυσικές οντότητες, που κι οι δύο οδηγούν σε ανάσχεση της πρωτοβουλίας και δουλικότητα του νου. Τις πράξεις του θα καθοδηγούσε η δική του κατανόηση, που θα έφερε αναγκαστικά την σφραγίδα μιας ελεύθερης δράσης κι αντίδρασης ανάμεσα στον ίδιο του τον εαυτό και τις ηθικές αντιλήψεις του περιβάλλοντος του. Έτσι, ο άνθρωπος θα μπορούσε να πετύχει την πλήρη ανάπτυξη όλων των ικανοτήτων του, διανοητικών, καλλιτεχνικών και ηθικών, δίχως να εμποδίζεται απ' την υπερεργασία υπέρ των μονοπωλιστών ή απ' την δουλικότητα και την αδράνεια του νου της μεγάλης πλειονότητας. Έτσι, θα ήταν ικανός να φτάσει στην πλήρη εξαστομίκευση, που δεν είναι εφικτή ούτε υπό το σημερινό

σύστημα του ατομικισμού ούτε υπό οποιοδήποτε σύστημα Κρατικού Σοσιαλισμού στο λεγόμενο Λαϊκό κράτος.

Επιπλέον, οι αναρχικοί συγγραφείς θεωρούν ότι η αντίληψη τους δεν αποτελεί μια Ουτοπία, φτιαγμένη με την μέθοδο *a priori*, μετά την αποδοχή μερικών επιθυμιών ως αξιωμάτων. Απορρέει, υποστηρίζουν, από μίαν ανάλυση των τάσεων που είναι, ήδη εν δράσει, παρόλο που ο κρατικός σοσιαλισμός μπορεί να αποκτήσει μια προσωρινή εύνοια ανάμεσα στους μεταρρυθμιστές. Η πρόοδος της σύγχρονης τεχνικής, που απλοποιεί αξιοθαύμαστα την παραγωγή όλων των αναγκαιών για την ζωή, το αυξανόμενο πνεύμα ανεξαρτησίας κι η γοργή διάδοση της ελεύθερης πρωτοβουλίας και της ελεύθερης κατανόησης σε κάθε κλάδο δραστηριότητας συμπεριλαμβανομένων κι εκείνων που θεωρούνταν προηγούμενα σαν καθαυτό αρμοδιότητα της εκκλησίας και του κράτους ενισχύουν σταθερά την τάση της μη κυβέρνησης.

Ως προς τις οικονομικές τους αντιλήψεις, οι αναρχικοί, από κοινού με όλους τους σοσιαλιστές, των οποίων αποτελούν την αριστερή πτέρυγα, υποστηρίζουν ότι το σημερινό κυρίαρχο σύστημα της ατομικής ιδιοκτησίας της γης κι η καπιταλιστική μας παραγωγή για χάρη του κέρδους, αντιπροσωπεύουν ένα μονοπώλιο που έρχεται σε σύγκρουση τόσο με τις αρχές της δικαιοσύνης, όσο και με τις επιταγές της ωφελιμότητας. Από-τελούν τον κύριο φραγμό που εμποδίζει τις επιτυχίες της σύγχρονης τεχνικής να τεθούν στην υπηρεσία όλων, έτσι ώστε να παράγουν την γενική ευημερία. Οι αναρχικοί θεωρούν το σύστημα της μισθωτής εργασίας και την καπιταλιστική παραγωγή συνολικά σαν εμπόδιο στην πρόοδο. Όμως επισημαίνουν επίσης ότι το Κράτος ήταν και συνεχίζει να είναι το κύριο όργανο που επιτρέπει στους λίγους να μονοπωλούν

τη γη, και στους καπιταλιστές να ιδιοποιούνται για λογαριασμό τους ένα εντελώς δυσανάλογο μερίδιο του ετήσιου συσσωρευόμενου πλεονάσματος της παραγωγής. Συνακόλουθα, ενώ αντιμάχονται την σημερινή μονοπώληση της γης και τον καπιταλισμό συνολικά, οι αναρχικοί αντιμάχονται με την ίδια ενεργητικότητα το Κράτος σαν τον κύριο υποστηρικτή αυτού του συστήματος. Όχι αυτή ή εκείνη την κοινωνική μορφή, αλλά το Κράτος συνολικά, είτε πρόκειται για μοναρχία είτε ακόμα και για δημοκρατία, που κυβερνιέται μέσω του δημοψηφίσματος.

Η Κρατική οργάνωση όντας πάντα, τόσο στην αρχαία όσο και στην σύγχρονη ιστορία (Μακεδονική αυτοκρατορία, Ρωμαϊκή αυτοκρατορία, σύγχρονα ευρωπαϊκά κράτη που ξεφύτρωσαν πάνω στα ερείπια των αυτόνομων πόλεων), το όργανο εγκαθίδρυσης μονοπωλίων υπέρ των κυρίαρχων μειονοτήτων, δεν μπορεί να διαμορφωθεί έτσι ώστε να απεργαστεί την καταστροφή των μονοπωλίων εκείνων. Επομένως, οι αναρχικοί θεωρούν ότι το να παραδίνουμε στο Κράτος όλους τους βασικούς πόρους της οικονομικής ζωής τη γη, τα ορυχεία, τους σιδηρόδρομους, τις τράπεζες, τις ασφάλειες και πάει λέγοντας, καθώς επίσης την διοίκηση όλων των βασικών κλάδων της βιομηχανίας, πρόσθετα σε όλες τις λειτουργίες που έχουν ήδη συγκεντρωθεί στα χέρια του (εκπαίδευση. Κρατικά επιδοτούμενες θρησκείες, υπεράσπιση της εδαφικής επικράτειας κ.λ.π.), θα σήμαινε την δημιουργία ενός νέου οργάνου τυραννίας. Ο Κρατικός καπιταλισμός θα διεύρυνε απλά τις εξουσίες της γραφειοκρατίας και του καπιταλισμού. Η αληθινή πρόοδος βρίσκεται, προς την κατεύθυνση της αποκέντρωσης, τόσο της εδαφικής όσο και της λειτουργικής, στην ανάπτυξη του πνεύματος τοπικής και

προσωπικής πρωτοβουλίας, αντί της σημερινής ιεραρχίας απ' το κέντρο προς την περιφέρεια.

Από κοινού με τους περισσότερους σοσιαλιστές, οι αναρχικοί αναγνωρίζουν ότι όπως κάθε εξέλιξη στην φύση, η αργή εξέλιξη της κοινωνίας ακολουθείται κατά καιρούς από περιόδους επιταχυνόμενης εξέλιξης, που ονομάζονται επαναστάσεις και πιστεύουν ότι η εποχή των επαναστάσεων δεν έκλεισε ακόμα. Περίοδοι γοργών αλλαγών θ' ακολουθήσουν τις περιόδους αργής εξέλιξης κι αυτές τις περιόδους θα πρέπει να τις εκμεταλλευτούμε όχι για να αυξήσουμε και να διευρύνουμε τις εξουσίες του Κράτους, αλλά για να τις μειώσουμε, μέσω της οργάνωσης, σε κάθε δήμο ή κοινότητα, των τοπικών ομάδων των παραγωγών και καταναλωτών, καθώς επίσης των περιφερειακών και τελικά των διεθνών ομοσπονδιών των ομάδων αυτών.

Στην βάση αυτών των αρχών, οι αναρχικοί αρνούνται ν' αποτελέσουν μέρος της σημερινής Κρατικής οργάνωσης και να την υποστηρίξουν, μεταγγίζοντας νέο αίμα σ' αυτήν. Δεν επιδιώκουν να συγκροτήσουν, και καλούν τους εργάτες να μην συγκροτήσουν, πολιτικά κόμματα στα κοινοβούλια. Συνακόλουθα, μετά την ίδρυση της Διεθνούς Ένωσης Εργαζόμενων στα 1864-1866, έχουν προσπαθήσει να προωθήσουν άμεσα τις ιδέες τους ανάμεσα στις εργατικές ενώσεις και να προτρέψουν τις ενώσεις εκείνες σε άμεση πάλη ενάντια στο κεφαλαίο, δίχως να εμπιστεύονται την κοινοβουλευτική νομοθεσία.» Πέτρος Κροπότκιν, 1902

ΘΕΣΕΙΣ

1.

Από την εμφάνιση των εξουσιαστικών - ιεραρχικών συστημάτων και του κράτους ως δύναμη επιβολής της θέλησης των ολίγων, οι ολιγαρχίες αντιλαμβάνονται και οργανώνουν την κοινωνική ζωή «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση» του εαυτού τους. Αντιλαμβάνονται τον κόσμο, και κατ' επέκταση τη ζωή, μονοσήμαντα, μονοδιάστατα και ομοιόμορφα, κατά συνέπεια, κυριαρχικά.

Γι' αυτό, όπου εμφανίζεται μια διαφορετική εκδήλωση και οργάνωση της κοινωνικής ζωής, η κυριαρχία έχει την τάση να την καταστέλλει. Και όταν δεν επαρκεί η καταστολή επιχειρεί να την αφομοιώσει και να την αποδεχθεί στο μέτρο που καταφέρνει να αυτοαναπαραχθεί μέσα της.

2.

Τα αστικά και αργότερα κρατικο-καπιταλιστικά, «σοσιαλιστικά» καθεστώτα που επιβλήθηκαν μετά από τις μεγάλες λαϊκές επαναστάσεις, από τον δέκατο όγδοο μέχρι και τον εικοστό αιώνα, αν και εναντιώθηκαν στη φεουδαρχία, στη μοναρχία, στη θεοκρατία και στο δεσποτισμό, σκόπιμα διαστρέβλωσαν τους αγώνες για την οργάνωση της κοινωνίας από τα κάτω προς τα πάνω.

Μέσα από ελιτίστικες αριστοκρατικές αντιλήψεις και δοξασίες μην έχοντας εμπιστοσύνη στις λαϊκές μάζες - οι λαϊκές μάζες δεν είναι ικανές να αυτοκυβερνηθούν - παραχάραξαν την αξίωση αυτών των επαναστάσεων για πολιτικές ελευθερίες, κοινωνική ισότητα, αδελφότητα και τον λαϊκό αυτοπροσδιορισμό και επέβαλαν συστήματα διακυβέρνησης που διατήρησαν τους θεσμούς των φεουδαρχικών - μοναρχικών καθεστώτων. (Γιατί, τι άλλο είναι ο θεσμός της πρωθυπουργίας, της προεδρίας, των υπουργών, του δημάρχου κτλ);.

Έτσι οι αστικές και μετέπειτα εργατικές μικροαστικές ελίτ εκμεταλλευόμενες τις τεράστιες προοπτικές που άνοιγαν οι λαϊκές επαναστάσεις, σφετερίστηκαν αυτή τη δυναμική προς όφελος του εαυτού τους και της τάξης που εκπροσωπούσαν. Από το αυτεξούσιο των εθνοσυνελεύσεων, των τομέων και της συντακτικής περάσαμε στην εξουσία του διευθυντηρίου και του Βοναπάρτη, αργότερα ενός Αδόλφου, ενός Μπενίτο και μυρίων άλλων και από το αυτεξούσιο των συμβουλίων - σοβιέτ και των εργατικών επιτροπών περάσαμε στην εξουσία μιας πολιτικής κλίκας, του κόμματος, του Πατερούλη των λαών και του Μεγάλου Τιμονιέρη.

Συμπύκνωσαν και μεγιστοποίησαν την ιεραρχία (πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας σε τέτοιο βαθμό), μέχρι τα έσχατα όριά της και στο τέλος στρατιωτικοποίησαν όχι μόνο όλες τις βαθμίδες των ανθρώπινων εκδηλώσεων, αλλά και το σύνολο της κοινωνικής ζωής.

3.

Μέχρι σήμερα, βλέπουμε να συμβιώνουν μονάρχες με κοινοβούλια, δικτάτορες και τύραννοι με δημοκρατικό προσωπείο, θεόσταλτοι σωτήρες, πατερναλιστές και πλήθος άλλοι σαλτιμπάγκοι, και όλα αυτά τα πολιτειακά συστήματα, φυσικά, αυτοαποκαλούνται λαϊκά δημοκρατικά.

Ακόμα και δίπλα στην πιο «μοντέρνα» φιλελεύθερη εκδοχή του συστήματος κυριαρχίας, το μοίρασμα της εξουσίας μεταξύ των ελίτ, δηλαδή της κοινοβουλευτικής διακυβέρνησης και της εναλλαγής των προσώπων στην εξουσία, συνυπάρχουν στην οικονομία και στην πολιτική, ο νεποτισμός (οικογενειοκρατία), το πολιτικό κληρονομικό δίκαιο, η προσωπολατρία, η ευνοιοκρατία, τα προνόμια και η διαφθορά.

Όλα τα παραπάνω είναι, ουσιαστικά, δομικά στοιχεία του καπιταλισμού και του κράτους, γιατί απλούστατα χωρίς αυτά τα χαρακτηριστικά, ούτε η εξουσία των εκάστοτε πολιτικών ελίτ θα διαρκούσε για πολύ, ούτε φυσικά, η εκλογική πελατεία των κομμάτων.

4.

Η σύγχρονη δημοκρατία είναι μια τυπική αστική επίκληση των ατομικών δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου. Οι πολιτικές κάστες εκφραστές αυτής της δημοκρατίας στην πραγματικότητα από την μια προωθούν την λεγόμενη συμμετοχή στα κοινά που εξαντλείται στην άσκηση του εκλογικού δικαιώματος και από την άλλη προωθούν την παραίτηση από τα κοινά με την επαγγελματοποίηση, κομματικοποίηση της

πολιτικής ζωής, ενώ το λεγόμενο πλειοψηφικό σύστημα που διατυμπανίζουν καταρρέει από την μη αθρόα προσέλευση των ψηφοφόρων στις εκλογές. Φυσικά δεν τους απασχολεί να κυβερνούν μειοψηφικά αρκεί να μην υπάρξει κυβερνητικό κενό, διαλύουν τον κοινωνικό ιστό και εξατομικεύουν τα πρόσωπα προωθώντας από τη μία την ιδιώτευση - ο σώζων εαυτό σωθήτω - και από την άλλη τη μαζικοποίηση.

Μαζικοποίηση μέσα από τους μηχανισμούς ελέγχου της γνώμης, της συνείδησης και συμπεριφοράς, από τα μαζικά μέσα ενημέρωσης. Μέσα που έχουν μετατραπεί σε τεράστιες μηχανές συμφερόντων, δύναμης (θυμίζοντας την δύναμη της προπαγάνδας που είχαν και έχουν οι εκκλησίες), προπαγάνδας και πλύσης εγκεφάλου.

Μαζικά μέσα που προωθούν την διαιώνιση και επέκταση της κυριαρχίας κεφαλαίου και κράτους, με σχέση συγκοινωνούντων δοχείων, μεταξύ αυτών και των πολιτικών ελίτ, διαστρεβλώνοντας και διαπλάθοντας την ελεύθερη βούληση και την κριτική σκέψη των οικονομικά εκμεταλλευόμενων και πολιτικά καταπιεζομένων ανθρώπων.

Η κοινωνικότητα του καπιταλισμού και η έννοια του πολίτη δεν συνιστούν κοινωνία των πολιτών, αλλά, πληθυσμιακή συσσώρευση ιδιωτών-υπηκόων, οπαδών, ψηφοφόρων, καταναλωτών με υπέρτατο δικαίωμα, το δικαίωμα στην ιδιοκτησία και την κατανάλωση, είναι η «κοινωνία» των ιδιωτών (αρρώστων) με χίλια δυο αντικρουόμενα ιδιωτικά-ατομικά συμφέροντα που ιεραρχούνται, διαμορφώνονται και διαχειρίζονται από τις εκάστοτε πολιτικές ελίτ. Έτσι, η ελευθερία ταυτίζεται με την οικονομία της αγοράς και τη συσσώρευση του κέρδους.

Η ελευθερία είναι η αγορά, όχι των ιδεών και του πράττειν, αλλά αφενός της κατανάλωσης και της διακίνησης εμπορευμάτων, και αφετέρου του επιχειρείν των μεγαλοϊδιοκτητών της γης, των μέσων παραγωγής, των υπηρεσιών, του θεάματος - ακροάματος και των άυλων κεφαλαίων.

5.

Οι κυρίαρχες πολιτικές ελίτ, μέσα από το προσωπίο της λεγόμενης αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας -σε όλες τις εκδοχές της- και μέσω της διαδικασίας των εκλογών, καλλιεργούν την αυταπάτη πως έτσι εκφράζεται η λαϊκή θέληση, δημιουργούν (ή επιβάλλουν όταν χρειάζεται) τις ανάλογες συναινετικές διαδικασίες και νομιμοποιούνται.

Με αυτή τη διαδικασία, ανεξάρτητα αν την επόμενη των εκλογών αναιρούνται οι υποσχέσεις, και τα προγράμματα των πολιτικών ελίτ και οι βεβαιότητες του λαού μετατρέπονται σε θολές καταστάσεις, αυτή η αντιπροσώπευση δεν μπορεί να ανακληθεί. Στερείται, έτσι, η δύναμη του λαού και μεταβιβάζεται στην κυρίαρχη τάξη και στην πολιτική ελίτ που την εκπροσωπεί.

Από την άλλη, όμως, κάθε εναλλαγή της κυβερνητικής εξουσίας κρύβει τη μεγαλύτερη δυνατή υπόσχεση αλλά και απάτη για την ικανοποίηση των αναγκών της κοινωνίας, ενώ αφαιρεί από τους ανθρώπους την συνείδηση ότι έχουν την δυνατότητα και μπορούν να παίρνουν αποφάσεις ως ίσοι μεταξύ ίσων για την κοινωνία.

Το μοντέλο της δήθεν διαδοχής συστημάτων πολιτικής διακυβέρνησης σε όλο τον πλανήτη (ενώ στην ουσία δεν αλλάζουν οι πολιτικές αλλά τα πρόσωπα), και του κοινοβου-

λευτισμού που προωθούν οι Αμερικάνοι και οι Ευρωπαίοι ιμπεριαλιστές εξασφαλίζει τη δυναμική ενσωμάτωση όλων εκείνων των στοιχείων που επιβάλλει σε κάθε χώρα μια κυρίαρχη ομάδα-ελίτ επαγγελματιών πολιτικών, εξουσιοδοτημένη από τις οικονομικές ολιγαρχίες να λαμβάνει για λογαριασμό όλης της κοινωνίας αποφάσεις ακόμα και όταν επικαλούνται κατ' επίφαση φυσικά, τις επαναστατικές αξίες της ισότητας, της δικαιοσύνης, της αλληλεγγύης και της ελευθερίας.

6.

Ο νεο-φιλελευθερισμός σαν κοινωνικοοικονομικό μοντέλο και ο ατομικισμός σαν αντίληψη που προάγονται και επιβάλλονται από τις κυρίαρχες ελίτ της τεχνο-γραφειοκρατίας και της πολιτικής, μαζί με την άρχουσα οικονομική τάξη, τείνουν να επικρατούν σαν κοινωνικές σχέσεις, ενώ το τέλος των ιδεολογιών που προβάλλουν οι κοινωνιολόγοι- απολογητές της κυριαρχίας, εξυπηρετεί την επιβολή και επικράτηση μόνο μιας ιδεολογίας: αυτής του νεοφιλελευθερισμού και του ατομικιστικού ωφελιμισμού.

Μέσω της ιδεολογικής τρομοκράτησης οι καπιταλιστές μας πείθουν (βλέπε τη θεωρία του μονόδρομου, όσον αφορά το οικονομικό μοντέλο «ελεύθερη» αγορά, “ανάπτυξη ή θάνατος” κτλ), ότι η αστική δημοκρατία και ο κοινοβουλευτισμός, είναι τα καλύτερα πολιτειακά συστήματα.

Μέσω της στρατηγικής του φυσικού φόβου, ο καπιταλισμός έχει αδρανοποιήσει την καταπιεσμένη - εκμεταλλευόμενη κοινωνία από το όνειρο, τη διάθεση και την θέληση για αγώνες υπέρβασης και ανατροπής της σημερινής πραγ-

ματικότητας. Και βέβαια, όσο πιο φιλελεύθερος - μονεταριστικός γίνεται ο καπιταλισμός, τόσο περισσότερο έχει την ανάγκη της κρατικής βοήθειας για να καταστέλλει τις αντιδράσεις, που είναι ανέξοδη για τα αφεντικά, αφού τους παρέχονται αυτές οι υπηρεσίες δωρεάν.

Έτσι, όταν διεξάγονται κάποιοι αγώνες -οι οποίοι τις περισσότερες φορές δεν είναι ούτε καν αμυντικοί- οπισθοδρομούν και χάνονται και τα ελάχιστα που είχαν μέχρι τότε κερδηθεί από τους προγόνους μας προλετάριους, φέρνοντάς μας σε μια κατάσταση να διεκδικούμε αυτό που ήδη υπάρχει. Δηλαδή, τις παλιές λαϊκές ελευθερίες, τις έστω και λίγες δημοκρατικές κατακτήσεις και εργατικά δικαιώματα.

Η ολοκληρωτική αναδόμηση του κοινωνικού ιστού και της συναίνεσης που είχε επιβληθεί την προηγούμενη ιστορική περίοδο, από την σοσιαλδημοκρατική διαχείριση του καπιταλισμού μέσω του λεγόμενου κράτους πρόνοιας, των δημοκρατών ριζοσπαστών, μέσω του λεγομένου κράτους δικαίου και των μπολσεβίκων μέσω του λεγόμενου «σοσιαλιστικού» κράτους, τα τελευταία χρόνια αναιρείται. Αναιρούνται επίσης και οι κατακτήσεις που επιβλήθηκαν από τους αγώνες των εργαζομένων για βελτίωση των εργασιακών, παραγωγικών σχέσεων και αμοιβών τους.

Κατεδαφίζεται αυτή η συναίνεση, αυτή η μεταπολεμική ταξική συνεργασία μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας, αυτό το οικοδόμημα «το μέγαρο του λαού και της δημοκρατίας» και σωριάζεται σαν χάρτινος πύργος, από τους επιγόνους αυτών των ιδεών, τους νεοσοσιαλ-φιλελεύθερους, (αφού πρώτα εξασφάλισαν ότι δεν θα υπάρξει σοβαρή αντίσταση).

Στα χαλάσματα του πλειοδοτούν οι νέοι ολιγάρχες, στο χρηματιστήριο των υλικών κατεδάφισης. Χαλάσματα, που σαν

υλικά ανακύκλωσης είναι μια διαρκής στόχευση από τη μεριά των κυρίαρχων πολιτικών ελίτ και των νέων ολιγαρχιών του πλούτου στην χρησιμοποίηση τους για την αναδόμηση και αναδιάρθρωση του κράτους.

Το τέλος μιας ολόκληρης εποχής σηματοδοτεί κύρια για την μαρξιστική αριστερά, τα εξής: α. να θέσει στην καθημερινότητά της το ερώτημα καθαυτό: τι είναι το κράτος, ποιους σκοπούς και ποιους εξυπηρετεί τώρα και μελλοντικά (κάτι ξέρουν για την χρησιμότητα του οι φίλοι μας οι σοσιαφιλελεύθεροι, νεοφιλελεύθεροι δημοκρατικοί), και β. να αναθεωρήσει και να μετασχηματίσει την άποψή της γι' αυτό, αν θέλει να είναι επαναστατικά, ουμανιστικά και κοινωνικά ωφέλιμη.

7.

Το κράτος σήμερα αποκτά την πραγματική του μορφή. Αυτή για την οποία δημιουργήθηκε. Δηλαδή, το φύλακα και το εργαλείο της εκάστοτε άρχουσας τάξης, χωρίς κοινωνικά, δημοκρατικά, ηθικά, προσχώματα και επικαλύψεις.

Στις χώρες του υπαρκτού καπιταλισμού η τεχνογραφειοκρατική¹, ιδεολογία του πραγματισμού, της λειτουργικότητας, της εργαλειακής χρήσης των ανθρώπων, των οικονομικών μεγεθών και της εμπορευματοποίησης, έχει

1. Δες παραθέματα: Γ, Ν^ο 1, σελ. 126

μετατρέψει εκατομμύρια ανθρώπους σε πληθυσμιακές στοίβες, σε απλούς κατοίκους - καταναλωτές και σε νούμερα για στατιστικές.

Από την άλλη, στις χώρες του πρώην «ανύπαρκτου» σοσιαλισμού, μιλάμε για τις ορδές των καταπιεσμένων της νέας εποχής που περιφέρονται από ανατολή σε δύση και από βορρά σε νότο, στροβιλίζοντας πάνω στα παγωμένα ερείπια που άφησε ο επιστημονικός μαρξιστο-λενινιστικός σοσιαλισμός, διεκδικώντας το τίποτα ή αυτό που ήδη υπάρχει, ή ψάχνοντας για ένα νέο ποιμένα.

Αδιαφορώντας για την τεράστια δημόσια περιουσία που με τόσο κόπο επιτεύχθηκε από τους προγόνους εργάτες, αφέθηκε να περάσει στα χέρια μιας κούφιας ανθρωπών πρώην αξιωματούχων γραφειοκρατών¹ του παλιού κρατικο-κομματικού καθεστώτος και νυν ολιγαρχικών ελίτ του πλούτου και της πολιτικής.

Αυτή η αναδιανομή του κοινωνικού πλούτου χαρακτηρίζεται ως η μεγαλύτερη αναδιανομή του κοινωνικού πλούτου που συνέβη ποτέ στην ανθρωπότητα, ενώ από την άλλη διαλύθηκαν και ιδιωτικοποιήθηκαν δημόσιες κοινωνικές υπηρεσίες με βαθύτατα δυσμενείς για τις κοινωνίες αυτές, ανθρωπολογικές και κοινωνικές επιπτώσεις.

Αλλά για να υπερασπίσεις κάτι πρέπει να το αισθάνεσαι δικό σου ή τουλάχιστον ότι δικαιωματικά σου ανήκει, τέτοια ήταν και είναι η αποξένωση του εργαζόμενου λαού στις χώρες

1. Δες παραθέματα: Γ, Ν° 2, σελ. 128

του πρώην υπαρκτού «σοσιαλισμού» από τα δημόσια πράγματα που ποτέ δεν αισθάνθηκε αυτά τα δημόσια πράγματα δικά του.

Έτσι πέρασαν από τον κρατικό στον ιδιωτικό καπιταλισμό εν μία νυκτί. Επανίδρυσαν το κράτος οι πράκτορες της KGB τη νύχτα, και το πρωί το παρουσίασαν σαν δημοκρατική φιλελεύθερη λύση.

Ουσιαστικά, η επανίδρυση του κράτους συνέβη στις χώρες του ανατολικού μπλοκ, ενώ στην Δύση και ιδιαίτερα στην Δυτική Ευρώπη το κράτος αναδομείται από τους κυβερνητικούς κομισάριους, την τεχνογραφειοκρατική και πολιτική ελίτ των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης εις βάρος των λαών της Ένωσης.

8.

Ο μαρξιστικός σοσιαλισμός (με τις δύο εκδοχές του την ρεφορμιστική σοσιαλδημοκρατική και την μπολσεβίκικη), αφού κυριάρχησε ιδεολογικά για σχεδόν έναν αιώνα, στους κοινωνικούς και πολιτικούς αγώνες, μετά την κατάρρευση του έδωσε το πλεονέκτημα στον φιλελευθερισμό, να φαντάζει σαν νεωτερισμός πηγαίνοντας το κοινωνικό ζήτημα και την κοινωνική ιστορία πίσω διακόσια χρόνια.

Και αν το παλιό: «ένα φάντασμα πλανιέται πάνω από την Ευρώπη», ή το πιο πρόσφατο: « η φαντασία στην εξουσία», ή το σημερινό: «να κάνουμε την επανάσταση χωρίς να καταλάβουμε την εξουσία» (!) είναι η φαντασίωση των αδέσποτων παιδιών του μαρξισμού, και αν ένας νέος κείν-

σιανισμός και συντηρητικός κοινοτισμός φαντάζει σαν το νέο πρόταγμα αυτών που ζαλίστηκαν από την δίνη του νεοφιλελευθερισμού, της ελεύθερης αγοράς και του ατομικισμού, άλλο τόσο και ένας νέος κόσμος είναι εφικτός: αυτός της παγκόσμιας, αντιεξουσιαστικής, αντιεραρχικής, αντιγραφειοκρατικής επανάστασης. Οι νέες κομμούνες του Παρισιού που θα έρθουν, γίνονται ξανά η προοπτική για το πέρασμα στην επίλυση του πραγματικού ταξικού ζητήματος, δηλαδή της κυριαρχίας και εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο. Αυτή είναι η αυλαία του 21ου αιώνα, που είναι ο αιώνας μας, και έτσι θα ανοίξει.

9.

Στο έμπα του νέου αιώνα του εκσυγχρονισμού, της τεχνολογίας και του μινιμαλιστικού κενού, της νεωτερικότητας όπως την ονομάζουν οι αστοί διανοούμενοι έχουμε να αντιμετωπίσουμε από τις εκδοχές της πολιτικής ολιγαρχίας, από την φιλελεύθερη και την σοσιαλ-φιλελεύθερη που κλίνουν όλο και περισσότερο προς τον αυταρχισμό, μέχρι τις θεοκρατικές δημοκρατίες τύπου Ιράν και τις λαϊκές δημοκρατίες τύπου Κίνας.

Η «νέα» παγκόσμια εποχή χαρακτηρίζεται από πολυποίκιλες κοινωνικο-οικονομικές συνιστώσες, που ο τρόπος της παραγωγικότητά τους κυμαίνεται από τον καπιταλισμό παλαιού τύπου «εντάσεως εργασίας», μέχρι τον καπιταλισμό νέου τύπου «εντάσεως κεφαλαίων», μεταπρατικές (ραντιέ-ρικές) παλαιού τύπου μέχρι εμπορευματικές νέου τύπου,

άντλησης κεφαλαίων από βρόμικες μολυσματικές βαριές βιομηχανίες παλαιάς τεχνολογίας. αλλά και από τη λεγόμενη «νέα οικονομία» γνώσης, πληροφορικής, υψηλής τεχνολογίας, χρηματιστηριακού και τραπεζικού κεφαλαίου. Χαρακτηρίζεται επίσης, από την «ανήθικη» οικονομία, λαθρεμπόριο όπλων, ναρκωτικών, δουλεμπόριο γυναικών, παιδιών και οικονομικών μεταναστών».

Το παγκόσμιο, αλλά και σε κάθε κράτος χωριστά οικονομικό-κοινωνικό περιβάλλον, οι σχέσεις και ο τρόπος παραγωγής, χαρακτηρίζονται από τάσεις «εργασιακού μεσαίωνα» και «νεοφεουδαρχικής» συσσώρευσης κεφαλαίων και πλούτου των εταιριών με μορφές ολιγοπωλιακές και μονοπωλιακές, που όλο και περισσότερο συμπράττουν, συνενώνονται και συγχωνεύονται σε πολυεθνικά καρτέλ λόγω του ανταγωνισμού. Τα πολυεθνικά καρτέλ αυτά, τείνουν να επηρεάζουν με σκοπό να καθορίζουν προς όφελος τους σε παγκόσμια κλίμακα τις πολιτικές εξελίξεις και τα πολιτικο - κοινωνικά συστήματα.

10.

Αυτός ο «εκσυγχρονισμός» έχει δυο πλευρές. Η μία του πλευρά δίνει τη δυνατότητα, για παράδειγμα, σε έναν φύλαρχο φεουδαλιστή από το Αφγανιστάν ή σε ένα γεωκλήμονα από την Βραζιλία ή την Αφρική, δηλαδή από τις «υποανάπτυκτες» οικονομίες, να επενδύει κεφάλαια σε ομόλογα των πιο προηγμένων κρατών της Δύσης, ή σε μετοχές εταιριών υψηλής τεχνολογίας ιδιωτικού και δημοσίου συμφέροντος. Όπως επίσης και ένας καπιταλιστής επενδυτής από τις

προηγμένες οικονομίες να παίζει στο χρηματιστήριο της Ινδίας, της Κίνας, της Τουρκίας κλπ.

Η άλλη πλευρά του έχει να κάνει με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος, που ήταν και είναι μια αγαπητή εργασία του καπιταλισμού από παλιά -την οποία ποτέ δεν απαρνήθηκε- γιατί η κερδοσκοπία και η εμπορευματοποίηση του συνόλου της ζωής πάνω στον πλανήτη είναι η επιδίωξη του. «Όλα είναι εμπόριο και συναλλαγή- και τα υλικά και τα άυλα, πουλήστε και τον αέρα που αναπνέουμε», αρκεί να επιφέρουν κέρδος και κυριαρχία η οποία καταμερίζεται και ιεραρχικοποιείται ανάλογα με την θέση του καθενός στο σύστημα του «λαϊκού καπιταλισμού» ενώ η ανομολόγητη κρυφή επιθυμία των νέων και παλιών αφεντικών είναι η **κινεζοποίηση** των λαών και των εργαζομένων, δηλαδή μηδέν δικαιώματα, μόνο υποχρεώσεις και εκτέλεση εντολών, με εξευτελιστικούς μιστούς και απάνθρωπες συνθήκες εργασίας.

Έτσι στις μέρες μας, και κύρια στην καπιταλιστική Δύση που κομπάζει για την δημοκρατικότητά της, αποκαλύπτεται και η τελευταία αυταπάτη και ο μύθος για την «δημοκρατία» του λαού. Αποκαλύπτεται το ψεύδος ότι εκφράζει την θέλησή του και επιλέγει τα πρόσωπα και τα πολιτικά προγράμματα μέσα από τις εκλογές¹. Και ότι το κοινοβούλιο είναι ο εκφραστής της λαϊκής κυριαρχίας όπου μέσα σε αυτό παίρνονται οι αποφάσεις, ενώ στην ουσία πρέπει να μιλάμε για την δημοκρατία καθ' υπαγόρευση των πολυεθνικών εταιριών, των «αόρατων» μετόχων και των στρατηγικών επενδυτών.

Τα «σύγχρονα» πολιτειακά συστήματα, νεοφιλελεύθερα, σοσιαλιστικά, θεοκρατικά είναι ολιγαρχικά, είναι άδικα, κοι-

1. Δες παραθέματα: Γ, Ν° 3, σελ.128

ωνικά ανάληγτα και ληστρικά. Τείνουν προς το μονοσήμαντο, την ομοιομορφία, το μονοδιάστατο, τη στρατιωτικοποίηση της ζωής και τον ολοκληρωτισμό.

11.

Ο ανταγωνισμός, ως υπέρτατη αξία του σοσιαφιλελεύθερου συστήματος κυριαρχίας, είναι η πεμπτουσία του. Αποτελεί δομικό στοιχείο του και συνοψίζεται ως ο αεί «πόλεμος όλων εναντίον όλων». Οι ρίζες του ανευρίσκονται σε αντιλήψεις και ιδεολογίες που συγκλίνουν σε μια ψευδή εικόνα για τη φύση η οποία περιγράφεται ως ένας χώρος ανταγωνισμού για την επιβίωση ή την εξαφάνιση. Από κει προκύπτουν και οι συνδυαστικές αναφορές στους θεσμούς των κοινωνικών συστημάτων για το «βασιλέα των ζώων», για τη «βασίλισσα στο μελίσι», για τον «πόλεμο για την επιβίωση», ή στην αναφορά με αναγωγικό νόημα για το «μεγάλο ψάρι» που «τρώει το μικρό».

Ο κυρίαρχος ιεραρχικός τρόπος οργάνωσης της κοινωνίας αιτιολογεί διαχρονικά την εγκληματική και αντικοινωνική του ύπαρξη μέσω αυτής της κατασκευασμένης εικόνας για τη φύση αιτιολογώντας όχι μόνο την κυριαρχία του ανθρώπου στη φύση, την κυριαρχία του άνδρα στη γυναίκα, των γεροντότερων στους νεότερους, την κυριαρχία του εκμεταλλευτή στον εκμεταλλεόμενο, του διευθυντή στο διευθυνόμενο, αλλά και την κυριαρχία του κράτους στην ανθρώπινη κοινωνία.

Συμπερασματικά, το κράτος τοποθετείται ως η αναγκαία ασφαλιστική δικλείδα σύμφωνα με την οποία ρυθμίζονται οι

όροι του ανταγωνισμού μέσω κανονισμών και διαταγμάτων προς εφαρμογή, επιβάλλοντας στο σώμα των καταπιεσμένων τεχνητούς ανταγωνισμούς με συνέπεια να διευρύνεται η ανισότητα.

Έτσι, είτε πρόκειται για τη φύση που «αλληλοσπαράσσεται» στο ποιο είδος «θα κυριαρχήσει», είτε για την κοινωνία, στο ποιο άτομο ή ποια κοινωνική ομάδα ή έθνος «θα επιβιώσει» έναντι των άλλων που θα «εξαφανιστούν», οι αντιλήψεις των εξουσιαστών σε όλη τη γη, σε όλα τα συστήματα, σε όλες τις θρησκείες, συγκλίνουν διαχρονικά σε μία : «ανταγωνίσου ή πέθανε».¹

12.

Χωρίς τον ανταγωνισμό -τον πόλεμο όλων εναντίον όλων- όπως αναφέρουν οι αστοί φιλελεύθεροι διανοούμενοι, σαν κίνητρο των ανθρώπων για δημιουργικότητα, φαντασία, παραγωγικότητα, καινοτομία, η ζωή θα ήταν μίζερη, ρουτινιάρικη, μονότονη. Ενώ, μέσω της κοινωνικής κινητικότητας, από την κατώτερη κοινωνικοοικονομική τάξη στην ανώτερη (όμως πάντα θα υπάρχει η κατώτερη), η επικράτηση του αμερικάνικου ονείρου , δηλ. η αντεπανάσταση, ο ατομικισμός και η μηχανοποίηση του ανθρώπου μέσω της αντίληψης «πιο γρήγορα, πιο δυνατά, πιο ψηλά, , πιο αποτελεσματικά», είναι η αξία του καπιταλισμού που την επιβάλλει σαν κοινωνική σχέ-

1. Δες παραθέματα: Γ, Ν° 4, σελ.139

ση και συμπεριφορά. Ο κοινωνικός δαρβινισμός, ο ατομικισμός ο πόλεμος και ο ανταγωνισμός όλων εναντίον όλων σχίζει τις κοινωνικές σχέσεις και συμβίωσης, απανθρωποποιεί και θηριοποιεί τους ανθρώπους αυξάνοντας την εγκληματικότητα, την παραβατικότητα, την κοινωνική παραίτηση και αδιαφορία.

Ο ανταγωνισμός¹ σαν διάχυτη συνθήκη συγκρότησης των κοινωνικών πεδίων, σαν θεμελιακό στοιχείο κάθε εξουσιαστικού πολιτισμού αποτελεί βασικό στόχο πολεμικής για την αναρχική κοσμοαντίληψη και την επαναστατική της ηθική. Στον καπιταλισμό και την αστική δημοκρατία, η ανταγωνιστική συνθήκη οδηγεί στην αποσάθρωση όλων των κοινωνικών σχέσεων από τα κάτω, κάθε αυτόνομης θέσμησης των καταπιεσμένων. Η γενίκευση της διαμεσολάβησης και η κυριαρχία της αγοράς συνθέτουν μια δύναμη προώθησης της ετερονομίας σε κάθε πτυχή της ζωής. Έτσι η κυρίαρχη τάξη, μέσω της κυβέρνησης, ρυθμίζει τους όρους του ανταγωνισμού, τόσο για να μην αλληλοεξοντώνονται τα αφεντικά όσο και για να ελέγχονται οι κοινωνικές - ταξικές εντάσεις και συγκρούσεις σε ασφαλή για αυτήν επίπεδα.

1. Δες παραθέματα: Γ, Ν° 5, σελ.140

13.

Το καθεστώς της διαρκούς απειλής που επιβάλουν οι κυρίαρχες τεχνογραφειοκρατικές, στρατοκρατικές και πολιτικές ελίτ, με κύριες την Αμερικανική και την Ευρωπαϊκή, για την αναδιανομή του κοινωνικού πλούτου, έλεγχο των πλουτοπαραγωγικών πηγών και των διατροφικών αναγκών σε παγκόσμια κλίμακα προς όφελος δικό τους και των εργοδοτών τους, στο σύνολο της καταπιεσμένης-εκμεταλλευόμενης ανθρωπότητας είτε στις λεγόμενες οικονομικά ανεπτυγμένες κοινωνίες, είτε στις υπό ανάπτυξη, έχει σαν συνέπεια να διογκώνει ακόμα περισσότερο τις κοινωνικές ανισότητες και να αυξάνει τόσο τη σχετική, όσο και την πραγματική φτώχεια.

Το χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών, τόσο μεταξύ των ανθρώπων όσο και μεταξύ των χωρών, μεγαλώνει ακόμα περισσότερο, φτάνοντας για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας σε τέτοια ύψη.

Το φυσικό περιβάλλον βρίσκεται σε πλήρη διαταραχή και οι οικολογικές ισορροπίες καταρρέουν στο βωμό της απληστίας των ολιγαρχιών για κέρδος και κυριαρχία¹, κάνοντας επισφαλή την διαβίωση σε πολλά μέρη στον πλανήτη, όχι μόνο των ανθρώπων αλλά και των υπόλοιπων έμβιων όντων.

Οι κυρίαρχες ελίτ προσπαθούν να διατηρήσουν, να ελέγξουν και να διαιωνίσουν αυτή την κατάσταση μέσω της στρατηγικής της λειτουργικής και ιδεολογικής τρομοκράτησης των εκμεταλλευομένων τάξεων και μέσα από το δίπτυχο «ασφάλεια θεσμική - ανάπτυξη οικονομική» (η ελεύθερη οικονομία

1. Δες παραθέματα: Γ, Ν° 6, σελ.144

της αγοράς είναι μονόδρομος και το δημοκρατικό πολίτευμα είναι το καλύτερο δυνατό), ενώ μέσω της στρατηγικής του φόβου και της ανασφάλειας, αποσκοπούν στη συναίνεση για τον συλλογικό κοινωνικό έλεγχο και μέσω της καλλιέργειας της συλλογικής ευθύνης και ενοχής, π.χ. «όλοι φταίμε για το περιβάλλον», προωθούν τον πράσινο καπιταλισμό, τον οικοκαπιταλισμό.¹

14.

Η λεγόμενη παγκοσμιοποίηση (νεοαποικισμός), η απάτη του νεοφιλελευθερισμού και του άξιου τέκνου του, του σοσιαλφιλελευθερισμού, διασπά τις κοινότητες των ανθρώπων, ισοπεδώνοντας τις εθνότητες, τις διαφορετικές τοπικές κουλτούρες και πολιτισμούς, τις τοπικές οικονομίες, τις διατροφικές και τοπικές συνήθειες.

Οι παγκόσμιες ελίτ, με κύρια την αμερικάνικη, ξαναβγάζουν από την παλιά ντουλάπα τον κοσμοπολιτισμό, (βλέπε αμερικανοποίηση ή αγγλοσαξονικός τρόπος αντίληψης) με την νέο ιμπεριαλιστική² πολιτική τους προσπαθούν να τον επιβάλουν σαν νέα παγκόσμια κατάσταση και συμπεριφορά, προωθώντας μαζί με τα πολυεθνικά τραστ τον δημοκρατισμό-ρεπουμπλικανισμό την παγκόσμια διακυβέρνηση και το παγκόσμιο κράτος.

Ποτέ στο παρελθόν η ανθρωπότητα δεν ήταν τόσο απελπιστικά και ισοπεδωτικά ομοιόμορφη. Ποτέ στο παρελθόν δε συσσωρεύτηκε τόσος πολύς κοινωνικός πλούτος σε τόσο λί-

1. Δες παράρτημα: III, σελ.200 2. Δες παραθέματα Γ. Ν° 7 σελ.147

γα χέρια, σε σύγκριση με τη σημερινή κατάσταση. Η λεγόμενη εποχή της πρωτοσυσσώρευσης του κεφαλαίου στην Βρετανία του 18^{ου}-19^{ου} αιώνα φαντάζει αθώα ξεθωριασμένη γκραβούρα. Ενώ το 2020, χαρακτηρίστηκε σαν σημείο καμψής, αφού πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας, οι αστικοί πληθυσμοί θα ξεπεράσουν αυτούς της υπαίθρου, με μεγάλες συνέπειες τόσο για την ίδια την υπαίθρο (εγκατάλειψη, ερημοποίηση), όσο και για τις μεγάλες πόλεις λόγω γιγάντωσης και υπερπληθυσμού.

15.

Σε αντίθεση με τον νεοαποικισμό - παγκοσμιοποίηση που επιβάλουν, τον αστικό κοσμοπολιτισμό που προβάλλουν και την παγκόσμια διακυβέρνηση που επιδιώκουν, οι υπερεθνικές άρχουσες τάξεις σε συνεργασία με τις τοπικές ελίτ, αλλά και τον εθνικισμό, φυλετισμό και τον σοβινιστικό πατριωτισμό που επικαλούνται οι αντιδραστικές (φασιστικές-ναζιστικές) ιδεολογίες και οι θρησκευτικές σκοταδιστικές μισαλλόδοξες δοξασίες (χριστιανικές, ισλαμικές, ιουδαϊκές κλπ), που προβάλλονται σαν αντίσταση και λύση στα προβλήματα της σημερινής κατάστασης, ενώ στην ουσία είναι διχαστικοί παράγοντες της ανθρωπότητας, ο διεθνισμός, η αυτοδιάθεση, η αυτονομία, η ισότιμη σχέση και η αλληλεγγύη των λαών, είναι ενοποιητικοί παράγοντες της ανθρωπότητας.

Επαναφέροντας στο λεξιλόγιο μας τις παλιές επαναστατικές αξίες και προσαρμόζοντάς τες στη σημερινή πραγματικότητα, το «προλετάριοι όλων των χωρών ενωθείτε», και η αξιακή αρχή «η απελευθέρωση των λαών είναι έργο των ίδιων των λαών», φαντάζουν πιο επίκαιρες από ποτέ.

Η εθνότητα, η πατρίδα όπως και η ατομικότητα είναι ένα γεγονός φυσικό, κοινωνικό, φυσιολογικό. Είναι αποτέλεσμα μακράς ιστορικής ανάπτυξης και ταυτόχρονα είναι ένα παγκόσμιο γεγονός.

Όπως η ατομική διαφορετικότητα είναι πλούτος και ενοποιητικός παράγοντας για την ελεύθερη κοινωνία, έτσι και οι ιδιομορφίες και ιδιαιτερότητες μιας εθνότητας και ενός λαού, η γλώσσα του, τα έθιμα του, ακόμα και οι διατροφικές του συνήθειες, είναι παγκόσμιος πλούτος, κληρονομιά και ενοποιητικός παράγοντας της παγκόσμιας ζωής της ανθρωπότητας. Γι' αυτό «...Είμαστε πατριώτες όλων των κατάπιεσμένων πατρίδων...». Μιχαήλ Μπακούνιν, 1870

16.

Η πατρίδα (ή μητρίδα, αν θέλετε) αντιπροσωπεύει το αδιαμφισβήτητο δικαίωμα κάθε ανθρώπου, κάθε ομάδας ενώσεων, κοινοτήτων, περιοχών, εθνών, να ζουν, να αισθάνονται, να σκέφτονται και να θέλουν να δρουν με τον δικό τους τρόπο. Ο άνθρωπος, εκτός από την αγάπη για τη γη του, τη γλώσσα του, αγαπάει τον τόπο που γεννιέται και εκπολιτίζεται και δένεται με τους άλλους ανθρώπους.

Το κράτος¹, δεν είναι χώρα - πατρίδα (ή μητρίδα), είναι η μεταφυσική μυστικιστική και νομική φαντασίωση της πατρίδας. Είναι ένα τέχνασμα κατασκευασμένο για να ευνοεί την εκ-

1. Δες παραθέματα: Γ, Ν° 8, σελ.149

μετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, όπως ο φιλελεύθερος ατομικισμός είναι ένα τέχνασμα για την ελευθερία των αφεντικών. Το κράτος, είναι ένα ιστορικό αλλά παράλληλα και απάνθρωπο δημιούργημα των αρχουσών ελίτ που διέπεται από αρχές αποφασισμένες:

1) Να διατηρούν διά της βίας άδικες μορφές ιδιοκτησίας, που οδηγούν στην φτώχεια και στα κακά που αυτή προκαλεί (σωματικά, πνευματικά, ηθικά και κοινωνικά), στην παθολογική πλεονεξία, τον φόβο και την εμπορευματοποίηση όλων των αξιών.

2) Να γεννούν ενοχή, απογοήτευση, σύγχυση, άγχος και εχθρότητα, μέσω πληθώρας αυθαίρετων νόμων και διατάξεων.

3) Να συμβάλλουν στην ενστάλαξη μιας ψευδούς αντίληψης των αξιών, δίδοντας έμφαση σε άσχετα ή βλαβερά “ηθικά καθήκοντα”, όπως η υπακοή στις απαιτήσεις της πολιτικής, θρησκευτικής ή όποιας άλλης εξουσίας, όσο ανούσιες ή ανήθικες κι αν είναι οι απαιτήσεις αυτές.

4) Να προσφέρουν ένα αποθαρρυντικό παράδειγμα απερίγραπτης βαρβαρότητας και αδιαφορίας απέναντι στον πόνο, μέσω της στρατιωτικής του δράσης, της οικονομικής του πολιτικής και της αντιμετώπισης αυτών που δεν συμμορφώνονται.

5) Να υπονομεύουν την κοινότητα και την προσωπική ευθύνη, καθιερώνοντας τον έλεγχό του σε όλους τους τομείς της ζωής.

17.

«Το κράτος είναι η οργανωμένη εξουσία, κυριαρχία και δύναμη που οι ιδιοκτητικές τάξεις ασκούν στις εργαζόμενες λαϊκές μάζες... η πλέον οφθαλμοφανής, κυνική ολοκληρωτική και εγκληματική άρνηση της ανθρωπιάς και της κοινωνίας¹. Καταστρέφει την καθολική αλληλεγγύη μεταξύ όλων των ανθρώπων της γης και οδηγεί μερικούς από αυτούς σε συνεργασία με μοναδικό στόχο να καταστρέψουν, να κατακτήσουν και να υποδουλώσουν όλους τους άλλους...

Αυτή η οφθαλμοφανής άρνηση της ανθρωπιάς, που συνιστά την ίδια την ουσία του κράτους, αποτελεί από την σκοπιά του κράτους το υπέρτατο καθήκον και την μεγαλύτερη αρετή του. Έτσι, το να προσβάλλει, να καταπιέζει, να απογυμνώνει, να λεηλατεί, να δολοφονεί ή να υποδουλώνει κάποιος τον συνάνθρωπό του, θεωρείται συνήθως έγκλημα. Από την άλλη μεριά, από την σκοπιά των εθνικιστών και του πατριωτισμού, όταν τα ίδια πράγματα γίνονται στην δημόσια ζωή για την μεγαλύτερη δόξα του κράτους και την διατήρηση και επέκταση της εξουσίας του, μετατρέπονται όλα σε καθήκον και αρετή.

Αυτό εξηγεί το γιατί όλη η ιστορία των αρχαίων και των σύγχρονων κρατών δεν είναι παρά μια σειρά ειδικών εγκλημάτων, διότι οι βασιλιάδες και οι υπουργοί του παρελθόντος και του παρόντος, όλων των εποχών και όλων των χωρών -πολιτικοί, διπλωμάτες, γραφειοκράτες και πολεμιστές- αν κριθούν από την άποψη της απλής ηθικής και της ανθρώπινης δικαιοσύνης, αξίζουν εκατό, χίλιες φορές

1. Δες παραθέματα: Γ, Ν° 9, σελ.149

την ποινή των καταναγκαστικών έργων ή της κρεμάλας. Δεν υπάρχει φρικαλεότητα, ωμότητα, ανοσιούργημα, ψευδορκία, απάτη, ανήθικη συναλλαγή, κυνική ληστεία, θρασύτατη λεηλασία ή βρομερή προδοσία, που να μην έχει διαπραχθεί ή να μην διαπράττεται καθημερινά από τους εκπροσώπους των κρατών, χωρίς κανένα άλλο πρόσχημα εκτός από εκείνη την τόσο «ελαστική», τόσο βολική κι όμως τόσο φοβερή φράση: «για κρατικούς λόγους». Μιχαήλ Μπακούνιν, 1870

18.

Οι παλιές αυτοκρατορικές συγκροτήσεις όπως και η μετέπειτα δημοκρατικές συσπειρώσεις περιοχών σε ομοσπονδίες τύπου ΗΠΑ, ΕΣΣΔ, ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ, κλπ, αλλά και οι σημερινές ηπειρωτικές συσπειρώσεις κρατών τύπου Ευρωπαϊκής Ένωσης¹ δεν είναι ενοποιητικός παράγοντας των λαών και της ανθρωπότητας, αφού επιβάλλεται αυτή η ενοποίηση από τα πάνω με την οικονομική βία, τον πολιτικό εκβιασμό και την επικυριαρχία, αλλά γεωπολιτικά συμφέροντα των αρχουσών οικονομικών τάξεων και των τεχνοκρατιοκρατικών πολιτικών ελίτ που τις εκπροσωπούν.

Ενοποιητικός παράγοντας είναι ο διεθνισμός που σέβεται τις εθνολογικές ιδιαιτερότητες των λαών. Ο διεθνισμός που προάγει την αλληλεγγύη και την ισότιμη πολιτική, πολιτιστική

1. Δες παραθέματα: Γ, Ν^ο 10, σελ.150 και παράρτημα: VI, σελ. 244

οικονομική και ανταλλακτική σχέση και συνεργασία των λαών.

Ο κοινοτικός ομοσπονδισμός και ο συνομοσπονδισμός των περιοχών, είναι ο αντικρατικός επίλογος που σαν εισαγωγή προϋποθέτει την αυτοδιάθεση και την αυτονομία των χωρών και των λαών και σαν κεντρικό θέμα έχει την γενικευμένη κοινωνική αυτοδιεύθυνση μέσω της παγκόσμιας κοινωνικής επανάστασης.

Μόνο έτσι θα ενοποιηθούν οι πατρίδες και από πολίτες ενός τόπου και μιας χώρας, θα γίνουμε και πολίτες του κόσμου και κατ' επέκταση πολίτες του σύμπαντος.

Πειραιάς - Δραπετσώνα
Μάρτης 2008

ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΑ . Γ

1) Ο Μπακούνιν, στο έργο του «Θεός και Κράτος», αντιμετωπίζει τους έμφυτους κινδύνους ενός συστήματος που ενώνει την πολιτική εξουσία με την τεχνικο-επιστημονική επιτηδειότητα. Φοβάται ότι το αυθόρμητο της ζωής κατάστρέφεται, εξ αιτίας της «άνωθεν» επιβολής των αναπτυξιακών σχεδίων των επαϊόντων. Επειδή διακατέχεται από μία αξιοσημείωτη εμπιστοσύνη προς τη δημιουργική ικανότητα των ελευθέρα συνεργαζομένων ατόμων, συμπεραίνει ότι ή ζωή είναι «μία υπόθεση απείρως μεγαλύτερη της επιστήμης». Υποστηρίζει ότι τα συγκεντρωτικά σχέδια, όποιες και αν είναι οι αξίες τους, περιορίζουν τη δημιουργικότητα και την υπευθυνότητα των προσώπων- εμποδίζουν, παρά τις υποσχέσεις μιας μελλοντικής απελευθέρωσης, τη γενική εξέλιξη αυτών των τυπικά ανθρωπίνων ιδιοτήτων. Δημιουργείται, τοιουτοτρόπως, «μία κοινωνία όχι ανθρώπων άλλα ζώων».

Επί πλέον, μολονότι αποδέχεται την υπόθεση ότι τα σχέδια υποκινούνται από καλές προθέσεις («εμπνέονται από την πιο αγνή αγάπη για την αλήθεια»), υποστηρίζει ότι δε συμβαίνει κάτι τέτοιο στην πραγματικότητα, διότι εισέρχεται στο παιχνίδι ένα ακόμη κίνητρο: ή διατήρηση της εξουσίας και των προνομίων των σχεδιαστών.

Αυτές οι κριτικές αποτελούν, εν μέρει, μια διεύρυνση εκείνων πού είχαν διατυπωθεί εναντίον τον πιο παραδοσιακών μορφών της γραφειοκρατικής κυριαρχίας, αλλά στην περι-

πτωση του τεχνικο-επιστημονικού ελέγχου πρέπει να εξετασθούν και άλλοι παράγοντες.

Ένας από τους σπουδαιότερους είναι ο φενακισμός των κοινωνικών διαδικασιών, ο παραγόμενος από την εξειδίκευση που καθίσταται συνεχώς μεγαλύτερη, εξ αιτίας μιας εκτεταμένης και περίπλοκης τεχνολογίας. Η ολοκληρωμένη παιδεία της κοινωνίας, την οποία εγκωμίασαν ο Μπακούνιν και πολλοί άλλοι αναρχικοί, γίνεται όλο και πιο «ακατόρθωτη», η ελλιπής διάδοση της γνώσης, των τεχνικών ικανοτήτων και του ελέγχου οδηγεί τη νέα κυρίαρχη τάξη των τεχνογραφειοκρατών προς μία μορφή κυριαρχίας άνευ προηγουμένου.

«...Έτσι δε θα υπάρξουν πια τάξεις, αλλά μία κυβέρνηση – και σημειώστε το καλά–, μία κυβέρνηση εξαιρετικά πολύπλοκη, ή όποια, μι όντας ευχαριστημένη, όπως όλες οι άλλες σύγχρονες κυβερνήσεις, με το να κυβερνά και να διαφεντεύει πολιτικά τις μάζες. Θα τις διευθύνει και οικονομικά, αναλαμβάνοντας τη διαχείριση της παραγωγής και της "δίκαιης" διανομής των αγαθών, της γεωργίας, της δημιουργίας και της ανάπτυξης των εργοστασίων, καθώς και την οργάνωση και τον έλεγχο του εμπορίου, ακόμη και την επένδυση των κεφαλαίων στην παραγωγή μέσω ενός μοναδικού τραπεζίτη, δηλαδή του Κράτους.

Όλη αυτή ή δραστηριότητα θα απαιτήσει πολλές γνώσεις και πάρα πολλούς εγκεφάλους, θα είναι το βασίλειο της επιστημονικής ευφυΐας, το πιο αριστοκρατικό, δεσποτικό, αλαζονικό και περιφρονητικό άπ' όλα τα καθεστώτα. Θα υπάρξει μία νέα τάξη, μία νέα ιεραρχία αληθινών ή ψευδο-επιστημόνων και ό κόσμος θα διαιρεθεί μεταξύ μίας κυρίαρχης μειοψηφίας τεχνοκρατών και μίας τεράστιας άμαθους

πλειοψηφίας. Και τότε, αλίμονο στις αμαθείς μάζες!...» Μιχαήλ Μπακούνιν, 1880

2) Η γραφειοκρατία είναι μια μορφή οργάνωσης κατά την οποία οι αποφάσεις παίρνονται στην κορυφή, τις οποίες πρέπει να υπακούουν οι από κάτω και μεταφέρονται διαμέσου μιας σειράς διαταγών όπως σε ένα στρατό. Μια γραφειοκρατία δεν είναι μια αληθινή κοινότητα, η οποία προϋποθέτει ένα σύνδεσμο ίσων ανθρώπων που παίρνουν τις αποφάσεις από κοινού και τις μεταφέρουν έξω από το σύνδεσμο επίσης από κοινού.

3.α) Ο Μιχαήλ Μπακούνιν λέει για τις εκλογές (να σημειώσου-με ότι την εποχή που ο Μπακούνιν έγραφε αυτά τα άρθρα δεν υπήρχαν τα κόμματα με την μορφή που έχουν στις μέρες μας σαν λόμπι και μηχανές οπαδών, ούτε ήταν τόσο γενικευμένο το σύστημα των επαγγελματιών πολιτικών, ούτε φυσικά είχε μαζικοποιηθεί η ψήφος):

“... Το Κράτος δεν είναι τίποτ’ άλλο παρά η ίδια η κυριαρχία κι η εκμετάλλευση τακτοποιημένη και συστηματοποιημένη. Θα επιχειρήσουμε να το αποδείξουμε αυτό εξετάζοντας τις συνέπειες της κυβέρνησης πάνω στις λαϊκές μάζες από μια μειοψηφία, εξ αρχής έξυπνη κι αφιερωμένη αν θέλετε, σ’ ένα ιδανικό Κράτος, θεμελιωμένο πάνω σε μια ελεύθερη σύμβαση. Ας υποθέσουμε ότι η κυβέρνηση αποτελείται μόνον απ’ τους καλύτερους πολίτες. Κατ’ αρχήν αυτοί οι πολίτες είναι προνομιούχοι όχι δικαιωματικά, αλλά ουσιαστικά. Έχουν εκλεγεί απ’ το λαό επειδή είναι οι πιο νοήμονες, έξυπνοι, σοφοί, θαρραλέοι κι αφιερωμένοι. Διαλεγμένοι απ’ τη μάζα των πολιτών, που θεωρούνται όλοι ίσοι, δεν αποτελούν ακόμη μία ξεχω-

ριστή τάξη, αλλά μια ομάδα ανθρώπων προνομιούχα μόνον εκ φύσεως και γι' αυτό το λόγο ξεχωρισμένη προς εκλογή απ' το λαό. Ο αριθμός τους είναι αναγκαστικά πολύ περιορισμένος, σ' όλες τις εποχές και σ' όλες τις χώρες ο αριθμός των ανθρώπων προικισμένων με τόσο αξιοσημείωτες ικανότητες ώστε αυτομάτως να έχουν την ομόφωνη αποδοχή από ένα έθνος, όπως η εμπειρία μας διδάσκει, είναι πολύ μικρός. Ως εκ τούτου, κάτω απ' τον κίνδυνο μιας κακής επιλογής, ο λαός θά'ναι πάντοτε αναγκασμένος να επιλέξει τους κυβερνήτες του ανάμεσα σ' αυτούς.

Έτσι, λοιπόν, η κοινωνία διαιρέθηκε σε δύο κατηγορίες, για μην πω ακόμη δύο τάξεις, εκ των οποίων η μία, αποτελούμενη απ' την τεράστια πλειοψηφία των πολιτών, υποστηρίζει ελεύθερα την κυβέρνηση των εκλεγμένων ηγετών της, η άλλη, σχηματιζόμενη από ένα μικρό αριθμό από προνομιούχες φύσεις, αναγνωρίστηκε κι έγινε δεκτή ως τέτοια απ' το λαό, και επιφορτίστηκε απ' αυτόν για να τον κυβερνά. Ανάλογα με τη λαϊκή εκλογή, είναι εξ αρχής διακεκριμένοι από τη μάζα των πολιτών μόνον απ' τις ιδιαίτερες ικανότητές τους που προκρίνουν για την επιλογή τους κι είναι φυσικά, οι πιο αφοσιωμένοι και χρήσιμοι απ' όλους. Δεν εκχωρούν ακόμα στους ίδιους κάποιο προνόμιο, κάποιο συγκεκριμένο δικαίωμα, εκτός από εκείνο της άσκησης, στο βαθμό που οι άνθρωποι το επιθυμούν, των ειδικών υπηρεσιών που τους έχουν ανατεθεί. Κατά τα λοιπά, απ' τον τρόπο ζωής τους, απ' τις προϋποθέσεις και τα μέσα για τη διαβίωσή τους, δε διαφέρουν καθόλου απ' όλους τους άλλους, έτσι ώστε πλήρης ισότητα εξακολουθεί να επικρατεί σ' όλους. Μπορεί αυτή η ισότητα να διατηρηθεί για καιρό; Εμείς ισχυριζόμαστε ότι τίποτε δεν είναι πιο εύκολο ν' αποδειχθεί. Τίποτε δεν είναι

πιο επικίνδυνο απ' την ατομικιστική ηθική του κάθε ανθρώπου όσο η συνήθεια της κυριαρχίας. Ο καλύτερος άνθρωπος, ο πιο έξυπνος, ανιδιοτελής, γενναιόδωρος, καθαρός, πάντοτε κι αναπόφευκτα θα διαφθαρεί σ' αυτήν τη συναλλαγή.

Δύο αισθήματα έμφυτα στην εξουσία ποτέ δεν αποτυγχάνουν να παράγουν αυτήν την εξαχρείωση· αυτές είναι: περιφρόνηση για τις μάζες κι η υπερεκτίμηση των πλεονεκτημάτων του ενός. “Οι μάζες”, λέει ένας άνθρωπος στον εαυτό του αναγνωρίζοντας την ανικανότητά τους να κυβερνούν για λογαριασμό τους, “έχουν εκλέξει εμένα ως επικεφαλή τους. Με την εν λόγω πράξη έχουν δηλώσει δημοσίως την κατωτερότητά τους και την ανωτερότητά μου. Ανάμεσα σ' αυτό το πλήθος των ανθρώπων, αναγνωρίζοντας δύσκολα τίποτε κοινό με τον εαυτό μου, είμαι ο μόνος ικανός να διευθύνω τις δημόσιες υποθέσεις. Οι άνθρωποι μ' έχουν ανάγκη· δεν μπορούν να κάνουν χωρίς τις υπηρεσίες μου, ενώ, αντιθέτως εγώ, μπορώ να τα βγάλω πέρα μόνος μου· αυτοί, παρόλα αυτά, πρέπει να με υπακούν για το δικό τους καλό, και υποκρινόμενος ότι τους υπακούω, τους κάνω χάρη”. Δεν υπάρχει σ' όλο αυτό κάτι που κάνει έναν άνθρωπο να χάσει το μυαλό του και την καρδιά του, και να γίνει τρελός από υπερηφάνεια; Είναι, γι' αυτό το λόγο, η ίδια η εξουσία κι η συνήθεια της κυριαρχίας που κάνει ακόμα και τους πιο έξυπνους κι ενάρετους ανθρώπους, πηγή παραλογισμών, τόσο διανοητικών όσο και ηθικών. Μπακούνιν: Η εξουσία διαφθείρει τους καλύτερους, 1867

«...Η Μαρξιστική θεωρία λύνει πολύ απλά αυτό το δίλημμα. Λέγοντας Λαϊκή Κυριαρχία εννοούν την κυριαρχία ενός μικρού αριθμού αντιπροσώπων που έχουν εκλεγεί απ' το λαό. Το γενικό και το ατομικό δικαίωμα να εκλέγει κανείς τους λαϊκούς αντιπροσώπους και τους κυβερνήτες του Κράτους είναι η τελευταία λέξη των μαρξιστών, όπως επίσης και των δημοκρατών. Αυτό αποτελεί ένα ψέμα πίσω απ' το οποίο κρύβεται ο δεσποτισμός της άρχουσας μειοψηφίας, ένα ψέμα πού γίνεται ολοένα και πιο επικίνδυνο γιατί εμφανίζεται ότι εκφράζει την αποκαλούμενη λαϊκή θέληση. Τελικά απ' οποία άποψη κι αν εξετάσουμε αυτό το θέμα, καταλήγουμε πάντοτε στο ίδιο λυπηρό συμπέρασμα, την κυριαρχία των μεγάλων λαϊκών μαζών από μια προνομιούχα μειοψηφία.

Οι μαρξιστές λένε ότι η μειοψηφία αυτή θ' αποτελείται από εργάτες. Ναι, πιθανόν από πρώην εργάτες, οι οποίοι μόλις γίνουν κυρίαρχοι πάνω στους λαϊκούς αντιπρόσωπους θα πάνε να είναι εργάτες. και θα κοιτούν τις απλές εργατικές μάζες απ' τα ύψη του κυβερνητικού βήθρου, δεν θα εκπροσωπούν πια το λαό παρά μόνο τον εαυτό τους και τις απαιτήσεις πού έχουν για την άσκηση της εξουσίας πάνω στο λαό. Εκείνοι πού αμφιβάλλουν γι' αυτό γνωρίζουν πολύ λίγο την Ανθρώπινη φύση.

Οι Μαρξιστές λένε ότι αυτοί οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι θα είναι αφοσιωμένοι και καλλιεργημένοι Σοσιαλιστές. Οι εκφράσεις «καλλιεργημένος Σοσιαλιστής», «Επιστημονικός Σοσιαλισμός» κλπ, που εμφανίζονται συνεχώς στους λόγους και στα κείμενα των οπαδών του Λασσάλ και του Μαρξ, αποδεικνύουν ότι το ψευτο-λαϊκό Κράτος δεν θα είναι τίποτ' άλλο παρά ο δεσποτικός έλεγχος του πληθυσμού από μια νέα

και καθόλου μεγάλη αριθμητικά, αριστοκρατία πραγματικών και ψευτο-επιστημόνων. Οι «αμόρφωτοι» άνθρωποι θ' απαλλαγούν εντελώς από τη φροντίδα της διοίκησης και θα τύχουν τη μεταχείριση μιας πειθαρχημένης αγέλης. Τι θαυμάσια απελευθέρωση πραγματικά!...» Μιχαήλ Μπακούνιν

Και μια πιο «σύγχρονη» θέση: «... Ο Κλαρκ αναλύει την μπακουνική άρνηση της εκλογικής πολιτικής σε σχέση με το συγκεκριμένο επίπεδο του κοινωνικού αγώνα. Αν το επαναστατικό κίνημα αποτελεί την πλειοψηφία, κάθε σκέψη για συμμετοχή στις εκλογικές διαδικασίες κρίνεται θανατηφόρα, διότι «θα ενδυνάμωνε την νομιμοποίηση» των υπάρχουσών μορφών κυριαρχίας, τη στιγμή μάλιστα που το πλειοψηφικό κίνημα μπορεί κάλλιστα να κινηθεί προς την αποκεντρωμένη, συμμετοχική και ελευθεριακή θέσμιση της κοινωνίας. Όταν το επαναστατικό κίνημα αποτελεί τη μειοψηφία, η υιοθέτηση της εκλογικής τακτικής κρίνεται εξίσου θανατηφόρα, διότι αφ' ενός μεν εμποδίζει την ανάπτυξη και την ανάπτυξη αποτελεσματικότερων αμεσοδημοκρατικών αγώνων, αφ' ετέρου δε, οδηγεί, με μαθηματική ακρίβεια θα λέγαμε, «στη δημιουργία ενός νέου στρώματος ηγετών της τάξης των εργαζομένων». ... Χρειάζεται να δούμε την αναρχική άρνηση συμμετοχής στις εκλογές σε σχέση με το συγκεκριμένο επίπεδο του κοινωνικού αγώνα στο σήμερα.

«...Η άρνηση της εκλογικής πολιτικής δεν έχει το χαρακτήρα της μικροαστικής απάθειας και αποχής, που παρατηρείται στις μέρες μας, ούτε το χαρακτήρα της «άρνησης για την άρνηση», αλλά απορρέει οργανικά από τη βαθειά πίστη των αναρχικών στην ικανότητα όλων των ανθρώπων για αυτοπροσδιορισμό και αυτοστοχασμό, εδράζεται δηλαδή, στη θεμελιώδη αναρχική αρχή της Αυτοδιεύθυνσης.

Στη σημερινή πραγματικότητα, κατά τη γνώμη μας, δε μπορεί να κριθεί η αντιεκλογική πολιτική των αναρχικών εν σχέση με την κατάσταση του επαναστατικού κινήματος. Δεν μπορεί να γίνει λόγος για επαναστατικό κίνημα, είτε πλειοψηφικό είτε μειοψηφικό. Και δεν μπορεί να γίνει λόγος, διότι απλούστατα δεν υπάρχει επαναστατικό κίνημα, ανεξάρτητα από την ύπαρξη κάποιων ομάδων και ατόμων, που προβαίνουν σε ορισμένες ενέργειες στο μέτρο των δυνατοτήτων τους. Μια τέτοια συγκυρία, όμως, δεν αίρει την αναρχική αντιεκλογική άποψη.

Ο αναρχικός δεν μπορεί να εννοηθεί, παρά μόνο ως ηθική οντότητα. Και ηθική οντότητα σημαίνει, λειτουργία στη βάση της λογικής των ποιοτήτων του καλού και του κακού, του δέοντος και του μη δέοντος. Ανεξάρτητα, λοιπόν από την ύπαρξη ή την ανυπαρξία του ταξικού και του κοινωνικού αγώνα καθώς και ανεξάρτητα από το επίπεδό τους, ο αναρχικός και ο αναρχισμός δεν μπορούν ως εκ της φύσεως τους να μετέχουν καθ' οιονδήποτε τρόπο στην ποσοτική λογική του «μικρότερου κακού», που χαρακτηρίζει καίρια την εκλογική διαδικασία.

Πέρα όμως από αυτή την ηθική διάσταση, η αναρχική αντιεκλογική πολιτική ενέχει και τη δική της φιλοσοφική διάσταση. Και εννοούμε τη θεμελίωσή της στον πλατωνικό «πρωταγόρειο μύθο» και στη γενικότερη αρχαιοελληνική σκέψη. Η εκλογική διαδικασία αυτή καθ' εαυτή αναγάγει την πολιτική, δηλαδή την οργάνωση της κοινωνίας, σε τεχνική. Όπως υπάρχουν άνθρωποι που κατέχουν την ιατρική τεχνική, άλλοι τη δικηγορική, άλλοι την οικοδομική, κ.ο.κ., υπάρχουν και κάποιοι που κατέχουν την πολιτική τεχνική, για την άσκηση της οποίας επιζητούν τη ψήφο των άλλων. Εδώ

ακριβώς βρίσκεται η ουσία του κοινοβουλευτισμού και της σύγχρονης κατεστημένης «πολιτικής» δεξιάς και αριστεράς.

Στον αντίποδα αυτής της «πολιτικής των ειδικών» τοποθετείται η αναρχική φιλοσοφία, που συλλαμβάνει τη διεύθυνση των κοινών, δηλαδή την αυθεντική πολιτική, ως ανήκουσα στο σύνολο των ανθρώπων, που εύστοχα ονομάστηκε από τον Αισχύλο «πολισσούχος λεώς». Αλλά από την ίδια ακριβώς λογική εμφορείται και η αρχαιοελληνική πολιτική σκέψη. Όλοι να μετέχουν στην πολιτική, υποστηρίζει ο Πρωταγόρας στον ομώνυμο διάλογο του Πλάτωνα. Διότι, δε θα μπορούσαν να υπάρχουν πόλεις, αν μετείχαν μόνο λίγοι, όπως γίνεται στις άλλες τέχνες. «... Πάντες μετεχόντων . Ού γαρ αν γένοιτο πόλεις, ει ολίγοι αυτών μετέχειεν ώσπερ των άλλων τεχνών»...» Γ. Καρίτσας

3.Β)

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΨΕΜΑ

Ο σύγχρονος πολιτικαντισμός και το πολιτικό ψέμα γεννήθηκε μαζί με τη κοινοβουλευτική δημοκρατία στην Ευρώπη του τέλους του 19ου αιώνα, για έναν απλό λόγο: τότε προέκυψε η ανάγκη εξαπάτησης των μαζών. Έκτοτε, οι τεχνικές της δημόσιας πολιτικής υποκρισίας εμπλουτίστηκαν με τη βοήθεια επικοινωνιολόγων, διαπλαστών της κοινής γνώμης (δημοσιογράφων), καλλωπίστηκαν από στυλίστες και διαδόθηκαν από τους μηχανισμούς της τηλεοπτικής προπαγάνδας.

Πότε καταγράφτηκε το πολιτικό ψέμα

Ήδη ο Πλάτωνας στην “Πολιτεία” του εισάγει την έννοια του «γενναίου ψεύδους» -ενός κατασκευασμένου μύθου - στον οποίο θα βασίζεται η σταθερότητα της πολιτείας «Τα επανορθωτικά ιαματικά ψέματα μια κυβέρνηση δεν πρέπει να τα περιμένει από τους ποιητές. Η εφεύρεση τέτοιων μύθων πρέπει να είναι αποκλειστικό προνόμιο της πολιτείας υποστηρίζει, ως γνήσιος υπέρμαχος της ολιγαρχίας. Ενώ ο έτερος απολογητής της κυριαρχίας Αριστοτέλης, έχει άλλη γνώμη και θεωρεί πως τα ψεύδη έστω και αν βαφτίζονται γενναία, χρήσιμα ή ιαματικά είναι επικίνδυνα και μπορεί να φέρουν στάσεις και ταραχές.

Πότε γενικεύτηκε το πολιτικό ψέμα

Λες ψέματα στο λαό όταν χρειάζεται να τον πείσεις. Οι ελέω θεού μονάρχες και οι απολυταρχικοί ηγέτες δεν είχαν τόσο άμεση ανάγκη να πείσουν τις μάζες, αφού σπάνια απευθύνονταν σ' αυτές. «Ο Μπίσμαρκ πιθανότατα δεν είχε απευθυνθεί ποτέ παρά μόνο σε ακροατήρια ηγετικών στρωμάτων» σημειώνει ο Ερικ Χομπσμπόουμ στην “Εποχή των αυτοκρατοριών” (άλλωστε στην περίπτωση αυτή λειτουργούσε ακόμα το μέγα ψεύδος του Ελέω Θεού μονάρχη). Σύμφωνα με τον βρετανό ιστορικό, το πολιτικό ψέμα γενικεύτηκε με τη σταδιακή επικράτηση της ρεπουμπλικανικής δημοκρατίας και της καθολικής ψήφου στην Ευρώπη και την άνθιση του λαϊκού Τύπου ως μέσου πολιτικής προπαγάνδας στα τέλη του 19ου αιώνα: «Ο αυξανόμενος εκδημοκρατισμός καθιστούσε αδύνατο

τον δημόσιο διάλογο με κάποιους ελάχιστους όρους ειλικρίνειας.

Ποιος υποψήφιος θα ήθελε να πει στους ψηφοφόρους του - σύμφωνα με την Χαμπιανή λογική- ότι τους θεωρούσε υπερβολικά ηλίθιους και αμαθείς για να κρίνουν την καλύτερη λύση στην πολιτική και ότι τα αιτήματα τους δεν ήταν μόνο παράλογα, αλλά και επικίνδυνα για το μέλλον της χώρας;». Έτσι, μαζί με την πρώτη μαζική προεκλογική εκστρατεία που εγκαινιάστηκε από τον Γκλάντατον στη Βρετανία το 1879, λίγο αργότερα και σε όλη την Ευρώπη, μαζικοποιήθηκε και το πολιτικό ψεύδος όπως το ακούμε, επεξεργασμένο και εξελιγμένο, ως σήμερα.

Πότε ξεκίνησε το “ οφ δι ρέκορντ ”

Περιστοιχισμένοι από ρεπόρτερ που θα μετέφεραν τα λόγια τους και στο πιο απόμακρο συνοικιακό ταβερνείο», οι πολιτικοί της Δημοκρατίας έπρεπε να γίνουν εξπέρ στη διπροσωπία. Ο εκδημοκρατισμός έφερε την πολιτική κοινωνιολογία, αλλά και τη δημόσια πολιτική υποκρισία. Μόνη διέξοδος ειλικρίνειας για τους επαγγελματίες ψεύτες της πολιτικής, οι κλειστές λέσχες των τζέντλεμαν και οι κατ' ιδίαν συναντήσεις, πρόδρομοι της διαδρομολογίας και του «οφ δι ρέκορντ»: «Όταν οι άνδρες που κυβερνούσαν ήθελαν πραγματικά να πουν αυτό που εννοούσαν, στο εξής ήταν αναγκασμένοι να το κάνουν στους διαδρόμους της εξουσίας, στις λέσχες, στις ιδιωτικές κοινωνικές συναθροίσεις, στις κυνηγετικές διοργανώσεις ή τα Σαββατοκύριακα στις εξοχικές επαύλεις, όπου τα μέλη των ηγετικών στρωμάτων συναντιόνταν σε ατμόσφαιρα πολύ διαφορετική από τις

παρωδίες μονομαχιών στις κοινοβουλευτικές συζητήσεις ή στις δημόσιες συγκεντρώσεις». Ερικ Χομπσμπόουμ “Η εποχή των αυτοκρατοριών”.

Είναι χαρακτηριστικό ότι το χάσμα ανάμεσα στον δημόσιο λόγο και την πολιτική πραγματικότητα καυτηριάζεται με δηλητηριώδεις χιουμοριστικές ατάκες, όπως η παρακάτω: “Η καταραμένη εξουσία που στηρίζεται στην προνομία και συνοδεύεται από γυναίκες, σαμπάνια και μπριτζ κατέρρευσε: ήλθε τώρα η Δημοκρατία που συνοδεύεται από γυναίκες, σαμπάνια και μπριτζ”, γράφει ο άγγλος συγγραφέας Χίλερ Μπέλοκ, με αφορμή την εκλογική νίκη των Φιλελευθέρων στην Αγγλία το 1906.

Τι έχει αλλάξει ως σήμερα

Το πάντα και τίποτα. Το ραδιόφωνο πρώτα και η τηλεόραση μετά εκδημοκράτισε το ψεύδος, εμπλούτισε τις τεχνικές του, έφερε τα πρόσωπα πιο κοντά μας, με γκρο πλαν και ζουμ στη “γλώσσα του σώματος”, άρα προσωποποίησε και τελειοποίησε τις τεχνικές εξαπάτησης. Η προσωποποίηση της πολιτικής, η τάση να ψηφίζουμε πρόσωπα, όχι πολιτικές προτάσεις δεν είναι αποκλειστικό προνόμιο και απόρροια της τηλεπολιτικής. Όπως διαπιστώνει ο αμερικανός Μάρει Εντελμαν στην «Κατασκευή του πολιτικού θεάματος», όσο λιγοστεύουν οι προγραμματικές διαφορές ανάμεσα στα κόμματα τόσο οι πολιτικοί ηγέτες προβάλλουν στυλιστικές διαφορές και αντιθέσεις, πουλάνε μια κατασκευασμένη ηγετική φυσιογνωμία, αυτοπαρουσιάζονται ως “μοναδικές επιλογές”, προσφέροντας κάτι διαφορετικό από τους αντιπάλους τους σε

θέμα στυλ, προσωπικότητας, άσκησης πολιτικής, συναίσθησης ή ευφυΐας».

Ποιες είναι οι διαχρονικές συμβουλές του πολιτικού ψεύδους

Απαραίτητα εγχειρίδια για τους σύγχρονους πολιτικάντηδες είναι, φυσικά, ο «Ηγεμόνας» του Μακιαβέλι, η «Τέχνη της πολιτικής ψευδολογίας» του Τζόναθαν Σουίφτ και το «Εγχειρίδιο προεκλογικής εκστρατείας» του Ρωμαίου ρήτορα και πολιτευτή Κικέρωνα.

Διαβάζοντας το εγχειρίδιο του Κικέρωνα ανακαλύπτουμε ότι σήμερα, 2.000 χρόνια αργότερα, κάποια πράγματα παραμένουν αναλλοίωτα όπως το ρουσφέτι και οι χαμογελαστές χαιρετούρες: “Τα ρουσφέτια πρέπει να τα διαφημίζεις και να τα προβάλλεις, φροντίζοντας να είσαι προσιτός μέρα και νύχτα, κρατώντας ανοιχτή όχι μόνο την πόρτα του σπιτιού σου, αλλά και την έκφραση του προσώπου σου, που είναι το κατώφλι της ψυχής σου”.

Να αναφέρουμε επίσης ότι η λέξη πελατεία είναι και αυτή λατινική και σήμαινε στην κυριολεξία την εξής διαδικασία: κάθε Ρωμαίος άνεργος πολίτης δικαιούταν επίδομα ανεργίας το οποίο δίνονταν σε ποσότητα σιταριού που μοιράζονταν αποκλειστικά από τους συγκλητικούς. Ο συγκλητικός που εξασφάλιζε περισσότερες ποσότητες (μερίδες) σιταριού έπαιρνε και τις περισσότερες ψήφους, η διαδικασία αυτή λέγονταν «πελατεία» και ο άνεργος πολίτης «πελάτης» - αλήθεια τι έχει αλλάξει από τότε; Να σημειώσουμε εδώ ότι το

σιτάρι όλης της Σικελίας πήγαινε αποκλειστικά για το επίδομα ανεργίας για αυτό και ο Σπάρτακος έκανε έφοδο στο νησί και όχι στην Ρώμη, θέλοντας να αποκόψει τον εφοδιασμό με σιτάρι την πόλη, ελπίζοντας ότι οι άνεργοι πολίτες της Ρώμης θα εξεγερθούν.

Τις πιο συναρπαστικά μοντέρνες συμβουλές, όμως τις έδωσε ο Τζόναθαν Σουίφτ πριν από σχεδόν 3 αιώνες στο εγχειρίδιο η «Τέχνη της πολιτικής ψευδολογίας»: “Το κόμμα που θέλει να αποκαταστηθεί το κύρος και η αξιοπιστία του πρέπει επί τρεις μήνες να μην πει και να μη δημοσιεύσει τίποτα που να μην είναι αληθινό και πραγματικό”.

“Είναι ο καλύτερος τρόπος για να αποκτήσει το δικαίωμα να πλασάρει ψέματα τους επόμενους έξι μήνες. Προσοχή, όμως, θέλει και το ψέμα τη ρέγουλά του: «Το να δίνεις στο λαό να καταπιεί πολλά μαζί δεν είναι ο καλύτερος τρόπος για να γίνεις πιστευτός. Όταν βάζεις παραπάνω σκουλί-κι στο αγκίστρι δεν τσιμπάει ο κοκοβιός”.

4) «... Ο Πέτρος Κροπότκιν έδειξε ότι οι αναρχικές - ελευθεριακές αρχές ήταν ήδη, τουλάχιστον εν μέρει, εγγεγραμμένες και ενεργές μέσα στην ιστορική και φυσική εξέλιξη. Προσπάθησε, λοιπόν, να αναιρέσει τις επιστημονικές και τις επιστημολογικές προκείμενες ενός από τα κυρίαρχα πολιτισμικά παραδείγματα της εποχής, του «κοινωνικού δαρβινισμού», ενός ρεύματος σκέψης που υποστήριζε, με μία αμφισβητήσιμη συγκριτική προσέγγιση, το φυσικό χαρακτήρα της ιεραρχίας .

Ο Ρώσος στοχαστής υποστηρίζει ότι ο κινητήριος παράγοντας τόσο της ζωής των ζώων όσο και της κοινωνίας δεν

υπήρξε ο αγώνας για την επιβίωση, αλλά η αλληλοβοήθεια. Για τον Κροπότκιν, το θεμελιώδες κίνητρο της εξέλιξης, λοιπόν, υπάρχει μέσα στην κοινοτική συνεργασία και όχι μέσα στον ατομικιστικό ανταγωνισμό. Στο πρωτοπόρο έργο του «Αλληλοβοήθεια» (1902), ανέφερε εκατοντάδες παραδειγμάτων, που καταδείκνυαν τη σαφή εκδήλωση των αρχών της αλληλεγγύης μέσα στη ζωή των ζώων· σε ένα επόμενο κεφάλαιο του ίδιου έργου ανέφερε πλήθος παραδειγμάτων αλληλοβοήθειας μέσα στις ανθρώπινες κοινωνίες. Χάρη σε αυτή τη προσέγγιση, ο Κροπότκιν εφοδίασε τον αναρχισμό με μια αντίληψη για τον κοινωνικό μετασχηματισμό που δεν ήταν καθαρά προμηθεϊκή και μηδενιστική: από τη στιγμή που θα κατέρρεαν οι θεσμοί της πολιτικής και οικονομικής κυριαρχίας, το κράτος και το κεφάλαιο, η ανθρωπότητα δεν θα ήταν υποχρεωμένη να οικοδομήσει την αναρχία πάνω σε ένα σωρό ερειπίων...»

5.) Ο νεοφιλελευθερισμός, υποστηρίζεται, ότι έκτος από ιδεολογία ή οικονομική πολιτική είναι πρώτα απ' όλα και κυρίως ένας τύπος κυβερνητικής ορθολογικότητας. Ο Φουκό ορίζει την κυβερνητική ορθολογικότητα ως μια κανονιστική λογική που διέπει τη δραστηριότητα της διακυβέρνησης, με τη έννοια όχι μόνο της άμεσης αλλά και της έμμεσης καθοδήγησης των ανθρώπων, έτσι ώστε αυτοί να οδηγούνται και να συμπεριφέροντε με έναν ορισμένο τρόπο.

Η «ορθολογικότητα» αυτή δεν εφαρμόζεται με την άσκηση ενός άμεσου αλλά περισσότερο ενός έμμεσου (συγκαλυμμένου), καταναγκασμού, μιας καταπίεσης. Από αυτή την άποψη, η κριτική ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό δεν θα

Ήπρεπε να περιορίζεται μόνο στο πεδίο της οικονομικής πολιτικής (ιδιωτικοποιήσεις, η απορρύθμιση εργασιακών σχέσεων), ούτε σε ένα ορισμένα σύνολο θεωρητικών ιδεών (Φρίντμαν, Χάγκεκ), ούτε στους πολιτικούς που στράφηκαν σε αυτόν στα τέλη της δεκαετίας του 1970 (Ρέιγκαν, Θάτσερ κλπ).

Η νεοφιλελεύθερη «ορθολογικότητα» έχει μιαν ευρύτερη εμβέλεια και μπορεί να προωθείται ακόμα και από κυβερνήσεις που αναφέρονται στην αριστερά. Αυτό που ορίζει τη νεοφιλελεύθερη ορθολογικότητα είναι το ότι οδηγεί τα υποκείμενα να δρουν με βάση το υπόδειγμα του ανταγωνισμού. Ο νεοφιλελευθερισμός οδηγεί τα άτομα να προσπαθούν να μεγιστοποιηθούν την ικανοποίηση των συμφερόντων τους, παραμερίζοντας κάθε ηθική αναστολή.

Οι πρώτοι φιλελεύθεροι στοχαστές, ιδίως ο Ανταμ Σμιθ και ο Φέργκιουσον, στα τέλη του 18ου αιώνα, σκέφτονταν την αγορά με βάση μια λογική ισοδυναμίας και ελαχιστοποίηση των ανισοτήτων. Ο νεοφιλελευθερισμός σκέφτεται την αγορά με βάση τη λογική του ανταγωνισμού, δηλαδή την μεγιστοποίηση της ανισότητας. Αυτή η στροφή χρονολογείται ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα, όταν ο Άγγλος φιλόσοφος Χέρμπερτ Σπένσερ προτείνει μιαν ερμηνεία του Δαρβίνου που επεκτείνει την έννοια της «φυσικής επιλογής» και σε άλλα πεδία και ιδιαίτερα στο κοινωνικό - οικονομικό πεδίο. Οι νεοφιλελεύθεροι δεν θέλουν να γίνεται αναφορά στον Σπένσερ εξαιτίας του βιολογισμού του (κοινωνικός δαρβινισμός). Σε αυτόν, όμως, βρήκαν την ιδέα ότι η αγορά πρέπει να είναι ένας απέραντος ωκεανός ανταγωνισμού.

Όταν ο «κλασικός» φιλελευθερισμός μπαίνει σε κρίση, τα τέλη του 19ου αιώνα, εμφανίζονται δύο ρεύματα: ένας φιλελευθερισμός που δικαιολογεί την παρέμβαση του κράτους

σε μιαν οπτική σταθεροποίησης και αναδιανομής, κορυφαίος εκπρόσωπος του οποίου είναι ο Κέινς και ο «νεοφιλελευθερισμός», ο οποίος από τη δεκαετία του 1930 θα προτείνει να αναγορευτεί η αγορά σε υπέρτατη αρχή της οικονομικής και κοινωνικής ζωής.

Ο κείνσιανισμός επικράτησε θριαμβευτικά μετά τον πόλεμο. Αλλά ο νεοφιλελευθερισμός δεν αφοπλίστηκε. Οι Γερμανοί «φιλελεύθεροι» της σχολής *ordolide realismus* (ορθολογικός ρεαλισμός), άσκησαν καθοριστική επιρροή στην ευρωπαϊκή οικοδόμηση (ευρωπαϊκή ένωση σήμερα), ξεκινώντας από τη Συνθήκη της Ρώμης η οποία ορίζεται εξ αρχής και απαραβίαστα από την αρχή του «ελεύθερου ανταγωνισμού». Ο νεοφιλελευθερισμός επωφελήθηκε από την κρίση του κείνσιανισμού, όπως και ο κείνσιανισμός είχε επωφεληθεί από την κρίση του καπιταλισμού στις δεκαετίες του 1920 και 1930.

Η αρχή του ανταγωνισμού αναγορεύτηκε σε παγκόσμιο κανόνα, η κωδικοποίηση του χρονολογείται άλλωστε από τη δεκαετία του 1980, με αυτό που αποκαλείται η «συναίνεση της Ουάσιγκτον» και που προσδιορίζει τους δημοσιονομικούς και νομισματικούς κανόνες οι οποίοι επιβάλλονται στις χώρες που ζητούν οικονομική βοήθεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Ο όρος που έχει κομβική σημασία είναι η «πειθαρχία». Ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 οι «ειδικοί» κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου. «Η κατάσταση -λένε- δεν μπορεί να κυβερνηθεί, επειδή δεν υπάρχει κοινωνική πειθαρχία».

Ο φιλελευθερισμός είναι εξαιρετικά αναγκαίος στον καπιταλισμό των τραστών των καρτέλ, των πολυεθνικών του χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου αλλά και στο κράτος-πρόνοιας. Τα αμερικάνικα λεγόμενα και φιλελεύθερα, προοδευτικά, ανθρωπιστικά ιδρύματα (π.χ. Φορντ, Ροκφέλερ, Κάρνεγκυ

κλπ) ιδρύθηκαν, ελέγχονται και χρηματοδοτούνται από τις ομάδες συμφερόντων των μεγαλύτερων πολυεθνικών εταιρειών.

Σε μια εποχή κοινωνικού αναβρασμού, η κυρίαρχη τάξη χρειάζεται ένα φιλελεύθερο κίνημα το οποίο να μπορεί να λειτουργεί ως ασφαλιστική δικλείδα στην μαζική δυσαρέσκεια και, μ' αυτόν τον τρόπο, να αποτρέπει τους ανθρώπους να στραφούν προς μια αποτελεσματική κοινωνική επανάσταση (εδώ αυτό το ρόλο τον παίζουν καλύτερα οι σοσιαλφιλελεύθεροι, σοσιαλδημοκράτες γιατί μπορούν να δημιουργούν ευρύτερες κοινωνικές συναινέσεις). Όσο περισσότερο εδραιώνονται τα καρτέλ, οι πολυεθνικές και το χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο, τόσο περισσότερη φιλελεύθερη-μεταρρυθμιστική ρητορική υιοθετούν τα κόμματα εξουσίας. Έτσι, το σύγχρονο κράτος διατηρεί υπό τον έλεγχό του την εσωτερική αμφισβήτηση, αναπτύσσοντας και θεσμοποιώντας το εμπόρευμα των πολιτικών μανδαρίνων τον νέο αυταρχισμό, δηλαδή την μεθοδευμένη γενίκευση της κοινωνίας του ελέγχου.

Την ίδια περίοδο όμως διαπλάθεται και το «νεοφιλελεύθερο υποκείμενο», με την παρόξυνση του ανταγωνισμού μεταξύ των ατόμων(πόλεμος όλων εναντίων όλων), με τις τεχνικές αξιολόγησης, με την ενθάρρυνση του ιδιωτικού δανεισμού, με την παρακίνηση να μετατραπούν τα υποκείμενα σε «ανθρώπινο κεφάλαιο», μέσω της καταναλωτικής ζήτησης. Το άτομο πλέον πρέπει να φροντίζει να συσσωρεύει, να επιδιώκει την επιτυχία, ενώ ταυτόχρονα είναι υπεύθυνο (και επομένως ένοχο), για την ενδεχόμενη αποτυχία του. Το νεοφιλελεύθερο υποκείμενο συγχέει την ελευθερία και την αυτονομία με τον ανταγωνισμό.

Επιχειρώντας να μεγιστοποιήσει με κάθε τμήμα την απόδοση του ατόμου σε όλα τα πεδία, ο νεοφιλελευθερισμός καταλήγει να αναγορεύει σε κανόνα την έλλειψη κάθε περιορισμού. Αυτή η έλλειψη περιορισμού συγκαλύπτει όμως το γεγονός ότι, στην πραγματικότητα, υπάρχει ένα όριο στην επιθυμία και αυτό το όριο το καθορίζουν το κεφάλαιο και η επιχείρηση. Οι συντηρητικοί και οι θιασώτες του «εκσυγχρονισμού» βλέπουν στο νεοφιλελεύθερο υποκείμενο ένα ον απελευθερωμένο από όλες τις αλυσίδες του. Αλλά η έλλειψη κάθε περιορισμού, που υπόσχεται ο νεοφιλελευθερισμός, δεν έχει καμιά σχέση με την πραγματική ελευθερία. Ο μηχανισμός της «απόδοσης - απόλαυσης», που καθιερώνει ο νεοφιλελευθερισμός, είναι ένα σύστημα που λειτουργεί σαν ψευδαίσθηση της ελευθερίας του ατόμου, γιατί παραμένει στην ουσία ένας τρόπος κοινωνικής χειραγώγησης και πειθάρχησης.

Οι ελευθεριακοί πρέπει να ξεκινήσουν τη συζήτηση ότι το κοινό αγαθό είναι κοινή υπόθεση και να αντιτάξουν τη συνεργασία στον ανταγωνισμό. Κάτι που ανάδειξε με σημαντικό τρόπο ο Κροπότκιν (και όσοι εμπνεύστηκαν από αυτόν), στα έργα του χτυπώντας κριτικάροντας τον κοινωνικό δαρβινισμό.

6) «...Απορρίπτοντας, σε συμφωνία με τις έρευνες του Πιέρ Κλαστρ (μαθητή του Κλωντ Λεβί-Στρως), κάθε προσπάθεια να αποδοθεί η ανάδυση της κυριαρχίας μέσα στην ιστορία σε απλούς οικονομικούς παράγοντες, θέση που υποστηρίζεται τόσο από τη φιλελεύθερη όσο και από τη μαρξιστική σκέψη, ο Μπούκτσιν θεωρεί ότι η κυριαρχία του ανθρώπου πάνω στον άνθρωπο προηγήθηκε και αποτέλεσε τη βάση της κυριαρχίας

του ανθρώπου πάνω στη φύση: «Δεν είναι η ανάγκη για πλεόνασμα υλικού πλούτου που δημιουργεί τις ιεραρχίες και τις κυρίαρχες τάξεις· αντιθέτως, είναι οι ιεραρχίες και οι κυρίαρχες τάξεις που δημιουργούν τα τεράστια πλεονάσματα του υλικού πλούτου». Η ιεραρχική διάκριση δεν δημιουργήθηκε απλώς από την ανάγκη να ξεπεραστεί το χαμηλό επίπεδο οικονομίας που χαρακτήριζε τις άγριες κοινωνίες: ήταν αντιθέτως «οι ιεραρχίες με βάση την ηλικία και το φύλο και οι ημι-θρησκευτικές και ημι-πολιτικές ανάγκες που δημιούργησαν την εξουσία και εκείνες τις υλικές σχέσεις που προκάλεσαν το σχηματισμό των τάξεων».

Η ανάδυση, μέσα στην εξέλιξη της ανθρώπινης κοινότητας, της ιεραρχίας, δηλαδή των «παραδοσιακών πολιτισμικών και ψυχολογικών συστημάτων της προσταγής και της υπακοής» (η κυριαρχία του ηλικιωμένου πάνω στο νέο, του άνδρα πάνω στη γυναίκα, μίας εθνικής ομάδας πάνω στην άλλη, της πόλης πάνω στην ύπαιθρο, του μυαλού πάνω στο σώμα, μιας επίπεδης εργαλειακής ορθολογικότητας πάνω στο πνεύμα, της κοινωνίας και της τεχνολογίας πάνω στη φύση) είναι λοιπόν προγενέστερη της διαίρεσης της κοινωνίας σε τάξεις και της συγκρότησης των κρατικών δομών.

Στην πραγματικότητα, η κυριαρχία εδραιώθηκε αρχικά πάνω στις βιολογικές διαφορές που υπήρχαν στις οργανικές κοινωνίες μεταξύ του άνδρα και της γυναίκας, μεταξύ των ηλικιωμένων και των νέων, καθώς και μεταξύ των εμβρυωδών μορφών επικοινωνίας με το θείο (οι Σαμάνοι) και της υπόλοιπης κοινωνίας. Έτσι, διαμορφώθηκαν οι πρώτες κυρίαρχες κάστες, και αυτές οι κοινωνικές ομάδες εξέφρασαν, κατά την

πρωτοϊστορία της ανθρωπότητας, την τριλογία της πρωταρχικής κυριαρχίας, που προοδευτικά, αργότερα, συγκροτήθηκε στις θεσμισμένες καταστάσεις του στρατού, του κράτους και του κλήρου. Η προοδευτική παρακμή των αξιών και των πρακτικών της αλληλεγγύης των οργανικών κοινωνιών συμβάδισε με την αρχή εκείνου που, με μια ρουσσοική έκφραση, ο Μπούκτσιν ονόμασε «μακρύ χειμώνα της κυριαρχίας και της καταπίεσης, που κοινώς είναι γνωστός ως πολιτισμός».

Η αποκρυστάλλωση της κυριαρχίας, συνεπώς, κατά τον Μπούκτσιν, δεν έλαβε χώρα μόνο στο υλικό επίπεδο, με τη γέννηση της πόλης, του κράτους, μιας εξουσιαστικής τεχνικής και μιας υψηλά οργανωμένης οικονομίας της αγοράς· η εδραίωση του μονοπωλίου της δύναμης «εκφράστηκε με την εμφάνιση ενός αισθήματος και ενός συνόλου καταπιεστικών αξιών, που οργάνωσαν ψυχολογικά ολόκληρο το βασίλειο της εμπειρίας, κατά μήκος των γραμμών της προσταγής και της υπακοής». Πρόκειται για αυτό που ο Αμερικάνος στοχαστής ονομάζει *επιστημολογίες της κυριαρχίας*, στις οποίες αφιερώνει κάποιες από τις καλύτερες σελίδες του πιο σημαντικού έργου του, *Η Οικολογία της Ελευθερίας*, που δεν είναι τυχαίο ότι φέρει τον υπότιτλο *Ανάδυση και Αποσύνθεση της ιεραρχίας*.

Από τη μια πλευρά, αυτές προώθησαν «την ανάπτυξη της κυριαρχίας και μιας εγωιστικής ηθικής στους κόλπους των κυρίαρχων ομάδων της κοινωνίας»· από την άλλη, «τροφοδότησαν τους κυριαρχούμενους με ένα ψυχικό μηχανισμό βασισμένο πάνω στην έννοια της ενοχής και της παραίτησης». Στην πραγματικότητα, το κράτος «δεν είναι απλά ένα σύνολο εξαναγκαστικών και γραφειοκρατικών θεσμών. Αποτελεί

επίσης και μια διανοητική κατάσταση, μια ενσταλαγμένη νοοτροπία που διευθετεί την πραγματικότητα ... Χωρίς ένα υψηλό βαθμό συνεργασίας των κατώτερων τάξεων της κοινωνίας, η εξουσία του θα εξαφανιζόταν».

Οι επιστημολογίες της κυριαρχίας έφτασαν στο αποκορύφωμά τους, σύμφωνα με τον Μπούκτσιν, κατά το τέλος του 15 ου αιώνα, όταν η εμφάνιση μιας νέας τάξης, της πρωτο-αστικής και εμπορικής, οδήγησε στη διάδοση των σαφώς αντι-αλληλέγγυων αξιών και μιας αυστηρά χρησιμοθηρικής αντίληψης για τη φύση. Έτσι, ο άνθρωπος ήταν «υποχρεωμένος» να καθυποτάξει τη φύση ως κυρίαρχος, προκειμένου να επιτύχει ένα υψηλό στάδιο προόδου και πολιτισμού...».

Πριν να είναι οικονομική, η αλλοτρίωση είναι πολιτική. Η εξουσία είναι πριν την εργασία, Η οικονομία είναι παράγωγο της πολιτικής. Η ανάδειξη του κράτους καθορίζει και την εμφάνιση των τάξεων». Στη Χαλδαία την Αίγυπτο, εδώ και πέντε χιλιάδες χρόνια, μαζί με το Κράτος, έκανε την εμφάνιση του το *καθετί* που ξέρουμε και σήμερα: η σύγχρονη πόλη με τους έμπορους της, τους υπαλλήλους της, τους σκλάβους της, τις πόρνες της, τους ιερείς της, τους αστυνομικούς της, τους στρατιωτικούς της, και πάνω απ' όλους ο ηγεμόνας, ο βασιλιάς ή ο πρίγκιπας, ή ο πρωθυπουργός, ο οποίος κυβερνά το κράτος διαμέσου της κυβέρνησής του.

7) Ιμπεριαλισμός: Γενικότερα, ο όρος σημαίνει τις τάσεις εκείνες που αποσκοπούν στην εδαφική επέκταση, για την ενίσχυση των πολιτικών, κυρίως και. οικονομικών σφαιρών επιρροής.

Μερικά ιμπεριαλιστικά κράτη στην αρχαιότητα ήταν η Αθήνα, η Σπάρτη, η Περσική αυτοκρατορία, το κράτος του Μεγάλου Αλεξάνδρου, η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία, η Κινεζική αυτοκρατορία κ.ά. Στη νεότερη εποχή, ο ιμπεριαλισμός αποτελεί την τελευταία φάση της αποικιακής πολιτικής των ευρωπαϊκών μεγάλων δυνάμεων κατά το β' μισό του 19ου αιώνα. Στα ιμπεριαλιστικά κράτη των νεότερων χρόνων μπορούν να συμπεριληφθούν η Βρετανική αυτοκρατορία, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Γαλλία, η Ολλανδία, η Αυστρο-ουγγρική, η Ρώσικη, η Γερμανική αυτοκρατορία, και στην Ασία, η Ιαπωνία μέχρι τον Β παγκόσμιο πόλεμο.

Στη σύγχρονη εποχή, ιδιαίτερα από τα μέσα του 20ου αιώνα, ο ιμπεριαλισμός άλλαξε χαρακτήρα. Βαθμιαία εγκαταλείφθηκε η εδαφική επεκτατική πολιτική, διότι είναι πλέον ανέφικτη (κάτι που δεν συμβαίνει με Ιράκ, Αφγανιστάν), και ενισχύθηκε η οικονομική επεκτατική πολιτική με τα διεθνή μονοπώλια, που ελέγχουν πλέον την παγκόσμια αγορά και φυσικά διαμορφώνουν την πολιτική των χωρών οι οποίες εξαρτώνται οικονομικά από αυτά. Πρόκειται για την πολιτική που εφαρμόζεται κατά κύριο λόγο από τις ΗΠΑ.

Μια άλλη μορφή ιμπεριαλισμού είναι εκείνος που μετατρέπει, σχεδόν αναγκαστικά την ιδεολογική ταύτιση κάποιων μικρών χωρών με άλλες ισχυρότερες σε οικονομική εξάρτηση. Πρόκειται για την πολιτική που ακολούθησαν κυρίως η πρώην Σοβιετική Ένωση και η Κίνα στις χώρες δορυφόρους τους.

Με τον όρο ιμπεριαλισμός, στη σύγχρονη πλέον ορολογία, σηματοδοτείται κάθε επεκτατική τάση, από όπου κι αν προέρχεται, στον γεωγραφικό, πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, ακόμη και στον πολιτιστικό τομέα. Ο όρος προέρχεται

από τη λατινική λέξη imperium = εξουσία, κυριαρχία, μτφ. Αυτοκρατορία.

8) Στην σύγχρονη εποχή, ιδιαίτερα μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο επικράτησαν δυο εκδοχές συστημάτων διαχείρισης του κράτους, στην ουσία τους ελάχιστα διαφοροποιημένα το ένα από το άλλο. Αυτή της ρεπουμπλικάνικης-δημοκρατικής διαχείρισης «δυτικό μπλοκ» με όλες τις παραλλαγές του σοσιαλδημοκρατία, μονεταρισμός, φασιστο-ναζιστικός απολυταρχισμός, βοναπαρτισμός (πεφωτισμένη στρατοκρατία), νεοφιλελευθερισμός, κλπ. Αυτή του «ανατολικού μπλοκ» με την εξουσιαστική μπολσεβίκικη εκδοχή του σοσιαλισμού και την ώριμη κατάληξή της και αυτή της σταλινικής απολυταρχικής διαχείρισης με τις παραλλαγές του κινέζικου, γιουγκοσλάβικου, ρουμάνικου, Κορεάτικου μοντέλου κλπ. Ολιγαρχικές και ελιτίστικες και οι δυο, ανεξάρτητα από τις επιμέρους διαφοροποιήσεις τους. Δεν μπορούμε εδώ να αναπτύξουμε ούτε επίσης να αναδείξουμε τις αιτίες ενσωμάτωσης και απορρόφησης του τελευταίου από το πρώτο σύστημα, προς χάριν της οικονομίας του λόγου. Δες το παράρτημα, II σελ. 181

9) Αντίθετα, ένας αναρχικός δεν μπορεί να εγκληματεί ενάντια στο κοινωνικό σύνολο. Αυτό μπορεί να το ισχυρισθεί κανείς με δογματική βεβαιότητα, διότι ένας άνθρωπος ένοχος για βιασμό, αντικοινωνικό φόνο, εκμετάλλευση, πάθος να κυβερνά, ή για άσκηση εξωτερικού καταναγκασμού πάνω σε άλλους ανθρώπους, αυτομάτως δεν μπορεί πλέον να είναι αναρχικός, όπως δεν μπορεί να είναι χορτοφάγος αυτός που τρώει χοιρινές μπριζόλες, ροστ-μπιφ ή κοκκινιστό αρνί.

Το ζήτημα δεν είναι κατά πόσο ένα άτομο κατανοεί την τάδε ή την δείνα ιδεολογία, ή υποστηρίζει την τάδε ή την δείνα οργάνωση, αλλά κατά πόσο είναι αυτό που πρεσβεύει ότι είναι. Να προσθέσουμε ότι τα διαχωριστικά όρια μεταξύ εξουσιαστή και ελευθεριακού πουθενά δεν διακρίνονται καθαρότερα απ' ό,τι στο έγκλημα. Ένας αναρχικός συχνότατα στιγματίζεται σαν εγκληματίας από το κράτος, ή μπορεί να αναμειχθεί σε δραστηριότητες που αντιστρατεύονται τα συμφέροντα του κράτους και των αφεντικών.

Η αναρχική φιλοσοφία είναι από την φύση της εχθρός του κράτους και των αφεντικών ως εκ τούτου, είναι πολύ πιθανό ένας αναρχικός να αναμειχθεί σε παράνομες δραστηριότητες, ποτέ όμως σε αντικοινωνικές...» Στιούαρτ Κρίστι, 1980

10) Παραθέτουμε ολόκληρο το κείμενο των προτάσεων του Μπακούνιν που υποβλήθηκαν και ψηφίστηκαν ομόφωνα στο συνέδριο της αναρχικής Λίγκας «**Για την Δημοκρατία και την Ειρήνη**», που έγινε το **1867** στην Ελβετία. Όχι για κανένα άλλο λόγο παρά μόνο για ανάγνωση του εύρους των αναρχικών ιδεών αφού οι αναρχικοί ήταν από τους πρώτους που μίλησαν για τις Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης των λαών. Υποστήριζε ότι οποιοσδήποτε πόλεμος μεταξύ τους θα είναι εμφύλιος και αδελφοκτόνος.

«... Σύμφωνα με το ομόφωνο αίσθημα του συνεδρίου της Γενεύης, οφείλουμε να διακηρύξουμε:

1) Ότι για να κάνουμε να θριαμβεύσει η ελευθερία, η δικαιοσύνη και η ειρήνη στις διεθνείς σχέσεις της Ευρώπης, για να κάνουμε αδύνατο τον εμφύλιο πόλεμο μεταξύ των διαφορετικών λαών που συνθέτουν την Ευρωπαϊκή οικογένεια, δεν υπάρχει παρά ένας μόνο τρόπος: να συγκροτήσουμε τις Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης.

2) Ότι οι Πολιτείες της Ευρώπης δεν μπορούν να σχηματισθούν με τα Κράτη όπως είναι συγκροτημένα σήμερα, αν ληφθεί υπόψη η τερατώδης ανισότητα που υπάρχει μεταξύ των αντίστοιχων δυνάμεων τους.

3) Ότι το παράδειγμα της μακαρίτισσας Γερμανικής Συνομοσπονδίας έχει υποδείξει προκαταβολικά πως μία Συνομοσπονδία μοναρχιών αποτελεί μία κοροϊδία: ότι είναι ανίκανη να εγγυηθεί είτε την ειρήνη είτε την ελευθερία των λαών.

4) Ότι κανένα συγκεντρωτικό, γραφειοκρατικό κράτος ακόμη και στρατιωτικό, έστω κι αν αποκαλείται ρεπουμπλικανικό, δε θα μπορέσει να μπει σοβαρά και ειλικρινά σε μια Διεθνή Συνομοσπονδία. Απ' την συγκρότησή του, που θ' αποτελεί πάντοτε μια ανοιχτή ή καλυμμένη άρνηση της ελευθερίας στο εσωτερικό, θα 'ναι αναγκαστικά μια διακήρυξη συνεχούς πολέμου· μια απειλή ενάντια στην ύπαρξη των γειτονικών χωρών. Θεμελιωμένο βασικά πάνω σε μια έσχατη πράξη βίας, την κατάκτηση, ή εκείνο που στην ιδιωτική ζωή αποκαλείται κλοπή με διάρρηξη - πράξη που ευλογείται από την εκκλησία κάποιας θρησκείας, καθαγιασμένη από το χρόνο ακόμη και μετασχηματισμένη σε ιστορικό δικαίωμα - και στηριζόμενο σ' αυτό το θείο καθαγιασμό μιας θριαμβεύτριας

βίας ή σαν σ' ένα αποκλειστικό και υπέρτατο δικαίωμα, κάθε συγκεντρωτικό κράτος τίθεται και μόνο μ' αυτό σαν απόλυτη άρνηση του δικαιώματος όλων των άλλων κρατών, μην αναγνωρίζοντάς τα ποτέ, στις συμφωνίες που συνάπτει μ' αυτά, παρά μόνο από ένα πολιτικό συμφέρον και από αδυναμία.

5) Ότι όλα τα μέλη της Λίγκας οφείλουν κατά συνέπεια να τείνουν μ' όλες τις προσπάθειες τους να επανασυγκροτήσουν τις αντίστοιχες πατρίδες τους, για να αντικαταστήσουν την αρχαία οργάνωση, την θεμελιωμένη, από πάνω προς τα κάτω, πάνω στη βία και την αρχή της εξουσίας, με μια νέα οργάνωση που να μην έχει άλλη βάση από τα συμφέροντα, τις ανάγκες και τις φυσικές έλξεις των λαών, ούτε άλλη αρχή από την ελεύθερη ομοσπονδιοποίηση των ατόμων μέσα στις κοινότητες, των κοινοτήτων μέσα στις επαρχίες των επαρχιών μέσα στα έθνη και τελικά αυτών μέσα στις Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης αρχικά και αργότερα όλου του κόσμου.

6) Κατά συνέπεια, απόλυτη εγκατάλειψη κάθε λεγόμενου ιστορικού δικαιώματος των Κρατών όλα τα ζητήματα τα σχετικά με τα φυσικά, πολιτικά, στρατιωτικά, εμπορικά σύνορα, πρέπει να θεωρηθούν στο εξής ότι ανήκουν στην αρχαία ιστορία και να απορριφθούν με αποφασιστικότητα από τα μέλη της Λίγκας.

7) Αναγνώριση του απόλυτου δικαιώματος κάθε έθνους, μεγάλου ή μικρού, κάθε λαού, αδύναμου ή ισχυρού, κάθε επαρχίας, κάθε κοινότητας σε μια πλήρη αυτονομία, προϋποτιθέμενου ότι η εσωτερική τους συγκρότηση δεν θ' αποτελεί

απειλή και κίνδυνο για την αυτονομία και την ελευθερία των γειτονικών χωρών.

8) Από το γεγονός ότι μια χώρα αποτελεί μέρος ενός κράτους, έστω κι αν έχει προσχωρήσει ελεύθερα δεν ακολουθεί καθόλου γι' αυτή η υποχρέωση να μένει προσδεμένη για πάντα. Καμιά διαρκής υποχρέωση δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή από την ανθρώπινη δικαιοσύνη, την μόνη που μπορεί να μας επιβάλλεται, και δεν θ' αναγνωρίσουμε ποτέ άλλα δικαιώματα, ούτε άλλα καθήκοντα από εκείνα που θεμελιώνονται πάνω στην ελευθερία. Το δικαίωμα της ελεύθερης Ένωσης και της εξίσου ελεύθερης αποχώρησης είναι το πρώτο, το πιο σπουδαίο από όλα τα πολιτικά δικαιώματα, εκείνο χωρίς το οποίο η συνομοσπονδία δεν θα ήταν παρά ένας συγκαλυμμένος συγκεντρωτισμός.

9) Από όσα έχουν προηγηθεί προκύπτει ότι η Λίγκα πρέπει να απορρίψει ειλικρινά κάθε συμμαχία αυτού ή εκείνου του εθνικού τμήματος της ευρωπαϊκής δημοκρατίας με τα μοναρχικά κράτη, ακόμη κι όταν αυτή η συμμαχία θα 'χε για στόχο την επανακατάκτηση της ανεξαρτησίας ή της ελευθερίας μιας καταπιεζόμενης χώρας, μια τέτοια συμμαχία δε θα μπορούσε να οδηγήσει παρά σε αυταπάτες και θα 'ταν ταυτόχρονα μια προδοσία εναντίον στην επανάσταση.

10) Αντίθετα η Λίγκα, επειδή είναι η Λίγκα της ειρήνης και επειδή έχει πειστεί ότι η ειρήνη δε θα μπορέσει να κατακτηθεί και να θεμελιωθεί παρά μόνο πάνω στην πιο στενή και πλήρη αλληλεγγύη των λαών μέσα στην δικαιοσύνη και την ελευθερία, πρέπει να διακηρύξει έντονα τις συμπάθειες της για

κάθε εθνική εξέγερση ενάντια στην καταπίεση, είτε ξένη είτε αυτόχθονα, δοσμένου ότι μια τέτοια εξέγερση γίνεται στο όνομα των άρχων μας και για το συμφέρον των λαϊκών μαζών, αλλά όχι με την φιλόδοξη πρόθεση να ιδρυθεί ένα ισχυρό κράτος.

11) Η Λίγκα πρέπει να κηρύξει ανοιχτά τον πόλεμο ενάντια σε ότι αποκαλείται δόξα, μεγαλείο και Ισχύς των Κρατών. Σε όλα αυτά τα ψεύτικα και κακοποιά είδωλα για τα οποία κατακρεουργούνται εκατομμύρια ανθρώπινα θύματα, αντιπαραθέτουμε την δόξα της ανθρώπινης ευφυΐας που εκδηλώνεται στην επιστήμη και σε μια παγκόσμια ευημερία θεμελιωμένη πάνω στην εργασία, την δικαιοσύνη και την ελευθερία.

12) Η Λίγκα θ' αναγνωρίσει την εθνικότητα σαν ένα φυσικό γεγονός. Έχει αναμφισβήτητα δικαίωμα σε μια ελεύθερη ύπαρξη και ανάπτυξη, αλλά όχι σαν αρχή, γιατί κάθε αρχή πρέπει να φέρει τον χαρακτήρα της παγκοσμιότητας και η εθνικότητα δεν είναι αντίθετα παρά ένα αποκλειστικό, διαχωρισμένο γεγονός. Η λεγόμενη αρχή της εθνικότητας, όπως την έχουν θέσει στις μέρες μας οι κυβερνήσεις της Γαλλίας, της Ρωσίας και της Πρωσίας, ακόμη και πολλοί Γερμανοί, Πολωνοί, Ιταλοί και Ούγγροι πατριώτες δεν είναι παρά ένα παράγωγο που αντιπαρατέθηκε από την αντίδραση στο πνεύμα της επανάστασης: έντονα αριστοκρατική στο βάθος της, σε βαθμό που να υποτιμά τις διαλέκτους των μη εγγράμματων πληθυσμών, αρνούμενη σιωπηρά την ελευθερία των επαρχιών και την πραγματική αυτονομία των κοινοτήτων, και υποστηριζόμενη σ' όλες τις χώρες όχι από τις

λαϊκές μάζες, των οποίων θυσιάζει συστηματικά τα πραγματικά συμφέροντα σ' ένα λεγόμενο κοινό καλό, το οποίο δεν είναι ποτέ παρά μόνο εκείνο των προνομιούχων τάξεων, αυτή η αρχή δεν εκφράζει τίποτα άλλο εκτός από τα υποτιθέμενα ιστορικά δικαιώματα και τη φιλοδοξία των Κρατών. Το δικαίωμα της εθνικότητας δεν μπορεί λοιπόν ποτέ να θεωρηθεί από τη Λίγκα παρά σαν ένα από τα φυσικά επακόλουθα της υπέρτατης αρχής της ελευθερίας, παύοντας να' ναι ένα δικαίωμα από τη στιγμή που τίθεται είτε ενάντια στην ελευθερία είτε ακόμη και πέρα από την ελευθερία.

13) Η ενότητα είναι ο στόχος, προς τον οποίο τείνει ακατάσχετα η ανθρωπότητα. Αλλά γίνεται μοιραία καταστροφική για την ευφυΐα, την αξιοπρέπεια, την ευημερία των ατόμων και των λαών, κάθε φορά που διαμορφώνεται πέραν της ελευθερίας, είτε με την βία, είτε υπό την εξουσία μιας κάποιας θεολογικής, μεταφυσικής, πολιτικής ή ακόμα και οικονομικής ιδέας. Ο πατριωτισμός που τείνει στην ενότητα πέρα από την ελευθερία, είναι ένας κακός πατριωτισμός, πάντοτε ολέθριος για τα λαϊκά και πραγματικά συμφέροντα της χώρας που προφασίζεται ότι εξυπώνει και υπηρετεί, φίλος, συχνά χωρίς να το ξέρει, της αντίδρασης, εχθρός της επανάστασης, δηλαδή της χειραφέτησης, των εθνών και των ανθρώπων. Η Λίγκα δεν μπορεί ν' αναγνωρίσει παρά μια μόνο ενότητα: εκείνη που θα εγκαθιδρυθεί ελεύθερα από την ομοσπονδιοποίηση αυτονόμων μερών μέσα στο σύνολο, έτσι ώστε αυτό, παύοντας να' ναι η άρνηση των ιδιαίτερων δικαιωμάτων και συμφερόντων, παύοντας να' ναι το κοιμητήριο όπου έρχεται βία για να θαφτεί κάθε τοπική ευημερία, θα γίνει αντίθετα η επιβεβαίωση και η πηγή όλων αυτών των

αυτονομιών και κάθε τέτοιας ευημερίας. Η Λίγκα θα επιτεθεί επομένως σθεναρά ενάντια σε κάθε θρησκευτική, πολιτική, οικονομική και κοινωνική οργάνωση που δεν θα 'χει διαποτιστεί απόλυτα απ' αυτή τη μεγάλη αρχή της ελευθερίας: χωρίς αυτή, δεν υπάρχει καθόλου ευφυΐα, καθόλου δικαιοσύνη, καθόλου ευημερία, καθόλου ανθρωπιά....».

«...Χρησιμοποιώντας τον όρο ομοσπονδία, παρατηρεί ο Τζωρτζ Γούτκοκ στη βιογραφία του για τον Πрунтόν, «ο Πрунтόν δεν εννοεί μια παγκόσμια κυβέρνηση ή μία ομοσπονδία κρατών. Για αυτόν η αρχή της συνομοσπονδίας αρχίζει απ' το πιο απλό επίπεδο της κοινωνίας. Τα διοικητικά όργανα είναι τοπικά και βρίσκονται όσο το δυνατό περισσότερο κάτω απ' τον άμεσο έλεγχο του λαού. Πάνω απ' αυτό το πρωτογενές επίπεδο, η συνομοσπονδιακή οργάνωση γίνεται προοδευτικά περισσότερο ένα όργανο συντονισμού των περιφερειών, παρά ένα διοικητικό όργανο κι η Ευρώπη μία συνομοσπονδία των συνομοσπονδιών, στην οποία το συμφέρον της πιο μικρής επαρχίας θα έχει την ίδια έκφραση με το συμφέρον της πιο μεγάλης αφού όλες οι υποθέσεις θα ρυθμίζονται με αμοιβαία συμφωνία, συμβόλαιο και διαιτησία...».

Αντί Επιλόγου

Η πνευματική και αγωνιστική παρακαταθήκη των προγόνων μας αναρχικών, είναι αγνοημένη από πολλούς «νέο αναρχικούς», αλλά και συκοφαντημένη έως διαστρεβλωμένη από τους εξουσιαστές και ιδιαίτερα από τους μαρξιστικούς εξουσιαστές σοσιαλιστές όλων των τάσεων, έως τους σημε-

ρινούς νεομαρξιστές, μεταμαρξιστές που επιχειρούν μέσα από μια ιδεολογική σούπα να οικειοποιηθούν καθαρά αναρχικές αξιακές αντιλήψεις χωρίς να αναφέρονται σε αυτές μη τυχόν και υποτιμηθούν.

Δεν είναι απορίας άξιο για μας το ότι όλοι αυτοί (νεομαρξιστές, μεταμαρξιστές, νεοφιλελεύθεροι, νέο ατομικιστές), μπορούν να αναφέρονται σε ένα αρχαίο παρελθόν ή στο απώτερο παρελθόν που τους βολεύει, ενώ όταν το επιχειρούμε εμείς μας κατηγορούν ως παρελθοντολόγους. Μπορούν να επικαλούνται το τέλος της ιδεολογίας, αλλά ταυτόχρονα να αναφέρονται στην ιδεολογία, και όταν αναφερόμαστε εμείς στις ιδέες μας να μας κατηγορούν για ψευδή συνείδηση. Είναι επίσης, όλοι αυτοί που ξαναδιαβάζουν τους Στίρνερ, Νίτσε, κλπ ,δηλαδή διανοητών του 19ου αιώνα, ενώ όταν το κάνουμε εμείς αναφορικά με τους διανοητές της κοινωνικής αναρχίας μας λένε παλαιολιθικούς. Ας τελειώνουμε λοιπόν, με αυτή την υποκρισία!

Η ιστορική κοινωνική αναρχία και η αγωνιστική και πνευματική παράδοση μας ως αναρχικοί, μας είναι «χρήσιμη» για πολλούς λόγους. Σταχυολογούμε μερικούς από αυτούς:

α) Να εμπλουτίσουμε τις θεμελιακές αξιακές μας σταθερές στις σημερινές συνθήκες.

β) Να γονιμοποιήσουμε την επαναστατική εμπειρία του χθες με την επαναστατική εμπειρία που αποκτιέται από τους σημερινούς αγώνες (καθώς οι ανάγκες και οι συνθήκες του αγώνα είναι διαφορετικές), γιατί η επαναστατική εμπειρία μέσα στο χρόνο είναι διαρκής και αμετάβλητη ως προς τους

στόχους της, όσο διαρκής και αμετάβλητη είναι μέχρι σήμερα η κυριαρχία και η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο.

γ) Να προσπαθούμε να μην μεταφέρουμε λάθη, παραλείψεις, αδυναμίες και ανεπάρκειες του παρελθόντος στο σήμερα, χωρίς να θυσιάζουμε το παρόν στο παρελθόν.

δ) Να κατανοήσουμε τα όνειρα, τις επιθυμίες και τις αγωνίες των παλαιότερων αγωνιστών που έδωσαν ακόμα και την ζωή τους αγωνιζόμενοι για τις ιδέες και τα ιδανικά της Αναρχίας.

Ανανεώνοντας την Αναρχική παράδοση

Για το καλό και ωφέλιμο

1) Καλό και ωφέλιμο είναι, να αποφεύγουμε την χρήση άσκοπης βίας εκτός από περιπτώσεις αυτοάμυνας και σε εξεγερσιακές-επαναστατικές περιστάσεις.

2) Καλό και ωφέλιμο είναι, να αποφεύγουμε την εσκεμμένη αυτοπεριθωριοποίηση ή την περιθωριοποίηση που μας επιβάλλει η καθεστηκυία τάξη πραγμάτων.

3) Καλό και ωφέλιμο είναι, να μαχόμαστε ενάντια στον μυστικισμό, και τον αποκρυφισμό που οδηγούν στον παραλογισμό, οπουδήποτε κι οποτεδήποτε αυτά προκύπτουν.

4) Καλό και ωφέλιμο είναι να αρνηθούμε την προσωπική κατάχρηση δικαιώματος, την σωματική ενόχληση και την τυφλή βία.

5) Καλό και ωφέλιμο είναι να φροντίζουμε πάρα πολύ, ιδιαίτερα στο έντυπο υλικό, να χρησιμοποιούμε απλή και σαφή γλώσσα.

6) Καλό και ωφέλιμο είναι να βλέπουμε με υποψία εκείνους που επιτίθενται σε άλλους αναρχικούς χρησιμοποιώντας διάφορες λέξεις φουσκωμένες με συναισθηματισμό, όπως λενινιστής, σταλινικός, φασίστας, ασφαλίτης, κ.λ.π..

7) Καλό και ωφέλιμο είναι, να μην ανεχόμαστε την ατιμία, την κακοήθεια και τις προσωπικές προσβολές και να μην

αναπαράγουμε τον σεξισμό και την πατριαρχία στις διαπροσωπικές καθημερινές μας σχέσεις.

8) Καλό και ωφέλιμο είναι, να μη φερόμαστε δειλά πίσω από ψευδώνυμα ή ανώνυμα όταν κάνουμε κριτική σε ιδέες άλλων.

9) Καλό και ωφέλιμο είναι να δεχόμαστε το γεγονός ότι η ελευθερία της γνώμης όπως και η διαφωνία είναι μια υγιής κατάσταση, ακόμα και αν προκαλεί διάσπαση και αποχωρισμό.

10) Καλό και ωφέλιμο είναι να προσπαθούμε να επιχειρούμε να ζούμε τη ζωή μας όσο πιο κοντά γίνεται στις αναρχικές αξίες, όσο αυτό είναι δυνατόν.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία επιθεμάτων:

Μιχαήλ Μπακούνιν: «Φεντεραλισμός, Σοσιαλισμός, Αντιθεολογισμός», «Θεός και κράτος», «Η Παρισινή Κομμούνια και η ιδέα του κράτους», εκδ. Ελεύθερος τύπος

Ερρίκο Μαλατέστα: «Περί αναρχισμού και βίας», συλλογή κειμένων, εκδ. Ελευθεριακή Κουλτούρα

Π. Κροπότκιν: «Αναρχισμός και Αναρχοκομμουνισμός», «Αναρχική ηθική», εκδ. Ελεύθερος τύπος

Λουίτζι Φάμπρι: «Αναρχία και επιστημονικός κομμουνισμός», μετάφραση «Ούτε θεός ούτε αφέντης», σε ηλεκτρονική μορφή βρίσκεται εδώ: <http://ngnm.vrahoekipos.net>

Ρούντολφ Ρόκερ: «Εθνικισμός και Πολιτισμός», τόμ.4, εκδ. Άρδην
Κ. Μπερνέρι: «Δικτατορία του προλεταριάτου και κρατικός σοσιαλισμός», μετάφραση «Ούτε θεός ούτε αφέντης», σε ηλεκτρονική μορφή βρίσκεται εδώ: <http://ngnm.vrahoekipos.net>

Σαμ Ντόλγκοφ: «Οι αστικές επιδράσεις στον αναρχισμό», μετάφραση «Ούτε θεός ούτε αφέντης», σε ηλεκτρονική μορφή βρίσκεται εδώ: <http://ngnm.vrahoekipos.net>

Λ. Τιφτ - Ντ. Σάλιβαν: «Ο αγώνας για να είναι κανείς άνθρωπος (Εγκλημα, Εγκληματολογία και Αναρχισμός)», μετάφραση Φίλιππα Κυρίτση, ανέκδοτο, σε ηλεκτρονική μορφή εδώ: www.sitemaker.gr/fakyris/page_GREEK_5.htm

Ανδρέας Πάπι, Χόρστ Στογουάσερ, Ρομπέρτο Αμπροσόλι: συλλογή κειμένων από την παγκόσμια συνάντηση αναρχικών στην Ιταλία το 1984, εκδ. Ελευθεριακή Κουλτούρα

Νίκο Μπέρτι: «Πέρα από τη δεξιά και την αριστερά», εκδ. Ελευθεριακή Κουλτούρα

Μάρου Μπούκτσιν: «*Η Οικολογία της Ελευθερίας*», εκδ. Διεθνής Βιβλιοθήκη

Γ. Καρίτσας: Εισαγωγή από την μπροσούρα του John Clark «Μάρξ Μπακούνιν και κοινωνικός μετασχηματισμός», εκδ. Άρδην

Ντέιβιντ Γκρέμπερ: “Αποσπάσματα μιας Αναρχικής Ανθρωπολογίας” εκδ. Στάσει Εκπίπτοντες

Γκούσταβ Λαντάουερ: “Το μήνυμα του Τιτανικού”, εκδ. Τροπή
«Το ζήτημα της οργάνωσης», πρώτη έκδοση Πρωτοβουλία Αναρχικών Πειραιά

Α. Ράουτερ: “Κατασκευή υπηκόων”, εκδ. Αιγόκερως

Ερικ Χομπσμπάουμ: “Στην εποχή των Αυτοκρατοριών”, εκδ. Μορφωτικό ίδρυμα ΕΤΕ

Μάρει Εντελμαν: “Κατασκευή του πολιτικού θεάματος”, εκδ. Παπαζήση

Τζόνθαν Σουίφτ: “ Τέχνη της πολιτικής ψευδολογίας”, εκδ. Άγρα

Μακιαβέλι: “ Ο Ηγεμόνας ”, εκδ. Καζαντζάκη

Κικέρων: “ Εγχειρίδιο προεκλογικής εκστρατείας “, εκδ. Πατάκη

Πλάτων: “Πολιτεία”, εκδ. Χατζηθωμά

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.

Ι. Η ΤΑΞΙΚΗ ΠΑΛΗ ΚΑΙ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Προλογικό σημείωμα της σύνταξης

Ενώ έχουμε απομακρυνθεί πολύ από την εποχή της βιομηχανικής αστικής πρωτοσυσσώρευσης κεφαλαίου και την προβληματική της, στην πραγματικότητα όμως δεν την εγκαταλείψαμε ποτέ, γιατί αυτό που έχει σημασία είναι ότι το προλεταριάτο, στον εμπειρικό προσδιορισμό του, από τη μια δεν είχε εκληφθεί μόνο σαν οι χειρώνακτες εργαζόμενοι, οι παραγωγοί, αλλά προπάντων σαν η δυνατή ελευθερία. Από την άλλη οριζόταν αρνητικά για να τονιστεί ότι αποτελεί το αντίθετο της αστικής τάξης. Μέσα σε μια κατάσταση όπου η μεγάλη τάση του σύγχρονου κόσμου είναι - για πρώτη φορά σε τέτοιο μέγεθος στην ιστορία - η πολιτική πόλωση της κοινωνίας σε δύο τάξεις, η αστική τάξη έχει στην κατοχή της τα μέσα παραγωγής και απολαμβάνει από αυτά, ενώ το προλεταριάτο ούτε τα έχει στην κατοχή του, ούτε απολαμβάνει τίποτα. Προτιμούμε να λέμε «έχει στην κατοχή της» και όχι «είναι ιδιοκτήτρια», για να κάνουμε πιο φανερό ότι η νομική ιδιοκτησία είναι ένα ιδεολογικό εποικοδόμημα που μπορεί να αντικατασταθεί από ένα άλλο. Για παράδειγμα με τη συλλογική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής από τη κομματική - κρατική γραφειοκρατία στις πρώην χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού.

Ο καπιταλισμός στην πραγματικότητα δεν λύνει κανένα πρόβλημα. Αντίθετα, τα διαπλέκει, τα εντείνει και το κυριότερο τα μεταθέτει στο χρόνο. Ούτε τα ζητήματα της φτώχιας διευθετεί. Αυξάνει τόσο την σχετική όσο και την πραγματική φτώχια, εν μέσω αφθονίας -εδώ να σημειώσουμε ότι είναι πράξη ελευθερίας το να επιλέξεις να ζεις λιτά, ενώ αντίθετα όταν σου το επιβάλλουν είναι πράξη καταναγκασμού- ούτε τα νέα ζητήματα ελευθερίας, ούτε τα οικολογικά προβλήματα που διογκώνονται και προσπαθούν να μας πείσουν οι ελίτ ότι είμαστε όλοι συνυπεύθυνοι. Για να επανέλθουμε στο θέμα μας, τα ζητήματα ποιότητας ζωής, και το οικολογικό - κλιματικό πρόβλημα είναι άμεσα συνδεδεμένα με τα κοινωνικά και ταξικά - ζητήματα.

Από αυτή την πλευρά, οι υπάλληλοι, οι τεχνικοί, οι μαθητές και οι λούμπεν (τα κατώτερα στρώματα του συστήματος), έχουν την ίδια αντιληπτική στάση, είναι διαθέσιμοι όπως και οι εργάτες. Η ενότητα των «λούμπεν» και των «μηχανικών», η σύγχρονη περιθωριακότητα «των φοιτητών χωρίς διπλώματα και των πτυχιούχων χωρίς δουλειά», οι περιθωριοποιημένοι μικροσυνταξιούχοι, οι προλεταριοποιημένοι μικροί αγρότες, ακόμα και οι μετανάστες μπορεί να βρεθούν και να είναι κάποια στιγμή διαθέσιμοι.

Ενάντια σε μια διαταξική αντίληψη σιρνερικού δεξιόστροφου λόγου που αναπαράγεται τον τελευταίο καιρό στον ελλαδικό αναρχικό χώρο, εμείς προτείνουμε το παρακάτω περίγραμμα που λίγο ως πολύ ισχύει και για την ελληνική κοινωνία χωρίς αυτό να σημαίνει ότι στις σημερινές συνθήκες δε χρειάζεται μια νέα πιο εμπειριστατωμένη ανάλυση των κοινωνικών συνθηκών που διαμορφώνει ο καπιταλισμός, όπου εννοείται ότι μέσα σε αυτές ζούμε και αγωνιζόμαστε. Άλλωστε

κάνοντας μια κοινωνική χαρτογράφηση του αναρχικού κινήματος στη χώρα μας θα δούμε ότι σε μικρογραφία από αυτές τις τάξεις και υπό κατηγορίες αντλούν διαθεσιμότητα οι αναρχικές ιδέες.

Η διαφορά, εμάς των δρώντων αναρχικών με την υπόλοιπη καταπιεσμένη κοινωνία (δηλαδή πάνω από το 80 τις εκατό του πληθυσμού), έγκειται στο ότι εμείς βρισκόμαστε σε άλλους χρόνους εξεγερτικούς- επαναστατικούς, ενώ αυτή όχι. Ένα μεγάλο μέρος του αγώνα μας επικεντρώνεται -και πρέπει- στον συγχρονισμό με την καταπιεσμένη κοινωνία όχι προς την μεριά της αδράνειας, αλλά προς την μεριά της κοινωνικής επανάστασης. Όμως όταν δεν συμβαίνει αυτό, βρίζουμε τους καταπιεσμένους-εκμεταλλευομένους υπεκφεύγοντας και παρακάμπτοντας την δική μας ευθύνη και αδυναμία να προτείνουμε κοινωνικά προγράμματα και συνεκτικές κοινωνικές δομές. Έτσι ανυψωνόμαστε πάνω από την τάξη μας αποκτώντας μια ελιτίστικη αριστοκρατική νοοτροπία. Είμαστε κατηγορηματικά αντίθετοι με αυτή την νοοτροπία, είμαστε σάρκα από την σάρκα αυτής της καταπιεσμένης εκμεταλλευόμενης κοινωνίας και ότι πάθει αυτή θα πάθουμε και εμείς.

Κλείνοντας το προλογικό, θα αναφερθούμε σε μια σοφή ρύση ενός συντρόφου και ο νοών νοείτω: *«Πιο εύκολα πεθαίνεις για τις ιδέες σου παρά ζεις με αυτές»*.

1. Η ΤΑΞΙΚΗ ΠΑΛΗ ΚΑΙ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ (*)

«...Το αναρχικό πρόγραμμα για την επανάσταση αντλεί από την ταξική πάλη όλων όσων υφίστανται την εκμετάλλευση, τις εγγυήσεις για το εφικτό ή το πιθανό της πραγμάτωσής του. Η γενικευμένη ύπαρξη ταξικής πάλης σε κάθε ιεραρχική κοινωνία αποτελεί μια αρχική ένδειξη με ιδιαίτερα κρίσιμη σημασία, όσο κοινότυπη κι αν φαίνεται: *η κοινωνική ανισότητα δεν είναι κάτι το φυσικό και μόνο η επιβολή της βίας (τόσο ψυχολογικής όσο και άμεσα σωματικής) εγγυάται την επιβίωσή της.* Μια δεύτερη ένδειξη, που βασίζεται στην παρατήρηση ότι υπάρχουν πολλών ειδών συγκρούσεις μεταξύ των κυβερνώντων και των κυβερνώμενων, είναι ότι οι δούλοι, οι μισθωτοί εργαζόμενοι, οι εκμεταλλευόμενοι και γενικά οι καταφρονημένοι κάθε συστήματος (της γης οι κολασμένοι), εκδηλώνουν μια μόνιμη τάση να αρνούνται την ταξική τους υπόσταση.

Όλα αυτά απ' την άποψη των αντικειμενικών στόχων, σημαίνουν ότι οι οραματικές βλέψεις για χειραφέτηση μπορούν να πραγματοποιηθούν μόνο με την κατάργηση των τάξεων, με το μετασχηματισμό της κοινωνίας προς την κατεύθυνση της ισότητας και της ελευθερίας. Η ιστορία της επανάστασης και των

* Αποσπάσματα από το πρόγραμμα των ομόσπονδων αναρχικών ομάδων Ιταλίας. Αν και γραμμένο σχεδόν πριν 30 χρόνια το κείμενο είναι αξεπέραστο ακόμα και σήμερα όχι στις λεπτομέρειες αλλά στον πυρήνα του. Αποτελεί επίσης υπόδειγμα (μοντέλο), για μελλοντικές συντάξεις, δημοσιεύεται επίσης και στην μπροσούρα «Το ζήτημα της οργάνωσης».

εξεγέρσεων παρέχει απειράριθμα παραδείγματα που απόδεικνύουν το γεγονός ότι οι μάζες που υφίστανται την εκμετάλλευση, κάθε φορά που μπορούν να οργανώσουν την κοινωνία σύμφωνα με τις βλέψεις τους, την οργανώνουν με βάση την ισότητα και την ελευθερία.

Ένα επιπλέον σημαντικό στοιχείο που μας αποκαλύπτει η ιστορία της ταξικής πάλης, αναφέρεται σ' αυτές ακριβώς τις πρακτικές αποδείξεις, σ' αυτές τις λαϊκές «ουτοπίες» που πραγματώνονται κατά καιρούς (μολονότι με αποσπασματικό τρόπο), σε μια δημιουργικότητα που έχει καθαρά ελευθεριακό χαρακτήρα, σ' αυτά τα παραδείγματα που ανακαλύπτουν πως αντιλαμβάνονται οι καταπιεζόμενες και εκμεταλλευόμενες μάζες τη συλλογική χειραφέτησή τους.

Ο αναρχισμός απορρέει από αυτή τη μακράιωνη κοινωνική ένταση που επιζητεί την πραγμάτωση της ισότητας και της ελευθερίας, αναπτύσσει τους αντικειμενικούς στόχους των καταπιεζόμενων και τις παραδειγματικές υποδείξεις τους σ' ένα σύστημα σκέψης και δράσης που αντιπροσωπεύει το ανώτερο μέχρι στιγμής επίπεδο επαναστατικής θεωρίας και πρακτικής. Παρόλα αυτά, ταξική πάλη και αναρχικός επαναστατικός αγώνας δεν είναι συνώνυμα. Πρώτον, η ταξική πάλη έχει τη δυνατότητα να εκφραστεί και με ρεφορμιστικό τρόπο και στην πραγματικότητα αυτή είναι η κυρίαρχη μορφή που παίρνει σε μη επαναστατικές περιόδους. Δεύτερο, η κοινωνική σύγκρουση δεν εξαντλείται με την ταξική πάλη αλλά, εκφράζεται με ένα σωρό άλλες εξεγερσιακές κατάστάσεις που σ' ένα περίπλοκο και επιτηδευμένο ιεραρχικό σύστημα, πηγάζουν από μορφές ανισότητας και κυριαρχίας οι

οποίες δεν έχουν τόσο άμεση σχέση με την ταξική πάλη: σεξουαλική καταπίεση, εθνική, φυλετική, κτλ, καταπίεση.

Όλες αυτές οι εξεγερσιακές καταστάσεις έχουν κάποια κοινή δυναμική ισότητα που παραλληλίζεται με την ταξική πάλη, μολονότι όχι κατ' ανάγκη, ούτε και απόλυτα. Απ' όλες αυτές τις εξεγερσιακές καταστάσεις, όπως και από την εξέγερση του ατόμου, ο αναρχισμός έχει τη δυνατότητα να αντλήσει νέα θεωρητικά και πρακτικά δεδομένα και να επανεντάξει αυτά τα κινήματα ή τις βλέψεις για επιμέρους χειραφέτηση στο επαναστατικό του πρόγραμμα για την ολική χειραφέτηση του ανθρώπου.

Μόνο μ' αυτό το επαναστατικό πρόγραμμα και μ' αυτή την επανένταξη είναι εφικτό να πραγματοποιηθεί η επαναστατική δυναμική της ταξικής πάλης. Πέρα από αυτό το εφικτό υπάρχει μόνο η ιστορική πραγματικότητα μιας συνεχούς μεταμόρφωσης της εκμετάλλευσης και της καταπίεσης, με την οποία η ταξική πάλη των εκμεταλλεόμενων δεν μπορεί να «γράψει ιστορία», δηλαδή, δεν μπορεί να επιφέρει καμιά δομική αλλαγή, εκτός και αν κάτι τέτοιο ωφελεί μια νέα ανερχόμενη άρχουσα τάξη.

2. ΤΡΟΠΟΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

Εκτός απ' τις ελάχιστες εκείνες περιπτώσεις όπου πρόκειται για πολύ στοιχειώδης κοινωνίες, μπορούμε γενικά να εντοπίσουμε αναρίθμητες κι αρκετά πλατιές κατηγορίες στην κοινωνική στρωμάτωση. Η πολυπλοκότητα αυτών των κατη-

γοριών μετατρέπεται γενικά σε ιδεολογία απ' την «κοινωνιολογία» εκείνη που επιδιώκει να απαλύνει τη σκληρή πραγματικότητα της ταξικής πάλης και να τη μετατρέψει σε πολλαπλές μικροσυγκρούσεις οι οποίες με κανένα τρόπο δεν έρχονται σε αντίθεση με τη διαιώνιση του συστήματος. Αυτές οι κοινωνιολογικές σχηματοποιήσεις αποτελούν αντανάκλαση σε ιδεολογικό επίπεδο της τωρινής τάσης του συστήματος να αδρανοποιεί τον ταξικό ανταγωνισμό με τη μέθοδο του πολλαπλασιασμού των διαχωρισμών, που αποσκοπεί στη συνεχή κλιμάκωση της εκμετάλλευσης και των προνομίων.

Αλλά, ακόμη και σε μια συνεχώς κλιμακούμενη δομή είναι εφικτό να εντοπίσουμε την ταξική πάλη με τα ουσιαστικά χαρακτηριστικά της, εφόσον πρόκειται για ένα επαναστατικό πρόγραμμα και μια επαναστατική ανάλυση. Αρκεί να εντοπίσουμε στην κορυφή και τη βάση της κοινωνικής πυραμίδας τις τάξεις εκείνες που βρίσκονται σε σύγκρουση μεταξύ τους και μ' αυτό τον τρόπο εντοπίζουμε εκείνες τις κατηγορίες που έχουν ανάλογες λειτουργίες όσον αφορά τον κοινωνικό καταμερισμό της εργασίας. Μπορούμε, λόγου χάρη, ν' απλοποιήσουμε τον τρόπο ερμηνείας με το να καταφύγουμε σ' ένα διπολικό σύστημα στο οποίο θα εντοπίσουμε, απομονωμένα βέβαια σε σχέση με την πολυπλοκότερη κοινωνική πραγματικότητα, τον ασυμβίβαστο ανταγωνισμό ανάμεσα σε δύο ταξικούς πόλους που αξιωματικά ορίζεται ως ο θεμελιακός ανταγωνισμός. Η διπολική αυτή σχηματοποίηση έχει, βέβαια, κάποια βάση στην πραγματικότητα –όσο επιμέρους και αν είναι η ερμηνεία– και αποτελεί μια χρήσιμη μέθοδο κυρίως για τον εντοπισμό του φορέα του επαναστατικού κινήματος, δηλαδή της τάξης (ή των ταξικών ομαδοποιήσεων) που υφίσταται την κυριαρχία και την εκμετάλλευση. Παρόλα, αυτά

θα πρέπει πάντα να λαμβάνονται υπόψη οι θεωρητικές και πρακτικές αδυναμίες αυτής της σχηματοποίησης.

Μια από αυτές τις αδυναμίες αναφέρεται στο ότι είναι δυνατό να εφαρμοστεί μόνο σε σχετικά «στατικά» κοινωνικά συστήματα (π.χ. ο καπιταλισμός του 19^{ου} αι. και ενδεχόμενα ο ρωσικού τύπου «κρατιστικός σοσιαλισμός»). Στα συστήματα αυτά, η εντοπιζόμενη διπολική σύγκρουση είναι η κυρίαρχη σύγκρουση –μια και αναφέρεται στον κυρίαρχο τρόπο παραγωγής– και η μεσαία τάξη ειδικά, είναι απλά ένα ανενεργό «διάφραγμα» που λειτουργεί ανάμεσα σε δύο ανταγωνιζόμενες τάξεις και δεν είναι συνολικά ή εν μέρει, παράγοντας οικονομικού και κοινωνικού μετασχηματισμού, δηλαδή, δεν μπορεί να θεωρηθεί τάξη καθεαυτή που αγωνίζεται για την κατάληψη της εξουσίας.

Στις μεταβατικές φάσεις της ιστορίας, όπως αυτή στην οποία ζούμε σήμερα, το σχήμα των δυο τάξεων είναι πια άχρηστο, στο μέτρο που δεν επιτρέπει να αντιληφθούμε και να κατανοήσουμε τις νέες μορφές εξουσίας και εκμετάλλευσης που απορρέουν και αναδύονται από το εσωτερικό των παλιών δομών. Στη χειρότερη περίπτωση, μπορεί να συμβάλλει σε παραπέρα μυθοποιήσεις στο μέτρο που αποκρύπτει την πραγματικότητα της ταξικής σύγκρουσης ανάμεσα σε δύο κοινωνικές ομάδες που ανταγωνίζονται για την κατάκτηση δύναμης και εξουσίας.

Για να μπορέσουμε να καταλήξουμε σε μια θεμελιακή ανάλυση γι' αυτές τις περιόδους δυναμισμού είναι ουσιαστικό να αντιληφθούμε αυτή τη σύγκρουση ως σύγκρουση που συντελείται μεταξύ τριών τάξεων που μάχονται η μια ενάντια στην άλλη ταυτόχρονα, δηλαδή, μεταξύ της κυρίαρχης τάξης, της κυριαρχούμενης τάξης και μιας «ανερχόμενης» τάξης. Με

αυτό τον τρόπο μπορούμε να εντοπίσουμε τις δύο μορφές ταξικής πάλης οι οποίες συνυπάρχουν : δύο μορφές που έχουν διαφορετική και αντίθετη σημασία μολονότι ενδέχεται να υπάρχει κάποια περιστασιακή σύνδεση μεταξύ τους.

3. Η ΤΑΞΙΚΗ ΠΑΛΗ

Με τη στρωμάτωση που δημιουργείται χάρη στην εκμετάλλευση, οι κοινωνικές ομαδοποιήσεις, οι τάξεις, έχουν διαφορετικά και αντίθετα συμφέροντα. Η ταξική πάλη είναι γενικευμένα υπαρκτή σε κάθε ιεραρχική κοινωνία, μολονότι σε διαφορετικό βαθμό έντασης και με διαφορετικές μορφές και επίπεδα συλλογικής συνείδησης. Είναι η διαπάλη ανάμεσα στους εκμεταλλεζόμενους και τους εκμεταλλευτές, ανάμεσα σ' εκείνους που ασκούν οικονομική εξουσία και σ' εκείνους που την υφίστανται. Είναι επίσης η διαπάλη ανάμεσα σ' εκείνους που κατέχουν προνόμια και σε κείνους που αποβλέπουν σ' αυτά, ανάμεσα στα αφεντικά και σ' εκείνους που απόβλέπουν να γίνουν αφεντικά, ανάμεσα στην κυρίαρχη τάξη και στην τάξη που ανέρχεται και ωθείται προς νέες μορφές κυριαρχίας.

Υπάρχουν, λοιπόν, δύο είδη ταξικής πάλης. Δυστυχώς, η εξέλιξη του ανθρώπου στην ιστορία έχει χαρακτηριστεί από το τελευταίο είδος: η ιστορία έχει να επιδείξει τη διαδοχική άνοδο διαφόρων κυρίαρχων τάξεων, που ασκούν εξουσία ποικιλότροπα και εφαρμόζουν ποικιλοειδώς την εκμετάλλευση. Η άλλη ταξική πάλη, που η πορεία της διαπερνά ολόκληρη την ιστορία είναι η πάλη των κατώτερων τάξεων, των

δούλων, των πληβείων, των σκλάβων, των μισθωτών εργατών, που αποσκοπεί στη συνεχή επιδίωξη της χειραφέτησης τους ή τουλάχιστον στο ξαλάφρωμα τους απ' τον ασήκωτο ζυγό της εκμετάλλευσης.

Και οι δύο μορφές σύγκρουσης παρουσιάζουν ενδιαφέρον για κάθε αναρχικό : η μια επειδή ο αναρχικός αντλεί, άμεσα ή έμμεσα, όλες τις αξίες του και βασίζει το εφικτό μιας αναρχικής επανάστασης στις βλέψεις για χειραφέτηση που εκφράζουν όσοι υφίστανται την εκμετάλλευση. Η άλλη επειδή ακριβώς με τη μελέτη μιας τέτοιας πάλης, μπορούμε να κατανοήσουμε τη δυναμική της ανισότητας, δηλαδή, των μηχανισμών με τους οποίους μετασχηματίζεται και διαιωνίζεται η ταξική κοινωνία.

4. ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΤΑΞΕΙΣ

Η τωρινή μεταβατική φάση της ιστορίας επισφραγίζει το πέρασμα από το κλασικό καπιταλιστικό σύστημα σ' ένα νέο σύστημα εκμετάλλευσης. Αυτό ακριβώς αποτελεί και το κλειδί για την κατανόηση της περίπλοκης κοινωνικοοικονομικής και πολιτικής κατάστασης και των ανακατατάξεων της, μιας κατάστασης που δεν απορρέει μόνο από τα διαφορετικά ιμπεριαλιστικά συμφέροντα αλλά και από την ύπαρξη υστεροκαπιταλιστικών (σημ.: αναφέρεται στις χώρες του πρώην υπαρκτού σοσιαλισμού), νεοκαπιταλιστικών και ενδιάμεσων κοινωνικών συστημάτων που αντιστρατεύονται το ένα το άλλο –επιπλέον, η κάθε κατηγορία παρουσιάζει μεγάλη ποικιλομορφία.

Με βάση αυτό το μοντέλο των τριών τάξεων μπορεί κανείς να απομονώσει τους δύο κυριότερους παράγοντες κοινωνικού μετασχηματισμού –τα παλιά και τα νέα αφεντικά– τόσο σε διεθνές επίπεδο, όσο και στο επίπεδο των μεμονωμένων εθνικών δομών σ’ εκείνες τις περιοχές όπου δεν έχει ακόμη ξεπεραστεί η φάση του κλασικού καπιταλισμού, όπως στις χώρες του «κρατιστικού σοσιαλισμού» και ως ένα βαθμό στις λεγόμενες «τριτοκοσμικές» χώρες. Μπορεί κανείς να απομονώσει την τάξη που υφίσταται την κυριαρχία και την εκμετάλλευση η οποία, όπως συμβαίνει πάντα στις μεταβατικές φάσεις της ιστορίας, επιτείνει τη δική της ταξική πάλη, εν μέρει επειδή η αλλαγή αδρανοποιεί ως ένα βαθμό τα ψυχολογικά και ιδεολογικά όπλα της υποταγής και εν μέρει επειδή η τάξη στην «ανοδική της πορεία», κάνει ιδιαίτερη προσπάθεια για να υποκινήσει την εξεγερσιακή ενεργητικότητα των εκμεταλλευόμενων ως μέσο για την πραγμάτωση των δικών της βλέψεων.

Η τάξη των εκμεταλλευόμενων αποτελείται απ’ όλους εκείνους που στον κοινωνικό καταμερισμό της εργασίας, εκτελούν χειρονακτική εργασία –με την ευρύτερη έννοια του όρου. Σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, ανάλογα με τη συγκεκριμένη οικονομική δομή σε εθνικό επίπεδο η ταξική σύνθεση των εκμεταλλευόμενων περιλαμβάνει προλετάρους (εργάτες γης, βιομηχανικούς εργάτες, εργάτες και μισθωτούς εργαζόμενους στον τομέα παροχής υπηρεσιών, όπως και υπαλλήλους που έχουν καθαρά εκτελεστικά καθήκοντα), τα κατώτερα στρώματα των ελεύθερων επαγγελματιών, που η ελευθερία τους έχει περιοριστεί σε μια απλή αυτοδιαχείριση της ίδιας τους της εκμετάλλευσης και τελικά το υποπρολεταριάτο των πόλεων και της υπαίθρου – άνεργοι, υπο-

απασχολούμενοι, περιθωριακοί, κτλ. Από αντικειμενική άποψη, όλες αυτές οι κατηγορίες και οι κοινωνικές ομάδες υφίστανται την εκμετάλλευση ανεξάρτητα απ' τον μηχανισμό απ' τον οποίο εκδηλώνεται (και δεν είναι καθόλου αναγκαίο να είναι ο αντιπροσωπευτικός ή κυρίαρχος τρόπος εκμετάλλευσης) και ανεξάρτητα, μάλιστα, από την υποκειμενική επίγνωση για την εκμετάλλευση.

Τα «παλιά αφεντικά», είναι οι καπιταλιστές μπουρζουάδες των οποίων τα προνόμια βασίζονται στην ιδιωτική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής και οι οποίοι ασκούν την εκμετάλλευση πρωταρχικά (μολονότι όχι αποκλειστικά) με βάση τη χαρακτηριστική τους σχέση με την παραγωγή, δηλαδή, στην από μέρους τους απόσπαση της υπεραξίας σ' ένα καθεστώς αγοράς ως προς το εργατικό δυναμικό και τα προϊόντα.

Τα «νέα αφεντικά» στις υστεροκαπιταλιστικές χώρες έχουν κατορθώσει να ασκούν την κυριαρχία τους από κοινού με την μπουρζουαζία στα πλαίσια μιας δυναμικής ισορροπίας η οποία κλίνει συνεχώς προς τη μεριά τους –είναι οι τεχνογραφειοκράτες.

5. ΤΑ ΝΕΑ ΑΦΕΝΤΙΚΑ

Η νέα κυρίαρχη τάξη η τεχνογραφειοκρατία, προσδιορίζεται από την πνευματική εργασία που εκτελεί και τις διευθυντικές λειτουργίες που έχει ως προς το ιεραρχικό κατάμερισμό της κοινωνικής εργασίας. Τα «νέα αφεντικά» εκτελούν αυτές τις λειτουργίες και από αυτές αντλούν τα προνόμια και τη δύναμή τους, όχι βέβαια λόγω κάποιου δικαιώματος ιδιωτικής ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής αλλά δυνάμει

ενός είδους πνευματικής ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής, δηλαδή με την κατοχή της γνώσης που απαιτείται για τη διεύθυνση των μεγάλων οικονομικών και πολιτικών συγκροτημάτων.

Στις αναπτυγμένες καπιταλιστικές κοινωνίες της δύσης, τα νέα αφεντικά δεν έχουν τόσο ξεκάθαρα προσδιορισμένες λειτουργίες και καθήκοντα και ο συγκεκριμένος ρόλος τους όσον αφορά την εκμετάλλευση συνδέεται με την καπιταλιστική εκμετάλλευση γενικά. Τόσο από ιστορική, όσο και από λειτουργική άποψη, προέρχονται από την υπαλληλική μεσαία τάξη που είναι στην υπηρεσία της καπιταλιστικής αστικής τάξης. Η ανάπτυξη των μετοχικών εταιριών των εμπορικών και οικονομικών τραστ και των πολυεθνικών εταιριών, μαζί με τη σταθερή επέκταση της κρατικής παρέμβασης στον κοινωνικοοικονομικό τομέα, δημιούργησαν (και εξακολουθούν να δημιουργούν) τις συνθήκες για την ενίσχυση του ρόλου και της δύναμης των τεχνικών και διαχειριστικών αφεντικών των επιχειρήσεων και των αφεντικών των κρατικών ιδρυμάτων.

Οι γραφειοκράτες (διευθυντές του κράτους) και οι τεχνοκράτες (διευθυντές των ιδιωτικών επιχειρήσεων) είναι οι δύο πλευρές της νέας τάξης. Ωστόσο, μολονότι έχουν ακόμη ορισμένες διαφορές, η καλύτερη έκφραση αυτού του συνδυασμού μπορεί να εντοπιστεί στην ενδιάμεση υβριδική μορφή του διευθυντή μιας δημόσιας επιχείρησης. Οι τεchnογραφειοκράτες ιδιοποιούνται τα ταξικά τους προνόμια, δηλαδή τους καρπούς που αποδίδει η εκμετάλλευση, με τη μορφή πολύ μεγάλων μισθών, των ειδικών αμοιβών, ευεργετημάτων, ειδικών επιδομάτων κτλ. Στην περίπτωση των διευθυντών των ιδιωτικών επιχειρήσεων, οι ποικιλόμορφες αυτές αμοιβές μπορούν να θεωρηθούν κεκαλυμμένο επι-

χειρησιακό κέρδος, δηλαδή, καπιταλιστική υπεραξία. Οι προνομιακές αμοιβές που δίνονται στους διευθυντές του κράτους είναι αντίθετα, χαρακτηριστικά τεχνογραφειοκρατικές. Οι αμοιβές των διευθυντών των δημόσιων επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων στις οποίες συμμετέχει το κράτος εμφανίζονται εν μέρει σαν κέρδος (υπόλειμμα του εμπορικού καπιταλιστικού μηχανισμού) και εν μέρει σαν αληθινά προνομιακό δικαίωμα σ' ένα ποσοστό του παραγόμενου πλούτου, όχι τόσο σε επίπεδο επιχείρησης όσο σε εθνικό πια επίπεδο.

6. ΟΙ ΜΕΤΟΧΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ

Στις μεγάλες μετοχικές εταιρείες, η δύναμη των τεχνογραφειοκρατών εκφράζεται με όρους “διεύθυνσης”. Δεν μειώνεται απλά η δύναμη απόφασης της πλειοψηφίας των καπιταλιστών – μετόχων χάρη στην αυξανόμενη συνεχώς μεριδιοποίηση της ιδιοκτησίας αλλά και επιπλέον η ιδιαίτερη πολυπλοκότητα των προβλημάτων διεύθυνσης και η απαιτούμενη «ικανότητα» για την επίλυσή τους μεταβιβάζει στην τάξη των διευθυντών τον ουσιαστικό έλεγχο των οικονομικών μηχανισμών – πράγμα που με τη σειρά του μειώνει τη δύναμη ακόμα και των μεριδιούχων της λεγόμενης πλειοψηφίας, εκτός και αν κατά τύχη είναι ταυτόχρονα διευθυντές και μεριδιούχοι, συνδυάζοντας με αυτό τον τρόπο τα χαρακτηριστικά και τις προϋποθέσεις τόσο των παλιών όσο και των νέων αφεντικών : αυτό το τελευταίο παρατηρείται συχνά στις μεταβατικές φάσεις της ιστορίας.

Διαπιστώνουμε ολοένα, και πιο πολύ την παρουσία μιας διάστασης ανάμεσα στην ιδιοκτησία και τον έλεγχο. Η παρα-

δοσιακή καπιταλιστική дуάδα διχάζεται ολοένα και πιο πολύ: οι ιδιοκτήτες εξακολουθούν να ενδιαφέρονται για τις υποθέσεις της εταιρείας αλλά είναι πια οι τεχνογραφειοκράτες που, στην ουσία αλλά και δικαιωματικά (με τη λεγόμενη «μεταβίβαση δικαιωμάτων»), ασκούν τον οικονομικό έλεγχο. Η, βάση του νόμου, ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής, ενώ εξακολουθεί να αποτελεί πηγή προνομιακού εισοδήματος, δεν είναι υποχρεωτικά και οικονομική ιδιοκτησία.

Η ανεξαρτησία των τεχνογραφειοκρατών είναι ακόμη μεγαλύτερη στην περίπτωση των πολυεθνικών εταιρειών. Η δύναμη των μεριδιούχων να καθορίζουν την τύχη της εταιρείας «τους» είναι στην ουσία ανύπαρκτη. Οι διαδικασίες παραγωγής και διανομής είναι τόσο πολύπλοκες και έτσι διαρθρωμένες που μόνο το ανώτερο διευθυντικό προσωπικό μπορεί να τις ελέγχει και να τις συντονίζει. Επιπλέον, οι πολυεθνικές εταιρείες είναι δομημένες με τέτοιον τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται ένας ιεραρχικός καταμερισμός της εργασίας μεταξύ των διάφορων γεωγραφικών περιοχών ανάλογα με τον κάθετο καταμερισμό της εργασίας μέσα στην ίδια την εταιρεία: η δύναμη λήψης των αποφάσεων και οι ανώτερες βαθμίδες της ιεραρχίας είναι συγκεντρωμένες στις μητροπόλεις των αναπτυγμένων χωρών (με ορισμένα υποκατάστατα στις όχι και τόσο αναπτυγμένες χώρες) ενώ στις καθυστερημένες χώρες αναπτύσσονται οι δραστηριότητες που δεν προϋποθέτουν υψηλό τεχνολογικό επίπεδο ειδίκευσης. Πρόκειται για μια μορφή διεθνούς εκμετάλλευσης που δεν αφορά μόνο τις αναπτυγμένες και τις καθυστερημένες χώρες, αλλά και τις πολυεθνικές εταιρείες που αναλαμβάνουν άμεσα τη λειτουργία των νέων αποικιοκρατών.

7. ΤΟ ΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΟ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

Το κράτος παίζει θεμελιακό ρόλο σε μια αναπτυγμένη καπιταλιστική οικονομία. Πρώτα, άμεσα ή έμμεσα έχει στην κατοχή του ένα τεράστιο δίκτυο από βιομηχανίες και υπηρεσίες – ιδιαίτερα μάλιστα στους λεγόμενους νευραλγικής σημασίας τομείς. Επιπλέον ρυθμίζει, ελέγχει, σχεδιάζει και συντονίζει, σ' ολοένα μεγαλύτερο βαθμό τη γενικότερη επιχειρηματική δραστηριότητα, χάρη στη νομοθεσία, στις πιστώσεις, τη φορολογία, κτλ. Τέλος, είναι βασικά ο κυριότερος πελάτης του ιδιωτικού τομέα.

Ο κρατικός παρεμβατισμός στην οικονομία δεν είναι κάτι καινούριο για τον καπιταλισμό : συνόδευε πάντα και υποστήριζε συνεχώς τον καπιταλισμό από το ξεκίνημά του. Παρόλα αυτά η ένταση και η τελειότητα με την οποία το κράτος σήμερα και στο μέλλον (μια και αυτή είναι η κυρίαρχη τάση του), παρουσιάζεται στην οικονομία μαζί με την τρομακτική ανάπτυξη των κοινωνικών υπηρεσιών που διευθύνονται από το κράτος, μεταβάλλουν ταχύτατα τη σημασία αυτής της παρουσίας. Όταν το 30 – 40% Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος των αναπτυγμένων καπιταλιστικών χωρών απορροφάται από τη δημόσια διοίκηση, μπορεί κανείς να πει ότι το όλο ζήτημα από ποσοτικό έγινε ποιοτικό.

Το κράτος όσον αφορά το ρόλο του σαν μηχανισμός υπεράσπισης των καπιταλιστικών συμφερόντων, αλλάζει και γίνεται ένα είδος θερμοκηπίου για την άνδρωση της νέας τάξης, συγκεντρώνοντας στις ανώτερες βαθμίδες της ιεραρχίας του ένα ιδιαίτερα μεγάλο και ολοένα αυξανόμενο ποσο-

στό οικονομικής εξουσίας που με τη σειρά της συγχωνεύεται με την πολιτική εξουσία. Έτσι λοιπόν, καταλήγει η δεύτερη να χάνει σταδιακά τον υποδεέστερο ρόλο της. Ενώ η τεχνογραφειοκρατικοποίηση των μεγάλων ιδιωτικών επιχειρήσεων κερδίζει συνεχώς έδαφος, στις δημόσιες επιχειρήσεις και τον κρατικό μηχανισμό οι τεχνοκράτες και οι γραφειοκράτες εκφράζουν πια ολοένα και λιγότερο τα συμφέροντα των παλιών αφεντικών και ολοένα περισσότερο τα δικά τους συμφέροντα.

Με παρόμοιο τρόπο, η ασκούμενη πολιτική εξουσία περνάει απ' τα νομοθετικά σώματα στα εκτελεστικά όργανα και από κει στους επικεφαλείς της διοίκησης. Οι περισσότερες αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες έχουν δημοκρατικές κοινοβουλευτικές δομές αλλά σε καμιά περίπτωση το κοινοβούλιο, ο επίσημος «εκφραστής» της λαϊκής κυριαρχίας δεν είναι ο θεσμός που διοικεί πραγματικά το κράτος.

Η εξουσία του κράτους είναι μόνιμη εξουσία και ασκείται από ορισμένους ανεπηρεάστους θεσμούς που δεν υπόκεινται στην ασταθή επιρροή της ψήφου : θα πρέπει να εξετάσουμε αυτούς ακριβώς τους οργανισμούς για να αντιληφθούμε που εδράζει η πραγματική εξουσία. Οι κυβερνήσεις έρχονται και παρέρχονται, ο κρατικός μηχανισμός όμως εξακολουθεί να λειτουργεί.

Το κράτος αποτελείται πρώτα και κύρια απ' αυτούς τους μόνιμους, ανεπηρεάστους θεσμούς από τις εναλλαγές των κυβερνήσεων: το στρατό (μόνιμοι αξιωματικοί, ειδικές στρατιωτικές μονάδες, επίλεκτα σώματα), την αστυνομία, τα υπουργεία, τα ΝΠΔΔ, τους οργανισμούς κοινωνικών ασφαλίσεων και πρόνοιας, το δικαστικό σώμα κτλ. – δηλαδή αποτελείται απ' τους αποκαλούμενους «εκτελεστικούς» θεσμούς που δε δεσμεύονται από τα εκλογικά αποτελέσματα

αλλά δέχονται κυβερνητική επιρροή αλλά, στην ουσία καμιά απολύτως επιρροή από το κοινοβούλιο. Η εκτελεστική εξουσία ενισχύεται συνεχώς. Κάθε ένας από αυτούς τους θεσμούς αναπαράγει στη δομή του την ιεραρχική πυραμίδα του κράτους: απ' την κορυφή αυτών των ιεραρχιών (καθώς και από τις διευθύνσεις μεγάλων δημόσιων και ιδιωτικών επιχειρήσεων και σε βαθμό που ποικίλει επίσης, απ' την ηγεσία των κομμάτων και των συνδικαλιστικών οργανώσεων) γίνονται εκείνες οι επιλογές τις οποίες παρουσιάζει το κοινοβούλιο στη σκηνή των πολιτικών θεσμών.

Αυτή η εξέλιξη της πολιτικής εξουσίας συνδέεται επιπλέον με την αυξανόμενη πολυπλοκότητα και πολλαπλότητα των ρόλων που διαδραματίζει το αναπτυγμένο καπιταλιστικό κράτος με τις ολοκληρωτικές τάσεις του συνέπεια της αναγκαιότητας να ελεγχθούν, με τη διοχέτευσή τους σε νέους θεσμούς, οι κεντρόφυγες δυνάμεις που συνεχώς δημιουργούνται...».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.

1. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΚΡΑΤΙΚΟ-ΕΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΕΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΕΣ

«...Η ιστορική εξελικτική διαδικασία στον Δυτικό πολιτισμό συχνά χαρακτηρίζεται ως μια διαδικασία αυξανόμενης ορθολογικοποίησης. Καθώς το κράτος εξελισσόταν, οι δικονομικοί κανόνες αντικατέστησαν την άσκηση της προσωπικής ιδιοτροπίας, ενώ η πανεθνική διακυβέρνηση αντικατέστησε την αυτονομία των μικρών αποκεντρωμένων και προσανατολισμένων στην παράδοση πολιτειών. Η σύγχρονη διοίκηση ορθολογικοποιήθηκε, σε αντίθεση με την διοίκηση την εποχή της φεουδαρχίας ή των απόλυτων μοναρχιών, η οποία έδινε έμφαση στην παράδοση και στην προσωπική ιδιαιτερότητα, ταυτίζοντας το αξίωμα με τον αξιωματούχο. Αυτή η «ορθολογικοποίηση» της ζωής έγινε μέσω συστηματοποιημένων και τυπικά νόμιμων διοικητικών διαδικασιών και μέσω του «επαγγελματισμού».

Η σύγχρονη διοίκηση υποτίθεται ότι είναι το αντίθετο της αυθαίρετης εξουσίας. Ο επαγγελματισμός και οι οργανωτικές της αρχές υποτίθεται ότι καταργούν την παρείσφρηση προσωπικών πεποιθήσεων και προκαταλήψεων. Όμως, ταυτόχρονα, αποσκοπούν στην ασυλία ή στην αποδέσμευση από τις επιθυμίες, τις ανάγκες ή τις απαιτήσεις των «υπηρετούμενων» ατόμων, και στην εξασφάλιση συναινετικής νομιμότητας υπέρ της ιεραρχίας της εξουσίας ώστε να υπηρετεί και να ελέγχει. Μέσω της αλαζονείας της ιεραρχίας και της ιδεολογίας της επιστήμης, η ορθολογικοποίηση του Δυτικού πολιτισμού επεδίωξε την οικοδόμηση αυτοκρατοριών από μηχανές που

αποσκοπούν στον αφανισμό και στην διάλυση της ανθρώπινης προσωπικότητας και της ποιητικής συνείδησης.

Στην Ευρώπη, καθ' όλη την διάρκεια του 17ου αιώνα, η ιδέα του κράτους ήταν στενά συνυφασμένη με τις ιδέες της οικογένειας, της ιδιοκτησίας και της κοινωνίας.

Οι θεσμοί της απολυταρχίας (Λουδοβίκος 14ος) και η διακήρυξη της εθνικής κυριαρχίας (1789) [Γαλλική Επανάσταση], ωστόσο, «...προέβαλαν ως αξίωμα μια αντίληψη του κράτους ως κάτι ξεχωριστό και ιδιάζον». Έτσι το κράτος έγινε αντιληπτό ως κάτι ξεχωριστό από την οικογένεια και την κοινωνία. Ως ένας «ανεξάρτητος» και ξεχωριστός κεντρικός «προστάτης» δικαιωμάτων, ο οποίος επιβάλλει και τις υποχρεώσεις, το κράτος αποδεσμεύτηκε από τα άτομα, που υποτίθεται ότι υπηρετούσε, και από τους πολλαπλούς απόκεντρωμένους κοινωνικούς κόσμους, τους οποίους οι κρατιστές ήθελαν να ελέγχουν και να διευθύνουν.

Το κράτος έγινε μια συγκεντρωτική κοινωνική μηχανή που κατασκευάστηκε για να παρακινεί και να εξαναγκάζει σε συμμόρφωση προς τα συμφέροντα και τις υπαγορεύσεις της εξουσίας. Το πρόβλημα για τις εξουσίες ή τους εξουσιαστές είναι να αποφεύγουν τη συμμόρφωση, έτσι ώστε να μπορούν δημιουργικά να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες αντιμετώπισης των αλλαγμένων ενδο- και διακρατικών συνθηκών. Πρωτοβουλίες πρέπει να αναλαμβάνονται συνεχώς για να επινοούνται νέα στρατηγήματα που να ωθούν σε συμμόρφωση τους διευθυνόμενους πληθυσμούς και άλλες ανταγωνιστικές εξουσίες εθνικών κρατών.

Η «ορθολογικοποίηση» του σύγχρονου πολιτισμού σε αυτό το πλαίσιο, έχει την έννοια της συγκέντρωσης της εξουσίας και της κυριαρχίας των ολίγων και ταυτοχρόνως, της αυξημένης

υπακοής και συμμόρφωσης των πολλών. Τα μέσα εξασφάλισης υπακοής και συμμόρφωσης ορθολογικοποιήθηκαν και επεκτάθηκαν μέσω των πλοκαμιών της κρατικής κοινωνικής μηχανής. Ωστόσο, σ' αυτήν την διαδικασία ορθολογικοποίησης, η ολιγαρχία προσπάθησε να νομιμοποιήσει την εξουσία της, αξιώνοντας πειστικότερη δικαιολογία για το δικαίωμά της να κυβερνά.

Όλες οι ιδεολογίες διεύθυνσης και ελέγχου έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό την προσπάθεια να κάνουν ευχάριστη την πραγματικότητα της εξουσίας-υπακοής. Έτσι, οι ιδεολογίες ερμηνεύουν την πραγματικότητα της εξουσίας-υπακοής με σκοπό να εξουδετερώνουν ή να εξαφανίζουν την σύγκρουση μεταξύ των λίγων και των πολλών, χάριν μιας αποτελεσματικότερης άσκησης της εξουσίας. Για να γίνει αυτό, υποστηρίζει ο Μπέντιξ, η άσκηση εξουσίας ή απορρίπτεται εντελώς με το επιχείρημα ότι οι λίγοι απλώς διατάζουν αυτά που οι πολλοί επιθυμούν, ή δικαιολογείται με τον ισχυρισμό ότι οι λίγοι διαθέτουν τα φυσικά προσόντα ανωτερότητας τα οποία τους καθιστούν ικανούς να πραγματώνουν τα συμφέροντα των πολλών. Αυτές οι φαινομενικά εναλλακτικές διευθυντικές ιδεολογίες εμφανίστηκαν τόσο στο πρώην ανατολικό μπλοκ -Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών, Κινέζικη Λαϊκή Δημοκρατία κλπ- όσο και στο δυτικό μπλοκ, Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, Ευρώπη, Ιαπωνία κλπ.

2. Δυτικό μπλοκ Ηνωμένες Πολιτείες, η υπεροχή της ελίτ

Στις ΗΠΑ, η εκβιομηχάνιση συντελέστηκε στα πλαίσια ενός αδύναμου κράτους. Πράγματι, η Συνομοσπονδία εγκαταλείφτηκε και συγκεντρωποιήθηκε, επειδή παρείχε ένα πολύ ακατάλληλο και επισφαλές περιβάλλον για τους εμπόρους και τους βιομηχάνους. Όταν ξεσπούσαν εξεγέρσεις, δεν μπορούσαν να στρατολογήσουν εθνοφύλακες για να τις καταστείλουν. Έμποροι και βιομήχανοι υποχρεώθηκαν να καταφύγουν στην δημιουργία μισθοφορικών στρατών για να ελέγχουν τους πληθυσμούς (1786) και να επιβάλλουν την θέληση και τα συμφέροντά τους. Η ανάπτυξη ενός ισχυρού συγκεντρωτικού κράτους στις ΗΠΑ ολοκληρώθηκε με πολύ αργούς ρυθμούς. Η επιχειρηματική ελίτ ήταν εντελώς ανεξάρτητη από τον κρατικό έλεγχο, με εξαίρεση την περίπτωση κατά την οποία το κράτος εξυπηρετούσε τις ανάγκες της. Οι ιδεολογίες του ατομικισμού και του ιδιωτικού κέρδους, καθώς και ο ισχυρισμός ότι η επιχειρηματική δραστηριότητα των λίγων θα ωφελούσε και τους πολλούς, επικράτησαν. Η ελίτ των βιομηχανικών σφετεριστών διεκδίκησε φυσική υπεροχή, όσον αφορά τον χαρακτήρα, την ευφυΐα και την πρωτοβουλία. Η ιδεολογία τους υποσχέθηκε στους πολλούς ότι με τις κατάλληλες προσπάθειες θα βελτίωναν την κατάστασή τους και θα αναλάμβαναν θέσεις εξουσίας.

Οι βαρώνοι ληστές και οι πρίγκηπες του εμπορίου, μη εμποδιζόμενοι από το κράτος, σφετερίστηκαν τόσο το κέρδος από την εργασία, όσο και την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Όπου ήταν απαραίτητο να χρησιμοποιήσουν το κράτος και τον νομικό του μηχανισμό, τα χρησιμοποίησαν χωρίς καμιά

δυσκολία. Η εκμετάλλευση της εργασίας και η συντριβή των εργατικών οργανώσεων, μέσω της ιδιωτικής αστυνομίας, των ιδιωτικών στρατών και των τυπικά νόμιμων θεσμών του κράτους, αποτελεί μια οδυνηρή και γεμάτη βία ιστορία. Με την εκβιομηχάνιση, οι άνθρωποι, αντιμετωπίζοντας τις ανάγκες επιβιώσής τους, αποξενώθηκαν από την εργασία, τους συναδέλφους και τον εαυτό τους. Η αυξημένη ορθολογικοποίηση του καταμερισμού της εργασίας στην βιομηχανία, υπέταξε τον εργάτη στην εξουτελιστική κυριαρχία της μηχανής και του βιομηχάνου. Οι εργάτες απομονώθηκαν, σ' αυτήν την διαδικασία σφετερισμού και ορθολογικοποίησης της εργασίας, και οργάνωσαν αντίσταση. Μαζί με την αντίσταση, η ελίτ επεδίωξε να συντρίψει τις επικίνδυνες ομάδες (π.χ. τους αναρχικούς) και να αποκαταστήσει τους αντιστεκόμενους σε μια πιο αποδεκτή θέση, στα πλαίσια της αναλλοίωτης βιομηχανικής τάξης πραγμάτων. Ο εργάτης έπρεπε να αφομοιωθεί, να επανενσωματωθεί στον βιομηχανικό κοινωνικό μηχανισμό, μέσω ενός τροποποιημένου συστήματος ευεργετημάτων.

Η εταιρειακή και συνδικαλιστική συνείδηση (ως διαφοροποιημένη από εκείνη του «ενός μεγάλου συνδικάτου» ή εκείνη του εργατικού ελέγχου), με τα αιτήματά της για υψηλότερα ημερομίσθια και καλύτερες συνθήκες εργασίας, διόλου δεν άλλαξαν τους όρους της καπιταλιστικής επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η ελίτ των σφετεριστών έπρεπε να εκμεταλλεύεται την εργασία και να συσσωρεύει κέρδη. Η σχετική αύξηση της αμοιβής, «ο αξιοπρεπής μισθός», στρέφοντας τις ομάδες των εργατών την μία ενάντια στην άλλη, θα έκαμπτε την αντίσταση των εργατών. Η διευθυντική ιδεολογία παρέμεινε άθικτη. Ο Δυτικός τρόπος σκέψης προσφέρει κί-

νητρα στον ευέλικτο, ατομικά αμειβόμενο εργάτη, επικαλούμενος την νομιμότητα της μόνιμης διατήρησης της πραγματικότητας της βιομηχανικής υπακοής.

Οι οικονομικές (ταξικές) διαφορές, όπως και οι διαφορές στην κοινωνική θέση, υποστηρίζεται ότι δεν δημιουργούν εμπόδια και ότι μπορούν να ξεπεραστούν από τους λίγους που είναι άξιοι της θέσης τους, λόγω του μόχθου, του φυσικού ταλέντου και της δημιουργικής τους πρωτοβουλίας. Ο καθένας είναι ελεύθερος να κερδίζει και να πετυχαίνει. Στον ίδιο βαθμό που αυτοί οι μύθοι αναγνωρίζονται ως μύθοι και γκρεμίζονται, πρέπει να αναπτυχθεί το κράτος για να ελέγξει την αντίσταση. Το σχολείο, η οικογένεια και τα ΜΜΕ, πρέπει να ελέγχονται για να υποστηρίζουν την ελάχιστη αλήθεια που εμπεριέχει η ιδεολογία. Νέοι μανδάρινοι πρέπει να αναζητούν και να ανακαλύπτουν φυσικά μειονεκτήματα στους μαύρους (π.χ. τον Δείκτη Ευφυΐας), ή στις γυναίκες (π.χ. τα βιολογικά όρια), για να ικανοποιούν τις ιδεολογικές ανάγκες των εργοδοτών τους. Πρέπει επίσης να ανακαλύψουν μηχανισμούς αφομοίωσης, μέσω των οποίων να μπορούν να απαλυνθούν τα αποτελέσματα της οικονομικής εκμετάλλευσης και της συμμόρφωσης/υπακοής. Η διεύρυνση του κράτους-πρόνοιας αποτελεί φυσικά ένα τέτοιο στρατήγημα.

3. Ανατολικό μπλοκ*

Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών

Η επανάσταση τις ελίτ

Ως μια κριτική του σφετερισμού από τους καπιταλιστές και των διευθυντικών ιδεολογιών της Δύσης, ο μαρξισμός (ιδίως ο Λένιν) πρόσφερε ένα εναλλακτικό διευθυντικό στρατήγημα. Αυτή η διευθυντική ιδεολογία αρνείται ότι ασκεί εξουσία με την δικαιολογία ότι οι λίγοι απλώς διοικούν και διατάζουν ότι θέλουν οι πολλοί. Ο Μαρξ, επισημαίνοντας το γεγονός ότι οι άνθρωποι αλλοτριώθηκαν κυνηγώντας το κέρδος και υποτάχτηκαν στην βιομηχανική και καπιταλιστική μηχανή, πρότεινε το εργατικό κράτος. Δεν πίστευε ότι μπορούσαν να ενσωματωθούν η πρωτοβουλία, η υπερηφάνεια και η συνεργασία του εργάτη σ' ένα κοινό παραγωγικό έργο, στο μέτρο που αυτός ήταν εξαρτημένος από τις ανάγκες μιας οργάνωσης, η λειτουργία και ο σκοπός της οποίας σχεδιάζονταν και διευθύνονταν χωρίς την δική του συμμετοχή. Έτσι, σύμφωνα με τα πρακτικά σχέδια των μαρξιστών (του Λένιν, π.χ.), οι εντολές των διευθυντών και η υπακοή των εργατών θα έβρισκαν την δικαίωσή τους μέσα από την κοινή υπαγωγή τους σε ένα σώμα που αντιπροσωπεύει τόσο την διεύθυνση όσο και τους εργάτες. Οι άνθρωποι θα έπρεπε να ρυθμίζουν την παραγωγή σύμφωνα με ένα προκαθορισμένο σχέδιο.

* Η μελέτη είναι προγενέστερη της πτώσης του λεγόμενου υπαρκτού σοσιαλισμού που άρχισε το 1989, αυτό όμως δεν αναιρεί τη σημασία αυτής της κριτικής.

Όταν οι άνθρωποι θα ελέγχουν συνειδητά τις πράξεις τους και θα είναι ιδιοκτήτες των εργαλείων τους, τότε θα γίνει πραγματικότητα η προσωπική ολοκλήρωση. Αυτή η συγκεκριμένη διευθυντική ιδεολογία επικράτησε ως ιδεολογία ελέγχου και εξουσίας στην ΕΣΣΔ. Η εκβιομηχάνιση στην Ρωσία συντελέστηκε σε συνθήκες εντελώς διαφορετικές από αυτές που υπήρχαν στις ΗΠΑ. Επιχειρήθηκε μέσα σε πολιτιστικές και θεσμικές συνθήκες, στις οποίες η κυβέρνηση ήταν ο τελικός ρυθμιστής των διαφορών. Οι Τσάροι εκπροσωπούσαν αυτήν την ύπατη εξουσία, εφ' όσον αναγνώριζαν και βοηθούσαν τις δραστηριότητες της ανερχόμενης επιχειρηματικής ελίτ, επωφελούμενοι από αυτές.

Η εκμετάλλευση και η υποδούλωση ήταν διαδεδομένες στην βιομηχανική παραγωγή και την εξόρυξη των πολύτιμων μετάλλων. Οι Τσάροι πλούτισαν από αυτήν την συμμαχία, διατηρώντας την θέση τους ως η «ύπατη εξουσία». Από αυτήν την εκμετάλλευση ζητούσαν να απαλλαγούν τόσο οι αγρότες όσο κι οι εργάτες. Ο Τσάρος όμως κώφευε και η αντίσταση απλώθηκε ταχύτατα απ' άκρη σ' άκρη της χώρας. Η ιστορία της επανάστασης ήταν μια ιστορία, στην οποία η ιδεολογία της αυτοδιεύθυνσης, ενσωματωμένη στις κομμούνες των ελεύθερων εργατών και στα ελεύθερα συμβούλια των εργαζομένων, ηττήθηκε από τα εξουσιαστικά διευθυντικά στρατηγήματα των κρατιστών μπολσεβίκων.

Ο μπολσεβικισμός στη Ρώσικη Επανάσταση ήταν η εδραίωση της ταξικής κυριαρχίας. Η κοινωνική επανάσταση (βλ. τα κινήματα της Κροστάνδης και του Μάχνο) των αγροτών και των εργατών, το όνομα των οποίων επικαλέστηκαν εκατομμύρια φορές καθ' όλη την διάρκεια της Ρωσικής Επανάστασης, χρησιμοποιήθηκε από τους μπολσεβίκους ως «η

γέφυρα προς την εξουσία για την νέα κάστα των εξουσιαστών, για τα νέα αφεντικά, την τέταρτη τάξη». Με επαρκή στοιχεία έχει αποδειχθεί ότι οι κρατιστές φοβούνται τους ελεύθερους ανθρώπους. Τα διευθυντικά τους στρατηγήματα υποστηρίζουν ότι «χωρίς εξουσία οι άνθρωποι θα χάσουν το έρεισμα της κοινωνικότητας, θα διαλυθούν και θα επιστρέψουν στην βαρβαρότητα. (Αυτά είναι καθαρές ανοησίες).

Όσον αφορά τους εργαζόμενους, από εκείνη ακριβώς την ημέρα θα γίνουν πραγματικά και ολοκληρωτικά ελεύθεροι και θα αρχίσουν να ζουν και να αναπτύσσονται με γοργούς ρυθμούς. Οι αγρότες της περιοχής του Γκούλαϊ-Πόλιε είναι το πιο ζωντανό παράδειγμα. Για περισσότερο από 6 μήνες από τον Νοέμβριο του 1918 έως τον Ιούνιο του 1919— έζησαν χωρίς καμιά εξωτερική πολιτική εξουσία. Όχι μόνο διατήρησαν τους μεταξύ τους κοινωνικούς δεσμούς, αλλά και δημιούργησαν νέες, ανώτερες μορφές κοινωνικών σχέσεων —κομμούνες ελεύθερων εργατών και ελεύθερα εργατικά συμβούλια». Μετά την στρατιωτική ήττα των αγροτών, συστήθηκαν οργανώσεις πολιτικού ελέγχου του μπολσεβίκικου κόμματος για να ελέγχουν και να διευθύνουν την ζωή ατόμων τα οποία ήταν ήδη κοινωνικά οργανωμένα.

Η δεύτερη επανάσταση, η πολιτική επανάσταση, η Επανάσταση των Μπολσεβίκων, επανασύστησε το κράτος ως ύπατη εξουσία, σύμφωνα με το πολιτιστικό πρότυπο του παρελθόντος. Η κοινωνική επανάσταση αιχμαλωτίστηκε από μια εξωτερική πολιτική επανάσταση (αντεπανάσταση), που επικράτησε αμέσως σε μερικές περιοχές της Ρωσίας, σε άλλες όμως, όπως στην Ουκρανία, μόνο μετά το 1921. Μετά την επικράτηση των κρατιστών, επιβλήθηκε μια ιδεολογία η οποία αρνιόταν την εξουσία των από τα κάτω με το σκεπτικό ότι οι

λίγοι απλώς διατάζουν ότι οι πολλοί επιθυμούν. Η αντίσταση και η εξέγερση των πολλών, η κοινωνική τους ζωή, επανενσωματώθηκαν διά της βίας σ' ένα κρατιστικό κοινωνικό καθεστώς. Οι νέες ελίτ, οι νέοι διευθυντές του κράτους της κομματικής δικτατορίας, υπερίσχυσαν, υποβοηθούμενοι σε μεγάλο βαθμό από τους Δυτικούς κρατιστές.

Έκτοτε, η συμμετοχή στην συλλογική ιδιοκτησία και τον σχεδιασμό αποτελούσε μια δραστηριότητα του κόμματος, της ελίτ. Η επαγγελία για προσωπική ολοκλήρωση παραμένει ανεκπλήρωτη, καθώς η εργασία εκτελείται σύμφωνα με τις έξωθεν επιβαλλόμενες επιταγές του ενός και μοναδικού κόμματος. «Τα ιστορικά γεγονότα στην Ρωσία, μας έχουν δείξει τον τρόπο με τον οποίο δεν μπορεί να υλοποιηθεί ο σοσιαλισμός. ...Η ιδέα των εργατικών συμβουλίων για τον έλεγχο της πολιτικής και οικονομικής ζωής της χώρας είναι εαυτής εξαιρετικής σημασίας ... όσο όμως η χώρα κυριαρχείται από την δικτατορία ενός κόμματος, τα εργατικά και τα αγροτικά συμβούλια χάνουν φυσικά το νόημά τους». «Η δικτατορία του προλεταριάτου άνοιξε τον δρόμο όχι για μια σοσιαλιστική κοινωνία, αλλά για τον πλέον πρωτόγονο τύπο γραφειοκρατικού κρατικού καπιταλισμού και για την επάνοδο στον πολιτικό απολυταρχισμό, ο οποίος από μακρού είχε καταργηθεί στις περισσότερες χώρες από τις αστικές επαναστάσεις». Το διοικητικό κράτος ερμηνεύει το γεγονός της εξουσίας και της υπακοής έτσι ώστε να εξουδετερώνει και, όπου είναι δυνατόν, να εξαλείφει την σύγκρουση μεταξύ της κυρίαρχης, διευθυντικής μειοψηφίας και της εξουσιαζόμενης, διευθυνόμενης πλειοψηφίας. Όπως οι ομόλογοί τους στις ΗΠΑ, οι Σοβιετικοί μανδάρινοι έπρεπε να επινοούν συνεχώς νέα στρατηγήματα για την ενσωμάτωση των πολλών, την απομόνωση

των αντιστεκόμενων και την θωράκιση απέναντι στην αντίσταση.

Σήμερα, «κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί ότι ο συγκροτητισμός και η ενίσχυση της εξουσίας είναι μεγαλύτερα, πιο εκτεταμένα και διάχυτα απ' ότι σε οποιαδήποτε άλλη εποχή της Ιστορίας». Στην βιομηχανική Δύση και την Ιαπωνία, η οικονομία έχει εξελιχθεί από τον ανταγωνιστικό, μικρής κλίμακας καπιταλισμό με τους ληστέμπορους βαρώνους, στον μεγάλης κλίμακας, «τραστοποιημένο», μονοπωλιακό καπιταλισμό, με τις γιγαντιαίες βιομηχανικές συσπειρώσεις και τις πολυεθνικές εταιρείες. Αυτό το γεγονός της συγκεντροποίησης της εξουσίας και του οικονομικού ελέγχου, δίνει την εικόνα μιας ταχείας διολίσθησης προς ένα υπεροργανωμένο κράτος, το οποίο τελικώς προστατεύεται από μια μυστική αστυνομία, έναν μόνιμο στρατό, μια βιομηχανικο-επιστημονική απολυταρχία και έναν προπαγανδιστικό επικοινωνιακό μηχανισμό που πάλλεται στον ρυθμό της ιδεολογίας της ελίτ. Φυσικά αυτή η συγκέντρωση εξουσίας –στρατιωτικής, πολιτικής και οικονομικής– προσεγγίζει εκείνη των σύγχρονων κρατών κομματικής δικτατορίας.

Όσο αυξάνονται οι εξουσίες του κράτους και διευρύνεται ο γραφειοκρατικός διοικητικός έλεγχος, τόσο ελαττώνεται η προσωπική ελευθερία. «Ο Προυντόν προέβλεψε το μεγαλύτερο κακό του 20ού αιώνα: η νομικίστικη διακυβέρνηση από δημοσίους υπαλλήλους οδηγεί στον κρατικό κομμουνισμό, στην απορρόφηση κάθε μορφής ατομικής ή συλλογικής ζωής από τον διοικητικό μηχανισμό, και στον αφανισμό κάθε ελεύθερης σκέψης. Ο καθένας θέλει να βρει καταφύγιο κάτω απ' τα φτερά της εξουσίας, να συμβιώσει με αυτήν. Ήρθε πια η ώρα να βάλουμε ένα τέλος: ο συγκεντρωτισμός ισχυροποιείται

όλο και περισσότερο ... τα πράγματα έχουν φθάσει ... στο σημείο όπου δεν μπορούν πλέον να συνυπάρξουν κοινωνία και κυβέρνηση. Από την κορυφή μέχρι την βάση της ιεραρχίας, δεν υπάρχει καμία κατάχρηση στο κράτος που να μην πρέπει να διορθωθεί, καμία μορφή παρασιτισμού που να μην πρέπει να κατασταλεί και κανένα όργανο τυραννίας που να μην πρέπει να καταστραφεί.»

4. Οι νέοι μανδαρίνοι της εξουσίας

Σε μια εποχή επιστήμης και τεχνολογίας, δεν μπορεί παρά οι επιστήμονες, οι τεχνολόγοι και οι διανοούμενοι να προσλαμβάνονται ως ιδεολόγοι του κράτους. Οι μπιχεβιοριστές (συμπεριφοριστές), οι φυσικοί και κοινωνικοί επιστήμονες προσλαμβάνονται για να χρησιμεύσουν ως υπερασπιστές ή διαμορφωτές της πολιτικής των εθνικών κρατών που συγκαλύπτει τα ειδικά συμφέροντα της ελίτ. Διαμορφώνοντας την πολιτική, αποκτώντας γόητρο και πλούτο, οι διανοούμενοι, οι νέοι μανδαρίνοι, έχουν την τάση να «αποδέχονται και να μην αναλύουν κριτικά, ούτε να αγωνίζονται για να αλλάξουν την υπάρχουσα κατανομή της εγχώριας ή διεθνούς εξουσίας και την πολιτική πραγματικότητα που απορρέει από αυτήν». Ο Τσόμσκι υποστηρίζει ότι οι διανοούμενοι που υπηρετούν το κράτος, υιοθετούν μια ελιτίστικη στάση, καταδικάζοντας τα λαϊκά κινήματα και την μαζική συμμετοχή στην λήψη των αποφάσεων, ενώ τονίζουν «περισσότερο την αναγκαιότητα για επίβλεψη από αυτούς που κατέχουν την γνώση και την κατανόηση που χρειάζεται (έτσι ισχυρίζονται) για να διευθύνουν την κοινωνία και να ελέγχουν την κοινωνική αλλαγή».

Ο Μπακούνιν υποστήριζε περίπου τα ίδια: «Σύμφωνα με την θεωρία του κ. Μαρξ, ο λαός όχι μόνο δεν πρέπει να κατάστρέψει [το κράτος], αλλά πρέπει να το δυναμώσει και να το θέσει εξ ολοκλήρου στην διάθεση των ευεργετών, κηδεμόνων και δασκάλων του –των ηγετών του Κομμουνιστικού Κόμματος, δηλαδή του κ. Μαρξ και των φίλων του, που θα προσχωρήσουν στην απελευθέρωση [της ανθρωπότητας] με τον δικό τους τρόπο. Αυτοί θα εναποθέσουν τα ηνία της διακυβέρνησης σε ισχυρά χέρια, διότι ο αδαής λαός χρειάζεται μια εξαιρετικά σταθερή κηδεμονία. Θα ιδρύσουν μια μοναδική κρατική τράπεζα, συγκεντρώνοντας στα χέρια της όλη την εμπορική, βιομηχανική, αγροτική, ακόμη και την επιστημονική παραγωγή, και μετά θα διαιρέσουν τις μάζες σε δύο στρατιές, την βιομηχανική και την αγροτική, υπό την άμεση διεύθυνση κρατικών μηχανικών, οι οποίοι θα αποτελέσουν μια νέα προνομιούχο επιστημονικό-πολιτική ελίτ». Ο Πάνεκουκ, επίσης, επεξηγεί τις λεπτομέρειες μιας ιδεολογίας η οποία υποστηρίζει την εξουσία των νέων μανδαρίνων. Σ' αυτό το σταυροδρόμι συναντώνται οι διευθυντικές ιδεολογίες Δύσης και Ανατολής.

Ο Πάνεκουκ γράφει: «Δεν είναι η πρώτη φορά που μια κυρίαρχη τάξη προσπαθεί να ερμηνεύσει, δικαιωνίζοντας έτσι, την κυριαρχία της ως συνέπεια μιας εγγενούς διαφοράς μεταξύ δύο ειδών ανθρώπων, τα οποία εκ φύσεως προορίζονται το μεν ένα να καταδυναστεύει, το δε άλλο να καταδυναστεύεται. Η γαιοκτητική αριστοκρατία των προηγούμενων αιώνων, υπεράσπιζε την προνομιούχο θέση της, κομπάζοντας για την καταγωγή της από μια ευγενέστερη φυλή κατακτητών που είχαν υποτάξει την κατώτερη φυλή των απλών ανθρώπων.

Οι μεγαλοκαπιταλιστές εξηγούν την κυρίαρχη θέση τους, υποστηρίζοντας ότι αυτοί διαθέτουν εγκέφαλο, ενώ οι άλλοι όχι. Με τον ίδιο τρόπο τώρα, ιδιαίτερα οι διανοούμενοι, θεωρώντας εαυτούς δικαιωματικά κυρίαρχους του αύριο, διακηρύσσουν την πνευματική υπεροχή τους. Συγκροτούν την ταχύτατα αυξανόμενη τάξη των πανεπιστημιακής μόρφωσης αξιωματούχων και ελεύθερων επαγγελματιών, οι οποίοι ειδικεύονται στην πνευματική εργασία και στην μελέτη των βιβλίων και της επιστήμης, και οι οποίοι θεωρούν εαυτούς ως τους πλέον προικισμένους διανοητικά ανθρώπους. Ως εκ τούτου, προορίζονται για ηγέτες της παραγωγής, ενώ η ατάλαντη μάζα θα εκτελεί τις χειρωνακτικές εργασίες που δεν απαιτούν μυαλό. Δεν υποστηρίζουν τον καπιταλισμό· η διάνοια και όχι το κεφάλαιο πρέπει να διευθύνει την εργασία. Πόσο μάλλον τώρα που η κοινωνία αποτελεί ένα τόσο περίπλοκο, βασισμένο σε αφηρημένες και δύσκολες επιστήμες οικοδόμημα, το οποίο μόνο η οξυδερκέστερη διάνοια μπορεί να χωρέσει, να συλλάβει και να επεξεργασθεί. Αν οι εργαζόμενες μάζες, λόγω έλλειψης διορατικότητας, δεν κατάφέρουν να αναγνωρίσουν αυτήν την ανάγκη για ανώτερη πνευματική ηγεσία, αν βλακωδώς προσπαθήσουν να πάρουν στα χέρια τους την διεύθυνση, η αναπόφευκτη συνέπεια θα είναι χάος και ερείπια».

Οι μανδαρίνοι της Δύσης, με την φιλελεύθερη ιδεολογία τους, εποφθαλμιούν έναν κυρίαρχο ρόλο στην διεύθυνση του κράτους-πρόνοιας. Οι μανδαρίνοι της Ανατολής, με την υπηρετούσα το Κόμμα ιδεολογία τους, δικαιολογούν τις θέσεις τους με το σκεπτικό ότι αυτοί είναι οι λίγοι που διαθέτουν τις

γνώσεις για να αναπτύξουν και να παράγουν ό,τι επιθυμούν οι πολλοί.

Με δικαιολογία την γενική ευημερία, οι πολλοί διευθύνονται και οι μανδαρίνοι κυβερνούν ή υπηρετούν την κυρίαρχη ελίτ. Οι ελίτ, αυτοί τους οποίους θα αποκαλούσαμε πολιτικούς μανδαρίνους, στο μέτρο που δεν είναι επιστημονικοί μανδαρίνοι, χρησιμοποιούν την επιστημονική ορολογία για να προστατέψουν τις ενέργειές τους από την κριτική ανάλυση –ο μη ειδικός, σε τελευταία ανάλυση, δεν αποτολμά να πει στον ειδικό, στην εξουσία, πώς να κάνει μια εγχείριση ανοικτής καρδιάς, πώς να κατασκευάσει έναν ατομικό αντιδραστήρα, πώς να κοινωνικοποιεί παιδιά, ή πώς να οδηγήσει στην λιμοκτονία μια μερίδα του παγκόσμιου πληθυσμού. Η μη ελίτ, οι πολλοί, δεν θα πρέπει να αμφισβητούν ούτε την ειδημοσύνη των μανδαρίνων/εξουσιών, ούτε την υποτιθέμενη αγαθή τους προαίρεση!

Αν και υπάρχουν διαφορές στην διευθυντική ιδεολογία, οι μανδαρίνοι, τόσο της Ανατολής όσο και της Δύσης, βρίσκουν «την δικαιολόγηση της ιδιαίτερης και εξέχουσας κοινωνικής θέσης τους στην “επιστήμη” τους, και ιδίως στον ισχυρισμό ότι η κοινωνική επιστήμη μπορεί να στηρίζει μια τεχνολογία ψευδοδιόρθωσης της κοινωνίας σε τοπική και διεθνή κλίμακα».

Εν συνεχεία, ο μανδαρίνος αξιώνει «παγκόσμια ισχύ γι’ αυτό που στην πραγματικότητα δεν αποτελεί παρά ταξικό συμφέρον: υποστηρίζει ότι οι ειδικές προϋποθέσεις στις οποίες βασίζονται οι αξιώσεις του για εξουσία και αυθεντία, στην πραγματικότητα, είναι οι γενικές και μοναδικές προϋποθέσεις για την σωτηρία της σύγχρονης κοινωνίας· και ότι η ψευδοδιόρθωση της κοινωνίας, στα πλαίσια ενός κράτους-πρό-

νοιας (ή διοικητικού, κράτους-δικαίου), πρέπει να αντικαταστήσει την προσκόλληση σε «ολοκληρωτικές ιδεολογίες» του παρελθόντος, ιδεολογίες που αφορούσαν τον μετασχηματισμό της κοινωνίας. Έχοντας εξασφαλίσει μια θέση εξουσίας, έχοντας αποκτήσει ασφάλεια και πλούτο, δεν χρειάζεται πλέον ιδεολογίες που αποβλέπουν στην ριζική αλλαγή».

Είναι δυνατόν αυτοί οι μανδαρίνοι Ανατολής και Δύσης να μπορούν να διευθύνουν την μεταβιομηχανική κοινωνία, το παράδοξο της έλλειψης εν μέσω αφθονίας, τους πολλούς του κόσμου, χωρίς κοινωνική επανάσταση; Υπάρχουν όρια στην ικανότητα των μανδαρίνων να χρησιμοποιούν την βία και τον καταναγκασμό τους, χωρίς να διακυβεύουν την επιβίωσή μας, την δυνατότητά μας για μια αξιοπρεπή ύπαρξη; Υπάρχει κανένας λόγος για να υποθέσουμε ότι η εξουσία που ασκείται από τους νέους μανδαρίνους, θα είναι πιο ευμενής από αυτήν που ασκήθηκε στο παρελθόν από αριστοκράτες και καπιταλιστές; Άραγε, θα επιτεθούν οι νέοι μανδαρίνοι στην ανθρώπινη ελευθερία μέσω ενός αποδοτικότερου συστήματος εκμετάλλευσης, ή θα σχεδιάσουν μια πιο ανθρώπινη και αρμονική κοινωνία;

Σύμφωνα με τον Τσόμσκι: «Στον βαθμό που υπάρχει η τεχνική της διεύθυνσης και του ελέγχου, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εδραιώσει την εξουσία αυτών που την ασκούν και να ελαχιστοποιήσει τον αυθόρμητο και ελεύθερο πειραματισμό με νέες κοινωνικές μορφές, όπως μπορεί και να περιορίσει τις δυνατότητες για αναδιαμόρφωση της κοινωνίας προς το συμφέρον αυτών που είναι τώρα, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, στερημένοι. Όπου οι τεχνικές θα αποτύχουν, θα συμπληρωθούν με όλες τις μεθόδους καταναγκασμού που

προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογία, για να διατηρηθεί η τάξη και η σταθερότητα».

Για τους νέους μανδρινούς, το ενδιαφέρον για την ανθρώπινη ελευθερία, καθώς και για τα ιδεώδη μιας δίκαιης κοινωνίας, πρέπει να αντιμετωπιστούν με περιφρόνηση και να θεωρηθούν απλοϊκά, πρωτόγονα, ανέφικτα ή ουτοπικά. Οι τεχνολογικές διευθυντικές ιδεολογίες, καθώς και οι βασιζόμενες στην εξουσία οικονομικές ιεραρχίες τις οποίες οι πρώτες προστατεύουν, αδιαφορούν πλήρως για την ελευθερία, την δικαιοσύνη, το αυτεξούσιο και τις μη ιεραρχικές μορφές κοινωνίας. Φαίνεται μάλλον απίθανο να αναρωτηθούν οι νέοι μανδρινοί κατά πόσον η κοινωνική ζωή πρέπει να γίνει ένας χομπσιανός πόλεμος όλων εναντίον όλων, και αν η ανθρώπινη φύση πρέπει να περιορισθεί σε μια τέτοια μεταφυσική.

Δεν ενδιαφέρονται να διερευνήσουν «την σημασία που έχει σήμερα η διαμαρτυρία του Ρουσώ ότι είναι αντίθετο προς το φυσικό δίκαιο «μια χούφτα ανθρώπων να χορταίνει από το πλεόνασμα, την ώρα που η λιμοκτονούσα πλειοψηφία στερείται τα αναγκαία». Είναι απίθανο να «θέσουν το ηθικό ζήτημα που αντιμετωπίζει, ή αποφεύγει, κάποιος που απολαμβάνει τον πλούτο και τα προνόμιά του, ανενόχλητος από την επίγνωση του γεγονότος ότι τα μισά από τα παιδιά που γεννιούνται στην Νικαράγουα δεν θα φθάσουν στην ηλικία των πέντε χρόνων, ή ότι λίγα μίλια μακρύτερα υπάρχει απερίγραπτη φτώχεια, κτηνώδης καταστολή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και σχεδόν καμιά ελπίδα για το μέλλον...».

Αδιαφορούν πλήρως να θέσουν το δυσφημιστικό για τους ίδιους ζήτημα του πώς μπορούν να αλλάξουν αυτές οι συνθήκες. Είναι εντελώς ανίκανοι να αναρωτηθούν «από κοι-

νού με τον Κέϋνς, για το πόσο ακόμη πρέπει να συνεχίσουμε να «αναγάγουμε μερικές από τις απεχθέστερες ανθρώπινες ιδιότητες στην θέση των ανώτερων αρετών», αναγορεύοντας «την φιλαργυρία, την τοκογλυφία και την προνοητικότητα ... [σε] ... Θεούς μας», και υποκρινόμενοι πως «ότι είναι δίκαιο είναι σάπιο και ότι είναι σάπιο είναι δίκαιο, διότι το σάπιο είναι χρήσιμο, ενώ το δίκαιο δεν είναι».

Οι νέοι μανδαρίνοι ίσως είναι –και σίγουρα είναι– συνειδητοί δημιουργοί θεσμών κοινωνικοποίησης που εγγυώνται έναν αξιόπιστο, ομοιόμορφο και ομοιογενή πληθυσμό υπηκόων. Η ανθρώπινη φύση, δηλαδή «ο εθνικός χαρακτήρας» που κατασκευάζεται, είναι παραστατικός των τελικών προϊόντων αυτών των διαδικασιών κοινωνικοποίησης.

Στις ΗΠΑ, οι άνθρωποι προτιμούν την ιδιοτέλεια, την προσωπική υπερβολή και την εξασθενημένη ηθική συνείδηση. Στην πρώην Σοβιετική Ένωση, ένας παρόμοια διαστρεβλωμένος ηθικός ξεπεσμός, μέσα στα πλαίσια μιας παραπλανητικής ιδεολογίας περί κοινού καλού, καθώς και η υποτακτικότητα απέναντι στο κράτος και την κομματική ελίτ, χαρακτηρίζουν τα τελικά προϊόντα της κρατικομανδαρίνικης κοινωνικοποίησης. Καθώς οι διαδικασίες κοινωνικοποίησης καθίστανται στον μέγιστο βαθμό υπηρέτες του κράτους, της ελίτ και των μανδαρίνων, τα σχολεία, τα ΜΜΕ και η οικογένεια, θα παράγουν άτομα με ανύπαρκτο ηθικό αισθητήριο που «ζουν στην ανωνυμία του τρίτου προσώπου, μπορούν άνετα να πατήσουν ένα κουμπί για να πέσουν βόμβες ναπάλμ πάνω σ' ένα χωριό, μετά μασουλούν ζαχαρωτά... και δεν αισθάνονται καμιά ενοχή».

Η ανθρώπινη φύση που θέλουν οι κρατικοί μανδαρίνοι, αρνείται στα άτομα την πραγματικότητα ότι είναι δρώντα πρό-

σωπα τα οποία, αν και δεν είναι αλάθητα, είναι, ωστόσο, υπεύθυνες προσωπικότητες. Το κράτος και οι διανοούμενοι θα πρέπει να είναι οι αποδέκτες της μεταβίβασης των ευθυνών. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες, οι πολλοί θα ταυτίζονται με το κράτος και θα αισθάνονται δυνατοί μέσω της άσκησης της εξουσίας του. «Η ύπαρξη γίνεται γι' αυτούς αδιανόητη χωρίς το κράτος να αναλαμβάνει τις ευθύνες, να καθοδηγεί και να προστατεύει. ... Το κράτος δεν μας προστατεύει από τίποτε άλλο εκτός από την υπευθυνότητα...».

Λ. Τιφτ - Ντ. Σάλιβαν, 1980

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ.

Το νέο καιρικό μέτωπο

Τη χρονιά που πέρασε, ο κόσμος συνειδητοποίησε ότι αντιμετωπίζουμε την προοπτική μιας καταστροφικής κλιματικής αλλαγής. Κι ο δημόσιος διάλογος για το μέλλον της ζωής στη Γη άλλαξε: Από κει που μόνο μια χούφτα επιστήμονες και ριζοσπάστες οικολόγοι προειδοποιούσαν για τον κίνδυνο βιβλικής καταστροφής, φτάσαμε σήμερα να ακούμε πολιτικούς και εταιρείες να μιλούν για την ανάγκη λήψης μέτρων – ακόμα και ‘έκτακτων’ μέτρων. Ο Paul Sumburn αποτιμά το νέο τοπίο.

Παρόλο που η προσοχή στα δεδομένα της κλιματικής αλλαγής υφίσταται εδώ και χρόνια, ξαφνικά το θέμα έχει γίνει πρώτη είδηση και όλοι καλούν σε ανάληψη δράσης για τη μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου. Από μια άποψη πρόκειται, για σπάνια νίκη: Το αποτέλεσμα πίεσης από την πλευρά των ακτιβιστών αλλά και της συναίνεσης της επιστημονικής κοινότητας, όπως αυτή εκφράστηκε στην Διακυβερνητική Επιτροπή του ΟΗΕ για την Κλιματική Αλλαγή. Για κάποιους άλλους, βέβαια, δεν είναι παρά μια ευκαιρία να επεκτείνουν τη σφαίρα επιρροής του κεφαλαίου. Τα επίσημα χείλη μιλούν κυρίως για τεχνολογικές λύσεις στα πλαίσια της αγοράς, για «χρηματιστήρια υδρογονανθράκων» και για τους πειραματισμούς των πετρελαϊκών εταιρειών με την ανανεώσιμη ενέργεια.

Αυτή η νέα κατάσταση εγείρει σημαντικά ζητήματα στρατηγικής. Σκοπός δεν είναι πλέον η πρόκληση θορύβου και η ανάδειξη του θέματος, αλλά η συνειδητοποίηση του θεμε-

λιακού προβλήματος. Στη Βρετανία, το αναδυόμενο κίνημα ενάντια στην οικονομία των υδρογονανθράκων επιχειρεί να βγει από το λαβύρινθο της ρητορείας, αναλαμβάνοντας δράση που σταματά ή μειώνει τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα ενώ την ίδια στιγμή προωθεί εφαρμόσιμες οικολογικές λύσεις που αμφισβητούν τις κυρίαρχες δομές εξουσίας. Εδώ θα περιγράψουμε πρώτα τι κάναμε εμείς και στη συνέχεια πώς συνδέονται η κλιματική αλλαγή, ο καπιταλισμός και οι αντιστάσεις σε αμφότερα.

Η Κατασκήνωση για την Κλιματική Δράση

Τον Αύγουστο του 2006, περίπου 600 άνθρωποι που αγωνιούσαν για την κλιματική αλλαγή και δεν αρκούσαν στην κενή ρητορική πολιτικών και εταιρειών, κατασκήνωσαν για 2 βδομάδες δίπλα στο μεγαλύτερο σταθμό παραγωγής ενέργειας της Βρετανίας και επιχείρησαν να διακόψουν τη λειτουργία του. Το θέμα της ενέργειας βρισκόταν στο επίκεντρο της κατασκήνωσης. Ο σταθμός Drax παράγει το 7% της ηλεκτρικής ενέργειας της Βρετανίας μέσω της καύσης γαιανθράκων και απελευθερώνει πάνω από 20 εκατομμύρια τόνους διοξειδίου του άνθρακα[i] το χρόνο. Η συνεχιζόμενη λειτουργία του είναι ασύμβατη με οποιαδήποτε προοπτική οικολογικού και δίκαιου μέλλοντος. Η απόπειρά μας να διακόψουμε τη λειτουργία του ήταν μια τολμηρή επίθεση σε μια πηγή εκπομπής CO₂ αλλά και σε ένα πυλώνα του καπιταλισμού του 21ου αιώνα.

Το εγχείρημα των κατασκηνωτών ενσωμάτωσε τρεις βασικές ιδέες: Πρώτα απ' όλα, τη δέσμευση για άμεση δράση με την πεποίθηση ότι οι λύσεις για το πρόβλημα της κλιματικής

αλλαγής δεν θα προέλθουν από κυβερνήσεις κι εταιρείες, αλλά από κινήματα βάσης. Την ημέρα της δράσης, οι κατασκηνωτές προσπάθησαν να εισέλθουν στην περίμετρο ασφαλείας του σταθμού με σκοπό να τον καταλάβουν και να διακόψουν τη λειτουργία του. Μπορεί να μην πετύχαμε το στόχο μας (εξαιτίας μαζικών μέτρων ασφαλείας με παρουσία 4,000 αστυνομικών), αλλά για πρώτη φορά αναδείχθηκε ο ρόλος του άνθρακα ως το πλέον βρώμικο φυσικό καύσιμο. Δεύτερον, τη δέσμευση για ενημέρωση του κοινού. Στην κατασκήνωση έλαβαν χώρα πάνω από 100 συζητήσεις και εργαστήρια για το κλίμα και άλλα σχετικά θέματα. Τέλος, εξερευνήσαμε την ανάπτυξη μη-καπιταλιστικών εναλλακτικών κοινωνικών σχέσεων.

Η κατασκήνωση οργανώθηκε ως αυτόνομος χώρος, από τη διατροφή μέχρι την ψυχαγωγία και τις δορυφορικές διαδικτυακές συνδέσεις. Οι αποφάσεις λαμβάνονταν με μη ιεραρχικές συναινετικές διαδικασίες και κυριάρχησε μια ισχυρή βούληση ελαχιστοποίησης της περιβαλλοντικής επίπτωσης της παρουσίας μας. Πολλές από τις ιδέες για την οργάνωση της κατασκήνωσης προήλθαν από το σύστημα των γειτονιών (barrios) που εφαρμόστηκε το 2002 στο No Border Camp του Στρασβούργου και συνεχίστηκε στην κατασκήνωση ενάντια στους G8 στο Στέρλινγκ της Σκωτίας^[ii]. Ο προσανατολισμός προς την αυτονομία, τη μη ιεραρχία και τη διαβίωση με ήπιες επιπτώσεις ήταν μια πηγή έμπνευσης για όσους/ες από μας δεν είχαν προηγούμενη εμπειρία πολιτικής δράσης.

Από πολλές απόψεις, η κατασκήνωση είχε μεγάλη επιτυχία. Ωστόσο, όπως κάθε προσωρινή συγκέντρωση ανθρώπων είχε

περιορισμένη εμβέλεια και πολλά ερωτήματα στρατηγικής φύσης παραμένουν ακόμα αναπάντητα.

Δεχόμαστε ότι οι συγκεντρώσεις στις συνόδους κορυφής ικανοποιούν τη βασική μας ανάγκη για σύγκλιση, συνένωση και κοινή δράση. Από την άλλη, απορρίπτουμε την άποψη ότι η σωτηρία του περιβάλλοντος επαφίεται αποκλειστικά και μόνο στην προσωπική στάση του καθενός και εστιάζουμε στα εταιρικά συμφέροντα που ευθύνονται για τις μαζικές εκπομπές αερίων και αντιμετωπίζονται μόνο με συλλογική προσπάθεια. Είναι σημαντικό οι άνθρωποι να κάνουν κινήσεις σε ατομικό επίπεδο, αλλά με το να αλλάζεις μια λάμπα πυρακτώσεως με μια λάμπα φθορισμού δεν κάνεις τίποτα για τις πραγματικές αιτίες της κλιματικής αλλαγής που είναι το πολιτικό και οικονομικό σύστημα. Θέλουμε να αξιοποιήσουμε τα διδάγματα από τις συγκεντρώσεις κορυφής, αλλά πιστεύουμε ότι η κατασκήνωση για το κλίμα μπορεί να πάει ένα βήμα πιο μπροστά, σε πολλές κατευθύνσεις. Πρώτα απ' όλα, η κατασκήνωση έγινε σε τόπο και χρόνο που επιλέξαμε εμείς. Ένας από τους κινδύνους στις συγκεντρώσεις ενάντια στους G8 είναι ότι γινόμαστε ένας συμβολικός θεσμικός καθρέφτης. Αυτοί κάνουν τη σύνοδό τους κι εμείς πάμε να την εμποδίσουμε. Η κατασκήνωση για το κλίμα ήταν μια προσπάθεια να σπάσει αυτός ο κύκλος.

Κατά δεύτερο λόγο, η κατασκήνωση ήταν μια άμεση προσπάθεια να σταματήσουμε κάτι πραγματικό - στην περίπτωση μας, έναν ηλεκτρικό σταθμό και το CO2 που εξέπεμπε. Οι συμβολικές δράσεις έχουν, και είχαν πάντα, μεγάλη σημασία, αλλά ολοένα και περισσότερο οι κινητοποιήσεις στις συνόδους κορυφής παραμορφώνονται, όπως σε μια αίθουσα με κάτοπτρα. Με τον καιρό, η διαμαρτυρία

μας χάνει τη συμβολική της σημασία. Από την άλλη βέβαια, η κατασκήνωση για το κλίμα θα μπορούσε να δημιουργήσει κι αυτή ψευδείς στόχους, αν οι άνθρωποι πίστευαν πως το Drax (η οποιοδήποτε άλλο μέρος) είναι ο ίδιος ο καπιταλισμός κι όχι απλώς μια τεράστια μηχανή που ζωογονείται από την καπιταλιστική διεργασία.

Τέλος, η κατασκήνωση ήταν μια προσπάθεια να νικήσουμε την απαισιοδοξία γύρω απ' αυτό το ζήτημα. Με δεδομένο ότι είναι επιτακτική η μαζική μείωση των εκπομπών μέσα σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα, πολλοί κλείνουν τα μάτια ή συμπεραίνουν ότι είναι ήδη αργά κι ότι το πρόβλημα είναι πολύ μεγάλο και δύσκολο για να υπάρξει λύση. Πράγματι, η πρόβλεψη των επιστημόνων ότι οδεύουμε με μαθηματική ακρίβεια προς μια παγκόσμια καταστροφή δεν φαίνεται να θορυβεί τους απανταχού ριζοσπάστες. Εμείς θέλαμε να ξεπεράσουμε το στάδιο της άρνησης, θέλαμε να πούμε ότι το μέλλον βρίσκεται κυριολεκτικά στα χέρια μας.

Αντίο στρουθοκάμηλε

Στην κατασκήνωση, οι στρουθοκάμηλοι ήταν ένα κεντρικό μοτίβο. Πολλές αφίσες έδειχναν ανθρώπους με το κεφάλι χωμένο στην άμμο, ενώ σε κάποια φάση η αστυνομία κατάσχεσε μια στρουθοκάμηλο-μασκότ με την υποψία ότι μέσα της κρύβαμε εργαλεία για την δράση. Αλλά ο στρουθοκαμηλισμός δεν είναι πλέον το πρόβλημά μας. Ο κόσμος δεν αγνοεί την κλιματική αλλαγή -αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι είμαστε κοντά στη λύση του προβλήματος.

Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι ο καπιταλισμός μπορεί να μη χρειάζεται να αποτρέψει την κλιματική αλλαγή για να

επιβιώσει. Εν πάση περιπτώσει, μπορεί να χρειαστεί να αποτρέψει μόνο τις πιο μεγάλες από τις εκτιμώμενες αυξήσεις θερμοκρασίας. Έχει σημασία να μην ξεχνάμε ότι ο καπιταλισμός λειτουργεί μέσα από την κατάρρευση και τη διάλυση. Συρρικνώνεται στη διάρκεια των πολέμων, των κρίσεων και των αναδιαρθρώσεων, για να προετοιμάσει την επόμενη περίοδο ανάπτυξης. Απ' ό,τι φαίνεται, έχει ήδη ξεγράψει μεγάλους πληθυσμούς της Γης ως περιττούς. Το πιο πιθανό σενάριο είναι ότι δεν θα γίνει καμία σοβαρή προσπάθεια αποτροπής της κλιματικής αλλαγής, με εξαίρεση κάποιες ενέργειες για τη βελτίωση της διαβίωσης ενός μικρού προστατευμένου πυρήνα, συνοδευόμενη από μια τεράστια αύξηση των μέτρων ασφαλείας απέναντι στον υπόλοιπο κόσμο. Αυτό το εφιαλτικό σενάριο θα επαληθευτεί μόνο αν εμείς, ως τοπικός και παγκόσμιος πληθυσμός, το επιτρέψουμε. Μπορεί να πει κανείς ότι η θερμοκρασία της Γης είναι ένας δείκτης της ικανότητάς μας για αυτοοργάνωση. Το αν θα συγκρατήσουμε τη θερμοκρασία της Γης σε βιώσιμα επίπεδα θα είναι κυριολεκτικά ο ορισμός της επιτυχίας ή της αποτυχίας των ταξικών αγώνων στον 21ο αιώνα.

Υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στο βαθμό κλιματικής αλλαγής που θεωρείται αποδεκτός από αυτούς που φτιάχνουν τους κανόνες και παίρνουν τις επενδυτικές αποφάσεις και σ' αυτόν που μπορούν να αντέξουν οι αγρότες, οι κάτοικοι των παραγκουπόλεων κι οι εργοστασιακοί εργάτες. Για τους μεν, αυτό που συνιστά 'κίνδυνο' είναι καιρικές αλλαγές που μπορεί να προξενήσουν διεθνή προβλήματα ασφάλειας και κατ' επέκταση συρρίκνωση της οικονομίας. Για τους δε, ο κίνδυνος συνίσταται σε χαμένη σοδειά και πείνα, κατεστραμμένα σπίτια από ακραίες βροχοπτώσεις και -σ' όλο τον Τρίτο Κόσμο- θερ-

μοπληξίες κι εξάντληση που πλήττουν κυρίως τους νέους, τους ηλικιωμένους και τους αρρώστους.

Βιολογική επισφάλεια και ταξικά καιρικά μέτωπα

Η κλιματική αλλαγή λειτουργεί ως πολλαπλασιαστής σε πολλά από τα προβλήματα, τα διλήμματα και τις τραγωδίες που ήδη αντιμετωπίζουμε. Σήμερα υπάρχουν άνθρωποι που πεθαίνουν από την πείνα –η κλιματική αλλαγή θα προσθέσει εκατομμύρια ακόμα. Σήμερα υπάρχουν πρόσφυγες και μάλιστα, σύμφωνα με τον Ερυθρό Σταυρό, οι περιβαλλοντικοί πρόσφυγες ήδη ξεπερνούν τους εκτοπισμένους από ένοπλες συγκρούσεις. Η κλιματική αλλαγή θα μεταβάλει τα επίπεδα βροχόπτωσης προκαλώντας μαζική μετανάστευση και μετατόπιση πληθυσμών, καθώς πολλές περιοχές θα απονεκρωθούν γεωργικά. Στις αρχές του 21ου αιώνα, ο καιρός θα βρίσκεται στην πρώτη γραμμή του μετώπου μεταξύ πλουσίων και φτωχών, μεταξύ Δύσης και Νότου, μεταξύ της μιας τάξης και της άλλης.

Θυμάστε τον τυφώνα Κατρίνα στη Ν. Ορλεάνη; Θυμάστε τουςμποτιλιαρισμένους δρόμους, καθώς οι εύποροι εγκατέλειπαν την πόλη κι άφηναν τους φτωχούς στο έλεος του τυφώνα; Σύμφωνα με έγκυρες επιστημονικές προβλέψεις, αν οι εκπομπές αερίων δε μειωθούν δραστικά, ο συνδυασμός της παγκόσμιας ανόδου της θερμοκρασίας και της επισφάλειας θα προκαλέσουν μαζική μετανάστευση εκατοντάδων εκατομμυρίων και ελλείψεις τροφίμων στις πλούσιες χώρες. Με δεδομένη την κοινωνική διασύνδεση του κόσμου μας, κάτι τέτοιο μπορεί να οδηγήσει σε επανάσταση ή σε τραγωδίες μεγαλύτερες από αυτές του 20ου αιώνα. Και πάλι, αυτό θα εξαρ-

τηθεί από τις επιλογές των ανθρώπων. Η κλιματική αλλαγή είναι η φαύλη κατάληξη ενός διεθνούς ταξικού πολέμου, που άρχισε με τη δουλεία και τον ιμπεριαλισμό και σήμερα εκδηλώνεται ως νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση. Το ερώτημα για μας είναι πότε θα τελειώσει.

Δεν υπάρχουν «φυσικές καταστροφές». Οι επιπτώσεις ακραίων φυσικών φαινομένων διαμορφώνουν ένα τραγικό χάρτη ανισότητας, αναξιοπάθειας και ταξικής διαίρεσης. Οι εύποροι έχουν καλύτερη στέγαση και ζουν σε πιο ασφαλείς περιοχές. Όταν τα πράγματα δυσκολεύουν, έχουν πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική φροντίδα και χρηματοδότηση ώστε να ξανασταθούν στα πόδια τους. Ερευνώντας τη σύνθεση των σεισμοπαθών στο Νότο, ορισμένοι γεωγράφοι ήδη κάνουν λόγο για «ταξικούς σεισμούς». Η κλιματική αλλαγή διαφέρει μόνο ως προς τα μεγέθη. Οι φτωχοί είναι εκείνοι που ζουν στις όχθες και στις εκβολές των ποταμών που μπορεί να πλημμυρίσουν, εκείνοι των οποίων τα σπίτια είναι πιο ευπαθή στις καταιγίδες, εκείνοι που θα πεινάσουν πρώτοι όταν ανέβουν οι τιμές των τροφίμων κι εκείνοι που δεν έχουν παρά πενιχρά μέσα για να ανακάμψουν μετά από μια καταστροφή.

Σαν να μην έφτανε η υπάρχουσα οικονομική και κοινωνική επισφάλεια, η κλιματική αλλαγή που προκαλείται από τα καυσαέρια του νεοφιλελευθερισμού μας εισάγει σε μια νέα εποχή βιολογικής επισφάλειας.

Υπάρχει μόνο περιβάλλον;

Για να αντιμετωπίσουμε αυτά τα χάλια, πρέπει να ξεπεράσουμε την τάση του πράσινου κινήματος να θεωρεί το περιβάλλον ως μια ξεχωριστή σφαίρα, ένα ηθικό ιδεατό. Την τάση να θεωρείται η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος ένα ατυχές αλλά θεραπεύσιμο σύμπτωμα της αγοράς, αντί για θεμελιακό και αναγκαίο στοιχείο για την επέκτασή της. Βλέπουμε πως η κλιματική αλλαγή, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, μπορούν να μεταστραφούν και να χρησιμοποιηθούν εναντίον μας. Οι πολεμικές επιχειρήσεις μετονομάζονται σε «ανθρωπιστικές επεμβάσεις», όπως στην περίπτωση της εισβολής στο Ιράκ. Το ίδιο μπορεί να γίνει και για την «προστασία του περιβάλλοντος». Πράγματι, αυτή η τάση έχει ήδη αρχίσει. Στη ζούγκλα Λακαντόν στην Τσιάπας, στο νότιο Μεξικό, η κυβέρνηση επιχειρεί να «μετεγκαταστήσει» κοινότητες που κατοικούν σε περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί προστατευόμενες. Αυτό είναι μέρος ενός μεγαλεπήβολου σχεδίου, του Σχεδίου Puebla Panama, για την ανάπτυξη (την εκμετάλλευση δηλαδή) της Κεντρικής Αμερικής.

Όταν οι περιβαλλοντολόγοι διαμαρτυρήθηκαν, τους «απονεμήθηκε» ο Μεσοαμερικανικός Βιολογικός Διάδρομος κι έτσι οι ντόπιοι βρέθηκαν να ζουν σε «λάθος» περιοχή. Δεν πρόκειται απλώς για ένα επικοινωνιακό τέχνασμα της μεξικανικής κυβέρνησης: Κύριος υποστηρικτής αυτής της πρωτοβουλίας είναι η γιγαντιαία αμερικανική οικολογική ΜΚΟ, Conservation International, που εκτόνησε το χαρακτηρισμό των προστατευόμενων περιοχών σε στενή συνεργασία με το στρατό και την κυβέρνηση του Μεξικού. Οι ιθαγενικές κοινότητες έχουν διαπρέψει στην προστασία του τοπικού περι-

βάλλοντος –πόσο μάλλον αφού η περιοχή τους χαρακτηρίζεται προστατευόμενη– αλλά αν σκεφτόμαστε μόνο το περιβάλλον, καταλήγουμε να υποστηρίζουμε το μεξικανικό στρατό ενάντια στους Ζαπατίστας.

Είναι σαφές λοιπόν ότι δεν μπορούμε να δούμε το περιβαλλοντικό ζήτημα ξεχωριστά: Όπως όλα τα ζητήματα, διαπνέεται από σχέσεις εξουσίας. Κάθε κίνημα για την κλιματική αλλαγή πρέπει να συμφύεται με τα υπόλοιπα κινήματα. Αντίστοιχα, κάθε κίνημα για ένα βιώσιμο μέλλον πρέπει να λάβει υπ’ όψη του την κλιματική αλλαγή. Η κλιματική αλλαγή δεν είναι η αιτία, είναι το σύμπτωμα (που έχει όμως τη δυνατότητα να σκοτώσει τον ασθενή). Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής θα υπονομεύσουν ότι-δήποτε πετύχουμε σε άλλους τομείς. Όσον αφορά το ζητούμενο αυτής της έκδοσης[iii], δύσκολα θα πούμε ότι κερδίσαμε, αν εκατομμύρια πεθάνουν της πείνας και το δάσος του Αμαζονίου γίνει στάχτη. Από αυτή την άποψη, η κλιματική αλλαγή έχει τη δυνατότητα να μας συνδέσει όχι μόνο ως τα θύματα μιας καταστροφής, αλλά ως συναγωνιστές.

Κοινός αγώνας

Όπως προαναφέραμε, οι δεσμοί ανάμεσα στη ριζοσπαστική δράση για την κλιματική αλλαγή και για άλλα ζητήματα είναι τόσο ισχυροί, που με το χρόνο μπορεί να καταστούν αφανείς. Η μετανάστευση είναι ένα καλό παράδειγμα: Η μεγαλύτερη αιτία μετανάστευσης τα επόμενα χρόνια θα είναι η ξηρασία και οι φυσικές καταστροφές που θα προκληθούν από την κλιματική αλλαγή. Οφείλουμε να διεκδικούμε έναν κόσμο χωρίς σύνορα αλλά κι ένα βιώσιμο περιβάλλον οπουδήποτε κι αν

αποφασίσει να ζήσει κανείς. Συχνά παραβλέπουμε τις αιτίες της μετανάστευσης επειδή εστιάζουμε στην αδικία των συνοριακών ελέγχων και στο ρατσισμό της μεταναστευτικής πολιτικής. Αν όμως δεν κάνουμε κάτι σύντομα, στο άμεσο μέλλον θα αυξηθούν δραματικά όσοι εξαναγκάζονται να μεταναστεύσουν και η συνοριακή πολιτική θα γίνει ακόμα πιο ακραία.

Η άρνηση της αλλοτριωμένης εργασίας δεν είναι μόνο κεντρικό μέρος του αγώνα ενάντια στον καπιταλισμό, είναι αναγκαία και για την επίλυση του προβλήματος των εκπομπών άνθρακα. Η τακτική του κεφαλαίου στους εργατικούς αγώνες είναι είτε επιθετική (αναδιάρθρωση και αύξηση της επισφάλειας) είτε αμυντική (καταβολή ψηλότερων μισθών). Σε καμία από τις δύο περιπτώσεις δε θίγεται το ζήτημα της εργασιακής εκμετάλλευσης. Αντίθετα, επιβεβαιώνεται η παγκοσμιοποιημένη (και ολοένα πιο ενεργοβόρος) φύση του κεφαλαίου. Στην πρώτη περίπτωση, το κεφάλαιο παγκοσμιοποιείται για να αποδυναμώσει τη θέση του εργάτη. Στη δεύτερη περίπτωση, ο εργάτης κάνει ένα είδος συμφωνίας με το διάβολο κι αποδέχεται ένα ψηλότερο επίπεδο κατανάλωσης με αντάλλαγμα τη συνεχιζόμενη αλλοτρίωση. Και οι δύο επιλογές επιτείνουν την κλιματική αλλαγή.

Στη σημερινή παγκοσμιοποιημένη αγορά, αυτό που παράγουμε έχει ολοένα και πιο μικρή σχέση με τις πραγματικές μας ανάγκες. Για την αγορά, η αύξηση της κατανάλωσης είναι η λύση αλλά και ο λόγος ύπαρξής της. Πώς μπορούν οι εργάτες να επανακτήσουν το νόημα και τον έλεγχο; Ένα μέρος της λύσης είναι η αυτονομία κι ένα άλλο η αποκέντρωση. Φυσικά, η παραγωγή κατά τόπους δεν αρκεί για να λύσει το πρόβλημα της αλλοτρίωσης και της εκμετάλλευσης

(πολλές τοπικές επιχειρήσεις είναι τόσο διεφθαρμένες κι εκμεταλλευτικές, όσο κι οι πολυεθνικές). Από την άλλη, η αυτονομία από μόνη της δεν αρκεί. Παρόλο που υπάρχει τεράστια διαφορά μεταξύ εργατικού και καπιταλιστικού ελέγχου, μια ρυπογόνος σκατοδουλειά είναι μια ρυπογόνος σκατοδουλειά, ανεξάρτητα από το ποιος είναι ιδιοκτήτης της γραμμής παραγωγής. Η πρόκληση για μας είναι να μετασχηματίσουμε και τις σχέσεις στο περιβάλλον εργασίας αλλά και το είδος της εργασίας. Με άλλα λόγια, οι λύσεις στο πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής πρέπει να ενθαρρύνουν ικανοποιητικές εναλλακτικές στις σκατοδουλειές -αντί για περισσότερη κατανάλωση και εκμετάλλευση, λιγότερη εργασία, λιγότερα προϊόντα και περισσότερος ελεύθερος χρόνος κι ευτυχία.

Η κλιματική αλλαγή μας καθιστά όλους εν δυνάμει επισφαλείς διότι υπονομεύει τις μεθόδους εξασφάλισης σε κάθε-στώς καπιταλισμού. Με δεδομένη την αυξανόμενη συχνότητα ακραίων καιρικών φαινομένων και τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει αυτό στις υποδομές και στον ασφαλιστικό τομέα, η πιθανότητα οικονομικής κατάρρευσης εξαιτίας του κλίματος αυξάνεται συνεχώς. Ένα κραχ δεν υπονομεύει αναγκαστικά τον καπιταλισμό, μπορεί όμως να εκμηδενίσει συντάξεις, κατά-θέσεις, κλπ. Είδαμε στην Αργεντινή πόσο αβέβαιες μπορεί να είναι τέτοιες μορφές εξασφάλισης.

Υπάρχει ο κίνδυνος εδραίωσης ενός φαύλου κύκλου, όπου η ραγδαία αύξηση της επισφάλειας οδηγεί στον ατομικισμό και τη σύγκρουση κι αυτό με τη σειρά του προλειαίνει το έδαφος για την αποδοχή πολιτικών της ελεύθερης αγοράς, της οικονομικής επέκτασης και της αυταρχικής διακυβέρνησης. Αντιμέτωπος με μια τέτοια προοπτική, πρέπει να επιδιώξουμε

την ενίσχυση ενός κύκλου θετικής ανάδρασης. Η επιβράδυνση της κλιματικής αλλαγής αυξάνει το περιθώριο ελιγμού όλων των κινημάτων. Όσο αυξάνει η δυναμική των από κάτω, τόσο πιο εύκολα μπορούμε να τιθασεύσουμε την κλιματική αλλαγή και επομένως να εξασφαλίσουμε ότι τα «μέτρα» που λαμβάνονται για την αντιμετώπισή της, δεν θα χρησιμοποιηθούν εναντίον μας. Σε τελική ανάλυση, η αυτόνομη οργάνωση είναι η μοναδική εξασφάλιση στην οποία μπορούμε να βασιστούμε.

Η κλιματική αλλαγή δεν είναι περιβαλλοντικό ζήτημα, ό,τι κι αν λένε οι ΜΚΟ κι οι φιλελεύθεροι πράσινοι. Είναι πάνω απ' όλα ένα κοινωνικό ζήτημα, οι επιπτώσεις του οποίου θα επηρεάσουν όλα τα κοινωνικά κινήματα. Ο καιρός των επόμενων δεκαετιών θα πλαισιώσει και θα οριοθετήσει τους αγώνες μας κι αν αφεθεί εκτός ελέγχου, θα υπονομεύσει την οποιαδήποτε επιτυχία έχουμε σε άλλους τομείς. Μέσα σ' αυτόν τον καταγισμό κλιματικής ρητορικής, πρέπει να αναδείξουμε τις λύσεις που δίνουν έμφαση στον άνθρωπο κι όχι στην τεχνολογία, που βασίζονται στο τι έχουμε στη διάθεση μας εδώ και τώρα κι όχι στο τι μπορεί να υπόσχονται τα εταιρικά τμήματα έρευνας και ανάπτυξης.

ΤΩΡΑ ΟΛΟΙ «ΠΡΑΣΙΝΙΖΟΥΝ»

Όσον αφορά την κλιματική αλλαγή, παρατηρείται μια αξιοσημείωτη απόκλιση μεταξύ ρητορείας και πραγματικότητας. Η απόπειρα αναπροσαρμογής της πραγματικότητας στα μέτρα της οικονομίας της αγοράς είναι κάτι παραπάνω από ένα απλό επικοινωνιακό τέχνασμα. Η αγορά μετασχηματίζεται για να αποτρέψει την επικράτηση ριζοσπαστικών

εναλλακτικών, σύμφωνα με τις οποίες η ίδια είναι το πρόβλημα. Όπως θα περίμενε κανείς, οι εταιρείες πετρελαίου είναι οι πρώτες που άρχισαν να «πρασινίζουν». Για παράδειγμα, η BP σχεδιάζει ένα νέο σταθμό παραγωγής ενέργειας από φυσικό αέριο με μηδενικές εκπομπές στη Σκοτία. Το παραγόμενο CO₂ θα θάβεται κάτω από τη Βόρεια Θάλασσα, κάτι που κατά την ίδια την εταιρεία ισοδυναμεί με την αφαίρεση εκατοντάδων χιλιάδων αυτοκινήτων από την κυκλοφορία. Ύστερα μαθαίνουμε ότι το θαμμένο CO₂ θα χρησιμοποιηθεί για την άντληση πετρελαϊκών αποθεμάτων που αλλιώς δε θα ήταν προσβάσιμα, απελευθερώνοντας έτσι εκατομμύρια επιπλέον βαρέλια πετρελαίου που –τι έκπληξη!– τελικά «προσθέτουν» στην κυκλοφορία περισσότερα αυτοκίνητα απ’ όσα είχαν «αφαιρεθεί». Το να μετονομάζεις την British Petroleum (Βρετανικά Πετρέλαια) σε Beyond Petroleum (Πέρα από το Πετρέλαιο) είναι σαν να μετονομάζεις το Βρετανικό Στρατό, Πέρα από τη Βία. Οι εταιρείες πετρελαίου θα εξορύξουν και το τελευταίο βαρέλι πετρελαίου και φυσικού αερίου στον πλανήτη αν δεν τις σταματήσουμε. Εντωμεταξύ, η βρετανική κυβέρνηση, από τη μία ψηφίζει νόμο για την κλιματική αλλαγή (που θέτει δεσμευτικούς στόχους για μείωση των εκπομπών) κι από την άλλη προωθεί την κατασκευή αυτοκινητοδρόμων, την επέκταση αεροδρομίων, το ελεύθερο εμπόριο και τη χαλάρωση των πολεοδομικών κανόνων προς όφελος των μεγάλων εργολάβων.

Ας είμαστε ειλικρινείς – οι πλούσιοι είναι αυτοί που κυρίως ευθύνονται για τις εκπομπές CO₂. Αυτό ισχύει για τις χώρες αλλά και για τα άτομα που ζουν σε κάθε χώρα. Στη Βρετανία παράγουμε κατά μέσο όρο περίπου 9 τόνους CO₂ ο καθένας μας, ενώ ένας κάτοικος της Τανζανίας παράγει κατά μέσο όρο

0,1 τόνους. Στη Βρετανία, οι πλούσιοι είναι αυτοί που οδηγούν και πετούν περισσότερο. Η παγκόσμια οικονομία οικοδομήθηκε με την εξάπλωση της αλλοτριωμένης εργασίας. Όμως η καύση ορυκτών καυσίμων είναι ο παράγοντας που επιτάχυνε τη βιομηχανική επέκταση, παρέχοντας την απαραίτητη ενέργεια στις μηχανές που χρησιμοποιεί η εργασία. Οι μεταβαλλόμενες καιρικές συνθήκες μπορεί να μην είναι μια άμεση μορφή ελέγχου, όπως οι στρατιωτικές εισβολές ή οι οικονομικοί αποκλεισμοί, εντούτοις διευρύνουν το ήδη απεχθές χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ένα κοινωνικό κίνημα που επικεντρώνεται στην κλιματική αλλαγή είναι ο μόνος τρόπος να αναχαιτιστεί η ανθρωπογενής κλιματική αλλαγή και η επέκταση του καπιταλισμού. Η Κατασκήνωση για την Κλιματική Δράση είναι ενεργό μέρος αυτού του κινήματος και παράλληλα, ένας χώρος για τη σύστασή του. Η κλιματική αλλαγή κι η συνακόλουθη ρητορεία γύρω απ' αυτήν αποκαλύπτουν μια ρωγμή στο σύστημα. Καθώς το κατεστημένο προσπαθεί να σοβατίσει τη ρωγμή με πρόσκαιρες τεχνολογικές λύσεις, μας δίνεται η ευκαιρία να επισημάνουμε τα όρια αυτών των λύσεων και να στρέψουμε την προσοχή του κόσμου σε πιο θεμελιώδη μέτρα. Το τεράστιο πολιτικό πεδίο που ανοίγει η κλιματική αλλαγή θα καλυφθεί είτε από επιχειρηματίες και βιομήχανους που προωθούν γυαλιστερές, πλαστικές, αντισταθμιστικές λύσεις ή από ανθρώπους που στέκονται κριτικά απέναντι στον καπιταλισμό και συνειδητοποιούν ότι ο εγκλεισμός και η εντατικοποίηση είναι η αναπόφευκτη κατάληξή του αλλά και μια πραγματικότητα που δεν είναι αμετάκλητη. Η Κατασκήνωση θα λάβει χώρα ξανά από τις 14 μέχρι τις 21 Αυγούστου 2007, εξερευνώντας αυτές τις

πιθανότητες και αμφισβητώντας την οικονομία των ορυκτών καυσίμων, όχι με ορίζοντα το 2030 ή το 2050, όπως εξαγγέλλει η αγορά, αλλά εδώ και τώρα. Αν θέλετε να δείτε λίγο δράση για το κλίμα κι αν μπορείτε, ελάτε!

Σημειώσεις

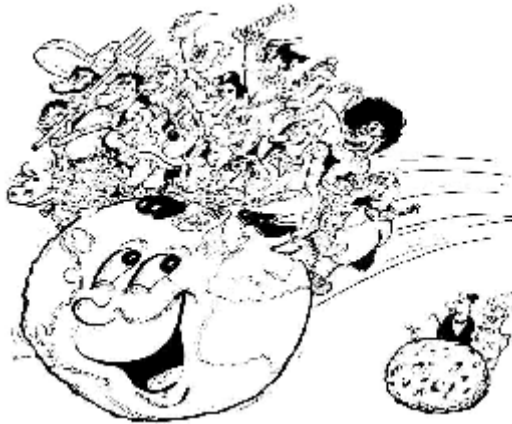
[i] Διοξείδιο του άνθρακα - CO₂ . Το πιο σημαντικό (αντιστοιχεί στο 80%) από τα αέρια που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Είναι κατάλοιπο της καύσης ορυκτών καυσίμων (στο σπίτι, στο αυτοκίνητο, στα εργοστάσια και στους συμβατικούς σταθμούς παραγωγής ενέργειας), της καύσης δασών και της παραγωγής τσιμέντου. Τα υπόλοιπα αέρια του θερμοκηπίου (μεθάνιο, υποξείδιο του αζώτου, κ.α.), μετρώνται σε ισοδύναμα διοξειδίου του άνθρακα.

[ii] Κατασκήνωση στο Στέρλιγκ της Σκοτίας ενάντια στους G8.

[iii] Τι θα σήμαινε να κερδίζαμε; What would it mean to win?

Το κείμενο είναι μετάφραση από το περιοδικό Turbulence.

Η μετάφραση έγινε από την ομάδα μετάφρασης του περιοδικού Turbulence.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV.

Αναρχική κοινωνιολογία του φεντεραλισμού (*)

Του Colin Ward

Ο μικρός αριθμός παιδιών σε κάθε ευρωπαϊκή χώρα που είχε την ευκαιρία να μελετήσει την ιστορία της Ευρώπης καθώς και του δικού του έθνους, έμαθε ότι υπήρξαν δυο κορυφαία γεγονότα κατά τον 19ο αιώνα: η ενοποίηση της Γερμανίας που επιτεύχθηκε από τον Βίσμαρκ και τον αυτόκράτορα Γουλιέλμο Α', και η ενοποίηση της Ιταλίας η οποία επιτεύχθηκε από τους Καβούρ, Ματσίνι, Γκαριμπάλντι και Βιττόριο Εμμανουέλε Β. Το σύνολο του κόσμου, που εκείνη την εποχή ταυτιζόταν με τον ευρωπαϊκό κόσμο, καλωσόρισε αυτούς τους θριάμβους. Η Γερμανία και η Ιταλία είχαν αφήσει πίσω όλα εκείνα τα μικρά πριγκιπάτα, τα βασίλεια, τις πόλεις-κράτη και τις παπικές επαρχίες, προκειμένου να γίνουν εθνικά κράτη, αυτοκρατορίες και κατακτητές. Είχαν γίνει σαν τη Γαλλία, της οποίας οι μικροί τοπικοί δεσπότες τελικά ενοποιήθηκαν διά της βίας, πρώτα από τον Λουδοβίκο ΙΔ' με το μεγαλοπρεπές σλόγκαν του «Το Κράτος είμαι Εγώ», και κατόπιν από το Ναπολέοντα, κληρονόμο της Μεγάλης επανάστασης, ακριβώς όπως ο Στάλιν ο οποίος κατά τον εικοστό αιώνα κατασκεύασε το διοικητικό μηχανισμό προκειμένου να εξασφαλίσει ότι ήταν αληθινός.

* Αναδημοσίευση από το περιοδικό *Ευτοπία*, τεύχος 17.

Ή είχαν γίνει σαν την Αγγλία, της οποίας οι βασιλιάδες (και ο ένας δημοκρατικός κυβερνήτης Oliver Cromwell), είχαν κατακτήσει επιτυχώς τα ουαλικά, τα σκωτσέζικα και τα ιρλανδικά εδάφη και συνέχισαν προκειμένου να κυριαρχήσουν στον υπόλοιπο κόσμο εκτός της Ευρώπης.

Το ίδιο πράγμα συνέβαινε και στο άλλο άκρο της τελευταίας. Ο Ιβάν Δ, επονομαζόμενος ορθά ο Τρομερός», κατέκτησε την κεντρική Ασία ως τον Ειρηνικό, και ο Πέτρος Α', γνωστός ως ο Μεγάλος. Χρησιμοποιώντας τις τεχνικές που έμαθε στη Γαλλία και την Αγγλία, κατέλαβε τη Βαλτική, το μεγαλύτερο μέρος της Πολωνίας και τη Δυτική Ουκρανία.

Οι πιο προχωρημένες απόψεις παντού στην Ευρώπη καλωσόρισαν το γεγονός ότι η Γερμανία και Ιταλία είχαν προσχωρήσει στο κλαμπ των εθνικών και ιμπεριαλιστικών δυνάμεων. Τα τελικά αποτελέσματα στον 20ο αιώνα ήταν οι φοβερές περιπέτειες των κατακτήσεων, η συντριπτική απώλεια σε ζωές νέων αντρών προερχόμενων από τα χωριά της Ευρώπης κατά τη διάρκεια των δύο παγκόσμιων πολέμων, και η άνοδος λαϊκών δημαγωγών όπως ο Χίτλερ και ο Μουσολίνι καθώς και των μιμητών τους, που μέχρι και τις μέρες μας υποστηρίζουν ότι "Το Κράτος είμαι Εγώ".

Συνεπώς, κάθε έθνος είχε μια γκάμα πολιτικών όλων των πεποιθήσεων που υποστήριζαν την ευρωπαϊκή ενότητα από κάθε άποψη: οικονομική, κοινωνική, διοικητική και, βεβαίως, πολιτική. Περιττό να αναφερθεί ότι στις προσπάθειες για την ενοποίηση που προωθήθηκαν από τους πολιτικούς έχουμε ένα μεγάλο πλήθος αξιωματούχων στις Βρυξέλλες, οι οποίοι εκδίδουν διατάγματα σχετικά με το ποιες ποικιλίες σπόρων

λαχανικών ή ποια των χάρμπουργκερ ή του παγωτού μπορούν να πωλούνται στα καταστήματα των κρατών μελών. Οι εφημερίδες με χαρά δημοσιεύουν όλες αυτές τις κοινοτυπίες. Ο τύπος δίνει πολύ μικρότερη σημασία σε μια άλλη εκδοχή της πανευρωπαϊκής ιδέας που εξελίχθηκε με αφετηρία της απόψεις που εκφράστηκαν στο Στρασβούργο από ανθρώπους με αντιλήψεις που εκφράζουν όλο το πολιτικό φάσμα. Οι τελευταίοι διεκδίκησαν τη δημιουργία μιας Ευρώπης των περιφερειών, τολμώντας να υποστηρίξουν ότι το εθνικό κράτος αποτέλεσε ένα φαινόμενο που εμφανίζεται από τον δέκατο έκτο έως το δέκατο ένατο αιώνα, το οποίο δε θα είχε κανένα χρήσιμο μέλλον στον εικοστό πρώτο αιώνα.

Το επερχόμενο ιστορικό διοικητικό μοντέλο μέσα σε μια ομόσπονδη Ευρώπη που πασχίζουν να ανακαλύψουν θα αφορά σε μια σύνδεση μεταξύ, ας πούμε, της Καλαβρίας, της Ουαλίας, της Ανδαλουσίας της Ακουιτανίας, της Γαλικίας ή της Σαξωνίας ως περιφερειών μάλλον, παρά ως εθνών, που αναζητούν την περιφερειακή τους ταυτότητα, οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο, την οποία είχαν χάσει με την ενσωμάτωση τους στο εθνικό κράτος, όπου το κέντρο βάρους βρίσκεται αλλού.

Μέσα στη μεγάλη παλίρροια του εθνικισμού το δέκατο ένατο αιώνα υπήρξε μια χούφτα προφητικών και αιρετικών φωνών που προέβαλλαν ένα διαφορετικό φεντεραλισμό. Είναι τουλάχιστον εντυπωσιακό το γεγονός ότι εκείνοι των οποίων τα ονόματα ακόμη μνημονεύονται, ήταν οι τρεις γνωστότεροι αναρχικοί διανοητές εκείνου του αιώνα: ο Πιέρ-Ζοζεφ Προυντόν, ο Μιχαήλ Μπακούνιν και ο Πιότρ Κροπότκιν. Κατά την εξέλιξη της στον εικοστό αιώνα η πολιτική αριστερά εξέλαβε την κληρονομιά τους ως άσχετη και την απέρριψε. Τόσο το

χειρότερο για την αριστερά, αφού άνοιξε ο δρόμος προς όφελος της δεξιάς που κατόρθωσε να επιβάλλει τη δική της ατζέντα τόσο για το ζήτημα του φεντεραλισμού όσο και για εκείνο του περιφερισμού (regionalism). Ας ακούσουμε, έστω για λίγο, εκείνους τους αναρχικούς πρόδρομους.

Ο Προυντόν

Πρώτος ήταν ο Προυντόν που αφιέρωσε δύο από τις ογκώδεις εργασίες του στην ιδέα της ομοσπονδίας σε αντίθεση με εκείνη του έθνους-κράτους. Αυτές ήταν Η Ομοσπονδία και η Ένωση στην Ιταλία του 1862 και τον επόμενο χρόνο το βιβλίο του Για την Αρχή της Ομοσπονδίας.

Ο Προυντόν ήταν πολίτης ενός ενοποιημένου συγκεντρωτικού έθνους-κράτους με αποτέλεσμα να υποχρεωθεί να διαφύγει στο Βέλγιο. Και ανησυχούσε για την ενοποίηση της Ιταλίας σε πολλά και διάφορα επίπεδα. Στο Βιβλίο του Για τη Δικαιοσύνη του 1858 ισχυρίστηκε ότι η δημιουργία της Γερμανικής Αυτοκρατορίας θα έφερνε μόνο προβλήματα στους Γερμανούς και στην υπόλοιπη Ευρώπη, επιχειρηματολογία που ακολούθησε και όσον αφορά την πολιτική της Ιταλίας.

Στο κατώτερο επίπεδο υπήρχε η ιστορία, όπου φυσικοί παράγοντες όπως η γεωλογία και το κλίμα είχαν διαμορφώσει τοπικά έθιμα και στάσεις. Η Ιταλία, ισχυριζόταν, είναι ομόσπονδη μέσω του συντάγματος της επικράτειας της, της διαφορετικότητας των κατοίκων της, σύμφωνα με τη φύση της ιδιοφυΐας της, τα ήθη της, την ιστορία της. Είναι ομόσπονδη με όλο της το είναι, και ήταν έτσι ανέκαθεν... Και με την ομοσπονδία θα την κάνετε εξίσου και τόσες φορές ελεύθερη όσο και με το να της δίνετε ανεξάρτητα κράτη. Δεν είναι δικός μου

ρόλος να υπερασπιστώ τις υπερβολές του προυντονικού λόγου, αλλά είχε άλλες αντιρρήσεις. Κατανοούσε το λόγο που οι Καβούρ και Ναπολέον Γ είχαν συμφωνήσει να μετατρέψουν την Ιταλία σε μια ομοσπονδία κρατών, αλλά καταλάβαινε επίσης ότι ο Οίκος της Σαβοΐας δεν συμβιβαζόταν με τίποτε λιγότερο από μια συγκεντρωτικό συνταγματική μοναρχία. Πέραν αυτού, δυσπιστούσε έναντι του φιλελευθέρου αντικληρικαλισμού του Ματσίνι, όχι λόγω κάποιας αγάπης προς τον πάπα, αλλά επειδή αντιλαμβανόταν ότι το σύνθημα του Ματσίνι -Θεός και λαός- μπορούσε να γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης από οποιονδήποτε δημαγωγό καταλάμβανε τη διοικητική μηχανή ενός συγκεντρωτικού κράτους. Πίστευε ότι η ύπαρξη αυτού του διοικητικού μηχανισμού αποτελούσε την απόλυτη απειλή για την ατομική και τοπική ελευθερία.

Ο Προυντόν ήταν σχεδόν ο μόνος Θεωρητικός του δέκατου ένατου αιώνα που αντιλήφθηκε ότι:

«Φιλελεύθερο σήμερα [το συγκεντρωτικό κράτος] με μια φιλελεύθερη κυβέρνηση, αύριο θα γίνει μια τρομερή μηχανή κάποιου σφετεριστή δεσπότη. Αποτελεί άεναιο πειρασμό για την εκτελεστική εξουσία, μια διαρκή απειλή για τις ανθρώπινες ελευθερίες. Κανένα δικαίωμα, ατομικό ή συλλογικό, δεν μπορεί να είναι μελλοντικά εξασφαλισμένο. Ο συγκεντρωτισμός μπορεί τότε να αποκληθεί ως ο αφοπλισμός ενός έθνους προς όφελος της κυβέρνησης του...».

Ότι γνωρίζουμε για την ιστορία της Ευρώπης, της Ασίας, της Λατινικής Αμερικής και της Αφρικής του εικοστού αιώνα συντείνει προς την υπεράσπιση αυτής της αντίληψης. Ούτε και ο Βορειοαμερικανικός τύπος φεντεραλισμού, που τόσο όμορφα αποδόθηκε από τον Τόμας Τζέφερσον, εγγυάται την από---μάκρυνση αυτής της απειλής. Ένας από τους Άγγλους βιο-

γράφους του Προυντόν, ο Έντουαρντ Χάιαμς, σχολιάζει ότι: «Έχει καταστεί προφανές από την εποχή του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου οι πρόεδροι των Ηνωμένων Πολιτειών μπορούν και πράγματι χρησιμοποιούν την ομοσπονδιακή διοικητική μηχανή με τρόπο που χλευάζει τη δημοκρατία». Και ο καναδός μεταφραστής του παραφράζει το συμπέρασμα του Προυντόν ως εξής:

«Ζητήστε την άποψη των ανθρώπων ως μελών μιας μάζας και θα πάρετε απαντήσεις αλλοπρόσαλλες, ανόητες και βίαιες. Ζητήστε την άποψη τους ως μελών συγκεκριμένων ομάδων με πραγματική αλληλεγγύη και με σαφή χαρακτήρα, και οι απαντήσεις τους θα είναι υπεύθυνες και σοφές. Εκθέστε τους στην πολιτική γλώσσα της μαζικής δημοκρατίας, που αναπαριστά το λαό ως ενωμένο και αδιαίρετο και τις μειονότητες ως προδότες, και θα φέρουν τυραννία. Εκθέστε τους στην πολιτική γλώσσα του φεντεραλισμού, όπου ο λαός εμφανίζεται σαν ένα διαφοροποιημένο σύνολο αληθινών ενώσεων, και θα αντισταθούν στην τυραννία μέχρι τέλους».

Αυτή η παρατήρηση αποκαλύπτει μια βαθιά εδραιωμένη κατανόηση της πολιτικής ψυχολογίας. Ο Προυντόν έβγαζε τα συμπεράσματα του από την εξέλιξη της ελβετικής ομοσπονδίας, αλλά η Ευρώπη έχει να επιδείξει και άλλα παραδείγματα σε μια σειρά εξειδικευμένων πεδίων. Οι Κάτω Χώρες φημίζονται για τον επιεική χαρακτήρα του ποινικού συστήματος τους. Η επίσημη εξήγηση αυτού του γεγονότος, είναι η αντικατάσταση το 1886 του Ναπολεόντειου Κώδικα «από έναν γνήσιο ολλανδικό ποινικό κώδικα», βασισμένο σε πολιτισμικές παραδόσεις όπως «η πασίγνωστη ολλανδική "ανοχή" και η τάση να γίνονται αποδεκτές οι αποκλίνουσες μειονότητες. Παραθέτω τον Ολλανδό εγκληματολόγο Δρ. Βίλλεμ ντε Χάαν, ο

οποίος εξηγεί ότι η ολλανδική κοινωνία «παραδοσιακά» βασίζεται σε θρησκευτικές, πολιτικές και ιδεολογικές παρά σε ταξικές γραμμές. Οι σημαντικές θρησκευτικές ομάδες δημιούργησαν τους δικούς τους κοινωνικούς Θεσμούς σε όλες τις μείζονες δημόσιες σφαίρες. Η διαδικασία αυτή, είναι υπεύθυνη για τη μετατροπή μιας πραγματιστικής, ανεκτικής γενικής στάσης σε ένα απόλυτο κοινωνικό καθήκον».

Με άλλα λόγια, είναι η διαφορετικότητα και όχι η ομοιογένεια που δημιουργεί το είδος της κοινωνίας όπου εσύ και εγώ μπορούμε να συνυπάρξουμε πιο άνετα. Και η σύγχρονη ολλανδική συμπεριφορά έχει τη ρίζα της στη διαφορετικότητα των μεσαιωνικών πόλεων-κρατών της Ολλανδίας και της Ζηλανδίας, που εξηγούν, όσο και ο περιφρονησμός του Προυντόν, ότι το επιθυμητό μέλλον για όλη την Ευρώπη βρίσκεται στη συνύπαρξη των τοπικών διαφορών.

Τη δεκαετία του 1860, ο Προυντόν άκουγε τις συζητήσεις για μια ευρωπαϊκή συνομοσπονδία ή για τις Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης. Τα σχόλια του ήταν τα εξής:

«... Με αυτό το μόνο που αντιλαμβάνονται είναι μια συμμαχία όλων των κρατών που υπάρχουν επί του παρόντος στην Ευρώπη, μικρών και μεγάλων, η οποία θα κατευθύνεται υπό την προεδρία ενός μόνιμου Συμβουλίου. Λαμβάνεται ως δεδομένο ότι κάθε κράτος θα διατηρεί τη μορφή κυβέρνησης που του ταιριάζει καλύτερα. Εφόσον, όμως, κάθε κράτος θα έχει αριθμό ψήφων στο Συμβούλιο ανάλογο του πληθυσμού και της έκτασης του, τα μικρά Κράτη σ' αυτή την υποτιθέμενη συνομοσπονδία θα ενσωματωθούν στα μεγάλα ...».

Ο Μπακούνιν

Ο δεύτερος από τους μέντορες μου του δέκατου ένατου αιώνα, ο Μιχαήλ Μπακούνιν, αξίζει της προσοχής μας για διάφορους λόγους. Ήταν σχεδόν ο μόνος διανοητής αυτού του αιώνα ο οποίος προέβλεψε τη φρίκη της σύγκρουσης μεταξύ των εθνικών κρατών του εικοστού αιώνα κατά τον Πρώτο και Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο καθώς και τη μοίρα του συγκεντρωτικού μαρξισμού στη Ρωσική Αυτοκρατορία. Το 1867, η Πρωσία και η Γαλλία φαίνονταν να ετοιμάζονται για πόλεμο με σκοπό την ανάδειξη της αυτοκρατορίας που θα έλεγχε το Λουξεμβούργο και αυτό το γεγονός, μέσω του πλέγματος συμφερόντων και συμμαχιών, απειλούσε να καταπιεί ολόκληρη την Ευρώπη. Ένας Σύνδεσμος για την Ειρήνη και την Ελευθερία συνεδρίασε στη Γενεύη, υποστηριζόμενος από εξέχοντες ανθρώπους, που προέρχονταν από διάφορες χώρες, όπως ο Τζουζέπε Γκαριμπάλντι, ο Βίκτωρ Ουγκώ και ο Τζων Στιούαρτ Μιλ.

Ο Μπακούνιν άδραξε την ευκαιρία να απευθυνθεί σε αυτό το κοινό και δημοσίευσε τις απόψεις του υπό τον τίτλο Φεντεραλισμός, Σοσιαλισμός και Αντιθεολογισμός. Το κείμενο αυτό έθετε δεκατρία σημεία στα οποία σύμφωνα με τον Μπακούνιν το συνέδριο της Γενεύης υιοθέτησε ομόφωνα.

Το πρώτο σημείο διακήρυττε ότι:

«Προκειμένου να επιτύχουμε το θρίαμβο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στις διεθνείς σχέσεις της Ευρώπης, και να καταστήσουμε τον εμφύλιο πόλεμο μεταξύ των λαών που συνιστούν την ευρωπαϊκή οικογένεια αδύνατο,

μόνο ένας δρόμος υπάρχει: Η σύσταση των Ενωμένων Πολιτειών της Ευρώπης».

Στο δεύτερο σημείο του υποστήριξε ότι ο σκοπός αυτός συνεπάγεται ότι τα κράτη θα πρέπει να αντικατασταθούν από περιφέρειες, καθώς, όπως παρατήρησε:

«[...] Ο σχηματισμός αυτών των Πολιτειών της Ευρώπης δε θα μπορέσει ποτέ να προκύψει ανάμεσα σε κράτη που συγκροτούνται όπως τα σύγχρονα, λόγω της τερατώδους ανομοιότητας μεταξύ των διαφόρων εξουσιών τους».

Στο τέταρτο σημείο του ισχυριζόταν ότι:

«[...] Ακόμη και εάν αυτοαποκαλούνταν δημοκρατία δεν θα μπορούσε ένα συγκεντρωτικό, γραφειοκρατικό και μιλιταριστικό κράτος να εισχωρήσει σοβαρά σε μια διεθνή ομοσπονδία, λόγω του συντάγματος του, το οποίο πάντα θα αποτελεί μια ρητή ή υπόρρητη απάρνηση της εσωτερικής ελευθερίας, αναγκαστικά θα συνεπάγεται την κήρυξη μόνιμου πολέμου και απειλής για τις γειτονικές χώρες».

Και κατά συνέπεια, το πέμπτο σημείο του απαιτούσε:

«[...] Ότι όλοι οι υποστηρικτές της Ένωσης θα πρέπει γι' αυτό το λόγο να διοχετεύσουν όλες τις ενέργειες τους προς την ανοικοδόμηση των διαφόρων χωρών τους ώστε να αντικαταστήσουν την παλιά οργάνωση που θεμελιωνόταν πάνω στη βία και στην αρχή της εξουσίας με μια νέα, βασισμένη αποκλειστικά στα συμφέροντα, στις ανάγκες και στις ροπές των λαών, και που θα έχει σαν μοναδική αρχή την ελεύθερη συνομοσπονδιοποίηση των ατόμων σε κομμούνες, των κομμούνων σε επαρχίες, των επαρχιών σε έθνη και αυτών σε Ενωμένες Πολιτείες, πρώτα της Ευρώπης και μετά ολόκληρου του κόσμου».

Έτσι το όραμα μεγάλωνε όλο και περισσότερο, ωστόσο ο Μπακούνιν πρόσεξε ώστε να συμπεριλάβει την αποδοχή της απόσχισης.

Το όγδοο σημείο του διακήρυττε ότι:
«[...] Το γεγονός ότι μια περιφέρεια συναπαρτίζει μια Πολιτεία, έστω και με εθελοντική προσχώρηση, δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση ότι υποχρεώνεται να παραμείνει δέσμια αυτής για πάντα. Καμία διηνεκής υποχρέωση δεν είναι αποδεκτή στην ανθρώπινη δικαιοσύνη... Το δικαίωμα στην ελεύθερη ένωση και στην εξίσου ελεύθερη απόσχιση είναι πρώτο και κύριο μεταξύ όλων των πολιτικών δικαιωμάτων. Χωρίς αυτό μια συνομοσπονδία δεν θα ήταν τίποτε άλλο παρά συγκαλυμμένος συγκεντρωτισμός».

Ο Μπακούνιν αναφέρεται με θαυμασμό στην Ελβετική Συνομοσπονδία, που, όπως το θέτει, «ασκεί τόσο επιτυχημένα την ομοσπονδία σήμερα. Ο Προυντόν επίσης θεωρούσε σαφώς ως μοντέλο την ελβετική υπεροχή των κομμούνων ως μονάδων κοινωνικής οργάνωσης, συνδεδεμένων μέσω των καντονιών με ένα καθαρά διοικητικό ομοσπονδιακό συμβούλιο. Αλλά και οι δύο θυμούνταν τα γεγονότα του 1848, όταν τα αποσχιστικά καντόνια του Ζόντερμπουντ εξαναγκάστηκαν να αποδεχθούν το νέο σύνταγμα της πλειοψηφίας με πόλεμο. Έτσι, οι Προυντόν και Μπακούνιν καταδίκάζαν την υπονόμηση του φεντεραλισμού από την αρχή της υποχρεωτικής ένωσης. Με άλλα λόγια πρέπει να υπάρχει το δικαίωμα στην απόσχιση. (*)

* Σημ. τ. συν. Δείτε το παράδειγμα της πρώην Γιουγκοσλαβικής ομοσπονδίας αλλά και της πρώην Σοβιετίας και της σημερινής Ρώσικης ομοσπονδίας και την εκατόμβη των νεκρών που προκάλεσαν τα ζητήματα της απόσχισης.

Ο Κροπότκιν

Ακριβώς εξαιτίας του αποκεντρωτικού συντάγματος της η Ελβετία ήταν καταφύγιο για αναρίθμητους πολιτικούς πρόσφυγες που προέρχονταν από τις αυτοκρατορίες της Αυστρο-Ουγγαρίας, της Γερμανίας και της Ρωσίας. Ωστόσο, ένας Ρώσος αναρχικός εξορίστηκε ακόμη και από την Ελβετία. Ήταν πολύς, ακόμα και για το Ελβετικό Ομοσπονδιακό Συμβούλιο. Ήταν ο Πιότρ Κροπότκιν, που συνδέει το φεντεραλισμό του 19ου με την περιφερειακή γεωγραφία του 20ου αιώνα.

Ο Κροπότκιν πέρασε τα νιάτα του ως αξιωματικός του στρατού έκανε γεωλογικές - γεωγραφικές εξερευνήσεις στις Άπω ανατολικές επαρχίες της Ρωσικής αυτοκρατορίας και η αυτοβιογραφία του μιλάει για την οργή που ένιωσε όταν αντιλήφθηκε πως η κεντρική διοίκηση και χρηματοδότηση κατέστρεψαν οποιαδήποτε βελτίωση των τοπικών συνθηκών, μέσω της άγνοιας, της ανικανότητας και της καθολικής διαφθοράς της κρατικής διοίκησης καθώς και μέσω της καταστροφής αρχαίων κοινοτικών θεσμών που θα μπορούσαν να επιτρέψουν στους ανθρώπους να αλλάξουν οι ίδιοι τις ζωές τους. Ο πλούσιος γινόταν πλουσιότερος, ο φτωχός γινόταν φτωχότερος και ο διοικητικός μηχανισμός ασφυκτιούσε από την ανία και τις καταχρήσεις.

Παρόμοια φιλολογία επ' αυτού έχει αναπτυχθεί σε οποιαδήποτε αυτοκρατορία ή έθνος - κράτος, όπως η Βρετανική και η Αυστρο-Ουγγρική αυτοκρατορία, και μπορεί κανείς να διαβάσει πανομοιότυπα συμπεράσματα στα γραπτά του Κάρλο Λέβι ή του Ντανίλο Ντόλτσι. Το 1872, ο Κροπότκιν πραγματοποίησε την πρώτη του επίσκεψη στη Δυτική Ευρώπη και την Ελβετία όπου μέθυσε από την ατμόσφαιρα της δημοκρατίας,

ακόμη και της αστικής. Ο Βιογράφος του Μάρτιν Μίλερ εξηγεί τον τρόπο με τον οποίο αυτό το γεγονός αποτέλεσε καμπή για τη ζωή του:

Οι συναντήσεις και οι συζητήσεις του Κροπότκιν με τους εργάτες στους χώρους εργασίας του αποκάλυψαν το είδος της αυθόρμητης ελευθερίας, χωρίς την εξουσία και την κατεύθυνση εκ των άνω το οποίο είχε ονειρευτεί. Απόμονωμένοι και αυτάρκεις οι ωρολογοποιοί της Γούρα εντυπωσίασαν τον Κροπότκιν ως ένα παράδειγμα που θα μπορούσε να μετασχηματίσει την κοινωνία, αν επιτρεπόταν σε μια τέτοια κοινότητα να αναπτυχθεί σε μεγάλη κλίμακα. Δεν είχε καμία αμφιβολία ότι μια τέτοια κοινότητα θα πετύχαινε, επειδή δεν υπήρχε ζήτημα επιβολής, ενός τεχνητού «συστήματος», όπως στην περίπτωση του εγχειρήματος του Μουράγιεφ στη Σιβηρία, αλλά επρόκειτο για μια οργάνωση που επέτρεπε στους εργάτες να λειτουργούν ομόφωνα με τα συμφέροντά τους, επιτρέποντας την ανάπτυξη της φυσικής δραστηριότητας τους.

Αυτή η στιγμή ήταν καθοριστικής σημασίας για τη ζωή του. Κατά μία έννοια, το υπόλοιπο της ζωής του την αφιέρωσε στη συλλογή τεκμηρίων για τον αναρχισμό, το φεντεραλισμό και τον περιφερισμό.

Θα ήταν λάθος να θεωρηθεί ότι η προσέγγιση αποτελεί απλώς ένα ακαδημαϊκό ζήτημα ιστορίας. Για να το αποδείξω αρκεί να αναφερθώ στη μελέτη του Καμίλο Μπερνέρι, Μια Ρωσική Ομοσπονδία, Πέτρος Κροπότκιν. που δημοσιεύτηκε το 1922. Ο Μπερνέρι παραθέτει την επιστολή προς τους εργάτες της Δυτικής Ευρώπης την οποία ο Κροπότκιν επέδωσε στον πολιτικό του βρετανικού Εργατικού Κόμματος Μάργκαρετ Μπόντφιλντ τον Ιούνιο του 1920. Σε αυτήν έγραφε:

Η Αυτοκρατορική Ρωσία πέθανε και δεν πρόκειται να αναβιώσει. Το μέλλον των διαφόρων επαρχιών που συνέθεταν την Αυτοκρατορία θα κατευθυνθεί προς μια μεγάλη ομοσπονδία. Οι φυσικές επικράτειες των διαφόρων τμημάτων αυτής της ομοσπονδίας με κανένα τρόπο δεν είναι διακριτές από εκείνες τις οποίες ήδη γνωρίζουμε από την ιστορία, την εθνογραφία και την οικονομική της Ρωσίας. Οποιοσδήποτε προσπάθειες συγκέντρωσης των συστατικών τμημάτων της Ρωσικής Αυτοκρατορίας, όπως της Φινλανδίας, των Βαλτικών επαρχιών, της Λιθουανίας, της, Ουκρανίας, της Γεωργίας, της Αρμενίας, της Σιβηρίας και των υπολοίπων κάτω από μια κεντρική εξουσία είναι καταδικασμένες σε βέβαιη αποτυχία. Το μέλλον της οντότητας που υπήρξε η Ρωσική Αυτοκρατορία κατευθύνεται προς ένα φεντεραλισμό ανεξάρτητων μονάδων.

Εσείς κι εγώ, σήμερα μπορούμε να αντιληφθούμε την επικαιρότητα αυτή της άποψης, παρότι αγνοήθηκε ως εντελώς ανυπόστατη για εβδομήντα χρόνια. Ως εξόριστος στη Δυτική Ευρώπη, ο Κροπότκιν είχε άμεση επαφή με ένα φάσμα πρωτοπόρων της σκέψης περί περιφερειών. Η σχέση μεταξύ του φεντεραλισμού και του αναρχισμού περιγράφηκε λεπτομερώς σε όλη της την έκταση ή ακόμη και την υπερβολή- από τον Πήτερ Χωλ, γεωγράφο και διευθυντή του Ινστιτούτου Αστικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Μπέρκλεϋ της Καλιφόρνια, στο Βιβλίο του οι «Πόλεις του Αύριο» (1988). Ο ίδιος ο Ελυζέ Ρεκλύ, αναρχικός γεωγράφος και σύντροφος του Κροπότκιν, υποστήριζε της μικρής κλίμακας ανθρώπινες κοινωνίες, βασισμένες στην οικολογία των περιοχών τους. Ο Πωλ Βιντάλ ντε λα Μπλανς, ένας άλλος ιδρυτής της Γαλλικής γεωγραφίας, υποστήριζε ότι «η περιφέρεια ήταν κάτι περισσότερο από ένα αντικείμενο μελέτης, καθώς προμήθευε τη

βάση για την ολοκληρωτική ανοικοδόμηση της κοινωνικής και πολιτικής ζωής». Για τον Βιντάλ, όπως εξηγεί ο καθηγητής Χωλ, όχι το έθνος αλλά η περιφέρεια «ως η κινητήρια δύναμη της ανθρώπινης ανάπτυξης, μιας σχεδόν αισθησιακής αμοιβαιότητας μεταξύ των ανδρών και των γυναικών καθώς και του περιβάλλοντός τους, ήταν η έδρα της νοητής ελευθερίας και το βασικό κίνητρο της πολιτισμικής εξέλιξης, που δέχθηκε επίθεση και διαβρώθηκε από το συγκεντρωτικό έθνος-κράτος και τη μεγάλη κλίμακας βιομηχανία.

Ο Πάτρικ Γκέντες

Τέλος, ήταν ο έξοχος Σκοτσέζος βιολόγος Πάτρικ Γκέντες, ο οποίος προσπάθησε να συνθέσει όλες αυτές τις ιδέες περί περιφερισμού, είτε γεωγραφικές, κοινωνικές, ιστορικές, πολιτικές είτε οικονομικές, σε μια λογικά θεμελιωμένη ιδεολογία για τις περιφέρειες, γνωστής στους περισσότερους από εμάς μέσω του έργου του μαθητή του, Λιούις Μάμφορντ. Ο καθηγητής Χωλ υποστηρίζει ότι:

"Πολλά από τα αρχικά οράματα, αν και όχι όλα, του πολεοδομικού κινήματος απορρέουν από το αναρχικό κίνημα, που άκμασε κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 19ου και τα πρώτα χρόνια του 20ού αιώνα... Το όραμα εκείνων των αναρχικών πρωτοπόρων δεν αφορούσε απλώς έναν εναλλακτικό τρόπο σχεδιασμού, αλλά μια εναλλακτική κοινωνία, ούτε καπιταλιστική ούτε γραφειοκρατική-σοσιαλιστική: μια κοινωνία βασισμένη στην εθελοντική συνεργασία μεταξύ ανδρών και γυναικών που ζουν κι εργάζονται σε μικρές, αυτοδιοικούμενες κοινότητες».

Σήμερα

Σήμερα, στα τελευταία χρόνια του 20ου αιώνα, συμμερίζομαι αυτό το όραμα. Εκείνοι οι αναρχικοί διανοητές του 19ου αιώνα βρίσκονταν εκατό χρόνια μπροστά από τους συγκαιρινούς τους, καθώς προειδοποίησαν τους λαούς της Ευρώπης για τις συνέπειες της απόρριψης των προσεγγίσεων του φεντεραλισμού και του περιφερισμού. Έχοντας επιζήσει από κάθε είδους καταστροφική εμπειρία του 20ου αιώνα, οι κυρίαρχοι των εθνικών κρατών της Ευρώπης κατέυθυνα τις πολιτικές τους προς διάφορους τρόπους υπερεθνικής ύπαρξης.

Το κρίσιμο ερώτημα που αντιμετωπίζουν είναι αν μπορούν να συλλάβουν μια Ευρώπη των Κρατών ή μια Ευρώπη των Περιφερειών. Ο Προυντόν 130 χρόνια πριν, συσχέτισε αυτό το ζήτημα με την ιδέα μιας ευρωπαϊκής ισορροπίας δυνάμεων, που αποτελεί το στόχο των κρατικών αξιωματούχων και των πολιτικών θεωρητικών, και υποστήριξε ότι κάτι τέτοιο είναι αδύνατο να πραγματοποιηθεί μεταξύ δυνάμεων με ενιαία συντάγματα. Στο Η Ομοσπονδία και η Ενότητα στην Ιταλία, έγραψε ότι «το πρώτο Βήμα προς την αναμόρφωση του δημοσίου δικαίου στην Ευρώπη, ήταν η αποκατάσταση των συνομοσπονδιών στην Ιταλία, στην Ελλάδα, στις Κάτω Χώρες, στη Σκανδιναβία και στις παραδουνάβιες περιοχές, ως ένα προοίμιο για την αποκέντρωση των μεγάλων κρατών και συνεπώς για το γενικό αφοπλισμό». Επιπλέον, στο για την Αρχή της Ομοσπονδίας επισήμανε ότι «μεταξύ των Γάλλων δημοκρατών έχει γίνει μεγάλη συζήτηση για την ευρωπαϊκή συνομοσπονδία ή τις Ενωμένες Πολιτείες της Ευρώπης. Με αυτό φαίνεται ότι εννοούν μια συμμαχία όλων των κρατών που υπάρχουν σήμερα στην Ευρώπη, μικρών ή μεγάλων,

προεδρευόμενων από ένα μόνιμο Συμβούλιο». Υποστήριξε ότι μια τέτοια ομοσπονδία είτε θα ήταν άνευ ουσίας είτε θα αποτελούσε παγίδα, για τον προφανή λόγο ότι τα μεγάλα κράτη θα κυριαρχούσαν στα μικρά.

Έναν αιώνα αργότερα, ο οικονομολόγος Λέοπολντ Κορ (Αυστριακός εκ καταγωγής, Βρετανός στην υπηκοότητα, Ουαλός από επιλογή), ο οποίος επίσης αναπροσδιορίζεται ως αναρχικός, δημοσίευσε το βιβλίο του Η Κατάλυση των Εθνών, στο οποίο εξυμνεί τις αρετές των κοινωνιών μικρής κλίμακας και υποστηρίζει εκ νέου ότι τα προβλήματα της Ευρώπης εγείρονται από την ύπαρξη του έθνους-κράτους. Επιδοκιμάζοντας για μια ακόμη φορά την Ελβετική Συνομοσπονδία, ισχυρίστηκα χρησιμοποιώντας χάρτες, ότι «το πρόβλημα της Ευρώπης καθώς και οποιασδήποτε ομοσπονδίας, αφορά στη διαίρεση και όχι στην ένωση».

Ωστόσο, για να είμαστε δίκαιοι πρέπει να αναφέρουμε ότι οι υπέρμαχοι μιας ενωμένης Ευρώπης ανέπτυξαν μια αρχή «επικουρικότητας», με το επιχείρημα ότι οι κυβερνητικές αποφάσεις δεν θα πρέπει να λαμβάνονται στους υπερεθνικούς θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά κατά προτίμηση στις περιφερειακές ή τοπικές διοικητικές βαθμίδες αντί των εθνικών κυβερνήσεων. Αυτή η συγκεκριμένη αρχή υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης, το οποίο κάλεσε τις εθνικές κυβερνήσεις να ενστερνιστούν τον Ευρωπαϊκό Χάρτη Τοπικής Αυτοδιοίκησης, «ώστε να επισημοποιηθεί η δέσμευση στην αρχή, σύμφωνα με την οποία οι λειτουργίες διακυβέρνησης θα πρέπει να λαμβάνουν χώρα στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο και να μεταφέρονται σε υψηλότερο μόνο εάν υπάρχει συναίνεση».

Η αρχή αυτή αποτελεί έναν ασυνήθιστο φόρο τιμής στους Προυντόν, Μπακούνιν και Κροπότκιν και στις απόψεις που αυτοί μόνο διατύπωσαν (με εξαίρεση ορισμένους ενδιαφέροντες Ισπανούς διανοητές όπως οι Pi y Margall ή Joaquín Costa), αλλά φυσικά θα είναι μεταξύ των πρώτων αρχών της πανευρωπαϊκής ιδεολογίας που οι εθνικές κυβερνήσεις θα επιλέξουν να αγνοήσουν. Υπάρχουν προφανείς διαφορές μεταξύ των διαφόρων εθνών-κρατών σε αυτό το ζήτημα. Σε πολλά από αυτά -παραδείγματος χάριν στη Γερμανία, Ιταλία, Ισπανία ακόμη και στη Γαλλία- ο κυβερνητικός μηχανισμός είναι απείρως περισσότερο αποκεντρωμένος από όσο πριν από πενήντα χρόνια. Το ίδιο μπορεί σύντομα να αποτελεί πραγματικότητα και για τη Σοβιετική Ένωση. Αυτή η αποκέντρωση μπορεί να μην εξελίχτηκε με το ρυθμό που θα θέλαμε εμείς, και με χαρά θα συμφωνήσω στο ότι οι ιδρυτές της Ευρωπαϊκής Κοινότητας πέτυχαν τον αρχικό τους στόχο της παύσης των παλιών εθνικών ανταγωνισμών και κατέστησαν τους μελλοντικούς πολέμους στη Δυτική Ευρώπη αδιανόητους. Αλλά απέχουμε πολύ ακόμη από μια Ευρώπη ίσων περιφερειών.

Ζω σε αυτό που έχει εξελιχθεί ως το πιο συγκεντρωτικό κράτος στη Δυτική Ευρώπη, όπου η κυριαρχία της Δυτικής κυβέρνησης αντί να μειωθεί έχει αυξηθεί ανυπολόγιστα κατά τη διάρκεια των δέκα τελευταίων ετών. Ορισμένοι θα θυμούνται τη ρητορική της Βρετανής πρωθυπουργού, το 1988:

«Δεν καθορίσαμε επιτυχώς τα εδαφικά όρια του κράτους στη Βρετανία, μόνο και μόνο για να τα δούμε να επιβάλλονται ξανά σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με ένα ευρωπαϊκό υπέρ-κράτος να ασκεί μια νέα κυριαρχία από τις Βρυξέλλες».

Αυτή είναι γλώσσα της άπατης. Δε σχετίζεται με την πραγματικότητα. Και δε χρειάζεται να υποστηρίξεις την Κομισιόν για να το αντιληφθείς. Ωστόσο, είναι ενδεικτικό της απόστασης που ορισμένοι από εμάς έχουν στο να κατανοήσουν την αλήθεια που εμπεριέχει το σχόλιο του Προυντόν: «Ακόμη και η Ευρώπη θα ήταν πολύ μεγάλη για να διαμορφώσει μια μοναδική συνομοσπονδία, θα μπορούσε να αποτελέσει μόνο μια συνομοσπονδία των συνομοσπονδιών».

Η προειδοποίηση των αναρχικών είναι ότι ακριβώς το εμπόδιο σε μια Ευρώπη των περιφερειών είναι το έθνος κράτος. Εάν πρόκειται να ασκήσουμε οποιαδήποτε επιρροή στην πολιτική σκέψη του επόμενου αιώνα, θα πρέπει να προωθούμε την επιχειρηματολογία για τις περιφέρειες. Το «σκέψου πλανητικά - δράσε τοπικά», είναι ένα από τα πιο χρήσιμα σλόγκαν του παγκόσμιου πράσινου κινήματος. Το έθνος κράτος καταλαμβάνει μόνο ένα μικρό τμήμα της ευρωπαϊκής ιστορίας. Θα πρέπει να απελευθερώσουμε τους εαυτούς μας από τις εθνικές ιδεολογίες προκειμένου να δράσουμε τοπικά και να σκεφτούμε περιφερειακά. Και τα δύο θα μας επιτρέψουν να γίνουμε πολίτες όλου του κόσμου, όχι των εθνών ούτε των υπερ-εθνικών κρατών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V.

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΥΘΟΡΜΗΤΗΣ ΤΑΞΗΣ

(Η αυτοδιεύθυνση στην καθημερινή ζωή*)

Μια από τις σημαντικές συνιστώσες της αναρχικής σκέψης είναι αυτό που θα ονομάζαμε ΑΥΘΟΡΜΗΤΗ ΤΑΞΗ, θεωρία του ότι δεδομένης της κοινής ανάγκης ένα σύνολο ανθρώπων, μέσω της κρίσης τους, του αυτοσχεδιασμού και του πειραματισμού, θα μπορέσει να αναπτύξει μια τάξη πραγμάτων πιο διαρκή, πιο στέρεη πιο στενά δεμένη με τις ανθρώπινες ανάγκες από οποιαδήποτε εξωτερικά επιβεβλημένη εξουσία.

Ο Κροπότκιν βγάζει το συμπέρασμα του γι' αυτή τη θεωρία από τις παρατηρήσεις του πάνω στην ιστορία της ανθρώπινης κοινωνίας και ειδικότερα από τις μελέτες του για την Γαλλική Επανάσταση (στα πρώτα στάδια της τουλάχιστον) και για την Παρισινή Κομμούνα. Η αρχή της εξουσίας είναι τόσο βαθειά χτισμένη μέσα σε κάθε πλευρά της κοινωνικής ζωής ώστε μόνο σε επαναστάσεις και σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης ενεργοποιείται η αυθόρμητη τάξη. Παρά τη μέχρι τώρα κατά καιρούς σύντομη ζωή της, μας επιτρέπει να ριζούμε μια ματιά στο είδος της ανθρώπινης συμπεριφοράς που οι αναρχικοί θεωρούν σαν «φυσιολογική» ενώ οι εξουσιαστές τη θεωρούν «χαοτική» και αφύσικη».

Θα μπορούσαμε να δούμε αυτή την τάξη στο ταχύτατα αναπτυσσόμενο κίνημα καταλήψεων σε άδειους στρατώνες το

* Αυτό το κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο του COLIN WARD "ANARCHY IN ACTION" (Η ΑΝΑΡΧΙΑ ΣΕ ΔΡΑΣΗ).

καλοκαίρι του 1949. Ανάμεσα στον Ιούνιο και τον Οκτώβριο 40.000 άστεγοι σε Αγγλία και Ουγγαρία κατάλαβαν πάνω από χίλιες στρατιωτικές εγκαταστάσεις (που είχαν μείνει αχρησιμοποίητες μετά τη λήξη του πολέμου). Οργάνωσαν από μόνοι τους, κάθε είδος κοινοτικής υπηρεσίας στην προσπάθεια τους να μετατρέψουν αυτού τους στρατώνες σε ανθρώπινα σπίτια: κοινοτική ιατρική περίθαλψη, υπηρεσίες επισιτισμού, μπουγάδας κ.α. Ακόμα ενώθηκαν ομοσπονδιακά μέσω της Ένωσης για την Προστασία των Καταλήψεων. Ένα σημαντικό στοιχείο γι' αυτές τις κοινότητες καταλήψεων είναι το ότι οργανώθηκαν από ανθρώπους με ελάχιστα κοινά, πέρα από το ότι βέβαια ήταν όλοι άστεγοι. Υπήρχαν ανάμεσα τους από λούμπεν μέχρι φιλήσυχοι οικογενειάρχες.

Ένα ενδιαφέρον παράδειγμα εφαρμογής της θεωρίας της αυθόρμητης οργάνωσης, μας δείχνει το αυτοδιευθυνόμενο Πρωτοποριακό Κέντρο Υγείας στο Πέκχαμ του Λονδίνου. Ξεκίνησε από μια ομάδα γιατρών και βιολόγων που ήθελαν να ασχοληθούν και να μελετήσουν την ...υγεία αντί την αρρώστια όπως κάνουν οι υπόλοιποι συνάδελφοι τους εξετάζαν ταχτικά ανθρώπους που είχαν γραφτεί μέλη στο κέντρο και έβγαλαν πολύτιμα συμπεράσματα πάνω ΣΤΗ ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ή όπως το θέτουν οι βιολόγοι του Πέκχαμ – «εξετάζουμε ανθρώπους που είναι ελεύθεροι» (από τα δεσμά της αρρώστιας), ελεύθεροι να ζήσουν όπως θέλουν και να δώσουν έκταση στις επιθυμίες τους. Σε μια από τις πολύτιμες αναφορές πάνω στο πείραμα του Πέκχαμ, ο γιατρός Τζον Κόμερφορντ βγάζει το εξής συμπέρασμα «μια κοινωνία κάτω από τις κατάλληλες περιστάσεις αν αφήσει τον εαυτό της να εκφραστεί αυθόρμητα, επεξεργάζεται την σωτηρία της και πετυχαίνει μια αρμονία πράξεων που καμιά ηγεσία δεν θα μπορούσε να

πετύχει». Το ίδιο ακριβώς συμπέρασμα βγάζει και ο Αλογουρθ Ρος από την μελέτη του για την εξέλιξη των πρωτοποριακών κοινοτήτων στην Αμερικάνικη Δύση τον 19ο αιώνα.

Εξίσου σημαντικά παραδείγματα για του ίδιου είδους φαινόμενο ήταν οι άνθρωποι που ήταν τόσο τολμηροί και είχαν τέτοια αυτοπεποίθηση ώστε να δημιουργήσουν αυτό-διευθυνόμενες μη «σωφρονιστικές» κοινότητες νέων με «ροπή προς την εγκληματικότητα» (κάτι δηλαδή που θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε σαν «αντιαναμορφωτήριο»). Ο Χόμερ Λέην ήταν αυτός που ξεκίνησε την «Μικρή Κοινότητα του Κοινού Καλού» καταφέροντας τα δικαστήρια ανηλίκων να στείλουν εκεί αρκετά αγόρια και κορίτσια αντί να τα στέλνουν στα αναμορφωτήρια. Ο Λέην διακήρυξε ότι: «η ελευθερία δεν δίνεται. Καταχτιέται από το παιδί, σαν αποτέλεσμα εξερεύνησης και ανακάλυψης. Συνεπής σ' αυτή την αρχή, αρνήθηκα να ασκήσω πάνω στα παιδιά ένα σύστημα εξουσίας, παρόμοιο μ' αυτό των θεσμών του κόσμου των ενήλικων. Ο αυτοδιευθυνόμενος χαρακτήρας της κοινότητας αναπτύχθηκε από τα ίδια τα παιδιά, αργά και δύσκολα, για να ικανοποιήσει τις δικές τους ανάγκες». Ο Αύγουστος Αιχορν, είναι ένας εξίσου τολμηρός άντρας που διευθύνει μια κοινότητα για «απροσάρμοστους» νέους στη Βιέννη.

Κάποτε συζητούσα μ' ένα Σκανδιναβό δημοσιογράφο που μόλις είχε επιστρέψει από την Ν. Αφρική και η πιο ισχυρή εντύπωση που του είχε μείνει από αυτή τη χώρα ήταν ότι οι λευκοί, ακόμα και όταν συζητούσαν μεταξύ τους σχεδόν ούρλιαζαν. Ήταν τόσο συνηθισμένοι από το να δίνουν διαταγές στους μαύρους, ώστε αυτό είχε επηρεάσει ακόμα και το τρόπο με τον οποίο συζητούσαν μεταξύ τους. Καμιά ευγένεια δεν

υπήρχε. Το περιστατικό αυτό μου ξαναήρθε στο μυαλό, (αλλά αντεστραμμένο) όταν παρακολούθησα στο ραδιόφωνο μια εκπομπή για την επέτειο από την εισβολή των Ρώσικων τανκς στην Τσεχοσλοβακία, το 1968. Ο αφηγητής αναφερόμενος για το καλοκαίρι εκείνο στην Πράγα είχε πει: «όλα είχαν γίνει περισσότερο ευγενικοί, περισσότερο προσεκτικοί. Το έγκλημα και η βία εξαφανίστηκαν. Όλοι φαίνονταν να κάνουν μια μεγάλη προσπάθεια για να γίνει η ζωή υποφερτή καθώς μέχρι τότε ήταν τόσο ανυπόφορη».

Τώρα που η Άνοιξη της Πράγας πέρασε στην ιστορία, αρχίζουμε να ξεχνάμε (αν και οι Τσέχοι ποτέ δεν θα ξεχάσουν). Οι ιστορικοί (απασχολημένοι με τους πολιτικούς «φελλούς» που επιπλέουν στην επιφάνεια των γεγονότων ή με την τάδε ή την δείνα ανακοίνωση της Κεντρικής Επιτροπής) δεν μας λένε τίποτα για την αίσθηση που κυριαρχούσε ανάμεσα στους ανθρώπους που είχαν κατέβει στους δρόμους. Ο Τζον Μπέργκερ θυμάται: «είδα πλήθη εργατών στους δρόμους της Πράγας με τα πρόσωπα τους φωτισμένα από την φανερή αίσθηση της ιστορικής συγκυρίας και του επιτεύγματος. Δυστυχώς αυτή η ατμόσφαιρα ήταν πρόσκαιρη. Ήταν όμως μια ένδειξη για τις μέχρι τότε αχρησιμοποίητες ανθρώπινες δυνατότητες. Για την ταχύτητα με την οποία μπορούσε να εξαφανιστεί η έλλειψη ήθους».

Ο Χάρρυ Σγουώρτζ από τους «TIMES» της Ν. Υόρκης μας θυμίζει: «φιλία, αυθορμητισμός, ξεγνοιασιά. Αυτές ήταν οι λέξεις που οι ξένοι ανταποκριτές χρησιμοποιούσαν για να περιγράψουν τους ξέχειλους από ευτυχία πολίτες της Πράγας». Τι έκανε ο Ντούμπτσεκ την ίδια στιγμή; Προσπαθούσε να θέσει όρια, να χειραγωγήσει αυτή την αυθόρμητη επανάσταση που είχε ξεκινήσει. Το είχε υποσχεθεί άλλωστε

και στην σύνοδο του Συμφώνου της Βαρσοβίας που είχε γίνει στη Δρέσδη, πως δηλαδή «θα έβαζε τέλος στην αναρχία».

Και όταν τα Ρώσικα τανκς πραγματοποίησαν την εισβολή για να επιβάλλουν τη δική τους τάξη, τότε τη θέση της αυθόρμητης επανάστασης, πήρε η αυθόρμητη αντίσταση. Ο Καμίλ Γίντερ, κάτοικος της Πράγας, λέει... «πρέπει να ομολογήσω πως τίποτα δεν ήταν εκ των προτέρων οργανωμένο, τα πάντα λειτούργησαν αυθόρμητα...». Όσο για τον Λάντισλαβ Μνάκο από την Μπρατισλάβα, αυτός έγραψε: «Κανείς δεν έδινε διαταγές. Οι άνθρωποι ήξεραν από μόνοι τους τι έπρεπε να κάνουν. Ο καθένας είχε την δική του κυβέρνηση», με τις δικές του «διαταγές» και τους δικούς του «Κανονισμούς». Οτιδήποτε οι δυνάμεις κατοχής προσπάθησαν να παραλύσουν, αυτό συνέχιζε να λειτουργεί ή και λειτουργούσε ακόμα καλύτερα από ότι συνήθως. Μέχρι το απόγευμα, οι άνθρωποι είχαν καταφέρει να λύσουν ακόμα και το πρόβλημα του εφοδιασμού τροφίμων».

Το ίδιο «σύντομο καλοκαίρι της αναρχίας» παρατηρήθηκε 12 χρόνια νωρίτερα στην Πολωνία και την Ουγγαρία ο οικονομολόγος Πήτερ Γουίλς (που ήταν στο Πόζναν κατά τη διάρκεια των εξεγέρσεων), επισήμανε αυτό που ονόμασε «κατάπληκτική ηθική αγνότητα» και εξηγεί: «Στην Πολωνία και πολύ περισσότερο στην Ουγγαρία, επί εβδομάδες δεν υπήρχε καμιά εξουσία. Οι άνθρωποι ζούσαν μέσα σε ένα κλίμα αναρχικής αυτοπειθαρχίας ενώ ακόμα και οι κακοποιοί δεν έκλεβαν τίποτα, δεν μεθούσαν, δεν χτυπούσαν Εβραίους. Έφτασαν στο σημείο να λυντζάρουν μόνο τους χαφιέδες χωρίς να πειράξουν τους κομμουνιστές. Τα ηθικά επιτεύγματα είναι ίσως ασύγκριτα στην επαναστατική ιστορία».

Ένας Ούγγρος, αυτόπτης μάρτυρας των ίδιων γεγονότων λέει: «Θα σας πω σχετικά με την αίσθηση κοινότητας που υπήρχε στους δρόμους την μέρα της επανάστασης. Μια μέρα στεκόμουν στην ουρά για να πάρω ψωμί και τότε ήρθε ένα φορτηγό που το οδηγούσαν δύο αγόρια με πολυβόλα. Μας παρακάλεσαν να συνεισφέρουμε όλοι για να πάρουν ψωμί για τους άλλους μαχητές που ήταν στα οδοφράγματα. Το μισό φορτηγό γέμισε με ψωμί. Ο διπλανός μου στην ουρά είχε χαρίσει όλο του το ψωμί στα παιδιά και τώρα θα έπρεπε να ξαναπάει στο σπίτι του για να πάρει λεφτά. Και τότε αυθόρμητα η "ουρά" ξανάκανε έρανο για να του αγοράσει ψωμί.

Τα τζάμια σε όλα σχεδόν τα μαγαζιά είχαν σπάσει από τους πυροβολισμούς αλλά κανείς δεν πήρε στιδήποτε από καμιά βιτρίνα. Ακόμα και τα τζάμια των ζαχαροπλαστείων είχαν σπάσει, αλλά τα παιδιά δεν έπαιρναν τίποτα. Ούτε καν στα μαγαζιά με φωτογραφικές μηχανές ή με κοσμήματα. Μεγάλα κουτιά στήνονταν κάθε πρωί στα σταυροδρόμια που πάνω τους γράψανε: αυτά είναι για τους πληγωμένους και για τις οικογένειες των νεκρών. Το βράδυ ήταν γεμάτα με χρήματα».

Χωρίς αμφιβολία, οι άνθρωποι με αγάπη θυμούνται αυτή τη βασιλεία της έξαρσης και της αυθόρμητης απλότητας σαν μια εποχή όπου «αισθάνεσαι ότι ξαφνικά αναδύεσαι σε μια κατάσταση ισότητας και ελευθερίας όταν οι άνθρωποι προσπαθούν να συμπεριφέρονται σαν άνθρωποι και όχι σαν γρανάζια της καπιταλιστικής μηχανής (όπως είχε γράψει και ο Όργουελ αναφερόμενος στην επαναστατική Βαρκελώνη το 1936). Ο Άντυ Άντερσον, αναφερόμενος στην Ουγγρική επανάσταση του 1956, έγραφε: Η κοινωνία, μέσα από τη σκόνη και το καπνό των οδομαχιών, έριχνε μια κλεφτή ματιά σε μια κατάσταση την οποία δεν θα χρειαζόταν πρωθυπουργούς,

κυβερνήσεις, επαγγελματίες πολιτικούς, διευθυντές και αφεντικά που να δίνουν διαταγές».

Σαν ένα τελευταίο παράδειγμα, αυτό που ονομάζουμε αυθόρμητο και ελεύθερο πειραματισμό με νέες κοινωνικές φόρμες, σας δίνω μερικά αποσπάσματα από ένα απολογισμό των επαναστατικών επιτευγμάτων σε ένα πάμφτωχο Ισπανικό χωριό, την Μεμπρίλα: «Στις άθλιες καλύβες του, ζουν 800 κάτοικοι. Οι δρόμοι δεν είναι λιθόστρωτοι. Δεν υπάρχουν καφενεία ούτε βιβλιοθήκη. Υπήρχαν πολλές εκκλησίες οι οποίες βέβαια κήκαν. Αμέσως μετά το κίνημα του Φράνκο, η γη απαλλοτριώθηκε στη ζωή του χωριού τα πάντα κολλεκτιβοποιήθηκαν. Φαγητό, ρούχα, εργαλεία διανέμονταν εξίσου σε όλο το πληθυσμό. Το χρήμα καταργήθηκε, η δουλειά κολλεκτιβοποιήθηκε, όλα τα αγαθά πέρασαν στην κοινότητα και η κατανάλωση κοινωνικοποιήθηκε. Ένα εκλεγμένο συμβούλιο οργάνωσε μέσω επιτροπών τη ζωή της κομμούνας και τη σχέση της με τον υπόλοιπο κόσμο. Δόθηκε περίθαλψη σένα μεγάλο αριθμό προσφύγων. Δημιουργήθηκε μια μικρή βιβλιοθήκη και ένα εργαστήριο σχεδίου. Η Μεμπρίλα είναι ίσως το πιο φτωχό χωριό στην Ισπανία αλλά και το πιο ΔΙΚΑΙΟ».

Ο Νόαμ Τσόμσκυ για το παραπάνω κείμενο αναφέρει: «Ένας τέτοιος απολογισμός με το ενδιαφέρον του για τις ανθρώπινες σχέσεις και για το ιδεώδες μιας δίκαιης κοινωνίας, θα φαίνεται παράξενο στους μεγαλόσχημους διανοούμενους, θα χαρακτηριστεί αφελής, ή πρωτόγονος ή και ανορθολογικός. Μόνο όταν τέτοιες προκαταλήψεις ξεπεραστούν, θα μπορέσουν οι ιστορικοί να επιχειρήσουν μια σοβαρή μελέτη του λαϊκού κινήματος που μεταμόρφωσε την Δημοκρατική Ισπανία σε μια από τις πιο θαυμαστές κοινωνικές επαναστάσεις που καταγράφει η ιστορία».

Υπάρχει λοιπόν μια τάξη που επιβάλλεται από τον τρόπο και τη γραφειοκρατία ΚΑΙ υπάρχει μια άλλη τάξη που γεννιέται αυθόρμητα από το γεγονός ότι είμαστε κοινωνικά όντα, ικανά να καθορίσουμε μόνα μας τη ζωή μας.

Όταν η πρώτη μορφή τάξης καταργείται, η δεύτερη έχει την ευκαιρία να εφαρμοστεί σαν μια σαφώς περισσότερο ανθρωπινή και ανθρωπιστική μορφή τάξης. Σύμφωνα με τον Προυτόν: «Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΜΗΤΕΡΑ ΚΑΙ ΟΧΙ Η ΚΟΡΗ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ».

Περί τάξης

Υπάρχει μια τάξη που επιβάλλεται από τον τρόμο και τη γραφειοκρατία, και υπάρχει και μια άλλη τάξη που γεννιέται αυθόρμητα από το γεγονός ότι είμαστε κοινωνικά ζώα, ικανοί να καθορίσουμε μόνοι μας τη ζωή μας.

Όταν η πρώτη μορφή τάξης καταργείται, η δεύτερη έχει την ευκαιρία να εφαρμοστεί σαν μια σαφώς περισσότερο ανθρώπινη και ανθρωπιστική μορφή τάξης.

Σύμφωνα με τον Προυντόν, «η ελευθερία είναι η μητέρα και όχι η κόρη της τάξης».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΣΤΟΝ ΑΝΑΡΧΙΣΜΟ

«... Μια «αναρχική» κοινωνική κατάσταση, είναι μια ηθική τάξη σύμφωνα με την οποία οι άνθρωποι, εξ αιτίας των εσωτερων πεποιθήσεών τους, φέρονται στους άλλους, όπως θα ήθελαν να τους φέρονται εκείνοι. Είναι μια κοινωνική συνθήκη ασυμβίβαστη προς την ιεραρχική εξουσία μέσα στην οποία η τελευταία καταργείται από την συνειδητοποίηση της αλήθειας ότι η ιεραρχική εξουσία είναι και άχρηστη και επιβλαβής και ότι δεν πρέπει κάποιος ούτε να την υπακούει, ούτε να συμμετέχει σ' αυτήν.

Η ιεραρχική εξουσία μπορεί να καταργηθεί πρώτα μέσα από το δικό μας μυαλό, από την δική μας συνείδηση. Αλλά τι είναι αυτή η συνείδηση; Είναι μια συνείδηση βασισμένη στο συμβόλαιο του Ρωλς ή του Ρουσό, στα δικαιώματα της ισχύος του Μιλ ή στον σοσιαλισμό του Μαρξ; Πρέπει να θεμελιωθεί στην έννοια της γενικής ευημερίας, της δικαιοσύνης, της προόδου, ή της συνεργασίας που απορρέει από το προσωπικό συμφέρον; Ασφαλώς όχι, διότι αυτές οι βάσεις της συνείδησης συγκρούονται μεταξύ τους. Το νόημα των εννοιών δικαιοσύνη, γενική ευημερία και πρόοδος, έχει γίνει αντιληπτό με άπειρους τρόπους. Ο Τολστόι γράφει: «Είναι, λοιπόν, αδύνατον να υποθέσουμε ότι άνθρωποι που δεν συμφωνούν μεταξύ τους και αντιλαμβάνονται διαφορετικά τις βάσεις της αντίθεσής τους

απέναντι στην εξουσία (αν συμβαίνει αυτό), θα μπορούσαν να καταργήσουν την τόσο ακλόνητα εδραιωμένη και τόσο σθεναρά υποστηριζόμενη εξουσία. Επιπλέον, η υπόθεση ότι ο σεβασμός προς την γενική ευημερία και την δικαιοσύνη ή ο νόμος της προόδου θα αρκούσαν για να εγγυηθούν ότι οι άνθρωποι –απαλλαγμένοι από τον καταναγκασμό αλλά χωρίς κίνητρα να θυσιάσουν την προσωπική χάριν της γενικής ευημερίας– θα μπορούσαν να συνενωθούν υπό συνθήκες δικαιοσύνης χωρίς να παραβιάζουν την αμοιβαία ελευθερία τους, είναι ακόμη πιο αβάσιμη».

Η διαβεβαίωση ότι αν ο καθένας επεδίωκε το δικό του προσωπικό συμφέρον (εδώ εννοείται υλικό συμφέρον), θα καθιερώνονταν δίκαιες σχέσεις μεταξύ όλων, έρχεται σε πλήρη αντίφαση με αυτό που συμβαίνει ή θα μπορούσε να συμβεί στην πραγματικότητα. Έτσι, σύμφωνα με τον Τολστόι, οι αναρχικοί ενώ σωστά αναγνώρισαν τα πνευματικά μέσα ως τα μόνα μέσα για την κατάργηση της εξουσίας, επειδή υποστήριξαν υλιστικές αντιλήψεις για την ζωή, σχεδίασαν συγκεκριμένα κοινωνικά προγράμματα και δεν αναγνώρισαν ότι η πνευματικότητα πρέπει να προηγηθεί της κοινωνικής αλλαγής, οι διδασκαλίες τους υποβιβάστηκαν σε εικασίες, προσφέροντας στους συνηγόρους του καταναγκασμού την δυνατότητα να απορρίψουν επιδέξια τις αληθινές βάσεις του αναρχισμού, λόγω της ανεπάρκειας των προτεινόμενων μέσων υλοποίησης αυτών των διδασκαλιών.

Οι ευμενείς κριτικοί του αναρχισμού είτε επισημαίνουν την ανεπάρκεια των προτεινόμενων μέσων υλοποίησης μιας αναρχικής κοινωνίας, καθώς και τα προβλήματα που δεν επιλύονται με τέτοιες προτάσεις, είτε πολύ πιο κριτικά, θεωρούν δεδομένο ότι είναι αδύνατον να είναι καλό το ανθρώπινο γέ-

νος, ότι δηλαδή είναι αδύνατη η πνευματική επανάσταση, είτε θεωρούν πολύ μακρινό τον χρόνο που μας χωρίζει από την πραγματοποίησή της και πολύ μεγάλες τις δυσκολίες για να συμβεί κάτι τέτοιο.

Ο Μπάρινγκτον Μουρ, τον οποίο θεωρούμε ευμενή κριτικό, διατυπώνει τις αντιρρήσεις του με βάση το γεγονός ότι το οργανωτικό σχήμα της ομοσπονδίας δεν περιλαμβάνει μηχανισμούς ούτε για την αποτροπή των ενδοκοινοτικών συγκρούσεων, ούτε για την πρόληψη της συσσώρευσης διαφορετικής ποσότητας πλούτου ανάμεσα στις κοινότητες. Υποστηρίζει μια άποψη της σπάνης που θεωρεί ότι η αναρχική αποβιομηχάνιση έχει ελάχιστες πιθανότητες στα πλαίσια της εκτεταμένης οικονομικής αλληλεξάρτησης και της αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού. Απορρίπτει τον αναρχικό ισχυρισμό ότι στα πλαίσια μη ιεραρχικών μορφών ζωής μπορεί να συμβεί μια βαθύτατη μεταμόρφωση της «ανθρώπινης φύσης». Ωστόσο, πιστεύει ότι αν μια μελλοντική κοινωνία δεν επεκτείνει τα ιστορικά επιτεύγματα του φιλελευθερισμού, θα είναι μια κοινωνία εφιαλτική, τόσο εφιαλτική όσο και η διαίω-νιση αυτού που έχει καταντήσει να θεωρείται φυσιολογικό. Έτσι ο Μουρ, παρ' ότι αμφισβητεί σοβαρά την δυνατότητα του αναρχισμού να λύσει το πρόβλημα της ανθρώπινης δυστυχίας, δεν αποκλείει την δυνατότητα του αναρχισμού.

Ο Τζωρτζ Μπέρναρντ Σω, σχολιάζοντας το ανέφικτο του αναρχισμού, επισημαίνει ότι ο αναρχοκομμουνισμός θα απαιτούσε ή εξωτερικό εξαναγκασμό προς εργασία ή σε διαφορετική περίπτωση, μια κοινωνική ηθική που έως τώρα δεν έχουμε καταφέρει να αποκτήσουμε. Δεν απορρίπτει την πιθανότητα της τελικής επίτευξης αυτής της ηθικής, αλλά υποστηρίζει ότι ο δρόμος που οδηγεί σ' αυτήν περνά μέσα από

ένα μεταβατικό σύστημα το οποίο θα εξαφανίσει τις δυνατότητες των ανθρώπων να κερδίζουν τα προς το ζην αν είναι τεμπέληδες, και θα τους αποκόψει από την συνήθεια να θεωρούν μια τέτοια ανωμαλία δυνατή ή, κάτι χειρότερο, έντιμη. Αυτός ο ισχυρισμός, βέβαια, προωθεί μια μεταβατική μορφή κράτους (αν και όχι απαραίτητα: οι κάρτες εργασίας του παραγωγού χρησιμοποιήθηκαν ευρέως απ' άκρη σ' άκρη στην ελευθεριακή Ισπανία και όμως, έγιναν στόχος επίθεσης από τους εκεί κρατιστές φίλους του Σω), το σημαντικότερο όμως είναι ότι στηρίζεται στην άποψη ότι οι αναρχικοί είναι υπερβολικά γενναιόδωροι όσον αφορά την υπόθεσή τους περί καλοσύνης της ανθρώπινης φύσης. Ο Σω θεωρεί ότι οι αναρχικοί είναι υπερβολικά αισιόδοξοι όταν αποδίδουν την έλλειψη κοινωνικότητας του ανθρώπου στις πιέσεις του διεφθαρμένου συστήματος υπό το οποίο στενάζει. Ακόμη κι αν εξαφανισθεί η πίεση, ο άνθρωπος δε θα σκεφτεί σωστά, αλλιώς πώς προέκυψαν η διαφθορά και η καταπίεση;

Ο Ράσελ θεωρεί ότι ο σεβασμός προς την ελευθερία των άλλων δεν αποτελεί φυσική παρόρμηση στους περισσότερους ανθρώπους. Πίστευε ότι, αν οι πράξεις των ανθρώπων είναι «εντελώς ανεξέλεγκτες από κάποια εξωτερική εξουσία, δεν θα είχαμε έναν κόσμο μέσα στον οποίο όλοι οι άνθρωποι θα ήταν ελεύθεροι. Ο δυνατός θα καταπίεζε τον αδύναμο, ή η πλειοψηφία θα καταπίεζε τους πιο φιλήσυχους». Αυτές οι παρορμήσεις, υποστήριζε ο Ράσελ, δεν οφείλονται αποκλειστικά σε ένα κακό κοινωνικό σύστημα, καθώς, όταν επικρατούν νέες συνθήκες ελευθερίας, οι άνθρωποι εύκολα ξαναγουρίζουν σε ακόμη πιο βάρβαρες συμπεριφορές και πρακτικές.

Σ' αυτές τις παρορμήσεις, όπως υποστήριζε ο Ράσελ, θα μπορούσαν να μπου φραγμοί από την κοινότητα, αλλά πιθανώς

μόνο μέσω μιας παρατεταμένης βασιλείας του νόμου. Έτσι, έχουμε ένα ακόμη επιχείρημα κατά της δυνατότητας μιας πνευματικής επανάστασης, επιχείρημα που προσπαθεί να αντικρούσει την ιδέα της φυσικής καλοσύνης, θεωρώντας δεδομένη την φυσική ή την έμπρακτη κακία.

η απάντηση μας

Οι αναρχικοί είναι εξαιρετικά ευαίσθητοι απέναντι στο μέγεθος της απανθρωπιάς ανθρώπου προς άνθρωπο, απέναντι στην διαιώνιση της αθλιότητας.

Η ιδέα της έμφυτης καλοσύνης δεν σημαίνει ότι ο άνθρωπος δεν ενεργεί απάνθρωπα. Σημαίνει ότι το μέγεθος και η συχνότητα της αθλιότητας ποικίλλουν ιστορικά. Σημαίνει ότι η έρευνα γίνεται για να δοθεί μια εξήγηση αυτής της διαφοροποίησης τόσο στο συνειδησιακό όσο και στο κοινωνικό πεδίο. Το να λέμε ότι ο άνθρωπος είναι εκ φύσεως κακός, σημαίνει ότι εγκαταλείπουμε την έρευνα, ότι συμφιλιωνόμαστε με την σημερινή συχνότητα και έκταση της αθλιότητας, ότι ερμηνεύουμε την Ιστορία και το μέλλον ως ανεπίδεκτα ουσιαστικής αλλαγής, ως ανίκανα για αλλαγή. Είναι σαν να λέμε ότι η αρρώστια είναι φυσικό φαινόμενο, περιορίζοντας έτσι την έρευνα για την ανεύρεση μέσω θεραπείας. «Ασφαλώς η αρρώστια είναι ένα φυσικό φαινόμενο. Όμως αυτό δεν αλλάζει το γεγονός ότι κάθε δεδομένη αρρώστια έχει μια αιτία στην οποία μπορεί να αποδοθεί, και ότι, αν ανακαλύψουμε την αιτία, μπορεί να κατορθώσουμε να την θεραπεύσουμε. Δεν αντικρούεις καθόλου αυτόν τον ισχυρισμό όταν τονίζεις την βαρύτητα της αρρώστιας ή, ακόμη, όταν επισημαίνεις το γεγονός ότι οι σύγ-

χρονες πρόοδοι που μας επέτρεψαν να θεραπεύσουμε κάποιες αρρώστιες, έχουν γίνει αιτία για να πολλαπλασιαστούν άλλες».

Οι αναρχικοί έχουν προβάλει ισχυρισμούς για την ανθρώπινη αθλιότητα παρόμοιους με εκείνους του Μονρό για την αρρώστια. Σε γενικές γραμμές, αναμφίβολα τα δεινά μας συνοδεύουν πάντα όπως και η αρρώστια. Όμως, κάθε ένα από τα δεινά, όπως και κάθε αρρώστια, έχει συγκεκριμένες αιτίες, συνήθως κοινωνικές, και ίσως είναι δυνατόν να τις εξαλείψουμε. Οι αναρχικοί δεν αρνούνται ότι οι αιτίες είναι βαθιές και ότι είναι δύσκολο να εξαλειφθούν, αλλά το να ξεκινάει κανείς το ταξίδι είναι πιο ουσιαστικό από το να παραμένει μέσα στα όρια της σκιάς του κράτους.

Οι έρευνες οικονομολόγων και φιλοσόφων έχουν απομονώσει ορισμένους παράγοντες που σχετίζονται με τα σημερινά οικονομικά δεινά: την ανάγκη των ιμπεριαλιστών για βασικές πρώτες ύλες, το οριακό κι όμως σημαντικό και σταθεροποιητικό για την οικονομία κέρδος, που αποκτάται μέσω των διεθνών αγορών και της εκμετάλλευσης των πλουτοπαραγωγικών πηγών, την εξάρτηση από εξοπλισμούς και άχρηστες δαπάνες υπό συνθήκες αγοράς με στάσιμα πλεονάζοντα κέρδη, και τις πολιτιστικές επιπτώσεις της κυριαρχίας, της καταστολής και της αμάθειας σε άλλες κοινωνικές εναλλακτικές λύσεις, σύμφυτες με το προβάδισμα της τεχνολογίας, την ιδεολογία της επιστήμης. Ωστόσο, μόνον αυτός ο τελευταίος παράγων αρχίζει να προκαλεί το ενδιαφέρον των αναρχικών για τις εξουσιαστικές σχέσεις και την εξ αυτών απορρέουσα απουσία της συνείδησης της αναγκαιότητας για αλλαγή. Η έλλειψη αυτής της συνείδησης επιτρέπει στα δεινά που υπάρχουν στον κόσμο, να επιβάλλονται με πολιτικά μέσα,

αλλά και να επιβάλλονται από τους ίδιους τους ανθρώπους στον εαυτό τους. Απαιτεί δε από τον καθένα να εγκαταλείψει την έρευνα, να γίνει συμφεροντολόγος, εγωιστής, εκμεταλλευτικός και στα πλαίσια ενός φαύλου κύκλου, να επιβιβαιώσει την έμφυτη κακία του ανθρώπινου είδους.

Για να σπάσει αυτός ο κύκλος και να αφυπνιστεί αυτή η συνείδηση, είναι απαραίτητο ένα πνευματικό εγερτήριο. Για τον Τολστόι, αυτή η πνευματικότητα αποτελεί «μια αντίληψη της ζωής γεμάτη ευλάβεια, σύμφωνα με την οποία ο άνθρωπος θεωρεί την γήινη ύπαρξή του ως μια πνευματική μόνο εκδήλωση της ολοκληρωμένης ζωής, συνδέοντας την δική του ζωή με την άπειρη ζωή και αναγνωρίζοντας την εκπλήρωση των νόμων αυτής της άπειρης ζωής ως την μεγαλύτερη ευτυχία ... Μόνο μια τέτοια σύλληψη της ζωής θα δώσει στους ανθρώπους την δυνατότητα ... να συνενωθούν στα πλαίσια λογικών και δίκαιων μορφών ζωής». Ο Τολστόι γράφει: «Αν αυτό ισχύει, τότε είναι προφανές ότι η δραστηριότητα των ανθρώπων που επιθυμούν να υπηρετήσουν τον πλησίον τους, θα πρέπει να προσανατολιστεί όχι προς την εγκαθίδρυση νέων μορφών, αλλά προς την αλλαγή και την τελειοποίηση του χαρακτήρα τους, καθώς και του χαρακτήρα των άλλων ανθρώπων.

Όσοι λειτουργούν διαφορετικά, σε γενικές γραμμές πιστεύουν ότι η μορφή της ζωής των ανθρώπων και η αντίληψη που έχουν για την ζωή, μπορούν να βελτιωθούν ταυτόχρονα. Όμως, σκεπτόμενοι έτσι, διαπράττουν το σύνηθες λάθος να εκλαμβάνουν το αποτέλεσμα ως αιτία και την αιτία ως αποτέλεσμα ή ως έναν παρεπόμενο όρο.

Η αλλαγή του χαρακτήρα και της αντίληψης των ανθρώπων για την ζωή, εμπεριέχει αναπόφευκτα και την αλλαγή εκείνων

των μορφών ζωής στα πλαίσια των οποίων είχαν ζήσει οι άνθρωποι, ενώ η αλλαγή της μορφής της ζωής όχι μόνο δεν συμβάλλει στην αλλαγή του χαρακτήρα και της αντίληψης των ανθρώπων για την ζωή, αλλά, περισσότερο απ' οτιδήποτε άλλο, εμποδίζει αυτήν την αλλαγή στρέφοντας την προσοχή και την δραστηριότητα των ανθρώπων σε λάθος δρόμο. Το να αλλάξεις την μορφή της ζωής, ελπίζοντας ότι έτσι θα αλλάξεις τον χαρακτήρα και την αντίληψη των ανθρώπων για την ζωή, είναι σαν να αλλάξεις με διάφορους τρόπους την θέση του βρεγμένου κούτσουρου μέσα σε μια σόμπα, πιστεύοντας ότι μπορεί να υπάρξει γι' αυτό μια θέση που θα το κάνει να ανάψει. Μόνο το στεγνό ξύλο ανάβει, ανεξάρτητα από την θέση που το έχουν βάλει.

Αυτό το λάθος είναι τόσο προφανές, ώστε οι άνθρωποι δεν θα μπορούσαν να υποπέσουν σ' αυτό, αν δεν υπήρχε ένας λόγος που τους καθιστά επιρρεπείς σε αυτό. Αυτός ο λόγος είναι ο εξής: η αλλαγή του χαρακτήρα των ανθρώπων πρέπει να αρχίσει εκ των έσω και απαιτεί πολύ αγώνα και κόπο, ενώ η αλλαγή της μορφής της ζωής των άλλων επιτυγχάνεται εύκολα χωρίς την εσωτερική προσπάθεια που καταβάλλει κάποιος, ενώ εμφανίζεται ως μια πολύ σημαντική, μεγαλεπήβολη δραστηριότητα».

Ουσιαστικά, η κοινωνική επανάσταση πρέπει να έρθει εκ των έσω και θα πρέπει κανείς να προσπαθεί να τελειοποιήσει τον εαυτό του και να οικοδομήσει μαζί με τους άλλους τους κοινωνικούς θεσμούς αυτής της αναγέννησης. Η κριτική του Τολστόι στους αναρχικούς δεν αφορούσε τόσο αυτούς που επεξεργάζονταν μορφές κοινωνίας ή επικαλούνταν την ιστορική τους ύπαρξη, όσο τους άλλους που υιοθετούσαν αυτές τις μορφές χωρίς πνευματική επανάσταση, ή εμφάνιζαν αυτές τις

μορφές ως προκατασκευασμένα προγράμματα για την νέα τάξη πραγμάτων (τις μόνες αποδεκτές, τις προσδοκώμενες μορφές κοινωνικής οργάνωσης), στα πλαίσια της οποίας τα άτομα θα προσαρμόζονταν και θα μεταμορφώνονταν, αντί να είναι τα ίδια οι κοινωνικοί δημιουργοί. Ίσως ο συλλογισμός του Τολστόι υποδεικνύει ότι οι συγκεκριμένες μορφές κοινωνίας των αναρχικών χωρίς την πνευματικότητα θα αποτελούσαν ένα ακόμη καταναγκαστικό πρόγραμμα που θα μετατρέποταν σε μια μορφή κράτους. Κατά την γνώμη του Τολστόι, η ολοκλήρωση του ανθρώπου έγκειται σ' αυτό που ο άνθρωπος είναι, δηλαδή το σημαντικό είναι να είσαι, όχι να έχεις.

Μπορούμε να δεχθούμε την κριτική του Τολστόι και να τονίσουμε την αναγκαιότητα της πνευματικής αναγέννησης, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να διερευνηθούν οι αναρχικές μορφές ζωής του παρελθόντος ή να μην παρουσιάζονται μελλοντολογικές θεωρήσεις ή φιλοσοφικές συλλήψεις. Το να είσαι, δεν σημαίνει να περιορίζεις την έκφραση, να επιβάλλεις βίαια ή όχι τρόπους στους άλλους. Για να παραφράσουμε τον Όσκαρ Ουάιλντ: Ένας παγκόσμιος χάρ-της που δεν συμπεριλαμβάνει μια τέτοια έκφραση, δεν αξίζει ούτε μια ματιά, διότι αφήνει έξω το μέρος στο οποίο από-βιβάζεται πάντοτε η ανθρωπότητα. Και όταν η ανθρωπότητα αποβιβάζεται κάπου, έχει τον νου της, κι όταν δει κάτι καλύτερο, ανοίγει πάλι πανιά.

Τα σχέδια των αναρχικών έχουν αποδειχθεί πολύ πρακτικά και πολύ απειλητικά. Εκτέθηκαν και συχνά καταδικάστηκαν ως ανεφάρμοστα, ως αντιστρατευόμενα την ανθρώπινη φύση. Για τον Ουάιλντ, αυτή η εκτίμηση ήταν απόλυτα αληθινή. Οι αναρχικές ιδέες είναι ανεφάρμοστες και αντιστρατεύονται την ανθρώπινη φύση. Αλλά «γι' αυτό αξίζει να τις εφαρμόσουμε

και γι' αυτό τις προτείνει κάποιος. Γιατί τι άλλο είναι ένα πρακτικό σχέδιο; Ένα πρακτικό σχέδιο είναι ή ένα σχέδιο που έχει ήδη υλοποιηθεί ή ένα σχέδιο που θα μπορούσε να υλοποιηθεί υπό τις υπάρχουσες συνθήκες –αλλά ακριβώς τις υπάρχουσες συνθήκες αποδοκιμάζει κανείς, ενώ κάθε σχέδιο που θα αποδεχόταν αυτές τις συνθήκες, είναι κακό και ανόητο».

Αναρχισμός σημαίνει ένα εκτεταμένο δίκτυο ατόμων και ομάδων που παίρνουν τις δικές τους αποφάσεις, ελέγχουν την ζωή τους και αναπτύσσουν την ατομικότητά τους. Ατομικότητα σημαίνει το να αναπτύσσει κανείς τα χαρίσματά του και όχι να εγείρει εγωιστικές αξιώσεις στους άλλους. Την κοινωνική οργάνωση αυτών των δικτύων την έχουν οραματισθεί υπό την μορφή κομμούνων, συμβουλίων και συνδικάτων, άνθρωποι που ζουν και εργάζονται, βοηθώντας ανιδιοτελώς ο ένας τον άλλον· την δε οργάνωση της εργασίας/ζωής την έχουν οραματισθεί ως αποκεντρωτική, μεταξύ αλληλεπιδρώντων ατόμων τα οποία ρυθμίζουν τις μεταξύ τους σχέσεις αυτόνομα και ισότιμα. Η ανθρώπινη κοινωνία πρέπει να οικοδομηθεί επί τη βάση μιας σειράς αυτόνομων κοινοτήτων, οι οποίες θα μπορούν ελεύθερα να δημιουργούν ομοσπονδίες ή δεσμούς μεταξύ τους.

Ο καταμερισμός των πόρων, που διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή λόγω του κλίματος, της γεωγραφικής θέσης και της αφθονίας της περιοχής σε πλουτοπαραγωγικές πηγές, θα γίνεται έξω από τα πλαίσια της σημερινής διαδεδομένης πρακτικής ή του συμφέροντος που ικανοποιείται από κερδοσκοπικές ανταλλαγές και εκμεταλλευτικά προνόμια. Το κριτήριο του είναι έγκειται στην πνευματικότητα της σύνδεσης

μιας ζωής με κάθε ζωή. Η αυτονομία της κοινότητας κάποιου, καθώς και η δέσμευσή του απέναντι σ' αυτούς με τους οποίους βρίσκεται σε άμεση επαφή, δεν μειώνει την αναγνώριση των αναγκών των άλλων εκτός ομάδος, όπως δεν μειώνει και το ουσιαστικό κοινό στοιχείο τους, την ανθρωπιά τους.

Για μας αναρχισμός είναι η ηθική αρχή του αυτεξούσιου, της μη βίας, καθώς και μια διαρκής αναζήτηση της τελειότητας, της προσωπικής ευθύνης και της κοινωνικής ευημερίας. Ο αναρχισμός είναι μια ηθική αρχή που λαμβάνει την μορφή κανόνων κοινωνικής οργάνωσης, όπως την μορφή της αποκέντρωσης, της αμεσολάβητης κοινοτικής αυτονομίας και της αυτάρκειας. Ως μια αρχή της οργάνωσης των ενεργειακών πόρων, της τεχνολογίας και της παραγωγής και διανομής στην οικονομία, ο αναρχισμός ταυτίζεται με την αποκέντρωση.

Στην θέση της παραγωγής της πυρηνικής ενέργειας, του πετρελαίου από πετρελαιούχο σχιστόλιθο ή της αεριοποίησης του άνθρακα –τρόποι παραγωγής ενέργειας που απαιτούν συγκεντρωτική, εντατικής χρήσης κεφαλαίου ανάπτυξη και είναι καταστροφικοί για το περιβάλλον, προτείνονται η ηλιακή, η παλιρροϊκή και η αιολική ενέργεια, συνοδευόμενες από αρχιτεκτονικές καινοτομίες. Η ανάπτυξη αυτών των μορφών ενέργειας απαιτεί αποκέντρωση της προσφοράς και της κατανομής. Οι μεγάλες συγκεντρώσεις ατόμων και οι ενεργειακές τους ανάγκες δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν μέσω αποκεντρωμένων πηγών ενέργειας. Κατά συνέπεια, η μη κατάστροφική παραγωγή και διανομή ενέργειας πρέπει να συνοδεύεται από αποκεντρωμένες μορφές ζωής.

Παρομοίως, οι οικονομικοί τρόποι ανάπτυξης γιγαντισμός, πολυπλοκότητα, συγκεντρωτικός έλεγχος εντατικής χρήσης κε-

φαλαίου– της μαζικής καταστροφής και η εκβιομηχάνιση, οδηγούν αναπόφευκτα στον τερματισμό της ανάπτυξης. Αυτός ο αναπόφευκτος τερματισμός απαιτεί μια οικονομική οργάνωση θεμελιωμένη σε μια επιταχυνόμενη παραγωγή μάλλον εντατικής χρήσης της εργασίας παρά του κεφαλαίου.

Η οικονομία πρέπει να στηρίζεται μάλλον στην συμμετοχική εργασία πάρα στην υψηλή, ενεργοβόρα και εξοβελίζουσα τον εργάτη τεχνολογία. Η ίδια η τεχνολογία πρέπει να σχεδιάζεται έτσι ώστε να μην είναι βίαιη, να σέβεται την φύση, τα άτομα που την χρησιμοποιούν και τα προϊόντα. Μια τέτοια οικονομία θα είναι προφανώς λιτή όσον αφορά την κατανάλωση και, φυσικά, δεν θα είναι ούτε ενάντια στην τεχνολογία, ούτε ενάντια στην γνώση. Η δημιουργία και η εφαρμογή ενδιάμεσης τεχνολογίας και γνώσης πρέπει να συνδέεται με την ελευθερία και την ανάπτυξη όλων των ατόμων, διότι κάθε άτομο μέσω της αξιοπρέπειας της δραστηριότητας του, ολοκληρώνει τον εαυτό του και τους άλλους. Η εργασία δεν πρέπει να αποτελεί λειτουργία του απομονωμένου ατόμου, ούτε το άτομο να είναι ένα αντικείμενο, ένας χειραγωγούμενος συντελεστής στα μέσα παραγωγής.

Οι αναρχικοί έχουν εκπονήσει και εφαρμόσει πολυάριθμα δημιουργικά προγράμματα. Έχουν οργανώσει κοινόβια και «τράπεζες», και έχουν αναπτύξει την αυτοδιεύθυνση στην γεωργία, στο εργοστάσιο, στην κοινότητα και στην ομοσπονδία. Έχουν οργανώσει αγρότες, εργάτες, πάρα πολλούς ανθρώπους, στην βάση της μη βίας και της ελπίδας για απελευθέρωση από την σημερινή και την μελλοντική τυραννία. (Σ.τ.σ.: «Στην βάση της μη βίας» σημαίνει ότι η βάση των διαρθρωτικών διευθετήσεων ήταν μη βίαιη. Δεν θέλουμε να αφήσουμε να εννοηθεί ότι αυτά τα προγράμματα και οι διευ-

θετήσεις δεν αντιμετωπίστηκαν με βία (π.χ. Μεξικό, Ουκρανία, Ισπανία, Ιταλία, Αργεντινή κλπ), ούτε ότι οι αναρχικοί/ σοσιαλιστές δεν απάντησαν με βία υπερασπίζοντας την αυτόνομία τους). Ωστόσο, όλες αυτές οι προσπάθειες οδήγησαν στην συνειδητοποίηση ότι τα θεσμικά μέσα δε θα μπορούσαν να προκαλέσουν καμία μεταμόρφωση της καρδιάς του ανθρώπου. Μόνο μέσα απ' αυτήν την μεταμόρφωση θα μπορούσε να αναδυθεί μια «νέα» κοινωνία. Όπως δίδαξε ο Γκάντι: «Το πνεύμα της θυσίας, η θέληση και ο ενθουσιασμός των ίδιων των ανθρώπων και μόνο, μπορούν να επιφέρουν μια μόνιμη αλλαγή. Και αυτό δεν θα γίνει με τη δύναμη, αλλά με το παράδειγμα της ανιδιοτελούς προσφοράς, καθώς και με την πρόσκληση και ευκαιρία να μετέχουν όλοι στις αποφάσεις που επηρεάζουν την ζωή τους». [1]

συνοψίζοντας

Από την ιστορία του εθνικού κράτους μπορεί να συναχθεί ότι η άρχουσα μειοψηφία προσπάθησε να νομιμοποιήσει την εξουσία της, διεκδικώντας μια σοβαρότερη δικαιολόγηση του δικαιώματός της να κυβερνά. Ταυτόχρονα, η κυβερνώμενη πλειοψηφία σπάνια είναι τόσο πειθήνια, ώστε να μην πιέζει για τέτοιου είδους δικαιολογήσεις. Ανάλογα με την ιδιαίτερη ιστορία τους, τα διάφορα εθνικά κράτη ανέπτυξαν εναλλακτικές κρατικο-ελιτίστικες διευθυντικές ιδεολογίες. Κατά μία εκδοχή, η άσκηση εξουσίας δικαιολογείται με τον ισχυρισμό ότι η άρχουσα μειοψηφία διαθέτει τα ανώτερα προσόντα που την καθιστούν ικανή να ικανοποιεί τα συμφέροντα των πολλών. Κατά μία άλλη, η εξουσία αμφισβητείται ολοκληρωτικά

με το επιχείρημα ότι οι λίγοι απλώς διατάζουν ότι οι πολλοί επιθυμούν.

Πρόσφατα, στα πλαίσια της καθεμιάς διευθυντικής μεθόδου, έχει αναπτυχθεί μια ομάδα επαγγελματιών ιδεολόγων. Η επιστήμη, η τεχνολογία και η φιλοσοφία έχουν υποταχθεί στην μηχανή· οι νέοι μανδαρίνοι ανεβαίνουν στην σκηνή. Αξιώνουν καθολική ισχύ για ότι αποτελεί ιδιαίτερο συμφέρον μιας τάξης, ενός κόμματος, ενός εθνικού κράτους ή της ιδιοκτησίας. Το ενδιαφέρον για την ανθρώπινη ελευθερία και διαφορετικότητα, καθώς και για μια δίκαιη κοινωνία, αντιμετωπίζεται με περιφρόνηση από τους νέους μανδαρίνους, ως κάτι μη πρακτικό ή ουτοπικό. Στις κρατικές δεξαμενές σκέψης, οι μανδαρίνοι δεν ψάχνουν για την αλήθεια και την δικαιοσύνη, αλλά προγραμματίζουν τις καλύτερες δυνατές λειτουργικές διευθυντικές εναλλακτικές λύσεις.

Η δικαιοσύνη μεταμορφώνεται σε καθολικοποιημένη μεταχείριση, η ισότητα σε ομοιομορφία. Κάθε πιθανότητα για μη ιεραρχικές μορφές κοινωνικής ζωής απορρίπτεται. Η υπακοή στην ιεραρχία επικρατεί, ενώ διαιωνίζεται η ανθρώπινη δυστυχία. Πάντως, πολλοί τέτοιοι μανδαρίνοι, συνειδητοποιώντας την μεταμόρφωσή τους, αρνούνται το κρατικό ολοκαύτωμα και την μετατροπή τους σε αντικείμενα.

Στην πραγματικότητα, τα δεινά της ανθρωπότητας δεν μπορούν να εναποθεθούν απλώς μπροστά στις πόρτες των νομοθετικών σωμάτων της ελίτ ή των μανδαρίνων, διότι το κράτος είμαστε εμείς οι ίδιοι, οι ιδέες μας, οι μεταξύ μας σχέσεις και η εκ μέρους μας αποδοχή της ιεραρχίας. Τα δεινά της πείνας, του πολέμου, της αδικίας και της καταπίεσης μπορούν να εξαλειφθούν. Όμως, τα παράπονα, οι συγκρούσεις, οι φιλο-

νικίες και οι δυσaréσκείες είναι επιθυμητά και αναπόφευκτα, εφ' όσον η κοινωνική ζωή εμπλουτίζεται από τις διαφορές μας.

Ουσιαστικά, η κοινωνική επανάσταση πρέπει να έλθει εκ των έσω. Πρέπει να ξεκινήσει κανείς με την προσπάθεια τελειοποίησης του εαυτού του και με την δημιουργία νέων κοινωνικών θεσμών από κοινού με τους άλλους. Ακόμη και αν στις συγκεκριμένες προτάσεις των αναρχικών μπορεί να ασκηθεί κριτική, η φύση και το μεγαλείο των οραμάτων και των αναζητήσεων τους παραμένουν πέραν πάσης αμφισβήτησεως. Λ. Τιφτ - Ντ. Σάλιβαν, 1980

Εν κατακλείδι

«...Ανάμεσα στις πολιτικές θεωρίες, ο αναρχισμός συγκαταλέγεται μεταξύ εκείνων που επεξεργάστηκαν, με τη μεγαλύτερη πληρότητα και αυθεντικότητα, ένα πρόταγμα κοινωνικής μεταβολής προς την κατεύθυνση του κοινοτισμού. Η πιο χαρακτηριστική πλευρά του ελευθεριακού κοινοτισμού πηγάζει από το γεγονός ότι ο αναρχισμός στοχεύει στη δημιουργία μιας κοινωνίας, στην οποία συνυπάρχουν ταυτόχρονα και η ατομική ελευθερία και η κοινωνική ισότητα, και γι' αυτό προτείνει φιλόδοξα τη διαμόρφωση μιας κοινωνικής οργάνωσης, όπου, για να χρησιμοποιήσουμε τη διάσημη έκφραση του Μπένζαμιν Κονστάν, η ελευθερία των αρχαίων και η ελευθερία των μοντέρνων μπορούν να συνυπάρχουν, δίνοντας τόπο σε μία κοινωνική ισορροπία που δεν έχει ανάγκη καμία θεσμική μορφή καταναγκασμού.

Από αυτήν την άποψη, φαίνεται ιδιαίτερος ελκυστική η έκφραση που επινοήθηκε, εδώ και μερικά χρόνια, από τον Alain Ritter. Αυτός χρησιμοποίησε, προκειμένου να προσ-

διορίσει τον κεντρικό αξιολογικό πυρήνα του αναρχισμού, την παράδοση έκφραση «ατομικιστικός κοινοτισμός». «Ο ανθρωπολογικός τύπος που προτείνεται ως επιθυμητός από τον αναρχισμό», έχει γράψει σε ένα άλλο κείμενο ο Amedeo Bertolo , «δεν βρίσκεται εξ ολοκλήρου ούτε στο κοινωνικό ούτε στο άτομο, αλλά σε μία συνεχή και ανεπίλυτη ένταση ανάμεσά τους. Εάν κυριαρχεί το κοινωνικό, ακόμα και υπό δημοκρατική μορφή, υπάρχει τυραννία. Εάν κυριαρχεί το άτομο, υπάρχει αποσύνθεση και απώλεια του νοήματος. Η αναρχία είναι ζηλότυπα ατομικιστική, αλλά και γενναϊόδωρα κοινοτική. Και έχει πλήρη συνείδηση ότι το άτομο που είναι ανεπανάληπτο είναι αναπόφευκτα και κοινωνικό προϊόν και κοινωνικό υποκείμενο».

Ο αναρχισμός, προτείνοντας τη σαφή πραγμάτωση της αναρχίας, στοχεύοντας δηλαδή στη δημιουργία μιας ελευθεριακής και εξισωτικής κοινωνίας, χωρίς εξουσία, ή όπως θα ήταν πιο σωστό να πούμε χωρίς κυριαρχία, στην οποία οι διαχωρισμένες διαστάσεις του πολιτικού και του οικονομικού ενσωματώνονται μέσα στη διάσταση του κοινωνικού, είναι, ούτως ειπείν, εκ φύσεως προδιατεθειμένος να συλλάβει αυτή την κοινωνία με όρους έντονα κοινοτικούς: προκειμένου σε μια τέτοια οργάνωση η κοινωνική ζωή να μη μεταμορφώνεται σε έναν πόλεμο όλων εναντίον όλων, είναι πράγματι απαραίτητο τα άτομα που συγκροτούν αυτή την κοινωνία να μετέχουν στις ίδιες αξίες, να δημιουργούν ισχυρούς δεσμούς αλληλεγγύης αναμεταξύ τους και να είναι πρωταγωνιστές στις διαδικασίες λήψεως των αποφάσεων που ρυθμίζουν την κοινωνική ζωή. Εν ολίγοις, για να μπορεί να υπάρξει η αναρχία, είναι απαραίτητο τα άτομα, από τη στιγμή που θα απελευθερωθούν από τους καταναγκαστικούς μηχανισμούς, τους

επιβεβλημένους από την κυριαρχία, να δημιουργήσουν μια αλληλέγγυα κοινότητα και να αναπτύξουν την ατομικότητά τους μέσα από μια κοινοτική κατεύθυνση...»

Σημείωση της σύνταξης

1) Το να αντιγράψουμε πολλές από αυτές τις φόρμες στη σημερινή εποχή, σίγουρα θα αποδειχθεί αν όχι χυδαία εκδοχή, σίγουρα όμως καρικατούρα, ενώ αρκετά από αυτά τα εγχειρήματα έχουν αφομοιωθεί ή ξεπεραστεί από το σύστημα. Αλλά να παραδειγματιστούμε για να δημιουργήσουμε στις σημερινές συνθήκες το «μεγάλο συνδικάτο της ζωής». Αυτό μας χρειάζεται. Πλατιές μαζικές (από το πολλοί μαζί), κινήσεις με αντιεξουσιαστικό – ελευθεριακό χαρακτήρα. Άλλωστε οι κοινωνικοί αναρχικοί – αντιεξουσιαστές λίγο πολύ με τέσσερα θέματα – ζητήματα, καταπιάστηκαν ως προς το κοινωνικό τους πρόταγμα :

α. με την παιδαγωγική με όλη την ευρύτητά της (από ατομική βελτίωση και καλλιέργεια του εαυτού, μέχρι και εμπειρίες με αντιαυταρχικούς, συμμετοχικούς τρόπους μάθησης, ελευθεριακά σχολεία, κτλ)

β. με τον κοινοτισμό – κομμουνισμό με κορύφωση την ομοσπονδία και συνομοσπονδία (κομμούνες μέσα στις κομμούνες).

γ. Με τους συνεταιρισμούς παραγωγών – καταναλωτών και τον εθελοντικό αντιαυταρχικό κολεκτιβισμό.

δ. με τον επαναστατικό συνδικαλισμό ή αναρχοσυνδικαλισμό.

Μέχρι τότε, τίποτα δεν πρέπει να μας εμποδίζει να πειραματιστούμε. Άλλωστε οι νέες κοινωνικές φόρμες περιμένουν αυτούς που θα τις δημιουργήσουν!

(Δεν είναι του παρόντος λόγω του όγκου των στοιχείων να παρουσιάσουμε εδώ όλα αυτά τα ζητήματα. Θα υπάρξει ανάλογη μπροσούρα για την κοινωνική προσφορά των αναρχικών, τις κοινωνικές διεργασίες και καινοτομίες που έχουν προτείνει, αλλά και της ίδιας της αναρχικής κοσμοαντίληψης ως μήτρας κοινωνικών ιδεών).

ΖΗΤΩ Η ΑΝΑΡΧΙΑ

Βλέπω τον φτωχό απ' τον
φτωχά πióτερα να
βοηθιέται.

Τα μάτια μου βουρκώνουν
για την πόρνη, τον
κακούργο, τον εσαίτη.
Η καρδιά μου σκίζεται
όταν βλέπει φυλακισμένες
ψυχές
και σβήνει όταν η
ελευθερία οποιοδήποτε
χτυπιέται.

Εκείνοι που μοχθούν τα
λιγότερα έχουν,
και στην γιορτή αυτοί δεν
συμμετέχουν.

Αυτή που κλέβει ψεύτικο
δαχτυλίδι θα βιαστεί,
αυτός που αυτοκρατορία
κλέβει, βασιλιάς θ'
αναδειχτεί.

Τέσσερις ήρωες βλέπω να
κρέμονται απ' τις θηλιές
και μαζί τους τις ελπίδες
τους να κρέμονται νεκρές.

Ελευθερία, ισότητα, αδελφοσύνη, μέλλον,
χαμένα, αδύνατα, το άτομο
σβέβαιο.

Νέους πολλούς τα περασμένα βλέπω να θυμούνται χρόνια.
Τα μάτια μου λάμπουν από νέες ελπίδες, όχι από δάκρυα.

Σαν το χαρούμενο πουλί η καρδιά μου κελαηδεί.

« Αφήστε την φωνή των ανθρώπων (τώρα) ν' ακουστεί! »

Γρηγόρι Νέστορ Ραϊντένκο 1950

Δεν πα να μας χτυπάν...

Δεν πα να μας χτυπάν με όλμους και κανόνια
Δεν πα να μας χαλάν τα πιο όμορφά μας χρόνια
Κι αυτοί που μας μιλούν πως θέλουν το καλό μας
Ποτέ τους δεν ακούν το δίκιο το δικό μας

Δεν είναι αυτή ζωή κι από τ' αφεντικά μας
Δεν είναι ανθρώπινα τα μεροκάματά μας
Αυτοί καλοπερνούν και 'μεις αγωνιάμε
Αν θά 'χουμε δουλειά για να 'χουμε να φάμε

Το δίκιο μας εμπρός να βγάλουμε στους δρόμους
Μπουρλότο και φωτιά σε κράτος κι αστυνόμους
Τον ξέρουμε καλά της γης μας τον αφέντη
Μας έμαθε πολλά το αίμα του Νοέμβρη

Δε πα να μας χτυπάν με όλμους και κανόνια
Δεν πα να μας χαλάν τα πιο όμορφά μας χρόνια
Θα βάλουμε μπροστά τη μαύρη και την κόκκινη σημαία
Για μας, για μια ζωή πιο λεύτερη πιο νέα

"Πάνω στα ματωμένα πουκάμισα των σκοτωμένων
Εμείς καθόμασταν τα βράδια
Και ζωγραφίζαμε σκηνές απ' την αυριανή ευτυχία του
κόσμου."

Έτσι γεννήθηκαν οι σημαίες μας.

Θα βάλουμε μπροστά τη μαύρη και την κόκκινη σημαία
Μ' αγώνα η λευτεριά μας είναι αναγκαία

Νικόλας Άσιμος

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Συλλογή κειμένων
και ντοκουμέντων
πάνω στο ζήτημα
της οργάνωσης του
αναρχικού κινήματος

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ
ΑΝΑΡΧΙΚΩΝ
ΚΟΣΜΟΣ

"... ποτέ μη νομίσετε ότι η αναρχία είναι ένα δόγμα, μια απαραβίαστη θεωρία, κάτι που λατρεύεται από τους πιστούς της. Όχι! η ελευθερία που διεκδικούμε τρέφει ακατάπαυστα τις ιδέες μας, τις ανυψώνει προς νέους ορίζοντες και τις τοποθετεί πέρα και έξω από τα στενά πλαίσια κάθε τυποποίησης ..."

